

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

TÜRK GÜCÜ

Leylâ YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

ANKARA
Haziran, 2014

TÜRK GÜCÜ

Leylâ YILDIRIM

Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Mustafa YILMAZ

Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

Leylâ YILDIRIM tarafından “Türk Gücü” başlıklı bu çalışma, 10//06/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Oya AKGÖNENC (Başkan)

Prof. Dr. Mustafa YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Yonca ANZERLİOĞLU (İkinci Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım Yüksek Lisan Tezinin kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, Yüksek Lisan Tezi kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ❖ Yüksek Lisans Tezim sadece Ufuk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ❖ Yüksek Lisans Tezimin erişime açılmasını istiyorum.

10 Haziran 2014

Leylâ YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bir tez yazmak ancak size inanan insanların varlığıyla yapılabilir hale gelen, çok çalışmayı gerektiren bir süreçtir. Her daim yanımda olan danışmanım Mustafa Yılmaz'a, desteğini esirgemeyen Zafer Akbaş'a, Selma ve Ömer Yıldırım'a, tüm huysuzluklarıma katlanan can dostum Aysun Tay ve Lale Sevil Kurt'a minnet ve şükranla...

ÖZET

YILDIRIM Leylâ, Türk Gücü, Yüksek Lisan Tezi, Ankara, 2014

Bu çalışma, “Güç” olgusundan ziyade Uluslararası İlişkiler açısından gücün bir yansıması olan “Yumuşak Güce” odaklanmaktadır. Öncelikle “Güç” kavramının tanımı üzerinde durulmakta, Uluslararası İlişkiler açısından gücün tanımı yapılırken, gücün çeşitleriyle beraber kavram analiz edilmektedir.

“Yumuşak Güç” ve yumuşak gücün kullanımı Türk Dış Politikası üzerinden tartışmaya açılırken Türkiye’nin yumuşak güç politikaları neden sonuç bağlamında ele alınmaktadır. Aslında Türk Yumuşak gücünü oluşturan etmenler ile bu gücün Türkiye açısından tarihsel arka planında nasıl şekillendirildiği konusu, 11 Eylül 2001 tarihinden sonra ortaya çıkan yenedünya düzeninde Türkiye’nin yumuşak güç kullanımındaki yetkinliği sorunsalı tartışılmaktadır.

Çalışmanın son kısmında Türk Dış Politikasının 2001-2011 yılları arasındaki yumuşak güç etkinliği ve uygulama alanları üzerinde durulmakta ve olaylar, politikalar, reaksiyonlar Türkiye’nin avantajları ile dezavantajları açısından değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güç, Yumuşak Güç, Türkiye, Türk Dış Politikası, İkibinbir, İkibinonbir

ABSTRACT

YILDIRIM Leyla, Turkish Power, Master Thesis, Ankara, 2014

This study focuses on Soft Power, which is a reflection of power in terms of International Relations rather than the phenomenon of power.

In the Introduction, the definition of the concept of power is emphasised, and while power is defined in terms of International Relations, the concept of power in all its varieties is analyzed.

While “Soft Power” and the use of soft power are opened to debate through Turkish Foreign Policy, Turkey’s Soft Power Policies are discussed in the context of cause and effect.

The factors that make up Turkish Soft Power and how it has been shaped throughout the Turkish historical background, and the question of Turkish competence in the use of soft power in the new world order which in fact occurred after 11 September 2001 are discussed.

In the last part of the study, the soft power efficiency of Turkish Foreign Policy between 2001-2011 and its application areas are emphasized and events, policies, reactions are evaluated in terms of Turkey’s advantages and disadvantages.

Key Words: Power, Soft Power, Turkey, Turkey’s Foreign Policy, Two thousand one, Two thousand eleven

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO İNDEKSİ	viii
GİRİŞ	10
1. BÖLÜM ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ ve GÜCÜN ÇEŞİTLİLİĞİ	12
2. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ VE GÜNÜMÜZDE ŞEKİLLERİ	15
2.1 Kamu Diplomasisi ve Devlet.....	16
2.2. Toplumun Etki Gücü ve Halk.....	19
2.3. Gücün El Değiştirmesi ve Kaynak Dağılımı.....	20
2.4. Gücün Yayılması ve Teknoloji.....	22
3. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKASI ve KAYNAKLARI	25
3.1. Kültür Öğeleri.....	31
3.1.1. Turizm.....	33
3.1.2. Spor Aktiviteleri.....	35
3.1.3. Sanatsal Çalışmalar.....	36
3.1.4. Tarihsel Unsurlar.....	37
3.2 Eğitim.....	38
3.3 Lobiler.....	40
3.4. İş Dünyası.....	42
3.5. Uzmanlık Alanları.....	46
3.6. Yurtiçi ve Yurtdışı Politikaların Yumuşak Güçle İlişkisi.....	48

4. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ PARAMETRESİNDE TÜRKİYE ANALİZİ*	55
4.1. Yumuşak Güç Değişkenleri	62
4.1.1. Küresel İmaj	63
4.1.2. Küresel Bütünlük	64
4.1.3. Küresel Bütünleşme	67
4.2. Yumuşak Güç Parametresinde Türkiye Analizi	70
5. BÖLÜM YUMUŞAK GÜCÜN TARİHSEL ARAK PLANI	81
5.1. Osmanlı İmparatorluğu'nda Yumuşak Güç	81
5.2. Kurtuluş Savaşı Dönemi'ndeki Yumuşak Güç Uygulamaları	84
5.3. İki Savaş Arası Dönem ve Yumuşak Gücün Şekillenmesi	85
5.4. İkinci Dünya Savaşı ve İki Kutuplu Dünya	87
5.5. Soğuk Savaş, Darbe ve Türkiye	90
5.6. Soğuk Savaş Bittiğinde	93
5.7. Çok Aktörlü Yeni Oyun ve Milenyum	96
6. BÖLÜM TÜRKİYE'NİN YUMUŞAK GÜÇ UYGULAMALARI (2001-2011)	97
6.1. 11 Eylül 2001-Dünya Değişiyor	99
6.2. 2003 Körfez Harekâtı ve Orta Doğu'da Savaşın ilk beş yılı	104
6.3. 2008 Küresel Kriz ve İsrail'in Gazze Saldırısı	115
6.4. 2009 Amerikan Başkanı'nın ziyareti ve One Minute	117
6.5. 2010 Deniz Meltemi Harekâtı namı diğer Mavi Marmara Katliamı	120
6.6. 2011 Arap Baharı	126
SONUÇ VE ÖNERİLER	133
KAYNAKÇA	136
ÖZGEÇMİŞ	164

TABLO İNDEKSİ

TABLO 1: Joseph S. Nye’a Göre Güç Çeşitleri.....	12
TABLO 2: Geleneksel - 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması.....	17
TABLO 3: Geleneksel - 21.Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması.....	18
TABLO 4: Dünya Birincil Enerji Tüketim Payı (2013)	21
TABLO 5: Dünyadaki Sosyal Paylaşım Ağlarının Kullanımı (2012).....	23
TABLO 6: Yumuşak Güç Kaynakları	29
TABLO 7: Yumuşak Gücün Öznel Ölçütleri.....	30
TABLO 8: Kültür Öğeleri İndeksi.....	33
TABLO 9: Eğitim İndeksi	38
TABLO 10: Uyrıklarına göre 2012-2013 Döneminde Türkiye’de Okuyan Yabancı Öğrenci Sayısı.....	39
TABLO 11: İş ve Yenilikler İndeksi	42
TABLO 12: Kurumsal Alt Yapı Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye	44
TABLO 13: Emek Piyasaları Etkinliği Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye	44
TABLO 14: Teknoloji Altyapı Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye	45
TABLO 15: İnovasyon (Yenilik Kapasitesi) Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye	45
TABLO 16: Uzmanlar İndeksi.....	46
TABLO 17: Hükümet İndeksi	48
TABLO 18: Demokrasi İndeksi Türkiye (2012).....	50
TABLO 19: Diplomasi İndeksi	51
TABLO 20: Yumuşak Güç Ülkeler Sıralaması	57

TABLO 21: Gelişmekte Olan Piyasalar Global GSYİH Büyüme Oranları.....	58
TABLO 22: Yumuşak Güç Ülkeler Sıralaması 2005-2010	60
TABLO 23: Yumuşak Güç Pastası.....	62
TABLO 24: Dünya Üzerinde İngilizce Konuşan Ülkeler Pastası.....	69
TABLO 25: Gelişmekte Olan Piyasalar Yumuşak Güç İndeksi: Türkiye	70
TABLO 26: Türkiye'nin Hukukun Üstünlüğü ve Yolsuzluğun Kontrolü Göstergeleri	71
TABLO 27: Türkiye'de Seçimlere Katılım Oranları.....	71
TABLO 28: Türkiye'yi Ziyaret Eden Turist Sayıları ve Turizm Gelirleri	72
TABLO 29: Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler, Transit Göçmenler ve Çalışma Amaçlı Düzensiz Göçmenler (2000-2010).....	76

GİRİŞ

“Güç” denilince ilk akla gelen kelime kudrettir. Sözlük anlamıyla ise tesir etme kabiliyeti, başarıma kapasitesi olarak tanımlanır. Uluslararası İlişkiler açısından konuyu ele aldığımız için güç kavramının teorideki karşılığına bakmamız gerekir.¹Güç’ü bir devletin, diğer bir devlete isteklerini yaptırmaya yönelik onu etkilemesi şeklinde tanımlarsak; Uluslararası İlişkiler disiplini, ülkeler arasındaki güç dengeleriyle şekil bulan bir bilim dalıdır demek sanıyoruz ki fazla abartılı olmaz ama şunu unutmamak gerekir ki güç ilişkisinde gücün kapsamı ve etki alanı, gücün tanımı kadar önem arz etmektedir. Çünkü tanım varyasyonları arasında, “Güç” kavramı halen kendine tam bir tanım bulabilmiş değildir o yüzden konuyu değişik açılardan ele almak daha doğru olur kanısındayız.²

İlk olarak tanımlama odağımız açısından neye bakacağımız önemlidir. Gücü politik açıdan ele alırsak sonuç almaya yarayan imkânlar bütünü olarak tanımlamamız olasıdır ve böyle bir tanım ancak ölçülebilir verilerle hareket eder.

Joseph Samuel Nye*’a göre güç iki şekilde tanımlanabilir; Birincisi kaynakları bakımından (nüfus, toprak, doğal kaynaklar, ekonomi, askerî kuvvet gibi somut ve ölçülebilir unsurlara dayalı) ve ikincisi ise elde edilen davranış bakımından (değişime hükmetmek, gündemi oluşturmak ve tercihleri şekillendirmek gibi gücün yansımaları sonucu ortaya çıkan sonuçlara dayalı)³

Buradan hareketle yumuşak güç, medeniyetler çatışmasının ortaya çıkardığı en önemli silahlardan biridir demek kavramın tanımlanmasında bir adım sayılabilir. Öyle ki medeniyetlerin var olan kültürel odaklı tanımlanmasında şekil bulan bir kimlik arayışına giren dünyada halkların elindeki güç; sivil itaatsizlik ve pasif direnişse devletlerin elindeki güç de; yumuşak güç uygulamaları ve hegemonyalarıdır.

¹Güç konusunda daha detaylı bilgi için bkz. Joseph Samuel Nye, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, New York, Basic Book, 1991.

²Sait Yılmaz, “Güç” konusunda yaptığı sayısız çalışmanın yanı sıra, Güç ve Politika kitabında Güç ile Politika arasındaki ilişkinin evrimleşmesine değinirken, Joseph Nye ile benzeşen noktaları olduğu kadar ayrışan noktaları da mevcuttur. Bu farkların en dikkat çekicisi Yılmaz’ın, Nye’ın aksine bölgesel perspektiften konuya yaklaşmasıdır. Detaylı bilgi için bkz. *Güç ve Politika*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2008

**Joseph Samuel Nye*; Harvard’da Kennedy Siyasi Bilgiler Fakültesi eski dekanı ve üstün hizmet madalyalı bir öğretim görevlisidir. Görev aldığı kurumlar arasında Uluslararası Güvenlik İşleri’nde Savunma Müsteşarlığı, Ulusal İstihbarat Konseyi Başkanlığı ve ABD Dışişleri Bakanlığı’nda Delegation bulunmaktadır. Birçok kitabın yazarı olan Nye, Amerikan Bilim ve Sanat Akademisi, Britanya Akademisi ve Amerikan Diplomasi Akademisi üyesidir. Joseph Samuel Nye, *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu; Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Aydın, İstanbul, Elips Yayınları.

³Joseph Samuel Nye, *The Future of Power*, New York, Affairs Publisher, 2011, s.9.

Değişen dünya düzeni içinde kayan sadece eksen değildir kanımızca, bunun yanı sıra hem ayrışma, hem de bütünleşme içine giren kültürel kimlik, kendine yeni bir yol çizme arayışındadır.⁴Bu noktada Türkiye ne yapacak, yeni yol haritasını hangi dengeler üzerine kurgulayacaktır? Sorusu bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Kısacası Türkiye'nin 2001-2011 arasındaki yumuşak güç uygulamaları incelenirken ne kadar etkin olmuştur sorusuna cevap aranacaktır.

Güç kavramının işlerlik kazanabilmesi için iyi tasarlanmış stratejiler ve usta bir liderlik gerekir.⁵Günümüzde bunu yapabilen ülkeler ayrıca güçlü ekonomilere de sahip olmalarının avantajını kullanmaktadır. Her ne kadar birçok siyasi lider güç kavramını klasik olarak askeri güçle eş değer tutuyor olsa da oyun artık çok boyutlu şekilde oynanmakta bunun için başka enstrümanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Hele ki uzun vadede sonuçlara bakıldığında güç kavramının çeşitlendiği görülecektir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylıca üzerinde durulacak olan bu kavramların işlerliği ve kullanım zorunlulukları ülkelerin birbirlerine nüfuz etme yarışında hangi yollardan geçmekte olduğuna da ışık tutacaktır kanısındayız.

Savaşlardan yorgun düşen dünya, barışa uzanamayacağını anladığı günden beri -ki bu çok uzak bir geçmiş değildir- savaşın türevlerine odaklanmaya, bunu tarihsel süreçte ilk olarak kutuplaşarak, sonrasında ayrışarak, şimdilerde ise boyut artırarak yapmaktadır. Tıpkı Çin

Atasözünün söylediği gibi;

“Planınız bir yıl içinse pirinç ekin, on yıl içinse ağaç dikin, yüz yıl içinse insanları eğitin”

⁴Daha detaylı bilgi için bkz. Samuel Phillips Huntington, *Medeniyetler Çatışması*, çev. Mehmet Turhan ve Cem Soydemir, İstanbul, Okuyan Yayınları, 6. Baskı, 2008.

⁵Nye, *Dünya...* s.13.

1. BÖLÜM ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE GÜÇ ve GÜCÜN ÇEŞİTLİLİĞİ

Uluslararası İlişkilerin birincil aktörü olan devletlerin uyguladığı politikaların bir vasıtası olarak “Güç” olgusu geleneksel anlamda devletlerin sahip olduğu silah gücüyle eşdeğerken bu tanım zamanla ve teknolojinin gelişmesiyle orantılı olarak kaynak değişikliğine uğramıştır. Gücün devlet dışı oluşumlar yönünde dağılmasına, “savaşın özelleştirilmesi” denilebilir.⁶ İlk tahlilde gücün uluslararası ilişkiler açısından ele alınması aslında güç dengelerinin nasıl şekillendiğini görmemizi sağlayacaktır. Öyle ki bir devletin elindeki güçten bahsedebilmemiz için “*Hangi bağlamda güç?*” sorusunu cevaplandırmamız gerekir. İşte tam bu noktada gücün çeşitlerine değinmek yerinde olacaktır.

TABLO 1: Joseph S. Nye’a Göre Güç Çeşitleri⁷

Güç Çeşitleri	Davranışlar	Temel Araçlar	Hükümet Politikaları
Askeri güç	* Zorlama * Caydırma * Koruma	* Tehdit * Kuvvet	* Zorlayıcı Diplomasi * Savaş * İttifak
Ekonomik Güç	* Teşvik * Zorlama	* Para Verme * Yatırım	* Yardım * Rüşvet
Yumuşak Güç	* Hayranlık Uyandırma * Gündem Yaratma	* Değerler, Kültür * Politikalar * Kurumlar	* Kamu Diplomasisi * İki Taraflı ve Çok Taraflı Diplomasi

Güç sınıflandırmasında ilk olarak “*Askeri Güç;*” Devlet tarafından donatılan ve organize edilen üniformalı birliklerin, başka devletlerin birlikleriyle giriştiği çatışma olarak tanımlanmaktadır.⁸ Uluslararası İlişkilerde klasik yaklaşım olan “*Gerçekçilik*”⁹ der ki; işler

⁶ Nye, *The Future...*, s.3.

⁷ Nye, *Dünya...*, s. 37.

⁸ Nye, *The Future...*, s.13.

⁹ Gerçekçi anlayışta güvenlik tehditleri kuvvet kullanımı ya da kullanılacağına dair tehdit ile özdeştir. Gerçekçiler güvenlik tehdidinin niteliği konusunda ortak bir paydada birleşirler: Siyasal bir sorunun taraflarından biri ya da hepsi amaçlarına ulaşmak için kuvvet kullanımına veya bu yönde bir tehdide başvurduğunda güvenlik tehdidi vardır. Tucydides’ten bu yana gerçekçi görüşü benimseyen neredeyse bütün yazarlar, insan topluluklarının kendi içlerinde olduğu kadar dış çevreleriyle ilişkilerinde de kuvvet kullanımı ve/veya tehdidi ile karşı karşıya olduklarını belirtmişlerdir. Çağdaş gerçekçiliğin öncülerinden Waltz’a göre, “*bir devletin, diğer devletlerle ilişkisini şiddet gölgesi altında yürüttüğü söylenir. Bazı devletler her an kuvvet kullanabileceği için, tüm devletler de aynı şeyi yapmak üzere hazır bulunmalıdırlar... Devletler arasındaki doğa hali, savaş halidir.*” Bkz. Sinem Akgül-Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 30 (Yaz 2011), s. 43-73.

sarpa sardığında, ulusal güvenlik tehlikeye girdiğinde tek çıkar yol askeri güçtür ve bunun sonuçlarıyla yüzleşen dünya, salt silah gücüyle işleri çözemeyeceğini acı tecrübelerden sonra öğrenmiş bulunmaktadır. Bundan mütevellit olsa gerek son dönemde askeri güç kullanımında azalmalar görülmekte, sorunların çözümü için başka yollara başvurulmakta bir nevi şekil değişikliğine gidilmektedir.

Askerî olanaklarla güç kullanımı, dört farklı tarzda uygulanmaktadır;

- a) Fiziki olarak çatışmak ve tahrip etmek,
- b) Baskı içeren siyaset sürecinde tehdit unsuru olarak kullanmak,
- c) Barışın korunup sürekli kılınması ve koruma şemsiyesi altına alma vaadiyle yandaş edinmek,
- d) Bu gücü muhtelif yardımlara dönük olarak kullanmak.

Bu uygulamaların başarısı, gücün hedef toplumlar üzerindeki etkisini doğru hesaplamaktan geçer. Çünkü seçilen stratejinin doğruluğuna bağlı olarak sonuç “kabullenme” de olabilir, “direniş” de.¹⁰

ABD Başkanı Barack Hussein Obama 2009 yılında aldığı Nobel Barış Ödülü konuşmasında; *"Uzun süreli bir barış, insan hakları, bireyler için ekonomik fırsatlar ve uluslararası kuralları ihlal eden rejimlere karşı yaptırımlar gerektirir. Barış dünyanın bazı koşulları empoze etmesi ile sağlanır,"*¹¹ demiştir. Bu söylemden anlaşılacağı üzere “Askeri Güç” vazgeçilmezliği korumayı sürdürecektir. Hele ki bu söylemi bir barış ödülünü aldığı sırada dile getirmesi hem ironik, hem de gözdağı gibidir.

Gücün olmazsa olmazlarından **“Ekonomik Güç;”** Güç çeşitlerinin tabanını oluşturan unsurdur. Bunu sağlayan gayri safi yurtiçi hasıladan kişi başına düşen milli gelir, teknolojiden doğal kaynaklara, ticaretten finansa kadar birçok kalem vardır. Bunu bir güce dönüştürme şekli ise ihtiyaçların muhtaçlığa vardırılmasıyla mümkündür. Yaratılan karşılıklı ekonomik bağımlılıklar giderek hassasiyetlere dönüşür. Dünyada yaşanan krizler bu hassasiyete güzel örnekler oluşturmaktadır.

Askeri güç, sert güçle eşdeğer varsaydığımızda zaman zaman karşıtı, zaman zamansa yanında olan **“Yumuşak Güç;”** Kavram olarak yeni olsa da bir davranış biçimi ve tarz olarak insanlık tarihi kadar eskidir.¹²

¹⁰Nye, *The Future...* , s.18.

¹¹“Obama: Kimi zaman savaş da gereklidir”, *Ntvmsnbc Dünya*, 8 Aralık 2012, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25030166/#storyContinued>, 10 Aralık. 2009.

¹²Nye, *The Future...* , s.29.

Yumuşak gücün temel dayanağını “kültür” oluşturmaktadır. Kültürün cazibe yaratmak için kullanılması zor ve meşakkatli olabilmektedir. Çünkü biri için çekim gücü, bir başkası için itici güç manasına gelebilmektedir. Bu noktada cazibeye manipülasyon da eklemek gerekmektedir. Kısacası Yumuşak gücün hedefi,¹³ geniş kitleleri etkileyerek kamuoyu oluşturmak ve tavır değişikliği sağlamaktır.¹⁴

Tüm bu güç kavramlarının bileşkesinden doğan “*Akıllı Güç;*” amaçların hedeflere ulaşmasını sağlayan stratejileri içinde barındırmakta hatta bunun ilk adımını oluşturmaktadır. Sert güçle yumuşak gücü birleştirme becerisi, ‘akıllı güç’ tür.¹⁵Winston Churchill’in de dediği gibi;

“Uçurtmalar rüzgâr gücü ile değil, o güce karşı koydukları için yükselirler”

¹³ Yumuşak gücün insan doğasına uyarlanmasıyla ortaya çıkan siyasi söylemlerin kişiler üzerindeki etkisine dair bkz. Çağlar Çabuk, *Yumuşak Güç*, İstanbul, Profil Yayıncılık, 2014.

¹⁴ *A.g.e.*, s.33.

¹⁵ Joseph Samuel Nye, “Daha Çok Yumuşak Güce Başvurmalyız”, *The DailyStar*, çev. Radikal Gazetesi, 08 Eylül 2006, (erişim) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=198820>, 17 Nisan 2014.

2. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ VE GÜNÜMÜZDE ŞEKİLLERİ

Yüzyıllar boyunca ülkeler arasında yapılan güç savaşlarıyla yazılan tarih, değişen şartlarla birleşince kendine yeni tanımlar yeni yollar bulma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Her şeyin kavga ile elde edilemeyeceğini gören devletler, bunun yanı sıra kullanacakları yeni güçleri keşfetmişlerdir. Bu noktada yumuşak güç ortaya çıkmıştır.

Joseph S. Nye, yumuşak gücü, *"İstediyini, zor kullanmak veya para vermek yerine kendine çekme yoluyla elde etme becerisidir. Bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden gelir. Politikalarımız başkalarına meşru görüldüğü zaman, yumuşak gücümüz artar"*¹⁶ şeklinde tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra "Sert Güç mü", yoksa "Yumuşak Güç" mü sorusu yıllar boyunca sorulduğu halde halen yanıtı bulunamamıştır.

Yumuşak gücün kaynağını cazibe yaratma ve tercihleri şekillendirme becerisi oluşturmaktadır. Bunu yapabilmek bir nevi dolaylı yollardan geçmeyi, doğru adımları, doğru stratejilerle birleştirmeyi, tüm bunları doğru kurumların çatısı altında toplamayı gerektirir. Bu noktada "Yumuşak Güç" kavramı, propagandadan ayrılmaktadır. Çünkü propagandanın hedefinde kontrol altına almak yatar.¹⁷ Bunu yaparken kullanılan araçlar bakımından da bir takım farklılıklar mevcuttur. Öncelikle propagandanın adresi diğer halklardır, yumuşak gücünse hem halk, hem de devletlerdir. Propaganda bencilcedir, yumuşak güç iknaya dayalıdır. Propaganda bir güç değil gücün uygulama alanıdır, yumuşak güç ise başlı başına bir güç kaynağıdır.¹⁸

Yumuşak güç 21.yy ait bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Yumuşak güçle tanışan devletler, uygulamada alınan sonuçları gördükten sonra konuya daha fazla önem vermeye başlamışlardır. Bu konuda başı çeken Amerika, hem "Ekonomik Gücüyle", hem yarattığı "Askeri Güç" hegemonyasıyla, "Yumuşak Güç" olarak dünyaya servis ettiği Amerikan tarzının mükemmel sentezini yakalamış bir ülkedir. Bunu sağlayan en önemli unsur, A.B.D. Senato Üyesi Daniel Webster'ın 15 Mart 1837'de söylediği gibi; **"Tek ülke, tek anayasa, tek yazgı"** olgusudur.¹⁹ Bu noktadan hareketle yumuşak gücün kullanım şekillerine bakacak olursak;

¹⁶Nye, "Güç" kavramını literatüre kazandırmış ayrıca bu kavramı daha da kapsamlandırmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Joseph Samuel Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, çev. Gürol Koca, Literatür Yayınları, İstanbul, 2003.

¹⁷Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa, 5. Basım, İstanbul, 2004, s. 343.

¹⁸Propaganda için, *A.g.e.*, s. 344, Yumuşak güç için, Nye, *Dünya...*, s. 20-23.

¹⁹Amerika Hakkında, *Amerika Birleşik Devletleri Anayasası*, ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Bilgi Programları Bürosu, 2004, (erişim) <http://usinfo.state.gov/>, 17 Nisan 2014.

2.1 Kamu Diplomasisi* ve Devlet

Kamu Diplomasisi bir devletin düşüncelerini ve ideallerini güncel politikalarını yabancı halklara anlatma çabasıdır ve yumuşak güçle birlikte çalışmaktadır. Kavramsal olarak yumuşak güçten çok önce kullanılmaya başlansa da günümüzde yumuşak gücün en önemli unsurlarından biridir.

Yumuşak gücün tanıtım ayağını oluşturan kamu diplomasisi²⁰ kendine ayrı bir araştırma alanı oluşturmuştur. Devletlerin yumuşak gücün kullanımında kamuoyuna nüfuz edebilmek için kullandığı kamu diplomasisi, "devletten-halka" ve "halktan-halka" iletişim olmak üzere iki ana çerçevede toplanabilir.

Devlet-halk eksenindeki faaliyetler, devletin izlediği politikaları, yaptığı faaliyet ve açılımları resmi araçları ve kanalları kullanarak kamuya anlatmasıdır. Halktan halka doğrudan iletişim faaliyetlerinde ise sivil toplum kuruluşları, araştırma merkezleri, kamuoyu araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, dernek ve vakıflar gibi devlet dışı sivil araçların kullanılması esastır. Kısacası, Kamu diplomasisi, "*diplomatik iletişim*"den daha geniş bir alanı kapsamaktadır.²¹

Kamu Diplomasisi kavramının yenedünya düzeni içinde kendine bu denli kolay yer edinmesinin aslında ana sebebi, Vedat Demir'in de vurguladığı gibi; "*farklı aktörlerin, vasıtaların ve tekniklerin kullanıldığı yeni bir diplomasi tarzını ortaya çıkarmasıdır.*"²²

Kamu Diplomasisi bu perspektiften bakıldığında devletin politikalarına köprü işlevi görmektedir. Öyle ki herhangi bir konuda devletin tek başına yürüteceği klasik diplomasinin sonuçları kamu diplomasisi ile yürütülecek politikaların sonuçlarına göre her daim sığ ve etki gücü dar kalmaya mahkûm olacaktır. Çünkü kamu diplomasisi sadece devlet eliyle yürütülen politikaları kapsamamakta, yumuşak güç unsurlarını da bünyesinde toplamakta dahası yumuşak gücün işlevselliğini sağlamaktadır.

***Kamu Diplomasisi:** Terim olarak literatüre girmesini sağlayan emekli Amerikalı Diplomat Edmund Gullion'dur. 1965 yılında Tufts Üniversitesinde Fletcher Diplomasisi okulunun dekanı olduğu yıllarda ilk defa kullanılmış sonraki yıllarda konu üzerinde çalışan birçok insan tarafından tanım genişletilmiştir.

²⁰Daha detaylı bilgi için bkz. Meltem Ünal Erzan, *Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Derin Yayınları 2012 ayrıca bkz. Gaye Aslı Sancar, *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.

²¹İbrahim Kalın, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*.

(erişim) <http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>, 10 Aralık 2012.

²²Vedat Demir, *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s.12.

Kamu diplomasisi alan bakımından geniş olmasından kaynaklı birçok diğer disiplinle birlikte çalışmaktadır. Bunların en önemlileri, siyaset bilimi, iletişim, halkla ilişkilerdir.²³ Çünkü kamu diplomasisi içerdiği konular bakımından geniş olduğu kadar zengin bir alandır. Bu zenginliği sağlayan ana unsur kamu diplomasisinin münasebetler inşa etmesidir.²⁴ İşte bu noktada münasebetleri muhabbetlere çevirmek işi kamu diplomasisinin başarı ölçütü olabilmektedir. Çünkü kamu diplomasisi merkeze insanı koyduğu için olsa gerek klasik diplomasiinin soğuk ve mesafeli algısını yıkıcı niteliklere sahip aynı zamanda propagandanın çığırkanlığından uzaktır.

TABLO 2: Geleneksel - 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması²⁵

Baskın Özellikler	Eski Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
1) Uluslararası Aktörün Kimliği	Devlet	Devlet ve Devlet Dışı
2) Alanlar	Kısa Dalga Radyosu Yazılı Basın Sabit Hatlı Telefonlar	Uydu İnternet Gerçek Zamanlı Haberler Mobil Telefonlar
3) Medya Vasatı (Ortalaması)	Yerli ve Uluslararası haber çevreleri arasında net çizgi	Yerli ve Uluslararası haber çevrelerinin muğlaklaşması
4) Yaklaşım Kaynağı	Politik tarafsızlık ve propoganda teorisi	Şirket markalaşması ve ağ teorisi
5) Terminoloji	"Uluslararası İmaj" "İtibar"	"Yumuşak Güç" "Milli Markalaşma"
6) Rolün Yapısı	Yukandan aşağıya, aktörden yabancı ülke halklarına	Yatay, aktör tarafından kolaylaştırılmış
7) Rolün Niteliği	Hedeflenen mesajlaşma	İlişki Kurma
8) Nihai Amaç	Uluslararası zeminin idaresi	Uluslararası zeminin idaresi

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere, geleneksel kamu diplomasisi devlet aktörü temelinde şekillenirken yeni kamu diplomasisi devlet dışı aktörleri de oyuna dâhil etmektedir. Kamu Diplomasisi ilk kullanıldığı yıllardan günümüze kadar kendi içinde evrilen ve yenedünya düzeninde gelişip çağa ayak uyduran bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

²³ *A.g.e.* s.2.

²⁴ *Türk Atlantik Gençlik Komitesi*, Yönetim Kurulu, (erişim) http://www.yaturk.org/kamu_diplomasisi.htm, 21 Ekim 2013.

²⁵ Nicholas Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles, Perspectives on Public Diplomacy Figueroa Press, 2009, s.14.

TABLO 3: Geleneksel - 21.Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması²⁶

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi
Ortam	Çatışma, gerilimler	Barış
Amaç	Hedef kitlelerde davranış değişikliği yaratarak politik değişim sağlamak	Ülkenin dışarıda politik ve ekonomik çıkarlarını yükseltecek uygun çevre ve olumlu izlenim yaratmak
Strateji	İkna Kamuların idaresi	İlişki kurmak ve geliştirmek Kamularla kaynaşmak
İletişimin yönü	Tek yönlü iletişim Monolog	İki yönlü iletişim Diyalog
Araştırma	Çok az	Bilimsel araştırma, geribildirim değerlendirmesi
Mesajın içeriği	İdeolojiler Çıkarlar	Düşünceler Değerler
Hedef kitle (kamular)	Hedef ülkenin genel kamusu	Sınıflandırılmış kamular
Kanal	Geleneksel kitle iletişim araçları	Eski ve yeni kitle iletişim araçları
Bütçe	Kamusal kaynaklar	Kamusal ve özel ortaklıklar

Yeni Kamu Diplomasisi olarak adlandırılan bu değişimin sonuçları, klasik kamu diplomasisi ile karşılaştırılmalı olarak incelendiğinde (Tablo 2 ve 3'deki gibi) kolaylıkla görülebilir ki kullanılan araçlarda değişimden ziyade bir artış söz konusudur.²⁷ Öyle ki düne kadar kullanılan yazılı basın, radyo günümüzde yerini sosyal medya, internet, uydu yayıncılığı adıyla anılan mecralarla paylaşmakta ve teknoloji sayesinde bilgi düne nazaran daha hızlı şekilde insanların hizmetine sunulmaktadır. Hal böyle olunca da günümüzde kamu diplomasisi etkin olduğu kadar komplike ve hassas dengeler üzerinde seyreden bir alana dönüşmüştür. Bu noktada toplumsal algıların değeri de ortaya çıkmaktadır. Toplumsal

²⁶Szondi Gyorgy, "Central and Eastern European Public Diplomacy" *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (der.) Nancy Snow ve Philip Taylor. NY: Routledge. Ekim 2008 s.305.

²⁷Daha detaylı bilgi için bkz. Aslı Yağmurlu, "Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi" *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5/1-2007, s.9-38.

algının tanımına bakacak olursak; Bireyin içinde yaşadığı toplumun etkisi ile kişi, nesne ya da durumları algılayıp tutumlar oluşturmasıdır.²⁸İşte bu etkiyi yaratma amacı kamu diplomasisi, etkinin kendisi yumuşak gücü oluşturmaktadır.

Toplumsal bir algı yaratmak kadar bu algıda herhangi bir değişiklik yapmak da uzun zaman, emek ve çabanın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hele ki bunun politik sonuçlara tesirini sağlamak meselesi kamu diplomasisinin hedef tahtasına halkları oturtmakta, barışçıl ve diyalog tabanlı iletişim kurmayı daha geçerli hale getirmektedir. Tablo 3’de verilen geleneksel ve 21. Yüzyıl kamu diplomasisi karşılaştırmasından da anlaşılacağı üzere, “*diplomasinin toplumsallaşması*” söz konusudur.²⁹Bunun altında yatan en önemli etken hiç şüphesiz ki savaşlardan yorgun düşen dünyanın barış arayışlarıdır. Her ne kadar günümüz çok aktörlü oyununda savaşlar son bulmaktan uzak bir haleti ruhiyede olsa da hedefe konan barışın gün gelip hayata da nüksedeceği bir algı yaratmak imkânsız değildir. Bunun için belki biraz daha fazla çaba, biraz daha fazla kamu diplomasisi ve çokça inanç gereklidir.

2.2. Toplumun Etki Gücü ve Halk

Kamu Diplomasisinin olduğu kadar yumuşak gücün de hedefinde duran halk kavramı toplumun etki gücünü oluşturan önemli unsurlardan biridir. Öyle ki toplumu oluşturan yapı taşı halk; aynı zamanda yumuşak gücün işlerliğine olanak, tercih şekillendirmesine taban ve nüfuz etme yarışına da ivme sağlamaktadır.³⁰Her ülke kendi değerlerini insan eliyle hem üretmekte, hem de yaşatmaktadır. Öyle ki yumuşak gücü oluştururken yahut bunu kamu diplomasisini kullanarak işler hale getirirken aslında insanı kullanarak insana ulaşmak, bunu yaparken de kitlesel hedefler güdüp aynı kitleleri etkilemek çok aktörlü oyunun kuralı haline gelmiştir.

Devletler birbirleri üzerinde etki alanı yaratmak için öncelikle halkı etki altına almak yoluna gitmektedirler. Aslında buradaki amaç kitlesel bir algı³¹ yaratmaktır ki yumuşak gücü; gücün

²⁸Mustafa Oğuz, Toplumsal algılar ve bireye yansıyan yönü, *Sivil Toplum Akademisi*, (erişim) <http://www.siviltoplumakademisi.org.tr>, 21 Ekim 2013.

²⁹Yağmurlu, “*A.g.m.*”, s.17.

³⁰Halk sözcüğü günlük dilde en yoğun ve farklı bir biçimde kullanılan sözcüklerden bir tanesidir. En genel bir şekilde **Halk** ;Tüm nüfusu içerebilen bir mozaik, daha öz bir deyişle, bir coğrafi bölgede yaşayan insanların tümünü ifade etmektedir. *M.E.B. Örnekleriyle Türkçe Sözlük-Cilt 2*, MEB Yayınları 2799, İstanbul, 2000.

Toplum; insanı etkileyen gerçek ilişkiler bütünüdür. Belli bir toprak üzerinde yaşamak, ortak bir politik iradeye bağlı olmak ve kültürün ortaklığının olması ile karakteristiktir. Birey kelimesinin zıttıdır. *M.E.B. Örnekleriyle Türkçe Sözlük-Cilt 4*, MEB Yayınları 2799, İstanbul, 2000.

³¹Kitlesel algılama konusunu inceleyen Metin İnceoğlu, Tutum Algı İletişim kitabında “*Kaynak-hedef ilişkisini mekanik bir süreç olarak gören ya da gösterenler, toplumu etkiye açık, pasif, atomlaşmış bir kalabalık olarak kabul ettikleri için, kitle iletişim araçlarının bu ortamda, algılama tutum ve davranış kalıplarını hiçbir dirençle karşılanmaksızın aktardığını öne sürerler,*” demektedir. “*Birbirinden farklı, homojen olmayan insanların oluşturduğu gruplar ve onların oluşturduğu “kitle” analiz edilmeksizin, ortak paydayı oluşturan unsurların neler*

devlet dışı oluşumlar yönünde dağılması şeklinde tanımladığımız hatırlanacak olursa günümüzde yumuşak gücün ne denli faal şekilde kullanıldığı da kolaylıkla anlaşılacaktır.

Yumuşak Gücün bir devletin diğer bir devleti etkilemesinin yanısıra halkın liderleri etkilemesi bağlamında da işlerliği vardır. Her toplumun sahip olduğu liderlerini etkileme gücü, kimi zaman öyle noktalara varabilmektedir ki liderler geri adım atmak zorunda kalmaktadır.³²Toplumun etki gücünün yadsınamayacak kadar üst seviyede olduğunu her daim hatırdan tutan liderler, toplumlarıyla işbirliği sağlayarak hareket ettiğinde, (tarih bunun örnekleriyle doludur³³)başarılı, aksi hallerde ise başarısızlıkla sonuçlanan yönetim dönemlerine imza atmışlardır. Son tahlilde yumuşak gücü kullanır hale getiren sacayaklarından birinin de etki alanı yaratırken yahut bu alana direnirken “*toplum olgusu*” olduğu gerçeğidir.

2.3. Gücün El Değiştirmesi ve Kaynak Dağılımı

Güç dağılımında adalet dünya üzerinde mevcut değildir. Her daim birileri güçlü, diğerleri zayıftır ve zayıflar güçlendikçe orantısız olarak güçlülerin de zayıflaması kaçınılmaz olacaktır. Günümüzde dünyadaki üretimin 1/4’ü, askeri harcamaların neredeyse yarısı, dünya nüfusunun sadece % 5’ine sahip ABD tarafından gerçekleştirilmektedir.³⁴Bu veriler ışığında Amerika’nın yaşayacağı herhangi bir güç kaybı yahut düşüş, bir başka ülkenin güç kazanması, çıkış olarak konjonktüre yansiyacaktır. Uzmanlar tarafından çıkış yapan ülke olarak Çin gösterilmektedir.³⁵Hatta bunun ileride bir savaş nedeni olabileceği konusunda bir takım tartışmalar yapılmaktadır. Aslında bu hiç de beklenmedik bir şey olmamalıdır çünkü güçlü olanların yarattığı hegemonya tarihsel süreçte savaşların nedenleri olarak gösterilebilir ve bu dünya sahnesinde defalarca görülmüş bir durumdur. Tıpkı; Yunan şehir devletleri

olduğu bilinmeksizin sosyo-psikolojik bir kavramsal çerçeve oluşturmaksızın, sorunlara doğru yaklaşım sağlanamaz. Kitle iletişim araçlarının gönderdiği mesajlar, toplumdaki soyutlanmış tek tek bireylere değil, şu ya da bu grubun üyesi olan, gruplar içinde yaşayan insanlara yöneliktir. Bu nedenle medyadan gelen mesajlar grup bağları ile donatılmış birey ile karşılaştığında normların filtresinden geçmek zorundadır.” Bu noktada kitlesel algı üzerine yapılan çalışmaların sosyo-psikolojik yönden de incelenmesinde yarar vardır. Daha detaylı bilgi için bkz. Metin İnceoğlu, *Tutum Algı İletişim*, 5. Baskı, İstanbul, Beykent Üniversitesi Yayınları No. 69, 2010.

³²Tarihe *1 Mart Tezkeresi* olarak geçen; Irak krizi konusunda hükümet tarafından 25 Şubat 2003’de TBMM’ye sunulan ve tam adı “*Türk Silahlı Kuvvetleri’nin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye’de bulunması için Hükümet’e yetki verilmesine ilişkin başbakanlık tezkeresi*” olan belgenin halk tarafından yoğun protestolarla karşılaşması sonucu ABD’yi hayal kırıklığına uğratma pahası reddedilmesidir. Bkz. Deniz Bölükbaşı, *1 Mart Vakası Irak Tezkeresi Ve Sonrası*, İstanbul, Doğan Kitap, 2008.

³³Adolf Hitler iktidara geldiğinde elindeki gücü kullanmasının ön koşulu; ardına aldığı Alman Toplumunun desteği olmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Jane Caplan, *Hitler Almanyası (1933 – 1945)*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2013.

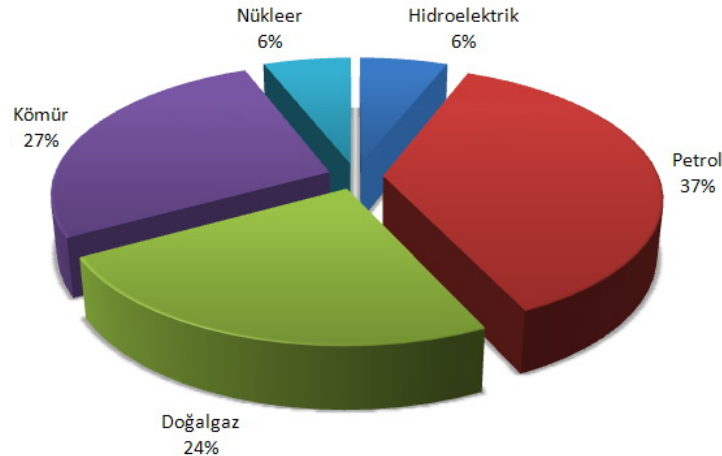
³⁴Nye, *The Future...*, s. 51.

³⁵Uyanan Ejderha olarak nitelendirilen Çin, tarihte dört büyük buluşa (barut-kâğıt-pusula-matbaa) imza atmış, günümüzde eskiden sahip olduğu önemi kazanma çabası olarak nitelendirilen bir uyanma ve atılım sürecine girerek gelişmiş ülkelerle arasında var olan açığı giderek kapatmıştır. Bkz. Ainur Nogayeva, *Orta Asya’da ABD, Rusya ve Çin: Stratejik Denge Arayışları*, Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu(USAK) Yayınları No: 55, 2011, s.69-80.

sistemini yerle bir eden Peleponnes Savaşları'nın³⁶(M.Ö.5.yy)Sparta'nın, Atina'nın güçlenmesinden duyduğu endişe yüzünden çıkmasını neden gösterebileceğimiz gibi ya da I. Dünya Savaşı'nın³⁷Almanya'nın yükselişinin Britanya'da yarattığı korkuların savaş nedenleri arasında sayabileceğimiz gibi...

Güç dengesi tarih boyunca aranan, hedeflenen bir durum olsa da aslınsa güç konusundaki dengesizlik günümüz aktörlerinin (kendi tekellerinde kalmak koşulu ile) ellerinde bulundurmak istedikleri yegâne karmaşadır aslında. Çünkü güç olgusu aynı zamanda liderlik, para, kaynak dağılımında öncelik, karar merci olmak gibi avantajları da beraberinde getirmekte herkes tarafından istenilmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplininde güç dengesi olarak adlandırılan kavram;15.yüzyılın ikinci yarısında İtalya'daki beş büyük şehrin herhangi birinin tek başına hâkimiyet kurmasını engellemek adına mücadele ettiği sisteme dayanır ki³⁸günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Özellikle günümüz çok aktörlü oyununda bölgesel ittifakların işlerlik ve önem kazanması ile başlayan güç konusundaki el değişikliği, dünya üzerindeki kaynak dağılımında söz sahibi olan aktörleri bu oluşumları desteklemeye itmiş hatta katılmalarını zorunlu hale getirmiştir.

TABLO 4: Dünya Birincil Enerji Tüketim Payı (2013)³⁹

Tablo 2'den de anlaşılacağı gibi dünya üzerindeki enerji kaynaklarının tüketim payları ağırlıklı olarak yenilenemeyen enerji kaynakları petrol-kömür ve doğalgazdadır. Bu da bu üç

³⁶*Peleponnes Savaşları*: Antik Yunanistan coğrafyasında yapılan, büyük şehir devletlerinden Atina ve onun imparatorluğunun, Sparta ve Peleponnes Birliği karşısında yer aldığı savaştır. Daha detaylı Bilgi için bkz. Kolektif, derleyen Âdem Uludağ, *Antik Dünya Ansiklopedisi*, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, 2010.

³⁷*I. Dünya Savaşı*: 28 Temmuz 1914'te başlayan ve 11 Kasım 1918'de sona eren Avrupa merkezli küresel savaştır. Daha detaylı bilgi için bkz. Norman Stone, *Birinci Dünya Savaşı*, çev. Ahmet Fethi Yıldırım, İstanbul, Doğan Kitap Yayınları, 2010.

³⁸Nogayeva, *Orta...* s.32.

³⁹*Kaynak*; International Energy Agency, OECD/IEA, Key World Energy Statistics 2013 raporu.

kaynağa sahip olan ülkelerin kaynak dağılımdaki avantajları sayesinde güç dengesi içerisinde kendilerine yer bulacakları anlamına gelmekte, aynı zamanda konu çok aktörlü oyunda etki alanı açısından değerlendirildiğinde açık hedefe dönüştükleri görülmektedir. ABD'nin Büyük Orta Doğu Projesinde yer alan ülkeler baz alındığında anlaşılacak olduğu gibi...⁴⁰Bu kaynaklara sahip olmayan ülkeler açısından durum dışa bağımlılık şeklinde nüksedeceği için tehditlere ve yaptırımlara açık hale gelecektir.⁴¹

2.4. Gücün Yayılması ve Teknoloji

Gücün yayılmasının altında yatan en önemli unsur siber kullanımdaki artıştır. Bilgi çağını yaşayan dünyada, bilgisayar kullanımı her geçen gün artarken teknolojiye yaşanan bu hızlı ilerleme sayesinde yumuşak güç kullanımı daha geniş kitlelere ulaşabilmektedir.

Her ne kadar silah sanayine ek olarak bilgi toplama teknolojisi devlet tekelinde olsa da internet ortamı, yayıncılar ve editörlerin kontrolündeki görsel ve yazılı medyaya kıyasla daha etkindir. Bireyden bireye (e-posta yoluyla), bireyden topluma (bloglar, Twitter vs. yoluyla), toplumdan bireye (Wikipedia ve benzerleri yoluyla) ve belki en önemlisi, toplumdan topluma (sohbet odaları, Facebook, LinkedIn ve benzerleri yoluyla) iletişim kanallarını alabildiğine açılmaktadır. Temel bir güç kaynağı olan bilgiye sahip olanların sayısı şimdilerde, hiçbir dönemde olmadığı kadar fazlalaşmıştır.⁴²Öyle ki günümüzde sosyal ağlar kullanılarak oluşturulan tavır, aynı zamanda çağın kendini ifade ediş biçimi olarak da değerlendirilebilir. Düne kadar sesini çıkarmayan toplumlar şimdilerde teknolojinin bir nimeti olarak ülkelerinde, bölgelerinde neler olup bittiğini geniş kitlelerle paylaşma ve olayları aktarma şansı bulmaktadır. Bunun en güzel örneği; Son yıllarda Kuzey Afrika'da

⁴⁰ABD'nin Orta Doğu Politikasının temelinde bölgenin ekonomik öneminin ve İsrail'in güvenlik sorununun olduğu artık herkes tarafından bilinmektedir. Bu bağlamda sınırları kuzeyde Hazar Denizi'ni, Kafkasya'yı ve Orta Asya'yı da içerecek şekilde Türkiye, Pakistan, Afganistan ve İran'ın da yer aldığı doğuda Hürmüz Boğazı ve Umman Körfezi'ne güneyde Babel Mendep Boğazı ve Aden Körfezi'ne ve batıda Fas'a ve Cebeli Tarık Boğazı'na kadar uzanan ve Akdeniz'i, Karadeniz'i Ege Denizi'ni, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını, Kızıl Deniz'i Tiran Boğazı'nı ve Süveyş Kanalı'nı, Basra Körfezi'ni, eski Mezopotamya'yı, Bereketli Hilal'i, Nil'i ve Fırat'ı içine alan geniş coğrafyayı kapsayan Büyük Orta Doğu olarak tanımlanan bölgede siyasal, ekonomik ve stratejik düzenlemeler bölgenin Amerikan etki alanına dahil edilmesini öngören "Büyük Orta Doğu Projesi" aslında Soğuk Savaşın sona ermesi ve Sovyet Bloğunun dağılmasıyla tek süper güç haline gelen ABD'nin bir Pax Americana oluşturmayı amaçlayan girişimleridir. Detaylı bilgi için bkz. Tayyar Arı, *Irak, İran, ABD ve Petrol*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2007.

⁴¹Türk-Amerikan ilişkileri, iki kutuplu yapının bozulmasıyla ortaya çıkan yeni uluslararası yapının etkisiyle farklılaşmaya başladıysa da bunun belirgin hale gelmesi 2003 Martındaki gelişmelerle söz konusu olmuştur. Taraflar elli yılı aşkın bir süre sürdürdükleri ittifak ilişkisini yeni dönemde de sürdürdükleri izlenimini vermek için birbirlerini "stratejik ortak" olarak niteleseler de bunun eskisi gibi kolay olmadığı çok geçmeden anlaşılmıştır. Özellikle "terörizme karşı ortak mücadele" ve "Büyük Orta Doğu Projesi" gibi konularda birlikte hareket etme konusunda ortak iradeye sahip olduklarını açıklamış olsalar bile ortaya koydukları politikalar bununla uyumlu olmamıştır. Detaylı bilgi için bkz. Tayyar Arı, "Türk- Amerikan İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?" *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi Cilt 4*, No: 13, 2007, s.17-38.

⁴²Nye, *The Future*, s.36.

başlayan ve Arap Ülkelerini etkisi altına alan halk hareketlerinin Facebook'ta başlayıp yayıldığına dair dedikodular kulaktan kulağa dolaşmasıdır.⁴³

TABLO 5: Dünyadaki Sosyal Paylaşım Ağlarının Kullanımı (2012)⁴⁴

Temmuz 2012

Tablo2’de görüleceği üzere 1 milyara ulaşan aktif kullanıcıyla⁴⁵Facebook neredeyse tüm dünya tarafından etkin şekilde kullanılmakta bu önemli bir yumuşak güç kaynağı oluşturmaktadır. Tabi bunun tehlikeleri de yok değildir. Uluslararası terör yumuşak güçle aynı kullanım alanlarını paylaşmakta, kimi zaman bu teknoloji yarar sağladığı kadar zarara neden olabilmektedir.⁴⁶Bunun yanı sıra bilişim teknolojisinin küreselleşmesi ve geniş kitlelerin kullanımına sunulması sanal (siber) terörizm denilen yeni bir suç türünü ortaya çıkarmıştır.⁴⁷Bunca olumlu ve olumsuz yanlarına rağmen teknoloji artık hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Etkin ve akıllıca kullanıldığı takdirde hiç şüphesiz ki yumuşak güç

⁴³Arap Baharı hakkında sıra dışı bir yazı Mustafa Kutluay ve Osman Bahadır Dinçer, “Arap Baharı ‘ABD’ Hegemonik Projesi midir?”, *Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı 107, Yaz 2011 ve Olayların tarihsel boyutuyla birlikte analizine dair detaylı bir çalışma için bkz. Turan Kışlakçı, *Arap Baharı*, İstanbul, Mana Yayınları 2011.

⁴⁴Alexa & Google Trends for websites data.

⁴⁵“Facebook nüfusu 1 milyara ulaştı”, *Milliyet, Ekonomi Haber*, 5 Ekim 2012, (erişim)<http://ekonomi.milliyet.com.tr/facebook-nufusu-1-milyara-ulasi/ekonomi/ekonomidetay/05.10.2012/1606983/default.htm>, 11 Aralık 2012, s.1

⁴⁶Çankaya Üniversitesi Gündem Dergisi, Çağımızın İfade Biçimi başlığı altında; Cem Karadeli, “Küresel Bireysellik ve Sosyal Paylaşım Ağları,” Kerem Gün, “Yeni Bir Çağın Eşiğinde: Sosyal Paylaşım Ağları,” Cenk Sözen “Sosyal Ağlar, Ağ Araştırmaları ve Uygulama Alanları,” Emre Heper, “Sosyal Paylaşım Siteleri,” makalelerine yer vermiş konuyu her açıdan değerlendirip tartışmaya açmıştır. Detaylı bilgi için bkz. *Çankaya Üniversitesi Gündem Dergisi*, Sayı.40, 2001.

⁴⁷Siber Tehditler konusunda daha detaylı bilgi için bkz. Nilüfer Narlı, “Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma,” *Polis Bilimleri Dergisi* Cilt. 4 Sayı. 1-2, 2002, s. 9-19.

kaynakları arasında el güçlendirici olacağı gibi aynı zamanda geleceğin teknolojisi Nano⁴⁸ kavramı karşımıza çıkmaktadır. Ekonomistlere göre; NanoTeknoloji yeni bir sanayi ve bilgi devrimi olmakla birlikte 21. yüzyıla damgasını vuracağına inanılan yeni güç odağını oluşturmakta, bu teknoloji seviyesi ülkelerin gücünün göstergesi olabilecek önermesi ortaya atılmaktadır.⁴⁹

Sonuç olarak teknoloji ile yumuşak gücün etkileşimi gittikçe artarken küreselleşen dünyanın henüz oynamadığı nice oyuna gebe olduğu gerçeğini kabul ettiğimizde karşımıza iki önemli sonuç çıkmaktadır. Birincisi; demokratikleşen toplumlara sahip olan dünyanın daha yaşanılır bir yer haline gelmesi, ikincisi ise; savaşların tek bir düşmanın ucunda yaşanacak olması gerçeğidir. İkinci seçeneğin gölgesinde birinci seçenek ne denli gerçekçi olur bilinmez ama dünya her daim olduğu gibi gelecekte de gücünün elinde şekillenen bir adalet ve barışı yaşayacaktır. Bu durumda diğer ülkeler ne yapacaktır? Tam da bu noktada Thomas Jefferson'un sözü daha bir anlamlı hale gelmiş gibidir;

“Bilgi güçtür... Bilgi güvenlidir... Bilgi mutluluktur...”

⁴⁸*NanoTeknoloji*; Metrenin bir milyarda biri yani nanometre büyüklüğünde boyutlarla uğraşan yeni bir teknoloji. “Türkiye’de NanoTeknoloji”, *Bilim ve Teknik Dergisi Yeni Ufuklar*, TÜBİTAK Yayınları, Aralık 2006, s.2.

⁴⁹*A.g.e*, s.3.

3. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKASI ve KAYNAKLARI

“Yumuşak Güç” son yıllarda ölçülebilen veriler bazında indekslenmekte bu tarz araştırmalar ülke politikalarına katkı amacına hizmet etmektedir. Ölçülebilen veriler ışığında imaj analizi gibi değerlendirdiğimizde, “Yumuşak Güç” biriken bir olguya dönüşmektedir. Dünden bugüne değil, daha uzun zamana ihtiyaç duyulan bir süreçtir bu aslında. Yumuşak gücü oluşturan unsurları incelediğimizde, bir nevi tercihleri şekillendirmek için yollar olduğunu görmekteyiz. Bu yolları oluşturan ve yolun sonunun yumuşak güç olduğu parametreler hâlihazırda mevcuttur ve bölüm içinde incelenecektir lakin burada başlangıç olarak bilinmesi gereken; yumuşak gücün manipleden ziyade *etkileme*, hegemonyadan ziyade *diyalog* ve propagandadan ziyade *iknadan* oluşan bir kavram olduğudur. Çünkü uluslararası ilişkilerde etki güçtür.⁵⁰ Parametreler her ne kadar değişken olsa dahi genel geçer kaynaklar üzerinden konuya yaklaştığımızda cezbetmenin askeri güç kullanmaktan daha etkili olduğunu görürüz.⁵¹ Nedir bu etkiyi yaratan? O ülkede yaşam standartlarının yüksek olması mı yoksa insanların daha insanca şartlarda yaşamaları mı ya da o diyarda hukuka inananların sayıca fazla olup adına demokrasi denilen şık elbiseler giyiyor olmaları mı? Aslında tüm bu soruların tek bir cevabı vardır; o da bizleriz... Bir ülkenin etki gücü yumuşak güçten beslenirken, aslında bunu işler kılan en önemli faktör, insanlar ve zihinlerdir. Bu da yumuşak güç analizlerinde parametrelerin değişkenliğini sağlamaktadır, çünkü yumuşak güç, ölçülebilen verilerle hareket etmemektedir. Bu noktada yumuşak güç ile sert güç taban tabana ters kavramlar mıdır yoksa yumuşak güç, sert gücün bileşenlerinden biri midir sorularının cevaplarını aramak yerinde olur kanısındayız. Bir ulusun diğerlerini etkileyebilmesi çekici kişilik, kültür, yasal olan ve ahlaki otoriteyi içeren politik değer, kuruluş ve politikalar gibi somut olmayan özelliklerle ilgilidir.⁵² Ayrıca küresel imaj, küresel bütünlük ve küresel bütünleşme gibi bir takım ön şartlara tabidir, çünkü “Yumuşak Güç” tek başına bir anlam ifade etmemekte, diğer aktörler ve enstrümanların kullanılması gerekmektedir. Bu noktada tanımların üzerinden bir daha geçecek olursak; *Sert güç*; ulusal bir milletin diğer politik organlardan istediğini elde etmek için kullandığı askeri ya da ekonomik güç uygulamasıdır. Sert güç doğası gereği zorlayıcı unsurlara sahiptir. *Ekonomik*

⁵⁰Jonathan McClory, “Yeni İkna Ediciler, Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”, *Hükümet Enstitüsü*, 2010, s.1.

⁵¹Demir, *Kamu...*, s.23.

⁵²Ernst & Young’s, *Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012, s.5.

güç dışarıdan bakıldığında "katı" görünmese de burada da "sopa" vardır, tek fark sopanın ucunda "havuç" olmasıdır.⁵³Uluslararası İlişkiler literatüründeki tanımına bakacak olursak, ilk kez The Economist dergisinin 11 Aralık 1948 baskısında kullanılan havuç ve sopa⁵⁴ politikası;⁵⁵ “*Belli bir sonuca ulaşmak için ödül ve yaptırımların birlikte kullanılmasıdır,*” şeklinde tanımlanabilir. Ancak ülkeler kimi zaman istediklerini elde etmek için tehdit ve hesapları kullanmazlar. Dolaylı olarak adlandırabileceğimiz bu diğer yol; gücün ikinci yüzü olan yumuşak güçtür. *Yumuşak güç* özetle; başkalarının seçimlerini şekillendirme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Eğer bir kişi diğerlerine istediğini yaptırabiliyorsa, sopa ve havuç kullanmasına gerek yoktur. Ancak yumuşak güç başkalarını etkileme yeteneğinden fazlasıdır. Sert gücün içinde tehdit ve ödül ikilisi aynı anda bulunurken, yumuşak güç sadece ikna ya da tartışma yoluyla etkileme değildir fakat hiç şüphesiz ki bunlar yumuşak gücün önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sözü edilen, “*Çekim kabiliyeti*” ve “*çekim*” sıklıkla kabullenişle sonuçlanır. Örneğin; ABD’nin geçen yarım yüzyılda yumuşak güç ile kazandığı dünya çapındaki etkinin sert güç ile edindiği kazanımdan daha fazla olduğu tartışılmaktadır.⁵⁶Dünyanın ABD’nin kültür/kurumlar ve değerlerini taklit etmek istemesinin direkt sonucu; II. Dünya savaşı sonrasında yaşanan demokrasi hareketleri ile dünyanın serbest ticarete yönelişidir.⁵⁷Son zamanlarda ortaya çıkan birçok eğilim yumuşak güç kullanımını ve yayılımını daha da önemli hale getirmiştir. Bunlardan ilki, yükselen piyasa ekonomisine sahip gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik dalgalanmalardır. Yüzyılın başından bu yana, onlarca yıl süren patlama ve sönme döngüleri sonunda gelişmekte olan ekonomilere, gelişmiş ekonomiler karşısında muazzam bir büyüme avantajı

⁵³Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç Nedir? Nasıl Uygulanır?”, *Ulusal Savunma, Beykent Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM)*, 12 Nisan 2007, (erişim) <http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/egitim.php?CategoryId=897&ContentId=591&phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b>, 24 Ocak 2014.

⁵⁴*Havuç ve sopa*; İngilizce bir deyimdir. İyi davranışı ödüllendirme, kötü davranışı cezalandırma anlamına gelir. Deyim, aynı zamanda, bir eşeğin önüne havuç sarkıtarak yürütmesini sağlamak anlamına da gelir. *Oxford English Dictionary*.

⁵⁵Franklin Delano Roosevelt, “big stick” siyasetinin en büyük yansılısı olan ABD Başkanlarındandır. Öyle ki, “*Alçak sesle konuşun ama elinizde büyük bir sopa bulunsun, böylece çok etkili olursunuz,*” diyerek aslında sert gücün nasıl bir işlerliğe sahip olduğunu dahası diplomasi içine nasıl monte edilebileceğini kısacası yumuşak güç ile sert gücün sentezinden adı konmamış bir akıllı güç kullanımının reçetesini verir niteliktedir. Bkz. Maxime Lefebvre, *Amerikan Dış Politikası*, çev. İsmail Yerguz, İstanbul İletişim Yayınları, 2005.s.19.

⁵⁶Özellikle ABD’nin zayıflayan ekonomik gücünün bu tartışmaların fitilin ateşlediğini söyleyebiliriz öyle ki Amerika için o eski günlerin geride kaldığı iddia edenlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Bunlardan biri Gideon Rachman’dır. Bkz. “Amerika’nın çöküşü, bu defa gerçek” *Inka News Haber Portalı*, 2 Ocak 2011, (erişim) <http://www.incanews.com/?aType=haber&ArticleID=1424>, 24 Ocak 2014.

⁵⁷Bu yönelişin en önemli göstergeleri arasında yer alan IMF’nin kuruluşudur. Bu konu üzerine detaylı bilgi içeren bir çalışma bkz. Nazım Öztürk, “IMF’nin Değişen Rolü ve Gelişmekte olan Ülke Ekonomilerine Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:57, Sayı:4, 2002, s.95-125.

sağlamışlardır.⁵⁸ Her ne kadar diplomasi ve evrensel toplum etkileşimine getirilen yeni yaklaşımların, güç üzerindeki etkisi belirsiz olsa da Jonathan McClory'nin* oluşturduğu indeks; küresel yumuşak güç kapasitesini değerlendirme açısından önemli bir çalışmadır.⁵⁹ İndekste kullanılan verileri kısaca özetleyecek olursak; ülkedeki yabancı gazeteci sayısı, devletin sponsor olduğu yurtdışı medya faaliyetleri, olimpiyatlarda elde edilen altın madalyalar, ülkeyi ziyaret eden yıllık turist sayısı, BM tarafından yayımlanan yaşam süresi tahminleri, Dünya Bankası küresel yönetim sıralaması, her bin kişiye düşen yabancı öğrenci oranı; üniversite sayısı, rekabetçilik indeksi, uluslararası yolsuzluk indeksi, bir yıl içinde alınan patent sayısı, alınan doğrudan yabancı sermaye, yurtdışındaki kültürel misyonlar; Başbakan veya Cumhurbaşkanı tarafından konuşulan yabancı dil sayısı gibi unsurlar ülkelerin değerlendirilmesi yapılırken dikkate alınan temeller arasında yer almaktadır.⁶⁰ Görüldüğü üzere yumuşak güç kaynakları oluşturmak, dengeli bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Bu da daha geniş uluslararası dinleyiciye ulaşması gereken altyapılara yatırım, zorlayıcı uluslararası hikâyeleri oluşturan politikaların hem ülke içinde, hem dışında devamlılığı ve uluslararası alanda bilişim tabanlı bir yaklaşım gerektirmektedir.⁶¹ Çünkü yumuşak güç olgusu kaynak temellidir⁶² ve bu kaynaklar hiç şüphesiz ki her ülke için bir

⁵⁸Ernst & Young'ın raporunu destekler nitelikte, Ekonomik Araştırma ve Değerlendirme Genel Müdürlüğüne yayınlanan 2020'de Dünya Ekonomisi analizine göre; "OECD üyesi olmayan ülkelerdeki kararlı politik yaklaşımlar ve var olan potansiyeller göz önüne alındığında, geçen çeyrek yüzyılda ulaşılan yıllık %4,5'lik büyüme oranını %6,7'ye çıkarmak mümkün olabilecektir. Aynı periyotta, OECD üyesi olmayan ülkelerdeki GSYİH artışı, OECD üyesi ülkelere nazaran iki kat fazla olacaktır." Ebru Arısoy, Alper Toközlü, Mesut Aslantaş, Necmi Odyakmaz, "2020'de Dünya Ekonomisi" (erişim) <http://web.sakarya.edu.tr/~kaymakci/makale/2020dedunyaekonomisi.pdf>, 20 Şubat 2014.

***Jonathan McClory**; Jonathan McClory, İngiliz Düşünce Kuruluşu; Hükümet Enstitüsünün bir üyesi olmasının yanı sıra, yumuşak güç, toplumsal diplomasi, markalaşma ve yaratıcı endüstrilerde uzmanlaşmış bağımsız bir danışmandır. Jonathan McClory, Monocle Dergisinin kardeş kuruluşu olan Londra temelli bir yaratıcı ajans olan Winkreative'in markalaşma sürecini yönetmiştir. Winkreative'e katılmadan önce Boston Danışma Grubunun Londra bürosunda danışmanlık yapmıştır. Özel Sektörde çalışmadan önce; halen üyesi olduğu Hükümet Enstitüsünde kıdemli araştırmacı olarak çalışmıştır. Çalışmaları dış politika stratejileri, hükümette efektif liderlik, merkez hükümetin stratejik reformu ve kamu sektöründeki dönüşümsel değişim gibi konuları içeren geniş bir alana yayılmıştır. Enstitüde çalışırken Jonathan ülkelerin yumuşak gücünün ölçülmesi için yapılmış dünyanın ilk karma indeksini geliştirmiştir. Söz konusu indeksin sonuçları her yıl enstitü ve Monocle dergisinde yayınlanmaktadır. "Yeni İkna Ediciler," *Hükümet Enstitüsü*, 2012.

⁵⁹McClory, *Yeni...* s.2.

⁶⁰Didem Eryar Ünlü, "Para ve bilginin hızla el değiştirdiği dünyada 'yumuşak güç' önem kazanıyor", *Dünya Gazetesi*, 08 Aralık 2010,

(erişim)<http://www.dunya.com/para-ve-bilginin-hizla-el-degistirdigi-dunyada,-yumusak-guc-onem-kazan-108054yy.htm>, 9 Aralık 2012.

⁶¹Türk dış politikası, her dönem Batıcılık ve Statükoculuk olmak üzere iki temel ilkeye dayandırılarak yürütülmüştür. Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı bu yapısal faktörlere göre, bu faktörlerse tarihsel arka plan ve önceden mevcut kaynaklara göre şekillenmiştir. Türk dış politikası şekillenmesinde ve Türkiye'nin yumuşak güç uygulama yöntemleri kültürel etkileşim faaliyetleri, dış politikada düzen-kurucu rol ve ekonomik-insani yardımlardır. Tuba Çavuş, "Dış Politika'da Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:2, 2012, s. 30-34.

⁶²Geun Lee, "A Theory of Soft Power and Korea's Soft Power Strategy". *Korean Journal Of Defense Analysis*, Cilt: 21, Sayı:2, Haziran 2009, s.209.

takım değişikliklere tabidir lakin kavramın anlaşılması ve ölçülebilmesi için asgari müşterekte ve her ülke için geçerlilik arz eden kaynaklar üzerinden raporlar hazırlanmaktadır.

Yumuşak gücün var olan ölçümleri; birincil olarak birçok belirteci içeren karma ölçümlerin aksine toplumsal düşünce anketlerine dayanmaktadır. Sonuç olarak, yumuşak güç ölçümlerinde bu fikir oylaması dışında belirli bir yöntem bulunmamaktadır. Ancak, yumuşak güç üzerine yapılan çalışmalar, yumuşak gücün oluşumuna liderlik eden yapısal elementleri üzerine kâfi derecede tartışmalar içermektedir.⁶³

Nye yumuşak güç oluşturan üç ana kaynağa işaret etmiştir; kültür, politik değerler ve dış politika.⁶⁴ Yumuşak güç bağlamında *kültür*, toplum için anlam yaratan pratikler serisi olarak tanımlanabilir. Bu tanım; edebiyat, sanat ve eğitim gibi elit kesime hitap eden yüksek kültür öğeleri ile kitlesel eğlence piyasasını oluşturan televizyon, sinema ve pop müziğini de kapsamaktadır. Bir milleti yöneten *politik değerler ve kurumlar* diğerlerinin seçimini büyük ölçüde etkilemektedir. Hükümet kurumları adalet şeffaflık eşitlik gibi değerleri kendi evinde ne kadar barındırırsa, yurtdışında da o kadar çekici hale gelmektedir.

Yumuşak güç unsuru olarak, *dış politika** dışarda oluşturduğu meşruluk otoriteyi tanımlamaktadır bu da kısaca hasta ya da sağlıklı algılanma olarak özetlenebilmektedir. Bu noktalarda değer üretebilen ülkeler, başkalarına ilham kaynağı olabilir ve bu algılama biçimiyle üretilen politikalar üzerine kurgulanan bir dış politika ile yumuşak güç kaynakları fayda faktörünü de bünyesinde barındırabilir.⁶⁵ Yumuşak gücün yükselişi dünyanın geleneksel gücünün kapasitesini uluslararası politikanın değişen koşullarında yontmasıyla aynı zamana denk gelmektedir ve bunlar göz önünde bulundurulduğunda kaçınılmaz soru; *“Tarihsel akımlar geleneksel batı gücü karşısında yumuşak güç avantajını daha ne kadar*

⁶³“*Medeniyetler Çatışması*,” adlı kitabında Huntington, kültürü çatışmanın odağına koymuş ve hegemonya savaşları üzerinden küresel güç dengelerini açıklamıştır. Özellikle ortak düşman noktasında aynı safta yer alan küçük güçlerin olası birleşmelerine değinerek karşıt güç oluşturmayı bir nevi formülize etmiştir. Bkz. Huntington, *Medeniyet...*, s.305-368.

Yumuşak gücün yapı taşlarından biri olan kültür aynı zamanda çatışmaların kaynak noktasında bulunmaktadır.

⁶⁴Nye, *Dünya...* s.20-23.

**Dış Politika*; Bir ülkenin diğer ülkelere yönelik tutum ve davranışlarıdır. Dış Politika deyimi, bir devletin dışa ilişkin siyasi, ekonomik, hukuki vb. tüm tutumlarını kapsamakla beraber daha çok siyasi ilişkiler ve diplomasi anlamında kullanılmaktadır. Faruk Sönmezoglu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 3. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2000, s.241.

⁶⁵Yumuşak güç konu başlıklı araştırmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bunlardan en çarpıcı olanı 2009-2013 yılları arasında Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV) Dış Politika Programı ve KA Araştırma olarak Orta Doğu’da Türkiye algısı araştırmasının temel verilerinden oluşan raporlardır. 16 ülkeden toplam 2800 kişilik bir örnekleme dayanarak telefon ve doğrudan görüşme metoduyla gerçekleştirilen araştırma aynı zamandan kendinden sonra yapılacak olan araştırmaların öncülüdür. Bkz. Mensur Akgün, Sabiha Şenyücel Gündoğar, *“Orta Doğu’da Türkiye Algısı 2009-2010-2011-2012-2013”* İstanbul TESEV Yayınları, 2009-2010-2011-2012-2013.

sürdürebilecektir” olacaktır.⁶⁶

TABLO 6: Yumuşak Güç Kaynakları⁶⁷

McClory'nin oluşturduğu indeks, bu üç temel öge üzerine şekillenmiş olmakla beraber, yumuşak gücü beş kategoride ele almıştır. Bunlar İş/yenilik, Kültür, Hükümet, Diplomasi ve Eğitim'dir. Bu iskelet yumuşak güç üzerine yapılmış literatür üzerine inşa edilmiştir.⁶⁸

Bir ülke, kültürünün diğer ülkelerin kolayca algılayabileceği evrensel değerlere sahip olması oranında diğerlerine doğal olarak çekici gelecektir. Kültürün ulaştığı alan ve hacmi yumuşak güç oluşumunda önemli olsa da çok üretim, her zaman çok etkiyi getirmeyebilir.⁶⁹ Sonuç olarak, kültürün hem kalitesi, hem de kültür ürünlerinin uluslararası alana ulaşımıyla beraber güç oluşturabilmektedir. Bu noktada Yumuşak gücün alt indekslerinden söz etmemiz gerekmektedir. Öyle ki Beş ana kategoride incelenen kavram, McClory'nin raporunda bir alt indeks olarak 7 başlıkta incelenmiştir.

⁶⁶Jonathan McClory, "Yeni İkna Ediciler, Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu", *Hükümet Enstitüsü*, 2012, s.13.

⁶⁷**Kaynak;** Hükümet Enstitüsü "Yeni İkna Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu"

⁶⁸McClory, "Yeni..." s.3.

⁶⁹İskender Pala'nın *Zaman Gazetesi*'nde yayınlanan "Kültür ve İslamofobi," adlı yazısında kültür ihracının yumuşak güç getirisi bazında değerlendirmesini yaparken, aynı zamanda eksikleri sıralamaktadır. Öyle ki, Pala, yazısında "Bu pazarda biz alıcı mı olacağız, satıcı mı? Bugüne kadar maalesef dünya çapında ses getiren bir Türk resim sergisi henüz dünya galerilerini dolaşmadı. Bir operamız dünyanın önemli salonlarında oynanmadı. Anadolu Ateşi bile henüz Broadway'de sahnelenmedi. Bir müzikalimiz henüz dünya turnesine çıkmadı, bir pop sanatçımız henüz dünya gençlerini stadyumlara toplamadı. Tarkan dünyanın herhangi bir yerinde konser verdiğinde, dinleyici çoğunluğu yine Türk olmaktan öte geçemedi. Birkaç ödül dışında Türk sineması henüz dünyada gişe yapmaya başlamadı. Hollywood henüz bir Türk romanını filme almadı. Dünya çocukları bilgisayar oyunlarında henüz bir Türk kahramanı tanımadı. Dizilerimiz Balkan ve Arap coğrafyasında gündem oldu; ama orada da sormak lazımdır ki acaba bu dizilerde anlatılan kültür ve medeniyetin ne kadarı bizi yansıttı? Bugünün geçerli kuralı, milli kültürün evrensel kültür ile mutlaka tanışmasıdır. Çünkü tanışırsa büyük bir zenginlik ortaya çıkar. Kendi içine kapanmış bir kültür, milli de olsa topluma yarar sağlamaz, hatta zaman zaman felaket bile getirir. O halde düşünmek zorundayız, dünya kültür ihracatına nasıl ve ne ile katılacağız?"

(erişim) <http://zaman-online.de/iskander-pala-kultur-ve-islamofobi-69034>, 17 Mart 2014.

TABLO 7: Yumuşak Gücün Öznel Ölçütleri⁷⁰

Tablo 7’de de belirtildiği üzere, yumuşak gücün öznel tarafı göz ardı edilemez. Öznellik karşısında bir tasarım yerine ki olasılığı imkânsızdır yumuşak gücün öznel doğası üzerinde durmakta fayda vardır. Çünkü bu öznellik aslında yumuşak güç ölçümlerini zora sokan en önemli unsuru oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler girift yapısı ve çok aktörlü oyunun dinamikleriyle karşımızda dururken yumuşak gücü nasıl bir ölçüme tabi tutabiliriz sorusu hiç şüphesizdir ki konuyla ilgili olan bütün araştırmacıların handikabıdır. McClory’nin indeksinde kullandığı gibi %70 nicel veriler, %30 nitel veriler makul bir oran oluşturmaktadır. Öyle ki yumuşak güç kıyaslanamaz olduğu kadar oluşmasını sağlamak için de en az iki aktöre ihtiyaç duyulmaktadır.⁷¹

Yumuşak gücün öznel doğası ülkelerin kıyaslanmasını oldukça zorlaştırmakta, dahası dış ilişkilerin girift çift yönlü dinamikleri -yumuşak gücün getirdiği- karşılaştırmalı bir indeksle tam olarak açıklanamamaktadır.

Yumuşak gücü ölçümlemede karşılaşılan en büyük sorunlardan biri, her ülkenin kendine has duruşunu göz önünde bulundurma zorunluluğudur. Öznellik karşıtı bir tasarım yerine yumuşak gücün öznel doğasını kapsayan çalışmalara yoğunlaşılması gerektiği kanısındayız. Öyle ki yumuşak güç üzerinde var olan literatürden alınan ipuçları ve yabancı ülkelerde bulunan insanların sıklıkla karşılaştıkları ortamların analiz edilmesi ile nicel verileri tamamlayıcı olarak konuyu yedi öznel başlıkta inceleyen bu rapordan yola çıkarak; -raporda yer verilen kriterler üzerinden konuyu değerlendirdiğimizde alt başlıklar olarak;

⁷⁰**Kaynak;** Hükümet Enstitüsü “Yeni İkna Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

⁷¹ McClory, "Yeni...". s.9-10.

3.1. Kültür Öğeleri

Kültür'ün tanımı sözlükte; “Bir milletin nesilden nesile aktardığı gelenek halinde devam eden maddi ve manevi varlıklarının, değerlerinin bütünü”⁷²der. Kültürü oluşturan öğelere baktığımızda sosyal yapıyı oluşturan ve süreklilik arz eden, değişerek gelişen dahası gelişirken toplumsal davranışa dönüşen bir olgu görürüz⁷³fakat günümüzde bu tanım kültürü oluşturan öğelerin değişime uğramasıyla bir nevi evrilmiştir. Bu değişimine yakından baktığımızdaysa popüler kültür dediğimiz yeni bir kavramla karşılaşırız.⁷⁴Yumuşak güç odağında konuya yaklaştığımız için kültür öğelerinin evrensel değerler içermesi ona çekicilik katacağı gerçeğinden yola çıkarak, popüler kültürü uzun yıllardır hedeflerine ulaşmak için kullanan ABD örneğine bakmalıyız.⁷⁵Kültürü genişleme vasıtası olarak gören ABD,⁷⁶özellikle İkinci Dünya Savaşı ertesinde Avrupa'nın yeniden inşası sırasında popüler kültürden yardım almış, işler tam da onun istediği şekilde sonuçlanmıştır. Buna takriben NATO kurulmuştur çünkü.⁷⁷Ayrıca unutulmamalıdır ki kültürel yakınlıkları olan ülkeler, birbirleriyle ekonomik ve politik işbirliği yapmakta, bu işbirlikleri diğerlerine nazaran daha başarılı olmaktadır.⁷⁸

Popüler kültür, günümüz iletişim dünyasında içimize sinmeyi sürdürmekte bu noktada kültürel yapının erozyona uğraması kaçınılmaz olmaktadır.⁷⁹Özellikle kültürün yerini almaya başlaması, tüm dünyayı ele geçirmesi korkulası boyutlara ulaşmıştır. Bizi biz yapan unsurlar yerine, popüleritesi yüksek, çabuk tüketilen yeni bir tarza geçiş yapılmış, adaptasyon hızla gerçekleşmiştir.⁸⁰Hiç şüphesizdir ki bunun altında yatan en önemli nedenlerden biri teknolojinin gelişimiyle insanların isteklerine kolay erişir olmasıdır.⁸¹

⁷²Milli Eğitim Bakanlığı, *Örnekleriyle Türkçe Sözlük-cilt 2*, MEB Yayınları, İstanbul 2000.

⁷³Halk kültürünün küreselleşme ile nasıl yok oluşa gittiğine dair bkz. Erman Artun, “Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları,” *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Motif Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

⁷⁴Nye, kültürü gösterme biçimi olarak ikiye ayırmaktadır. Bunlar seçkinlere hitap eden edebiyat, sanat ve eğitim gibi üst kültür ve eğlenceye dayalı popüler kültürdür. Bkz. Nye, *Yumuşak...*, s.20

⁷⁵Demir, *Kamu...*, s. 61.

⁷⁶Kâmrân İnan, *Hayır Diyebilen Türkiye*, 9. Baskı, İstanbul Timaş Yayınları, 2006, s.33.

⁷⁷NATO'ya eleştirel bir bakış için bkz. Türkkaya Ataöv, *Amerika NATO ve Türkiye*, İstanbul, İleri Yayınları, 2006.

⁷⁸Huntington, *Medeniyetler...*, s. 27.

⁷⁹Kültürdeki değişime dair tarihsel ve sosyal psikoloji bakımından bir inceleme için bkz. Mümtaz Turhan, *Kültür Değişimleri*, İstanbul, M.E.B Yayınları Devlet Kitapları, 1969.

⁸⁰Araştırma şirketi Pew, ABD Başkanı Barack Obama döneminde ülkenin dünyanın gözündeki imajını araştırmış, sonuçları yayınlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakacak olursak Türkiye'nin ABD'yi değil, onun popüler kültürünü sevdiğini görürüz. Bkz. *Transatlantik Eğilimler*, Temel Bulgular 2010.

⁸¹Ata Demirci'nin Kurum, Ürün ve Marka İmajının Oluşmasında Popüler Kültürün Yeri ve Önemi; Çok Partili Dönemin Yükselen Sektörler Üzerine Geçmişe Yönelik Bir İnceleme (1950-1980) adlı tezinin sonuçlarına baktığımızda Hollywood'u kullanarak Amerikan'ın dünyaya kültür ihracını ne şekilde yaptığını görürüz. Bkz. Ata Demirci *Kurum, Ürün ve Marka İmajının Oluşmasında Popüler Kültürün Yeri ve Önemi; Çok Partili Dönemin*

Tabi ki tüketim toplumlarına dönüşen kültürlerin ekonomik değerine sahip olmak isteyen bir takım şirketler, konuyu pompalamayı sürdürecektir.⁸²Bunun karşısında milletlerin özünü kaybetmemek adına direnmesi gerektiği kanısındayız, özellikle direnişin ilk ayağında duran kültür erozyonudur⁸³ve bunun muhatabı olan da ne yazık ki gençlerdir.⁸⁴Bu noktada tüm dünyayı saran benzeştirici, kimine göre yakınlaştırıcı küresel bir akım olan popüler kültürün yumuşak güç üzerinde nasıl bir etkisi olacaktır sorusunun cevabını veren Nye, bu iki kavramı birbiri yerine kullananların olayı basite indirgediklerini iddia ediyor.

“Yumuşak güç davranışlarını bazen bu gücün oluşmasına yardımcı olan kültürel kaynaklarla bir tutma hatasına düşüyorlar, kültürel kaynakları, çekicilikle karıştırıyorlar,” diyor ve ekliyor, *“Tabi ki Kola ve BigMac, İslam dünyasının ABD’yi sevmesini sağlamaz. Muhteşem şarapları ve peynirleri Fransa hayranlığını garantilemediği gibi, Pokemon oyunlarının popüleritesi de Japonya’nın istediği politik sonuçları elde etmesini sağlamaz.”*⁸⁵

Bu noktada kültürü yumuşak güç kaynağına yerleştirecek olursak, onu oluşturan öğeleri bu bazda değerlendirmemiz gerekecektir. Bir ülkenin kültürü, onu oluşturan değerler bütünü yani onun kimliğidir ve aynı zamanda bu ona çekicilik sağlayan belki de en önemli unsurdur öyle ki Hindistan’ın Bollywood ile elde ettiği çekiciliği buna örnek gösterilebilir. Türkiye sahip olduğu kültürel zenginliği kullanmak konusunda mahir midir? Ne yazık ki hayır... Bunun sebeplerine bakacak olursak sanıyoruz ki cevapları da orada bulabiliriz. Bu sebepler aslında kültürü oluşturan parametreler olarak değerlendirilebileceği için öncelikle

*Yükselen Sektörler Üzerine Geçmişe Yönelik Bir İnceleme (1950-1980)*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul 2004, s.117-142.

⁸²Tüketim toplumu, gerçekte, kapitalist gelişme ve refah toplumunun yükselişiyle ilişkilidir. Pazar dinamiklerinin egemen olduğu bu toplumda, tüketim, başat bir yaşamsal faaliyet, gündelik hayatın odak kurumu, toplumsal ilişkiler üzerinde açık/örtülü bir nüfuz gücüne sahiptir. Bu toplumda, sınıf ve diğer sosyal hiyerarşiler, bireylerin tüketim/tüketimcilik performansıyla ölçülür, iktisadi ve sosyal yaşamda meydana gelen değişme/farklılaşma, genelde tüketim etrafında realize olur. Ömer Aytaç, “Tüketimcilik ve Metalaşma Kısacasında Boş Zaman”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı 11, 2006/1, s.30.

⁸³Kolay yayılabilen, kolay tüketilen, daha çok kesime hitap edebilen popüler kültür, yenilikçilik ve yaratıcılık yerine, daha önce denenmiş, başarısı kanıtlanmış, formüle uyum sağlayan, potansiyel kitlelere, belirli bir süre ile sınırlı, çekici gelen ürünler sunmaktadır. Popüler kültür ve ürünleri, insanları, anı yaşamaya, daha genel geçer olaylara ilgi duymaya, tüketmeye yöneltmekte, toplumsal ve siyasal sorunlar üzerine düşünmekten uzaklaştırmaktadır. Gülay Ercins, “Türkiye’de Popüler Kültür Görünümleri ve Gençliğe Yansımaları”, *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Bildiri Kitabı* Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Ekim 2009, s.492.

⁸⁴Popüler kültürün en çok etkilediği, asıl hedeflediği toplumsal kesim, gençlerdir. Türkiye’de son yıllarda yaşanan yoğun sosyal ve kültürel dönüşümlerin etkileri, toplumun bütün kesimleri açısından önemlidir. Ancak bu sürecin, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik etkileri, toplumun bilhassa genç kuşakları üzerinde daha yoğun olarak hissedilmekte ve gözlenmektedir. Çünkü ergenlik döneminde bireyler bir yandan fiziksel, zihinsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişim alanlarında çocukluktan kurtulup genç olma ve yetişkinliğe hazırlanma çabası içindelerken öte yandan da bu dönemin en önemli gelişimsel görevlerinden birisi olan özerklik ve kimlik kazanma çabası içindedirler. *A.g.e. s.493.*

⁸⁵Nye, *“Yumuşak...”, s.20.*

McClory'nin indeksinde yer alan kalemleri değerlendirip ardından bu verilerin sacayaklarını oluşturan kavramları tek tek inceleyecek olursak; Kültür indeksi turizmden spora, medyadan sahip olunan dünya miraslarına kadar birçok değişik kalemden oluşmaktadır. Bu kalemlerin ortak noktası, ortaya çıkarılan ürün ve sahip olunana ihraç etme kabiliyetidir diyebiliriz.

TABLO 8: Kültür Öğeleri İndeksi⁸⁶

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
Turizm	Yıllık toplam turist ziyareti sayısı	BM Dünya Turizm Organizasyonu
Turizm Harcamaları	Turistlerin Amerikan doları bazında ortalama harcamalarının ölçümleri (2010 fiyatlarıyla)	BM Dünya Turizm Organizasyonu
Devlet sponsorlu Medya Erişimi	Devlet Destekli Medya çıktılarının haftalık dinleyici/izleyici sayısı	Monicle araştırması , Çeşitli Kayna
Yabancı Muhabirler	Ülkedeki toplam yabancı muhabir sayısı	BasınDerneği ve diğer kaynaklar
Dil	Ekonomi, nüfus, ikinci dil olarak konuşulması, o dilde üretilen telif tabii ürünler üzerinden ana dilin küresel gücü indeksi	Weber, G'Dünyanın 10 en etkili dil Dergisi 3:12-18,1997
Olimpik Profil	Son yaz ve kış olimpiyatlarında kazanılan altın madalya sayısı	Uluslar arası Olimpik Komitesi Da (Veribankası)
Müzik Market (Piyasası)	Ülkenin müzik piyasasının büyüklüğünün küresel sıralaması	Kayıt Endüstrisi Rakamları 2012.Fo Endüstri Uluslar arası Federasyon
Küresel Kaset (Albüm) Satışı	Bir şarkıcının yabancı ülkede bir numaraya ulaşan albüm satışı (O ülke menşeli)	Kayıt Endüstrisi Rakamları 2012.Fo Endüstri Uluslar arası Federasyon
Resim Galerisine Katılım	100 en çok ziyaret edilen resim müzesi kümülatif yıllık katılım sayısı	Sergi ve Müze Katılım Rakamları 21 gazetesi No.223,Nisan 2011,s24.
Dünya Mirası	UNESCO Dünya Mirasına giren eser sayısı	UNESCO Dünya Mirası Listesi http://whc.unesco.org/en/list
Uluslararası Futbol Statüsü	FIFA (Dünya futbol yönetim gövdesi)dünya ülkeler sıralaması	FIFA Dünya Sıralaması , 21 Ekim 20
Film Festivali Başarısı	Cannes, Toronto ve Sundance Film Festivallerine katılan ülke menseili filmlerin toplam sayısı	Çeşitli

3.1.1. Turizm

Yıllar boyunca kültür ihracında önemli bir rol oynayan turizm, bir ülkeyi her yıl ziyaret eden turist sayısı ile o ülkenin sahip olduğu doğa güzelliklerini ve kültür mirasını ne kadar iyi tanıtır tanıtmadığını bunu yaparken konunun ekonomik boyutunda her bütçeye uygunluğunu anlamak mümkündür.⁸⁷ Özellikle son yıllarda sağlık ve termal turizmine yönelik artan ilgi bu

⁸⁶*Kaynak*; Hükümet Enstitüsü “Yeni İkna Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

⁸⁷Muhteşem sahil şeridi, sıcak iklimi ve tarihi, kültürel ve doğal cazibe merkezleri ile Türkiye çok tercih edilen bir tatil merkezidir. 2010 yılında tüm dünyada en popüler 7. tatil ülkesi olan Türkiye 27 milyon ziyaretçi ağırlamıştır. PWC Makroekonomi Ekibi, *2011'de Türkiye, Geleceğe Bakış*, Mayıs 2012, s.15.

amaca hizmet eden tesis sayısında artışa sebep olmuştur.⁸⁸Ki bu noktada yumuşak güç ile turizmin, ülke ekonomisiyle doğrusal orantısından söz edebiliriz. Çünkü bir ülke çekicilik unsurlarını ne kadar arttırırsa turistleri de aynı oranda kendine çekecek ve turizm gelirleri sayesinde ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır.⁸⁹İşin ekonomik boyutu kadar kültür aktarımı açısından da turizm ülke için önem arz etmekte, ülke imajında hayli etkin bir rol üstlenmektedir.⁹⁰Gelişmiş ülkelerin imaj konusunda sahip oldukları avantajlara gelişmekte olan ülkeler, her ne kadar sahip olamasalar da her ülke için ön plana çıkarılacak bir cazibesi olduğu gerçeği unutulmamalıdır, iş ki bu cazibenin ne şekilde lanse edildiği, tanıtımlarının etkinliği ve insanlara ulaşabilirliği konusunda yeterli bir çabanın ortaya konulup konulmadığıdır. Tabi ki bu konuda yapılan yatırımların da önemi yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü ülkeden ayrılan her turistin memnuniyeti, bir sonraki yıllar için hem ev sahibi ülke açısından haneye kâr, hem de kültür aktarımı açısından yumuşak güce destek sağlayacaktır. Tüm bunların yanı sıra, her yıl medya etkinliği yüksek olan bir takım gazete ve dergilerde yer alan dünyada görülmesi gereken/gidilmesi gereken yerler sıralamasına dâhil olmak hiç şüphesizdir ki turizmin tanıtım ayağında etkili olacaktır.⁹¹Tanıtım filmleri, afişleri ile bir ülkenin turizm lansmanını iyi yapmak, doğrudan turizme, dolaylı olarak da yumuşak güce katkı demektir. Sahip olunan doğa güzellikleri, dünya mirası, güneşi, kumu, termali, tesisi ile turizm bir ülkenin çehresini oluşturmaktadır. Gülümseyen bir simanın yaratacağı pozitif etki gibi turizmi güçlü olan ülkelerin, diğer ülke halklarınca sempatisi, algısı ve imajı⁹²

⁸⁸T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Dünya’da Sağlık ve Termal Turizm, (erişim) <http://www.ktbayatirimisletmeler.gov.tr/TR,11478/dunyada-saglik-ve-termal-turizm.html>, 29 Mart 2014.

⁸⁹Turizm faaliyetleri bir ülkenin diğer yumuşak güç unsurlarından doğrudan etkilenmekte ve onları da olumlu etkilemektedir. Bir ülkenin yumuşak gücü arttıkça turizm faaliyetleri de artmaktadır. Böylece yumuşak güç unsurları arasında doğru orantılı bir ilişkiden söz edilebilir. Turizm faaliyetine katılacak kişiler kendilerini güvende hissedebilecekleri rahat ve güzel bir ortam istemektedirler. Bir ülkenin yumuşak güç unsurlarının desteğiyle güvenli ülke olması o ülkeye yönelik turizm hareketlerini artırmaktadır. Tam tersi durumda yani güvenliğin olmadığı durumda turistik hareketlilik büyük oranda azalmakta, belki durmaktadır. Ülkelerin dış politikada uygulamış olduğu yumuşak güç unsurlarına dayanan olumlu tutumlar ülkeye gelen turist sayısını artırmaktadır. Zafer Akbaş, Hakan Tuna, “Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl:49 Sayı: 571, Eylül 2012, s. 14.

⁹⁰İmaj, sadece ürünler, kişi ve kurumlar gibi somut varlıkların algılanmasında değil, ülkelerinde uluslararası arenadaki saygınlık ve prestijinin ön koşulu olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde, bir ülkenin uluslararası kamuoyunda iyi ve saygın bir imaja sahip olması; o ülkenin ulusal ve uluslararası çıkarları açısından temel belirleyici faktörlerden birisi olmaktadır. Ülkenin nüfusu, ekonomisi, jeopolitik konumu, askeri gücü kadar; artık o ülkenin sahip olduğu imajda stratejik unsurlardan birisi olarak yerini almaktadır. F. Özlem Güzel, Turizm Açısından Ülke İmajının Önemi ve Türkiye İmajı Üzerine Kavramsal Bir Araştırma, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 2 Yıl: 2009, s.147.

⁹¹“The 46 Places to Go in 2013”, *The New York Times*, 11 Ocak 2013,

(erişim) http://www.nytimes.com/interactive/2013/01/10/travel/2013-places-to-go.html?_r=1&_1Nisan 2014.

⁹²Pek çok açıdan bir ülkenin kimliği olarak ifade edilebilecek imajın nasıl oluşturulacağı ve nasıl yönetileceği pek çok ülke açısından üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Küreselleşme, günümüzde ülkelerin de ürünler

özünde yumuşak güç demektir. Özellikle imaj konusunda⁹³ mağdur bir ülke olarak Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'ndan aldığı mirasla batı algısında uzun yıllar, fesh giyinen ve develere binilen bir ülke imajıyla anılmıştır. Turizm, bu mağduriyetin ortadan kalkmasını sağlayacak en önemli unsurlardan biridir kanısındayız.

3.1.2. Spor Aktiviteleri

Spor aktivitelerine katılmak ve yahut organizasyonlara ev sahipliği yapmak,⁹⁴ hiç şüphesiz ev sahibi ülke açısından önemli bir imaj etkinliğine sebep olmaktadır.⁹⁵ Öyle ki katılımcılar başta olmak üzere, televizyon yayınlarıyla birlikte ülke adının gündemde olması anlamına gelmektedir. Bir ülkeyi cazip hale getirmek unutulmamalıdır ki onu tanıtmaktan geçmektedir. Tanıtım için gerekli kaynağı olmayan ya da kaynak önceliğinde tanıtım yer almayan ülkeler açısından spor, bu noktada reklam ve tanıtım için bulunmaz fırsatlara dönüşmektedir.

Olimpiyatlar⁹⁶ spor müsabakaları arasında popülaritesi en yüksek olanların başını çekmekte, ev sahibi ülke açısından hem gelir kaynağı, hem reklam, hem de turist sayısını artırıcı etkilere sahip olmaktadır. Tüm bunların yanısıra olimpiyatlar ve muadili müsabakalarda başarı kazanan sporcular, bir ülkenin yumuşak gücüne katkı sağlayan unsurlar arasındadır.⁹⁷ Çünkü bu tarz aktiviteler insanları yaklaşıtııcı ve önyargıları yıkıcı roller

gibi markalaşmasını zorunlu kılmaktadır. Günümüzde ürünlerin kaliteleri ile birlikte üretildiği ülkenin itibarının da söz konusu ürünün saygı ve ilgi görmesinde önemli katkıları bulunmaktadır. İrfan Ateşoğlu ve Ali Türker, "Türkiye'yi Ziyaret Eden Turistlerin Algıladıkları Ülke İmajı ve Olumsuz Algılara İlişkin Çözüm Önerileri", *Yeni Fikir Dergisi*, Sayı: 10, Yıl: Ocak-Haziran 2013, s.118.

⁹³Uluslararası İlişkilerde ulusların geçmiş birikimleri, toplumsal imaj oluşturan bir kod işlevi görmektedir. Betül Karagöz, "Uluslararası İlişkilerde İmaj Kavramı ve Batı Nostaljisindeki Aksaklık Olarak Türk İmajı", *Karadeniz (Black Sea-Çernoje More) Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:10, Yıl:2011, s.197.

⁹⁴Gazanfer Doğu, "Sporun Sosyal ve Ekonomik Faydaları", *Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı*, 27-18 Nisan 2006, (erişim) <http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=123>, 11 Nisan 2014.

⁹⁵İnsan Hakları İzleme Örgütü Almanya Başkanı Wenzel Michalski, baskıcı rejimlere sahip ülkelerin spor etkinliklerine ev sahibi olma taleplerini şöyle özetlemektedir, "Böyle görkemli etkinlikler, ev sahipliği yapmak isteyen baskıcı yönetimler için bir imaj tazeleme anlamına gelir. Halka da müsabakalar arz edilir ve dolayısıyla o dönem için de iş imkânı sağlanır ki, kimse isyana cesaret edemesin."

Christina Ruta, "İyi bir imaj için spor", *Deutsche Welle Türkçe*, Çeviren: Başak Demir, 16 Haziran 2012, (erişim) <http://www.dw.de/iyi-bir-imag-i-%C3%A7in-spor/a-16024561>, 8 Nisan 2014.

⁹⁶Olimpiyatlar tüm devletlerin ve bütün vatandaşları için en önemli spor müsabakasıdır. İzleyici sayısı bakımından olimpiyatlar dünyanın en popüler televizyon programı olarak bilinmektedir. Devletler için de kendilerini dünyaya lanse etme, tanıtma bakımından çok müsait bir araçtır. Dünyada yüz milyonlarca, hatta milyarlarca kişi olimpiyatları televizyondan izleyip, internetten takip edip radyodan dinlemektedir. Devletler için de bu muazzam bir fırsat yaratmaktadır. Tüm diyalara, mezheplere ve her yaşa hitap eden böyle bir müsabakada altın toplayan devletler kendilerini olumlu ve epey prestijli bir şekilde temsil ettiklerini düşünmektedirler. Madalya ve imaj konusunda devletler için her altın madalya, gerçekten altın değerinde bir etkileme aracı olarak algılanmaktadır. Süreyya Yiğit, "Olimpiyat, Yumuşak Güç ve Ölçekler", *Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Dış Politika Analizleri*, 27 Ağustos 2012, (erişim) <http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3859>, 18 Şubat 2014.

⁹⁷Cüneyt Kazoğlu, "Türkiye, neden kış olimpiyatları ülkesi değil?" *BBC Türkçe*, 7 Şubat 2014, (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/spor/2014/02/140207_turkiye_olimpiyat_soci.shtml, 8 Nisan 2014.

üstlendiği gibi başarılı sporcuların hayran kitleleri tarafından takip ediliyor olması, imaj ve reklam açısından ülkelerine ve mensubu oldukları spor dalına katkı sağlamaktadır.⁹⁸

Son tahlilde spor bir ülke için olmazsa olmazlardan biri konumundadır ve gerek yatırımlarla gerekse sporcuların devlet tarafından desteklenmesiyle hiç şüphesizdir ki başarı elde edilecektir. Özellikle belli başlı spor dalları yerine, her dalda sporcu yetiştiren, olimpiyat oyunlarında ve diğer müsabakalarda varlık gösteren ülkeler; hem daha cazibeli, hem de imaj konusunda başarılı olacaklardır kanısındayız.

3.1.3.Sanatsal Çalışmalar

Bir ülkeyi görmeden de sevebileceği gerçeğini fark eden başta sinema olmak üzere diğer sektörler, turist ithalatına ek olarak, kültür ihracı için büyük bir çabaya girişmişlerdir.⁹⁹

Sinemanın yumuşak güç sağlayan etkisi medya ihracı olarak bir ülkenin kendini, değerlerini, kültürünü dünyaya servis ettiği en etkin kanallardan biridir. Yumuşak gücü ölçmek için kullanılan raporlarda medya ihracı alınan telif ücretleriyle formülize edilse de burada çok daha büyük bir şey söz konusudur. Algıya hitap eden film endüstrisi insanların aklına dahası ruhuna hitap etmektedir. Hollywood ile Amerika'nın sağladığı yumuşak güç başarısı sinemanın insanlar üzerindeki etkisini kanıtlar niteliktedir.¹⁰⁰ Sinema sektörü bir ülke için sporda olduğu gibi imajına yönelik katkı sağladığı kadar aynı zamanda gelir getirici bir etkiye sahiptir. Negatif imaj yaratması açısından Oliver Stone'un Geceyarısı Ekspresi¹⁰¹ filmi örnek gösterilebilir. Filmin çekildiği dönemde Türkiye'yi hayli, zora sokması bir yana, filmin anlatıldığı hikâyedeki olayların gerçek dışı olması, yarattığı etkinin olumsuzluğunu yok edememiş, Türkiye yıllar boyunca defalarca bu negatif imajın sancılarını yaşamıştır.¹⁰²

⁹⁸Ülke tanıtımı açısından sporun önemi üzerine bkz. "Ülke tanıtımında Sanat ve Sportif başarıların önemi", *Turizm Gazetesi*, (erişim) <http://kariyer.turizm gazetesini.com/articles/article.aspx?id=36097>, 11 Nisan 2014.

⁹⁹Türkiye Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı'nın (TAVAK) 2014 yılına yönelik son araştırmasında Kültür Ekonomisi 54.2 milyar dolar sınırına ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından geçtiğimiz yıl açıklanan araştırma kapsamında Hindistan'dan sonra yüzde 18.3'lük bir büyüme oranıyla kültür alanında en hızlı büyüyen ikinci ülke Türkiye olmuştur.

Faruk Şen, "Kültür ekonomisinin Türkiye'deki boyutu", *Milliyet Gazetesi Düşünenlerin Düşüncesi*, 4 Nisan 2014, (erişim)<http://gundem.milliyet.com.tr/kultur-ekonomisinin-turkiye-deki-gundem/ydetay/1861890/default.htm>, 9 Nisan 2014.

¹⁰⁰Burada sözü edilen aslında Amerika'nın evrensel değerlerinin büyüleyiciliğine kapılabilecek bir ruh hali yaratmak, daha sonra bu değerler üstünden Amerikan ideolojilerinin benimsenmesine uygun bir ortam oluşturmaktır. Burhanettin Can, "Akıllı Güç-Akıllı Güç Stratejisi", *Ünvan Dergisi*, Ağustos 2009, s.8.

¹⁰¹Film hakkında bilgi için bkz. <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2004/mayis/03/g03.html>, 3 Mayıs 2004.

¹⁰²Filmin ırkçı mesajı, sadece üstü örtülü olarak, örneğin istisnasız tüm Türklerin gaddar, çirkin, kötü ruhlu yaratıklar olarak gösterilmeleriyle verilmeyiz. Seyircilerin mesajı almalarını garantilemek için çeşitli sözlü ve görsel öğelere de başvurulmuştur. Bir ülkeye "domuz millet" demekten daha utanmazca, daha ırkçı bir şey olabilir mi? Filmde aynen böyle denir. İşte filmin "kahramanı" Billy Hayes'in filmde söyledikleri: "Domuz milletinizin, domuz eti yememesi çok komik doğrusu. Hazreti İsa, kendisine zulmeden piçleri affetmişti. Ama ben bunu yapamam. Onlardan nefret ediyorum. Sizden nefret ediyorum. Milletinizden ve halkınızdan nefret ediyorum. Oğullarınızı ve kızlarınızı sinkaf ediyorum. Çünkü domuz onlar, hepimiz domuzsunuz!"

Aynı şekilde televizyon sektörü de dizi filmler ile popüler kültürün avantajlarını paraya çevirmekte bu da ülkeler açısından yumuşak güç değeri taşımaktadırlar.¹⁰³ Öyle ki ülke tanınırlığı sayesinde konut satışından, turizme birçok sektöre de fayda sağlanmaktadır. Edebiyat¹⁰⁴ ve diğer sanat dalları her ne kadar sinema ve televizyon kadar ön planda olmasa da yumuşak güç yaratımında önemli etkilere sahiptirler. Tüm bunların yanısıra sanatsal aktiviteler ev sahibi ülke açısından reklam avantajı sağlamakta haliyle bu da yumuşak güç olarak değerlendirilmesini haklı çıkarmaktadır. En azından konu başlığı yumuşak güç olduğunda sanat taşlanmak, hor görülmek yerine hak ettiği değeri bulmaktadır kanısındayız.

3.1.4. Tarihsel Unsurlar

Tarihi, “*kolektif beyin*” olarak tanımlayan John Tosh, tanımlamasında toplumsal kimlik kavramından bahsederek, “*bir toplumun geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamı*” olarak addeder.¹⁰⁵ Bu konuda haksız da sayılmaz üstelik. Toplumsal kimlik oluşumunda tarihin sahip olduğu güç ile günümüz çok aktörlü oyununda ve dahası yumuşak güç oluşumunda tarih birleştirici bir rol üstlenmektedir. Kendinden sonra gelen nesle bırakılan eserlerle tarih bir nevi yaşanmışlık külliyatı olarak her ülkenin kişiliğini hem oluşturmakta, hem de ona zenginlik katmaktadır. İnsan ruhunun yansıması olarak kabul ettiğimizde tarih, çağın kendinden sonra gelene aktarımı işlevini görmekte, bunu yaparken ortaya koyduğu eserler ile ete kemiğe bürünmektedir.¹⁰⁶ Hatta bazı durumlarda tarihi yeniden canlandırma ütopyasına kapılan insanoğlu, maceracı tutumlar sergileyebilmektedir.¹⁰⁷ Konuya uluslararası ilişkiler perspektifinden yaklaştığımızda bugünü anlayabilmenin önkoşulu olarak tarih karşımıza çıkmaktadır. Güç konusunda tarihin bizlere sağlandığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir diyecek olursak; mitler konusuna değinmemiz gerekir. Bir toplumun kendi veyahut bir başkası için yarattığı mitler kalıcı ve yer yer zarar

“Yirmi Yıl Sonra “Geceyarısı Ekspresi” Türklerin Bitmeyen Karabasanı”, *NPQ Türkiye Dergisi*, Cilt:1 Sayı:3 Haziran 1998, s.25-26.

¹⁰³Türk dizilerinin Orta Doğu macerası Gümüş dizisinin 2008 yılında Nur adıyla Suudi Arabistan’da yayınlanmasıyla başlamış, fakat zaman içinde sadece Orta Doğu’da değil, Balkanlar, Kafkasya’da 39 ülkeye 70 dizi satılmıştır. Yıllık dizi ihracatı 2013 sonu itibarıyla 150 milyon doları aşmıştır. Berkan Özyer, “Yumuşak Güç Türkiye’nin Yumuşak Karnı mı?”, *Optimist Dergisi*, Yıl:2, Sayı: 15, Mart 2014, s. 39.

¹⁰⁴Edebiyat devrinin aynasıdır. Malzemesini çağından devşirerek kendi kurar ve bunu yaparken hem dün ile hem de gelecek ile yakın ilişki içindedir. Bu noktada medeniyet ile edebiyatın ilişkisi için bkz. Mehmet Akif İnan, *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*, Ankara, Edebiyat Dergisi Yayınları, Aralık 1972.

¹⁰⁵John Tosh, *Tarihin Peşinde*, Dördüncü Baskı, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2011, s. 1.

¹⁰⁶Örnek olarak gösterilebilecek; Balkanlardaki Türk-İslam kültür mirasının korunması amacıyla Osmanlı Devleti yönetiminde 15 ile 19. Yüzyıllar boyunca inşa edilmiş eserler TİKA tarafından restore edilerek yeniden ayağa kaldırılmaktadır. Soner Karagül, Türkiye’nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı(TİKA), *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, Yıl: 2013, s.93.

¹⁰⁷Bkz. Mehmet Okur, “Kafkasya’dan Karadeniz’e “Büyük Ermenistan Projesi” İddialar ve Gerçekler”, *KÖK Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Ermeni Araştırmaları II, Cilt: XIII, Sayı: 2, Güz 2010, s.13-34.

verici olabilir.¹⁰⁸Tarih okumaları bu noktada çok önemli bir işleve sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Yumuşak Güç biriken bir olgu ise bu birikimi sağlayan şeyin tarih olduğu gerçeğinden hareketle bir ülke cazibe yaratmak istiyorsa, öncelikle kültürüne bunun yanısıra tarihine sahip çıkmalı, bir sonraki nesle aktarımını sağlıklı şekilde yapmalıdır.¹⁰⁹ Küreselleşmenin yan etkisi olarak bir örnek toplumlardan sıyrılmanın yolu, tarihin tozlu sayfalarından geçmekte, tarihi anlamak ve yorumlamak noktasında önem arz etmektedir. Türkiye gibi okuma kültürü yerleşmemiş toplumların öncelikle okuma alışkanlığına sahip toplum yetiştirmek gibi bir sorumluluğu vardır.¹¹⁰Okumayan nesiller var oldukça, kimlik, kültür ve tarih gibi kelimeler mağaza adı, sanat galerisi veya sevilmeyen bir ders olarak akıllarda kalmaya, kendiyle ötekileşen, kimliksiz ve yalnız bir toplum olmaya ne yazık ki mahkûmdur kanısındayız.¹¹¹

3.2 Eğitim

TABLO 9: Eğitim İndeksi¹¹²

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
İlk ve ortaokul eğitim Kalitesi	PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) Skorları	Bir Bakışta Eğitim, OECD
Üniversitelerin Kalitesi	Times Yüksek Eğitim Küresel Üniversiteler TOP 200 e giren üniversite Sayısı	Dünya Üniversite Sıralaması 2011-2012.Times Yüksek Eğitim, Thomson Reuters
Yabancı Öğrenciler	O ülkede okuyan yabancı öğrenci sayısı	Küresel Eğitim Özeti 2011.UNESCO İstatistik Enstitüsü; Bir Bakışta Eğitim OECD
Akademik Yayınlar	Ana yazarının o ülkeden olduğu akademik dergilerde yayınlanan akademik makale sayısı (5 ana konuda ortalama alınmıştır)	Thomson Reuters Araştırma Enstitüsü Değerlendirmesi

¹⁰⁸Tosh, *A.g.e.* s. 21.

¹⁰⁹Kültür aktarımına çözümsel bir yaklaşım bkz. Harun Yahya, *Milli Birliğin Önemi*, İstanbul Vural Yayıncılık, Aralık 200.

¹¹⁰Cehaletle bir yere varılamamıştır ve varılamaz. İnan, *Hayır...* s. 37

¹¹¹Kimlik, bilinçdışı etkinliğini her an sürdüren, sosyal gerçekliği, biz farkında olmadan kuran, ancak ötekiyle karşılaştığımızda varlığını fark ettiren olgudur. Kimlik üzerine düşünmeyiz. Kimlik, dil yoluyla inşa edilir; söylemlerden imal edilir. Dilin dışında hiçbir şeyin asli, bağımsız var oluşu yoktur; var olan sadece söylemdir. Söylem; bir referans çerçevesi, bu dünyayı açıklama yolu ve "nesnelerin" biçimlenmesine izin veren bir anlam dünyası kurar. Akif Pamuk, *Kimlik ve Tarih (Kimliğin İnşasında Tarihin Kullanımı)*, Ankara, Yeni İnsan Yayınevi, 2014.

¹¹²**Kaynak;** Hükümet Enstitüsü “Yeni İknâ Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

Eğitim indeksinin kalemlerine baktığımızda göreceğimiz üzere, bir ülkenin yabancı öğrenci çekme kapasitesi ya da değişim programlarına sahip olması muhalefet eden ülkelerde dahi toplumsal diplomasi için son derece güçlü bir araçtır.¹¹³Eğitim değişimi çalışmaları¹¹⁴ deneysel olarak göstermiştir ki eve dönen yabancı öğrenciler ev sahibi ülkenin itibarına katkı sağlamış ayrıca yabancı öğrenci değişimi direk katılımcılar üzerinde dalgalanma etkisi* yaratmıştır. Eğitim alt indeksi, hem bu etkileri yakalamayı, hem ülkedeki yabancı öğrenci sayısını ve üniversitelerin göreceli olarak kalitesini ölçmeyi hedeflemektedir. Konuyu Türkiye bazlı ele alacak olursak; eğitim konusunda altyapısını tamamladığında Balkanlar, Orta Doğu ve Orta Asya'dan beyin göçü alan bir ülke konumuna gelebilecek iddiasında bulunabiliriz.¹¹⁵Eğitim konusunda başlatılan reformlara ek olarak doğru göç politikalarıyla birlikte var olan göç akımları Türkiye'yi yetenek çeken bir ülke konumuna getirecektir.¹¹⁶

TABLO 10: Uruklarına göre 2012-2013 Döneminde Türkiye’de Okuyan Yabancı Öğrenci Sayısı¹¹⁷

Ülke	Öğrenci Sayısı
Azerbaycan	7379
Türkmenistan	6136
KKTC	4221
Almanya	1822
Yunanistan	1704
İran	1690
Afganistan	1679
Bulgaristan	1263
Suriye Arap Cumhuriyeti	962
Kazakistan	922
Üniversiteler Toplamı	43251

¹¹³McClory, “Yeni III...”, s.21.

¹¹⁴Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akarba toplulukları ile kalıcı bir dostluğun sağlanmasında “eğitim” alanı özel bir önem taşımaktadır. Türkiye, eğitim alanında başlattığı bu projeler ile hem ortak tarihsel ve kültürel bağlara sahip insanlar arasındaki köprünün, hem de söz konusu ülke ve toplulukların batıyla entegrasyonunun temellerini atmıştır. Yüksel Kavak, Gülsün Atanur Başkan, “Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akarba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:20, Yıl: 2001, s. 102.

**Dalgalanma Etkisi*: Bir olayın devam eden ve yayılan etkileri. *Oxford Dictionary*, Oxford Üniversitesi Yayınları, 2014, (erişim) <http://www.oxforddictionaries.com/words/about>, 12 Nisan 2014.

¹¹⁵Özyer, “Yumuşak...”, s. 39.

¹¹⁶Türkiye, 44’üncü sırada olduğu Küresel Rekabetçilik İndeksinin dışarıya beyin göçünü ölçen “Yeteneği ülkede tutma kapasitesi” alt kırılımında 78’inci, dışarıdan gelen beyin göçünü ölçen “Yetenek çekebilme kapasitesi” alt kırılımında ise 89’uncu sıradadır. Ali Sökmen, “Yeteneği Çekebilmek; Türkiye için Yenilikçilik Odaklı bir Göç Politikası”, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)*, Şubat 2014,s.3.

¹¹⁷*Kaynak*: ÖSYM.

Yayınlanan araştırma ve raporlar eğitim alanında altyapının yanısıra teşvik, okumak için gelenlerin çalışma izinleri konusunda kolaylık sağlanması gibi çözüm önerilerinde bulunmaktadır. Dünyadaki örneklerde de bu teşviklerin sağlandığı yönündendir.¹¹⁸Bu noktada Türkiye'nin nitelikli iş gücü sorununa çözüm odaklı stratejilerle yaklaşması gerekmektedir. Eğitim alanında yapılacak reformlara ek olarak ihtiyaç duyulan işgücü talebini yurtdışından getirilecek nitelikli göçmenler aracılığıyla çözmek kısa vadeli çözüm önerisi olarak sunulurken¹¹⁹ aslında yapılması gereken uzun vadeli ve kesin çözüm olarak Japonya örneğinde olduğu gibi¹²⁰ nitelikli işgücünü kendi yetiştiren bir ülke konumuna gelebilmekten geçmektedir kanısındayız. Çünkü eğitimsiz insan demek büyük servet kaybı demektir.¹²¹

3.3 Lobiler

Lobiciliği tanımlayacak olursak; kararları etkilemek isteyen kişinin/kişilerin hükümetteki veya karar alma sürecindeki kişileri amaçları doğrultusunda etkilemek için kurduğu bir tür iletişim ve bilgi alışverişidir,¹²² diyebiliriz. Başta Amerika olmak üzere güçlü ülkelerde yaşayan yabancı uyruklu vatandaşların oluşturdukları ekonomik, sosyal, kültürel ve başka alanlarda faaliyet gösteren dernekleri, şirketleri ve devlet eliyle yürütülen çalışmaların tümünü kapsamaktadır.¹²³ Bu noktada yumuşak gücün kişiselleştirilmesi gibi de düşünülebilen lobi faaliyetleri, yumuşak gücün hiç şüphesiz kaynaklarından biri olmalıdır. Günümüz çok aktörlü oyununda hakla ilişkiler, imaj yönetimi gibi kavramlara işlerlik kazandırmak adına lobi özellikle ABD'nin elindeki güçten yararlanmak isteyen bölge devletleri için önemli bir tanıtım ayağını oluşturmaktadır.

¹¹⁸Gelişmiş ülkeler girişimcilere, kalifiye göçmenlere ve kendi üniversitelerinden mezun yabancılara geniş iş olanakları sağlamaktadır. Örneğin; Kanada, ülkedeki üniversitelerden mezun olan yabancılara mezun olduktan sonra ülkede çalışmaları durumunda kalıcı oturma izni vermektedir. ABD'nin kalifiye göçmenleri ülkesine çekmek amacıyla yaptığı çalışmalara örnek olarak ise Yeni Girişim Vizesi Kanunu gösterilebilir. Bu yasa ile ekonomiye ve istihdama yüksek katkı sağlayan yabancı girişimcilere ABD'de işlerini kurup devam ettirebilmeleri için uzun süreli vize verilmesi sağlanmaktadır. Şili de Amerika ve Kanada'ya benzer bir şekilde bir göçmen girişimci programı uygulamaktadır. Sökmen, "*Yeteneği...*", s.5-6.

¹¹⁹*A.g.m.* s.2.

¹²⁰Japon sanayisi için gerekli kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla devlet ve yerel yönetimler tarafından meslek okulları kurulmuştur. İlkokulu bitirenlerin gidebildikleri bu okullar, 20. yüzyılda Japonya'nın gelişmesinde çok önemli bir rol oynamışlardır. Rezzan Uçar, İbrahim Halil Uçar, Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme; Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırma, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Haziran 2004, s. 4.

¹²¹İnan, *Hayır...*, s.37.

¹²²Tayyar Arı, *Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika*, 4. Baskı, Bursa, MKM Yayıncılık, Nisan 2009, s.152.

¹²³Lefebvre, Amerikan Dış Politikası kitabında özel aktörler olarak nitelendirdiği lobilerin örgütlenmesi üzerinde durarak ABD en etkin lobinin Yahudi Lobisi olduğunu söylemektedir. Lefebvre, *Amerikan...*, s. 82-83.

Özellikle Türkiye gibi stratejik öneme sahip, bölgesel liderliğe talip bir ülke için diaspora* çalışmaları ve lobicilik konusunda ortaya daha fazla çaba konulmalıdır. Bu çaba başta kamu kurumları olmak üzere hükümetler tarafından desteklenmediği takdirde istenilen oranda başarı sağlanamayacaktır¹²⁴ki Sözde Ermeni Soykırımı konusunda¹²⁵Türkiye henüz dünyaya derdini anlatamamış bir ülke konumundadır¹²⁶bu noktada yurtdışında yaşayan Türklere çok işler düşmektedir. Avrupa Birliği sınırları içinde yaşayan Türklerin lobicilik faaliyetlerine ağırlık verdikleri bir yapı için çalışmalar sürmektedir.¹²⁷Bunun yanı sıra, ABD’de nüfus olarak Türklerin sayıca az olması ve bu konuda istekli olmamaları gibi etkenler yüzünden Türkiye’nin ABD’deki lobi faaliyetleri profesyonel firmalar aracılığı ile yürütülmektedir lakin bunun başarı sağlanamayacağı bilinen bir gerçektir.¹²⁸Bu noktada neler yapılabileceğine dair öneriler sıralanmadan önce; hiç şüphesiz devleti bu oyuna dâhil etmek gerekmektedir. Öyle ki devletin lobi politikası olmasının şart koşulduğu günümüzde bilinen lobi faaliyetlerinin yerine bir nevi gövde gösterilerine, hırslı yaklaşımlara, yurtdışında yaşayan Türklerin ortak amaç çevresinde Türkiye’nin menfaatleri için çalışmalarına ve hedef kitlesinin doğru seçilmesine ihtiyaç vardır.¹²⁹Siyasi partilerden siyasetçilere, sanatçılardan iş adamlarına geniş bir yelpazede belirlenecek hedef kitlesi, diaspora aracılığıyla fakat devlet destekli politikalarla ortak amaca hizmet eden bir “lobicilik anlayışı” hayata geçirilmelidir tabi ki henüz geç kalınmadıysa.¹³⁰

***Diaspora**; Diaspora, Yunanca kökenli bir kelime olup, sözlük anlamı ‘dağılma’ ya da dağılmış olanlardır. Tuba Ünlü Bilgiç, Bestami S. Bilgiç, “Kosova Türkleri: ‘Sıradışı’ Bir Türk Diasporası”, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig)*, Sayı:62, Yaz 2012, s. 42.

¹²⁴Sözde Ermeni Soykırımı konusunda başta ABD olmak üzere diğer birçok ülkede yapılan Ermeni Diasporasının çalışmaları sonucu sözde soykırım yasa tasarıları birer birer meclislerden geçmiş ve onaylanmıştır. Son olarak ABD Senatosu’nun Dışişleri Komitesi’nde kabul edildi. Tolga Tanış, “ABD Senatosu’ndaki Ermeni tasarısı komiteden geçti”, *Hürriyet Dünya*, 11 Nisan 2014, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26196668.asp>, 12 Nisan 2014.

¹²⁵Şeref Ünal, *Uluslararası Hukuk Açısından Ermeni Sorunu*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011.

¹²⁶Ermeni Belgeleri ile bu tezi çürüten tarih kitapları yerine Ermeni sempatzanı sözde aydınların ve kendine edebiyatçı diyenlerin sözleri ile yazdıkları popüler kültür hizmetinde insanları etkilemekte hatta tarih bilgisi zayıf olmasından kaynaklı şüpheye düşürmektedir. Ermeni yalanlarına dair Ermeni belgelerinden yalanlama için bkz. Ovanes Kaçaznuni, *Taşnak Partisi’nin Yapacağı Bir şey Yok, 10. Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları, Şubat 2006.*

¹²⁷Dünya Türk İş Konseyi (DTİK) Yönetim Kurulu ve Yüksek İstişare Kurulu’nun gerçekleştirdiği ortak toplantıda alınan kararlar doğrultusunda yapılanlar ve yapılacaklar duyurulmuştur. Türk Diasporası 2 Yıl İçinde 100’den Fazla Ülkede Örgütlenecek başlığıyla *Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu*(DEİK)internet sitesinde yayınlandı.7 Haziran 2012, (erişim)http://www.deik.org.tr/4177/T%C3%9CRK_D%C4%B0ASPORASI_2_YIL_%C4%B0%C3%87%C4%B0N_DE_100_DEN_FAZLA_%C3%9CLKEDE_%C3%96RG%C3%9CTLENECEK.html, 18 Nisan 2014.

¹²⁸Arı, *Amerika’da...*, s.222-252.

¹²⁹Tülay Yılmaz, “Türkiye’nin kullanamadığı stratejik güç; Lobicilik”, *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)*, 22 Temmuz 2009, (erişim) http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1109/turkiyenin_kullanamadigi_stratejik_guc_lobicilik...,17 Nisan 2014.

¹³⁰Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Dış Politika Araştırmaları Direktörü Talip Küçükcan, yaptığı açıklamada diasporanın uzun süreli ihmal edildiğinin, kamu kurumlarının eksikliği nedeniyle Türklerin

Lobicilik her ne kadar tarihsel süreçte uzun zamandır varlık gösteriyor olsa da günümüzde önemini arttırmış, olmazsa olmazlar arasına girmiştir. Bir ayağı tanıtım, diğer ayağı iş dünyasında olan bu faaliyetler silsilesinin “*amacı konusunda hemfikir*” olan ülkelerin başardıklarına bakmak ve feyz almak gerekmektedir¹³¹ kanısındayız.

3.4.İş Dünyası

TABLO 11: İş ve Yenilikler İndeksi¹³²

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
Uluslar arası Patentler	Patent İşbirliği Anlaşması esasınca GSYİH nin oranı olarak ülke menşeiili uluslar arası patentler	Dünya entelektüel Özellik Organizasyonunca yayınlanan Dünya entelektüel Özellik İndikatörü 2010
İş Rekabetçiliği	Ülkelerin büyümesi ve uzun dönem refah oluşturma kapasitesini ölçen Dünya Ekonomik Forumu Rekabetçilik Endeksi,	Swab,K(2011)Küresel Rekabetçilik Raporu 2011-12.Dünya Ekonomik Forumu
Yolsuzluk Derecesi	Ülkeler Şeffaflık Yolsuzluk Algılama İndeksine göre sıralanmıştır	Şeffaflık Uluslararası Yolsuzluk Algılama İndeksi
Yenilikler	Boston DanışmaGrubunca (BCG)ve Ulusal Üreticiler Birliğince geliştirilen yenilik indeksi baz alınmıştır	BCG ve NAM Yenilik İndeksi
Yabancı Yatırım	Brüt sabit sermaye oranında direk yabancı yatırım	Ticaret ve Gelişme İstatistikleri BM Konferansı
İnternet Bağlanabilirliği	100 yerleşik kişiye göre internet kullanıcı sayısı	CIA Dünya Gerçekleri Kitabı 2011

dışında lobi yapması için desteklenip güçlendirilmesinin mümkün olmadığını altını çizerek, “*Önemli olan hangi parti iktidarda olursa olsun Türk Diasporası ile etkileşim halinde olacak kurumların hayata geçirilmesidir,*” vurgusunu yapmıştır. Özyer, “*Yumuşak...*”, s.38.

¹³¹İsrail Lobisi, ABD’deki yabancı lobiler arasında en iyi organize olmuş, finansal bakımdan oldukça iyi durumda olan ve karar alma sürecini ve kamuoyunu etkileme bakımından son derece başarılı bulunan lobiler arasında yer almaktadır. Arı, *Amerika’da...*, s. 252.

¹³²**Kaynak;** Hükümet Enstitüsü “Yeni İkna Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

Her ne kadar yumuşak güçten çok, sert güç elemanı gibi görünse de iş dünyası, ekonomik güç ya da ekonomik çıktıdan çok, ülke ekonomisinin açıklık, yenilik kapasitesi ve düzenlemeleri anlamında çekiciliğini ölçmektedir.¹³³Ekonomik faktörler de yumuşak güce eklenebilir ancak pratikte ekonomik gücün yumuşak ve sert alanlarını ayırmak oldukça güçtür. Özellikle ABD örneğinde olduğu gibi küresel şirketler ve küresel markalar¹³⁴ yaratmak dünyanın algısını değiştirme gücüne sahip olmak manasına gelmektedir. İndekste incelenen parametreler bazında konuyu ele alırsak Türkiye'nin bu çıktılardaki performansını değerlendirmemiz gerekmektedir. Özellikle 1980 sonrası Türkiye'nin ekonomik atılımlarıyla yakaladığı ivme hiç şüphesizdir ki yumuşak güç katsayısını artırıcı etkilere neden olmuştur.¹³⁵Bu noktada Avrupa Birliği örneğinden yola çıkarsak Avrupa birliğinin daha önceki Sovyet bloku ülkelerine doğu yönünde ekonomik çekicilik bazında genişlemesi, yumuşak güce örnek gösterilebilir.¹³⁶Türkiye'nin sektörel bazda başarılarına baktığımızda ise küreselliğin değil de bölgeselliğin ortaya çıktığını görürüz. Yabancı yatırım alan Türkiye, bölgesel merkez oluşumuna aldığı destekle yakaladığı büyüme ivmesini her geçen yıl aratarak sürdürmektedir.¹³⁷

Uzmanlık merkezi kurmak adına atılan adımlarla önemli yollar kat eden Türkiye, önümüzdeki yıllarda bugün tarihli yaptığı yatırım ve Ar-Ge çalışmalarının meyvelerini hiç şüphesizdir ki alacak, ekonomik büyümesi ile yumuşak gücünde kesintisiz yükselme yakalayacaktır.¹³⁸İndekste ekonominin yumuşak güç öğeleri olarak yenilik, yolsuzluk¹³⁹ve rekabetçilik ele alınmıştır.¹⁴⁰Türkiye bu konuda son yılda başarılı bir yükseliş yakalamış olsa da Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012- 2013'e göre Rekabet Üstünlüğü yaratan bileşenler bazında; **Kurumsal Altyapı bileşeni**: Kamu Kurumları ve Özel

¹³³McClory, "Yeni III...", s. 21-22.

¹³⁴Demir, *Kamu...* s.117.

¹³⁵Daha detaylı bilgi için bkz. Fikret Şenses, Arman Kırım, "Türkiye'de 1980 Sonrası Ekonomik Politikalar-Sanayileşme Etkileşimi ve Sanayinin Yeniden Yapılanma Gereklere, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Cilt: 18, Sayı:1-2, 1991, s.111-142.

¹³⁶McClory, "Yeni III...", s. 4.

¹³⁷PWC, "2011'd...", s.9.

¹³⁸*A.g.m.*, s.17

¹³⁹Uluslararası Şeffaflık Örgütü, "2013 Yolsuzluk Algısı" indeksindeki yolsuzluk sıralamasında Afganistan, Kuzey Kore ve Somali zirvede yer almıştır. Danimarka ve Yeni Zelanda ise yolsuzluğun en az yapıldığı ülkeler olmuştur. Geçen yıl yolsuzlukla mücadelede iyileşme görülen Türkiye ise puanını 50'ye yükseltti, böylece Türkiye 177 ülke arasında 53'üncü olmuştur. "Yolsuzluk indeksinde 1 puan düzelme" *Sabah Gazetesi*, 4 Aralık 2013.

(erişim) <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/12/04/yolsuzluk-indeksinde-1-puan-duzelme>, 2 Nisan 2014.

¹⁴⁰Türkiye, küresel rekabetçilik sıralamasında, 2012-2013 dönemi, en iyi performansı pazar büyüklüğü kaleminde 15. olarak gösterirken, en kötü performans 124. sıra ile işgücü piyasasının etkinliği kaleminde göstermiştir. Marmara Belediyeler Birliği, Uluslararası İşbirliği Merkezi, "Dünya Ekonomik Forumu 'Küresel Rekabetçilik İndeksi 2012-2013 Yayınlandı' *e-bülten*, sayı:27, Ekim-Aralık 2012,

(erişim) <http://www.marmara.gov.tr/bulten/035/h206.html>,22 Nisan 2014.

Sektör Kuruluşları alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Türkiye son beş yılda bu kalemdede sürekli bir yükseliş yakalamıştır. Her ne kadar henüz listenin üst sıralarına çıkamamış olsa da bu başarı grafiği ile ilerleyen, gelişen ve büyüyen bir ülke konumundadır.¹⁴¹

TABLO 12: Kurumsal Alt Yapı Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye¹⁴²

Ülke	Sıralama	Puan
Singapur	1	6.07
Yeni Zelanda	2	6.06
Finlandiya	3	6.03
Katar	4	5.77
İsviçre	5	5.75
Türkiye	64	3.98

Emek Piyasalarının Etkinliği bileşeni: Esneklik ve İşgücü Kapasitesinin Etkin Bir biçimde Kullanımı alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Söz konusu alt bileşenlerin değişkenleri arasında ücret düzeylerini belirlemede esneklik, işten çıkarmaların oluşturduğu maliyet, işe alma ve işten çıkarma uygulamaları, profesyonel yönetime olan güven, kadınların işgücüne katılımı ve beyin göçü sayılabilir.¹⁴³

TABLO 13: Emek Piyasaları Etkinliği Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye¹⁴⁴

Ülke	Sıralama	Puan
İsviçre	1	5.90
Singapur	2	5.80
Hong Kong	3	5.65
Kanada	4	5.45
İngiltere	5	5.42
Türkiye	124	3.79

Teknoloji Altyapı bileşeni: Teknolojisi Benimseyebilme ve Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu bileşenlerin değerleri ise en güncel

¹⁴¹Fusun Ulengin, Şule Önsel Ekici, Selçuk Kararata, Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012-2013'e göre Bir Değerlendirme Raporu, Sektörel Dernekler Federasyonu, *İstanbul Rekabet Forumu 2012*, s. 45.

¹⁴²*Kaynak;* Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012- 2013.

¹⁴³*A.g.m.*, s.46.

¹⁴⁴*Kaynak;* Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012- 2013.

teknolojilerin varlığı, teknolojinin firma düzeyinde benimsenmesi gibi nitel verilerin yanı sıra, internet kullanıcıları, sabit telefon hatları gibi anketle ölçülmeyen nicel verilerden oluşmaktadır.¹⁴⁵

TABLO 14: Teknoloji Altyapı Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye¹⁴⁶

Ülke	Sıralama	Puan
İsveç	1	6.29
Lüksemburg	2	6.21
Danimarka	3	6.17
Hong Kong	4	6,16
Singapur	5	6.10
Türkiye	53	4.29

İnovasyon*: İnovasyon(Yenilik Kapasitesi), bilimsel araştırma kurumlarının niteliği, şirketler kesiminin Ar-Ge harcamaları, Ar-Ge için üniversite-sanayi işbirliği, ileri teknolojiler için kamunun satın alma politikaları, bilim insanlarının ve mühendislerin varlığı, patentler, fikri mülkiyet haklarının korunması değişkenlerinden oluşmaktadır¹⁴⁷

TABLO 15: İnovasyon (Yenilik Kapasitesi) Bileşenine Göre En Yüksek Performans Gösteren Ülkeler ve Türkiye¹⁴⁸

Ülke	Sıralama	Puan
İsviçre	1	5.78
Finlandiya	2	5.75
İsrail	3	5.57
İsveç	4	5.56
Japonya	5	5.54
Türkiye	55	3.33

¹⁴⁵ *A.g.m.*, s.47.

¹⁴⁶ *Kaynak*; Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012- 2013.

¹⁴⁷ *A.g.m.*, s.48.

***İnovasyon(Ürün Yeniliği)**: Yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün (mal ya da hizmet), veya sürecin; yeni bir pazarlama yönteminin; ya da iş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni bir organizasyonel yöntemin uygulanmasıdır. *Oslo Kılavuzu*, 3. Baskı, TÜBİTAK Yayınları, 2005.

¹⁴⁸ *Kaynak*; Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012- 2013.

3.5.Uzmanlık Alanları

TABLO 16: Uzmanlar İndeksi¹⁴⁹

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
Kültürel Çıktı (Panel)	Popüler Kültür çıktılarının yüksekliği ve kalitesi	Monocle ve Enstitü Paneli
Mutfak (Panel)	Ulusal yiyecek ve içeceklerin kalitesi	Monocle ve Enstitü Paneli
Yumuşak Güç İkonları (Panel)	Kültürel ikonların göreceli çekim gücünün öznel ölçümü (Ör: David Beckham)	Monocle ve Enstitü Paneli
Ulusal Havayolu /Havaalanı(Panel)	Devlet ulusal havayollarının toplam kalitesi	Monocle ve Enstitü Paneli
Küresel Liderlik (Panel)	Bir ülkenin hükümet başkanının küresel sahnede verimliliğinin algılanması	Monocle ve Enstitü Paneli
Tasarım/Mimari	Ülkedeki tasarım ve mimarinin kalitesinin algılanması	Monocle ve Enstitü Paneli
Ticari Markalar	Ulusal Ticari Markaların gücünün algılanması	Monocle ve Enstitü Paneli

Ülkeler uzmanlık alanı başlığıyla indekste aslında bir nevi karakteristik özellikler bazında yer almaktadırlar. Bu özellikler sıralamasında Türkiye için “*mutfak*” hiç şüphesizdir ki önemli bir yere sahiptir çünkü “*mutfak*” bir ülkenin kültürel zenginliği demektir. Damak tadı, coğrafi zenginlikle beslenen ve gelişen bir olgudur ve her ülkenin kültürel biçimlemesinde en önemli kodu oluşturmaktadır.¹⁵⁰Her mutfağın sahip olduğu felsefeye

¹⁴⁹**Kaynak;** Hükümet Enstitüsü “Yeni İkona Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

¹⁵⁰Tuğrul Şavkay, *Osmanlı Mutfağı*, Şekerbank ve Radikal Gazetesi Yayını, İstanbul 2000, s.10.

bakarak¹⁵¹ aslında onun kimlik bilgilerine ulaşmak mümkündür öyle ki Türk Mutfağını oluşturan zenginlik, Anadolu'ya göç eden Türklerin beraberinde getirdikleri kültürel öğelerle şekillenmiş, Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu yapısında, kısık ateşte 600 yıl kadar pişmiştir.

Günümüz küreselleşen dünyasında, standartları aynı olan yemekler bulmak, aslında bir nevi tek tip insan yaratmanın en etkin yollarından biri olarak dünyaya servis edilmiştir.¹⁵² Bu noktada “*mutfak*” demek; aslında toplumların kendi olabilmesi, bunu ifade edebilmesi demektir. Sivil Toplum Örgütleri tarafından desteklenen ve korunmaya alınan mutfak kültürü, özellikle Türk Mutfağı gibi köklü bir geçmişe sahip olan Türk Kültürün bir yansımasıdır.¹⁵³

Bize düşen bu zenginliği dünyaya tanıtmaktır ki yapılması gereken turizm ile birlikte hareket eden projelerle, kültürel öğeler arasında mutfağın sahip olduğu önemi kavramaktır. Son yıllarda birbiri ardına düzenlenen yemek etkinlikleri,¹⁵⁴ dünyada açılan Türk Restoranları ile yol uzun, lakin Türkiye heveslidir.

İndeksin diğer kalemlerinde yer alan çıktılar konusunda her ülke gibi Türkiye de başarılı atılımlar içerisindedir.¹⁵⁵ Bu atılımların ne kadar etkin olduğu sorusunun cevabı içinse zaman gerekmektedir. Çünkü çalışmanın başından beri tekrarladığımız gibi, yumuşak güç biriken bir olgudur. Uzmanlık indeksi, bu birikimin en kenarda köşede kalmış kalemlerini bir araya getiren ve aslında yumuşak gücün oluşumundaki parametrelerin neler olduğu konusunda önsöz içeriğine sahiptir. Öyle ki küresel liderlikten mimariye, yumuşak güç ikonlarından ticari markalara, havayollarının kalitesinden havaalanlarına kadar bir ülkenin imajını çizen

¹⁵¹Gerek yemek masasında oturmamız gerekse, yemek paylaşımımız toplumsal simgeler esasında sosyalleşme sürecindeki kazanımlarımızdır. Bu kazanımlarımız toplumların kültürel kimliğinin önemli bir göstergesidir. Kruvasan, Fransız toplumunun, kebab, Arap toplumunun, hamurlu tatlılar, Türk toplumunun, fast food, Amerikan toplumunun, Pizza, İtalyan toplumun ulusal kimliği ile özdeşleşmiştir. Hayati Beşirli, “Yemek Kültür ve Kimlik”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı: 87, Yıl:22, 2010.

¹⁵²George Ritzer, *Toplumun McDonalddlaştırılması*, Çev. Şen Süer Kaya, 2. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2000, s.52.

¹⁵³*Yemek Sanatları Merkezi (YESAM)*; Türk kültür varlıklarının korunmasını desteklemek ve kültürel mirasımızı tanıtmak amacıyla 2000 yılında ABD'de kurulmuş, toplum yararına çalışan, kar amacı gütmeyen, tümüyle özel bağışlarla desteklenen bir sivil toplum kuruluşu olan Turkish Cultural Foundation'a bağlı bir organizasyondur. Bkz. <http://www.yemeksanatlari.org/>, 27 Nisan 2014.

¹⁵⁴New York Kültür ve Tanıtma Ataşeliği ABD'nin önde gelen seyahat acentelerinin temsilcilerine yönelik, Türk Mutfağı tanıtım etkinliği düzenledi. “Türk Mutfağı New York'ta tanıtıldı”, *Sabah USA*, 28 Eylül 2010 (erişim) http://www.usasabah.com/Guncel/2010/09/28/turk_mutfagi_new_yorkta_tanitildi, 27 Nisan 2014,

¹⁵⁵Ünlü ekonomi dergisi Capital ve uluslararası marka derecelendirme kuruluşu Brand Finance'in ortak çalışması sonucu belirlenen en değerli 100 Türk Markasının sıralandığı liste; *J. Türk Telekom*

2. Akbank

3. İş Bankası

4. Türk Hava Yolları

5. Garanti Bankası

ve onun diğer ülkelerinin gözünde değerli kılan özelliklerini bir araya getiren bu indekste Türkiye, sahip olduğu değerleri koruyan ve geliştiren, yarın için bugünden yatırım yapan bir ülke konumundadır.

3.6. Yurtiçi ve Yurtdışı Politikaların Yumuşak Güçle İlişkisi

TABLO 17: Hükümet İndeksi¹⁵⁶

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
BM İnsan Gelişim İndeksi	Ekonomik, Eğitim ve Sağlık Çıktılarına bakılarak hesaplanan insan gelişim indeks metrikleri	BM İnsan Gelişim İndeksi
Hükümet Verimliliği	Ülke bazında hükümet değerlendirmesi için Dünya Bankasının bir araya getirdiği indeks metrikleri	Dünya Bankası İyi Yönetim (Hükümet İdaresi) İndeksi
Bireysel Özgürlük	Politik Özgürlük ve Bireysel Özgürlük İndeksi	Özgürlük Evi İndeksi
Demokratik Kurumlar	Demokratik Özgürlük ve Mesuliyet İndeksi	The Economist Özgürlük İndeksi
Think Tank varlığı	Ülkedeki toplam think tank sayısı	Mc Gann J.(2012)Küresel think tankler
Gölge Ekonomi	Bir ülkenin gölge ekonomisinin büyüklüğü(Kara Ekonomi)	Buehn,B.&Schneider, F (2011) Dünyadaki Gölge Ekonomiler:Yeni Anlayışlar, Kabul Edilen Bilgi,Yeni Tahminler Uluslararası Vergi ve Toplumsal Finans)
Toplumsal Şiddet	Cinayet Oranları (1000 nüfus başına cinayet)	BM Cinayet İstatistikleri
Hükümet Sorumluluğu	Devletin sorumluluk mekanizmalarını değerlendiren	Dünya Bankası Ses ve Sorumluluk İndeksi
Ölüm Cezası	Geçen yılda hükümetçe verilen ölüm cezaları (2010)	Çeşitli Kaynaklar
Hükümete Güven	Ülke bazında vatandaşların hükümete güvenini ölçen anket	Dünya Ekonomik Forumu Hükümete Güven İndeksi
Gelir Eşitsizliği	GİNİ katsayısı	Dünya Bankası

Hükümet alt indeksi, politik kurumların kalitesi, politik değerler ile hükümetin etkinliği üzerine ölçülen her ülke hakkında bir değer belirlemeyi hedeflemektedir. Bir ülkenin toplam çekiciliğinin belirlenmesinde başarılı bir yerli hükümet modeli önemli bir özelliktir. Bireysel özgürlük, politik özgürlük, hükümet verimliliği gibi alanların ölçülmesi ile hükümet alt indeksi yerli hükümet modelinde bir ülkenin çekiciliğini belirlemektedir.¹⁵⁷

¹⁵⁶ **Kaynak;** Hükümet Enstitüsü “Yeni İkna Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

¹⁵⁷ McClory, “Yeni III...” s.18.

Bireysel özgürlüklerin altında yatan aslında uygulanan zorlama ve şiddete karşı koyabilme ve direnme gücüdür.¹⁵⁸ İnsani gelişmişlik ile bireysel özgürlüklere verilen değer hiç şüphesizdir ki birbirini besleyen ve geliştiren kavramlar olup Hükümetlerin sorumluluk alanına girmektedir. Bu noktada halkın taleplerini karşılamaya yönelik adımlar atan devletler, kuşkusuz toplumsal barış adına güçlü adımlar atmış olacaktırlar.¹⁵⁹

Türkiye yıllar boyunca ona verilen “*uslu çocuk*” imajını¹⁶⁰ hakkıyla günümüze kadar getirmiştir. Bundan sonrası konusunda; buna devam etmek mi gerekir, yoksa “*hayır*” demeyi dış politika etiğine yerleştirmek, dünyada yaşanan kültür savaşında Türkiye’nin konumunu daha güçlü kılacak bir koz olarak oynanabilecek midir?

Hükümetler, her ülkenin sahip olduğu irade demektir. Bu iradenin ne şekilde kullanılacağı kısmının belirleyicisi hiç şüphesiz ülkenin sahip olduğu ekonomik, askeri ve yumuşak gücünün toplamıdır. Bu noktada seçilmiş liderler bu iradenin sesi, konuşma biçimidir ki ileri gidişten de, geri dönüşten de sorumludur. Bu sorumluluğun hakkını vermek, indeks kalemlerine bakıldığında görüleceği üzere, ülkenin yumuşak gücüne katkı sağlayıcı unsurlardır. Türkiye gibi bir ülke açısından konu düşünüldüğünde; bölgesel olarak sıkıntılı bir coğrafyada, Müslüman ve laik bir devlet olarak yüzyıla yaklaşan yaşam süresine sahip olmak kolay kazanılmış bir başarı değildir kanısındayız¹⁶¹ ve bu bilinçle hareket edilirse şayet hem eldekinin kıymeti bilinir, hem eksikler ivedilikle giderilir.

Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde hayata geçirilen bir dizi atılımla Türkiye, başarılı bir grafik çizmektedir. Her ne kadar Avrupa Komisyonu her yıl raporladığı¹⁶² bu ilerlemelerden kendince memnun olsa da hep eksik, hep yetersiz addedilecektir. Bu noktada Türkiye’de yaşayan herkesin ortak sesine kulak vermek gerekir. Türkiye açısından Avrupa asla ait olmadığı bir topluluktan öteye geçemeyecektir ne yazık ki.

Yeniden indekse dönecek olursak, Türkiye bu kalemler arasında var olan iki önemli soruna sahiptir; ilki toplumsal şiddet, ikincisi gölge ekonomi. Özellikle gölge ekonomi kalemi

¹⁵⁸David Thoreau, Mohandas Gandhi, *Sivil İtaatsizlik ve Pasif Direniş*, 3. Baskı, Ankara, Vadi Yayınları, Mayıs 2012, s.123.

¹⁵⁹Özyer, “*Yumuşak...*”, s. 36.

¹⁶⁰Inan, Hayır..., s.19.

¹⁶¹Bkz. Ali Fuad Başgil, *Din ve Laiklik*, 2. Baskı, İstanbul, Yağmur Yayınevi, 1962.

¹⁶²Bugüne kadar, 13 fasıl (Bilim ve Araştırma, İşletme ve Sanayi Politikası, İstatistik, Mali Kontrol, Trans-Avrupa Ağları, Tüketicinin ve Sağlığın Korunması, Fikri Mülkiyet Hukuku, Şirketler Hukuku, Bilgi Toplumu ve Medya, Sermayenin Serbest Dolaşımı, Vergilendirme, Çevre, Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası) müzakereye açılmış olup bunlardan biri (Bilim ve Araştırma) geçici olarak kapatılmıştır. Haziran 2013’te Konsey, 22 No’lu Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslını müzakereye açma kararı almıştır ve söz konusu fasılla ilgili müzakereler sonbaharda başlayacaktır. Avrupa Komisyonu, “*Türkiye 2013 İlerleme Raporu*”, Brüksel 16 Ekim 2013, s.4.

Türkiye için kayıt dışı istihdamın beslediği bir sorundur. Bu konuda *Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Projesi** kapsamında alınan önlemler sayesinde kayıt dışı istihdam düşüş eğilimine geçmiştir.¹⁶³

Avusturya merkezli “*Global Democracy Ranking Association*” isimli kuruluş da her yıl ülkeleri demokrasilerini baz alarak karşılaştırmaktadır. Türkiye bu indekste, 2013 yılında yapılan sıralamada, 115 ülke arasında 61. sırada yer almıştır.

TABLO 18: Demokrasi İndeksi Türkiye (2012)¹⁶⁴

Kategori Puanları							
Sıralama	Toplam Puan	Seçim süreci ve çoğulculuk	Hükümetin işleyişi	Siyasete katılım	Siyasi kültür	Temel haklar	
Türkiye	88	5.76	7.92	6.79	5.00	5.00	4.12

Bunun yanı sıra toplumsal şiddet konusunda Türkiye'nin alması gereken çok yol olduğu gerçeği unutulmamalıdır.¹⁶⁵Yapılan çalışmalar umut vadetse de halen kadınların öldürüldüğü, çocukların şiddet ve suiistimale uğradığı bir ülke olan Türkiye'nin insan yetiştirmekte var olan eksikleri, onun yumuşak gücünden bağımsız, “*insan gücüyle*”, “*insanlıkla*” ilgili olduğu kanısındayız.

**Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Projesi*; Türkiye’de kayıt dışı istihdama ve yabancı kaçak işçi istihdamına neden olan faktörlerin ortadan kaldırılarak kayıtlı istihdama geçişe katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Projede denetimin etkin, caydırıcı olarak uygulanması, bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri, mevzuat değişikliklerinin yapılması ve bürokratik engellerin kaldırılması başlıkları altında dört faaliyet sürdürülmektedir. Maliye Bakanlığı, “*Yıllık Ekonomik Rapor 2013*” s.55.

¹⁶³Maliye Bakanlığı, “*Yıllık Ekonomik Rapor 2013*”, s.55-56.

¹⁶⁴*Kaynak*; CHP Dış İlişkiler ve Yurtdışı Örgütlenmelerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, “Türkiye Raporu”, Nisan 2014, s. 8.

¹⁶⁵Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Mart 2012 tarihli Kanun ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015) uygulanmaya devam etmiştir. Kadına yönelik şiddetle ilgili bir veri tabanı hazırlanmaktadır. Bakan, aile içi şiddet olaylarına yönelik çabalarla yoğun biçimde meşgul olmakta ve konuyu kamu önünde sıklıkla dile getirmektedir. Avrupa Komisyonu, “*Türkiye 2013 İlerleme Raporu*”, Brüksel 16 Ekim 2013, s.57.

TABLO 19: Diplomasi İndeksi¹⁶⁶

METRİK	TANIMLAMA	KAYNAK
Yabancı Yardım (Orantılı)	Gayri safi milli gelirin bir yüzdesi olarak verilen Deniz aşırı gelişim	OECD ve BM İstatistikleri
Yabancı Yardım (Toplam)	Toplam denizaşırı Yardım	OECD ve BM İstatistikleri
Vizesiz Seyahat	Henley ve ortaklarının bir ülkenin vatandaşlarının vize olmadan seyahat edebildiği ülke sayısı üzerine topladıkları veriler	Hemley Visa Kısıtlamaları indeksi (2012)
Kültürel Görev Sayısı	Verilmiş yurtdışı görev Toplam sayısı (Ör: Tokyo da bulunan İngiliz Elçiliği)	Çeşitli hükümet ve elçilik temasları
Bir ülkedeki Diplomatik varlık	Bir devlette kurulmuş toplam elçilik sayısı	Bir çok kaynak, genellikle direkt
Global Diplomatik ayak izi	Bir devletin sahip olduğu toplam elçilik ve konsolosluk sayısı	Yabancı bakanlık siteleri ve diğer
Çokyanlı organizasyonların diplomatik kaynağı	Çok yanlı organizasyonlar verilen sürekli diplomatik görev toplam sayısı	Yabancı bakanlık siteleri ve diğer kaynaklar
Global network	Ülkenin üye olduğu uluslararası /çok yanlı kuruluşlar toplam sayısı	CIA Dünya Gerçekleri Kitabı (2012)
Çevre Bilinci ve Hareketleri	Ülke tarafından imzalanan toplam çevre anlaşması sayısı	CIA Dünya Gerçekleri Kitabı (2012)
Sığınma Taleplerine Açıklık	Ülkeye Kabul edilen toplam iltica talebi (1000 kişi başına)	BM Göçmenlik Ajansı İstatiksel Yıllık (2012)

Diplomasi alt indeksi sadece verilen ülkenin uluslararası algısını değil, ulusal bir hikâyenin uluslararası dinleyiciler için lehine çevirme becerisini ölçmektedir. Verimli olarak bir ülkenin nasıl algılandığı ile o ülkenin diplomatik altyapısının gücünü birleştirmektedir.¹⁶⁷

Öncelikle diplomasiyi kavramsal olarak inceleyecek olursak; Diplomasi, barışı hem desteklemekte, hem de inşasını sağlamaktadır.¹⁶⁸

Genel bilinirliği ile dış ilişkilerin yürütülme biçimi olan diplomasi¹⁶⁹ tanımları içerisinde en romantik addedilebilecek olanı Henry Kissinger'ın yaptığıdır. Öyle ki Kissinger;

¹⁶⁶*Kaynak*; Hükümet Enstitüsü “Yeni İknâ Ediciler, 2012 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”

¹⁶⁷McClory, “*Yeni III...*” s.17.

¹⁶⁸Demir, *Kamu...*, s.7.

Diplomasiyi ülkeler arasındaki ilişkileri yöneten bir orkestra şefine benzeterek, “*icrasında rol oynayan bir takım enstrümanlar olduğunu*” söyler ve ekler, “*bu enstrümanların birbirleriyle ahenk içinde olması, dış politika hedefleriyle paralel hareket etmesi gerekmektedir.*”¹⁷⁰

Yaşı devletlerin varlığı ve birbirleri ile temasa geçtikleri tarihe denk olan (15. yy kadar uzanır¹⁷¹) diplomasi kavramının işlerlik kazanması 18. yy tekabül eder.¹⁷²Çünkü 15.yy ile 18.yy arasındaki dönemde, İmparatorlukların hâkimiyetine giren dünya, diplomasi yerine savaşları tercih eder olmuş, bu noktada güce sahip olmak kadar nasıl kullanıldığı sorusunun da cevabını aramak gerekmiştir.¹⁷³Hal böyle olunca denilebilir ki dünya ağırlıklı olarak askeri gücünü kullanmıştır ta ki koşulların diplomasiyi zorunlu hale getirdiği zamana dek.¹⁷⁴ İndekse dönecek olursak diplomasi başlığı altında incelenen çıktılar bir ülkenin dış dünya ile iletişim kurduğu yolların açıklık, başarı ve sürdürülebilirliği ölçüt kabul edilmektedir demek sanıyoruz ki doğru bir yaklaşım olacaktır.

Yumuşak gücün kullanım şekilleri arasında en etkin olanı hiç şüphesizdir ki Kamu Diplomasidir¹⁷⁵ ve bu konuda atılım içinde olan ülkelerden biri de Türkiye’dir.¹⁷⁶

Şekil olarak başarılı bir tablo çizilse de henüz yapılması gereken çok iş vardır öyle ki sahip olunan diplomasi geleneğinde bir takım değişikliklere gidilmesi şarttır. Özellikle lügata alınması gereken “*Hayır*” kelimesidir.¹⁷⁷Çünkü batı dünyasının aile kavramından dışlanan Türkiye, bir yere ait olmak çabasıyla geçen zamanı artık telafi etmek durumundadır.

Barışı korumanın teminatı sayılan diyalog üzerine kurulu bir diplomasi algısı ile sahip

¹⁶⁹Ömer Kürkçüoğlu, “‘Dış Politika Nedir?’ Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt XXXV, No:1-4, (Ocak-Aralık 1980), s. 312.

¹⁷⁰Detaylı bilgi için bkz. Henry Kissinger, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2012.

¹⁷¹Demir, *Kamu...*, s.8.

¹⁷²Diplomasinin “*belgeleri inceleme bilimi*” olarak değil de “*Uluslararası İlişkileri Yürütme Sanatı*” olarak kullanılması ilk kez 1796 yılında Edmund Burke tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, Diplomatik Kurul kavramını da kullanarak burada çalışan insanlara diplomat adını vermiştir. Timuçin Kodaman, Ekrem Yaşar Akçay, “Kuruluşun Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye’ye Bıraktığı Miras” *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* Aralık 2010, Sayı:22, s.76.

¹⁷³Türk Diplomasininin tarihsel arka plan açısından detaylı bir araştırma için bkz. Gökhan Erdem, *Osmanlı İmparatorluğunda Sürekli Diplomasiye Geçiş Süreci*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara, 2008.

¹⁷⁴Kürkçüoğlu, “*Dış...*” s.313.

¹⁷⁵Türkiye’de son yıllarda modernleşmenin ve küreselleşmenin aktörleri çeşitlenmiş ve çok farklı kesimleri ve unsurları ihtiva eder hale gelmiştir. Bu aktörler artık sadece bürokratik elitlerden yahut patron sınıfından ibaret değildir. Çok farklı sosyal bağlara ve kimlik temellerine sahip yeni aktörler sürecin başat unsurları haline gelmektedir. Bu da dünyadaki küreselleşme-yerellik tartışmaları açısından özgün bir nitelik arz etmektedir. İbrahim Kalın, “*Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*”, Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 2010, (erişim) <http://www.kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>, 22 Nisan 2014.

¹⁷⁶Kamu Diplomasisi Koordinatörü Cemalettin Haşemi’nin söyleşişi, Berkan Özyer, “Normalleşme Yumuşak Gücün Garantörü”, *Optimist Dergisi*, Yıl:2, Sayı: 15, Mart 2014, s.40-42.

¹⁷⁷İnan, *Hayır...*, s.9.

olunan yumuşak güç kaynaklarının kamu diplomasisi ile yürütülmesine ek olarak sivil toplum kuruluşlarından alınan destekleyici güç aslında bir nevi yenedünya düzeninde varlık koşullarının reçetesi gibidir. Son tahlilde, uluslararası politik ve ekonomik görünüm, güç dağılımı, teknolojiye erişim ve uluslararası vatandaşların güçlendirilmesinden kaynaklı dünyanın temel bir değişime gittiği görülmektedir.¹⁷⁸ Bunun yansımalarına baktığımızda ise ana sorunların çıkış noktasını buluruz aslında. Çünkü artık oyun iki taraflı olmaktan çok uzakta çok taraflı ve girift bir yapıda oynanmaktadır. Bir ülke için 21. yy da uluslararası ilişkilerde değişim yeteneği, hikâyelerin şekillendirilmesi, uluslararası normlara uyum sağlama, sınır ötesi etkinlik ve evrensel halk düşüncesine sahip olmaktan geçmektedir.¹⁷⁹ Yumuşak güç bu noktada aslında kuklacı ile kukla arasındaki ipler demektir. Ve unutulmamalıdır ki yumuşak gücün kaybedilmesi kazanılmasından çok daha kolaydır.

Yumuşak gücün yapısal reformlar üzerinde kök salacağını asla unutmamak gerekir ki diğer tüm yumuşak güç bileşenleri sağlam bir yapı üzerinde işlerlik kazanabilir. Bu noktada Yumuşak gücün anlaşılması, ölçülmesi ve nasıl yayıldığıın anlaşılması için daha fazla araştırma gereklidir. Şu güne kadar yapılan kapsamlı çalışmaların genişletilerek sürdürülmesini temenni ederken sivil toplum kuruluşlarının¹⁸⁰ tüm araştırmalarda atlanan yumuşak güce etkisinin ölçülmesi gerekmektedir çünkü kamu diplomasisi sivil toplum kuruluşlarından destek almadığı sürece hep eksik olmaya mahkûmdur. Elbette ki ölçüm yumuşak güç tartışmasının sadece bir kısmını oluşturur.

Gelecekte yapılacak çalışmaların odak noktasını hedeflere ulaşmada, yumuşak güç stratejilerinin oluşturulmasının değerlendirilmesinde ve politik çıktılar ile yumuşak güç arasındaki sıradan bağlantıların nasıl oluşturulduğunun anlaşılmasında yumuşak gücün nasıl koz olarak kullanılacağıın anlaşılması oluşturacaktır.¹⁸¹

¹⁷⁸McClory, “*Yeni III...*” s.13.

¹⁷⁹Doğu Bloğu’nun yıkılmasından sonra oluşan, ABD merkezli tek kutuplu, siyasi, askeri ve ekonomik düzeni ‘*Yeni Dünya Düzeni*’ meşrulaştırmak için ortaya atılan bir söylemdir. Küreselleşmeyi tüm dünyanın kültür, eğitim, bilim, teknoloji, hukuk, estetik ve yaşam tarzları açısından başta ABD olmak üzere daha çok Batı merkezli bir etkiye açık olması biçiminde yorumlayanlar da bulunmaktadır. Suat Sungur, “Kültürel Emperyalizmin Ötesi: Küreselleşme, İletişim ve Yeni Uluslararası Düzen”, *Beykent Üniversitesi, Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1 Bahar 2008, s.126.

¹⁸⁰Sivil toplum, gönüllü, kendi kendini oluşturan, kendi desteklerine sahip, devletten bağımsız, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğindeki örgütlü sosyal yapısı ile hem devlet iktidarını sınırlayıcı, hem de o iktidarı hukuka dayandığı sürece meşrulaştırıcı bir güçtür. Emine Akçadağ, “Avrupa Birliği Sürecinde Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü”, *Kamu Diplomasisi Enstitüsü*, (erişim)<http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/78-avrupa-birlii-sueresinde-kamu-diplomasisi-faaliyetlerinde-sivil-toplum-kurulularnn-rolue>, 22 Nisan 2014.

¹⁸¹McClory, “*Yeni III...*” s.14.

Bu noktada ihtiyaç listesini iyi yapan ülkeler, hem milli menfaatlerini korur, hem de yoluna güvenle devam edebilirler aksi halde örnekleriyle sabit; bir bahar geliverir, her yan kırmızıya boyanır. Adı romantik, içi karanlık devrimlerle anılır ülkeler, ölen insanlar zayıyat listesinde bir rakama dönüşür ve barış sadece çocuklara isim olarak konur, zgrlkse ancak Őarkılarda can bulur. Goethe'nin de dediği gibi,

“İnsanın, yalnız doğrunun ne olduğunu bilmesi yeterli değildir, doğruyu istemesi ve yapması da gereklidir,”

4. BÖLÜM YUMUŞAK GÜÇ PARAMETRESİNDE TÜRKİYE ANALİZİ*

Yumuşak gücü ölçümlemek adına birbiri ardına yayınlanan raporlar ve indeksler tek bir amaca hizmet etmektedirler. Yumuşak gücün işlerliğini arttırmak... Bu noktada Türk Yumuşak Gücünü oluşturan unsurlara değinecek olursak; Türkiye'nin son yıllarda geleneksel sert güce olan inancının daha çekici ve daha yumuşak bir yaklaşıma kayması iyi derecede lanse edilmiştir. Öyle ki Türkiye, Avrupa Birliği adaylığı statüsüne oldukça hırslı bir tepki vermiş, ard arda çıkarılan Avrupa Birliği'ne uyum yasalarıyla büyük bir dönüşüme imza atılmıştır.¹⁸²Demokrasiyi arttırmak adına yapılan bu yapısal reformlar, hiç şüphesizdir ki yumuşak güce katkı sağlamıştır. Uluslararası alanda ise Türk dış politikası üç alanda evrimleşmiştir. Bunlar; yakın komşularla iyi geçinme vurgusu, Avrupa ve Asya'yı bağlayan benzersiz coğrafi konumdan istifade etmesi ve Osmanlı mirasını dış politika değeri olarak kullanmasıdır.¹⁸³Türk dış politika yaklaşımının temel amacı; yumuşak güç kullanımı ile güçlü bölgesel hatta evrensel bir aktöre dönüşmektir. Türkiye'nin dış politika çalışmalarını desteklemek amacıyla 2008 yılında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü¹⁸⁴ kurulmuştur. Türkiye'nin uluslararası etki bazındaki yaklaşımı temelde yumuşak güçle alakalı üç konudan ikisini geliştirmek üzerinedir ki bunlar da siyasi kurumlar ve dış politika idaresidir.¹⁸⁵ Türkiye'nin dönüşümüne katkı sağlar nitelikteki bir diğer gelişme, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 2010 Chatham House¹⁸⁶ ödülünü almasıyla Türkiye'nin artan pozitif etkisidir.

¹⁸²Oya Akgönenç, *Türkiye'nin AB Stratejisi*, 2. Baskı, Ankara Nobel Yayın, Kasım 2010, s.167-170.

¹⁸³Daha detaylı bilgi için bkz. Ahmet Davutoğlu, "*Stratejik Derinlik*", 32. Baskı, İstanbul, Küre Yayınları, Temmuz 2009.

¹⁸⁴**Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü**; Küreselleşme ile birlikte uluslararası ilişkilerin daha girift bir hal aldığı günümüzde kamu diplomasisi, uluslararası kamuoyunu etkilemenin ve yönlendirmenin en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, ülkemizin güçlü mirasını ve çağdaş tecrübesini son yıllarda bölgesel ve küresel siyasette artan etkisinden yola çıkarak, Türkiye'nin yeni hikayesini etkin bir şekilde anlatmayı, farklı kesimlerle diyaloga geçmeyi ve çok-terafli bir iletişim ekseninde faaliyet yürütmeyi amaçlamaktadır. Kamu diplomasisi, Türk dış politikasının ve yumuşak güç kapasitesinin en önemli araçlarından biri olarak Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda görünürliğini ve etkinliğini arttırmayı hedeflemektedir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Türkiye'nin doğru ve etkin bir şekilde tanınması ve bilinmesi için kamu kurumları ile sivil örgütlenmeler arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir.

(erişim) <http://www.kdk.gov.tr/kurumsal/vizyon-misyon/8,11> Mart 2014.

¹⁸⁵McClory, "Yeni İknâ Ediciler, 2011 Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu", *Hükümet Enstitüsü*, 2012, s.22.

¹⁸⁶**Chatham House Ödülleri**; Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Chatham House adlı düşünce kuruluşu tarafından, 2005 yılından bu yana verilmektedir. Ödül verildiği yıldan bir önceki sene uluslararası ilişkilerin gelişimine en önemli katkıyı yapan devlet adamına takdim edilmektedir. Ödül, 2005 yılında eski Ukrayna Devlet Başkanı Victor Yuşçenko'ya, 2006 yılında eski Mozambik Devlet Başkanı Joaquim Chissano'ya, 2007 yılında Katar Emiri'nin eşi Sheikha Mozah Bin Nasser Al Missned'e, 2008 yılında Gana Devlet Başkanı John Kufuor'a ve 2009 yılında Brezilya Devlet Başkanı Luiz Inacio Lula da Silva'ya verilmiştir. 2010 Devlet Adamı ödülü ise Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e verilmiştir.

(erişim) <http://www.tccb.gov.tr/sayfa/ziyaretler/ingiltere-ozel/chatham-house/>, 10 Mart 2014.

Bu etki ilk tahlilde Türkiye için yumuşak gücün artan öneme sahip olduğu gerçeğidir. Yapılan anket sonuçlarına bakacak olursak; İngiltere’de yayın yapan Monocle dergisi¹⁸⁷ Yumuşak Güç Yönetim Enstitüsü tarafından 50 ülke arasında gerçekleştirilen araştırma sonucu, yumuşak gücün doğru ve etkili kullanıldığı ilk 25 ülke listesi, 2010 yılından bu yana yayınlamaktadır.¹⁸⁸Bu listede Türkiye, 20’inci sırada yer almıştır.¹⁸⁹Ayrıca bir başka çalışma, Newsweek dergisi tarafından yaşamak için en iyi ülkeleri belirlemesi amacıyla sağlık, ekonomik dinamizm, eğitim, siyasi ortam ve hayat kalitesi dâhil olmak üzere, beş faktör dikkate alınarak yapılmış, “*Dünyanın En İyi Ülkeleri*” listesi oluşturulmuştur. Çalışma sırasında değerlendirilen 100 ülke arasında Türkiye 52’inci olmuştur.¹⁹⁰Bu raporların arasında Ernst & Young’ın* araştırma sonuçları her ne kadar gelişmekte olan piyasa ekonomilerine odaklanmış olsa da yumuşak güç konusunun hızla gelişmiş dünya için de kritik öneme haiz olduğu gerçeğini göz ardı etmemektedir. 2008’den bu yana birçok OECD ülkesinde artan borçluluk ve ekonomik büyümenin çöküşü de yıkıcı rol oynamıştır. Şimdilerde gelecek savunma bütçeleri ve yabancı finansal yardım, küçülmenin ilk aşamalarında kayda değer yer tutmaya başlamıştır.¹⁹¹Daha az sert güç ve uygulanan diplomatik kaynaklarla birlikte yumuşak güç araçları, -özellikle hükümet tarafından finanse edilmeyenler- daha akıllıca ve sisteme uygun şekilde kullanılmalıdır.¹⁹²

¹⁸⁷*Monocle Dergisi*; 2007 yılı Şubat ayında yayınlanmaya başlayan uluslararası ilişkiler, iş ve kültür odaklı çalışmalara yer veren prestijli bir İngiliz dergisidir.(erişim) <http://monocle.com/>, 21 Şubat 2014.

¹⁸⁸ Son üç yıllık Hükümet Enstitüsü raporlarından bölüm oluşturulmuştur.

¹⁸⁹Yumuşak Güç’ te Türkiye dünya 20’ncisi oldu, *Milliyet Gazetesi*, Haber-Dünya, 31 Kasım 2012

(erişim)<http://gundem.milliyet.com.tr/-yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20-ncisi-oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.htm>, 18 Şubat 2014.

¹⁹⁰“Türkiye ‘Dünyanın En İyi Ülkeleri’ liginde 52. Oldu”, *Hürriyet*, 17 Ağustos 2010,

(erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/15569479.asp?gid=254,9> Aralık 2012.

***Bölüm oluşturulurken temel alınan**; Ernst & Young’ın Gelişmekte olan Piyasalar Yumuşak Güç İndeksi, Bahar 2012 raporudur.

***Ernst & Young**; Her biri ayrı birer tüzel kişiliğe sahip Ernst & Young Global Limited’e üye firmalardan oluşan küresel bir organizasyon olup, tüm hizmetlerini bu üye firmalar aracılığıyla sunmaktadır. Ernst & Young Global Limited, garanti ile limitli bir İngiltere şirkettir.

¹⁹¹Bkz. İbrahim Öztürk, Bahadır Tuzcu, Müstakil *Sanayici İşadamları Derneği Araştırma Raporları*, “*Küresel Kriz ve İstihdam*”, İstanbul, MÜSİAD Yayınları, Kasım 2012.

¹⁹²Uluslararası politikada en etkin güç kullanımı, hem daha düşük maliyetli ve daha kalıcı sonuçlar doğurabilen, hem de aynı zamanda meşruiyet ve rıza unsuru içeren yumuşak güç yöntemleri ile olmaktadır. Gücün etkin kullanımı ancak ona meşruiyet kaynakları yaratarak mümkün olabilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki son gelişmelerle birlikte imajların önemli hale gelmesi, güç politikalarının belirli derecede bir meşruiyete dayandırılma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu hem uluslararası politikanın doğası (anarşi) gereği, hem son yüzyılda yaygınlaşan ve güçlenen uluslararası örgütler, küresel medya ve uluslararası hukukun gereğidir. İzlenen her politika dünya kamuoyuna meşrulaştırıcı bir açıklama ile birlikte sunulmak zorundadır. Aksi takdirde istenen sonuçların elde edilmesi imkansızlaşabilir. Haluk Özdemir, “Uluslararası İlişkilerde Güç; Çok Boyutlu Bir Değerlendirme,” *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 63, Sayı; 3, 2008,s.140.

TABLO 20: Yumuşak Güç Ülkeler Sıralaması¹⁹³

Sıralama	Ülkeler	Puan	Sıralama	Ülkeler	Puan
1	Birleşik Krallık	7.289	21	Yeni Zelanda	4.249
2	Amerika Birleşik Dev.	6.989	22	Çin	4.237
3	Almanya	6.484	23	Portekiz	4.217
4	Fransa	6.472	24	İrlanda	4.160
5	İsveç	5.752	25	Polonya	3.817
6	Japonya	5.613	26	Singapur	3.759
7	Danimarka	5.598	27	Meksika	3.590
8	İsviçre	5.553	28	Rusya	3.564
9	Avustralya	5.534	29	İsrail	3.437
10	Kanada	5.417	30	Tayland	3.347
11	Güney Kore	5.350	31	Çek Cumhuriyeti	3.346
12	Norveç	5.327	32	Şili	3.285
13	Finlandiya	5.267	33	Yunanistan	3.260
14	İtalya	5.186	34	Güney Amerika	3.117
15	Hollanda	5.161	35	Arjantin	3.062
16	İspanya	4.981	36	Hindistan	2.776
17	Brazilya	4.675	37	Malezya	2.606
18	Avusturya	4.650	38	Birleşik Arap Emirlikleri	2.416
19	Belçika	4.556	39	Mısır	2.351
20	Türkiye	4.263	40	Endonezya	1.739

McClory'nin çalışmasına göre Birleşik Krallık ilk sırada yer alırken ABD ikinci Fransa üçüncü sırada yer almıştır.2010-2011 yılları arasında Türkiye sıralamada 25'ten 23'e çıkmış, bir sonraki yıl ise sıralamada 20. sırada yer almıştır.¹⁹⁴Bu, Türkiye'nin geçen yıllar boyunca edindiği yumuşak güç kazanımından olmuştur. Türkiye yumuşak güç unsurlarını tüm yönleriyle anlamış gibi görünmektedir. Son 5-10 yılda Türkiye diplomatik altyapı, çalışabilen demokratik kurumlar, hayırsever çok tabakalı yaklaşımları ile yumuşak güç kazanımları elde etmiştir.¹⁹⁵Türkiye, Başbakan Erdoğan hükümetinin geçen yılda, hem iç hem de dışta zorluklar karşısında kendini kanıtlanması ile oluşan akıllı konumlandırması ve çapraz kültürel çekiciliği ile yükselme eğilimini sürdürmektedir. Gelişmiş dünya ülkeleri

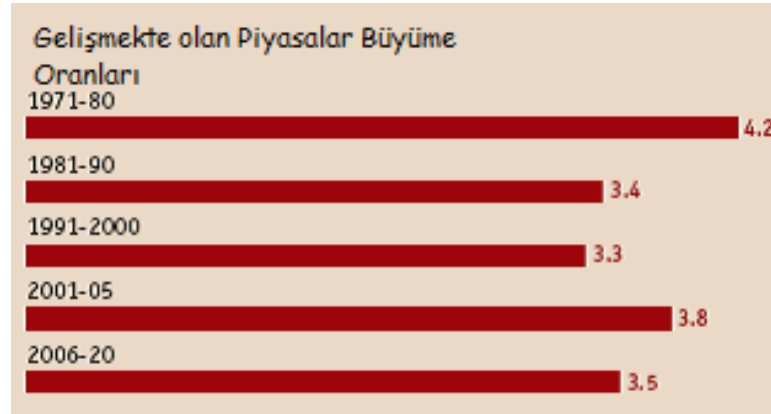
¹⁹³Kaynak: McClory, *Yeni 2012...* s.11.

¹⁹⁴McClory, *Yeni 2011...* s.18.

¹⁹⁵Bir ülkenin yumuşak güç kapasitesi o ülkenin kamu diplomasisini etkin kullanmasıyla şekilleneceği gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Bu noktada denilebilir ki Türk kamu diplomasisi, Türkiye'nin yeni hikâyesinin etkin ve kapsamlı bir şekilde dünya kamuoyuna anlatılması faaliyetidir. İbrahim Kalın, "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi," *Kamu Diplomasisi Enstitüsü*, (erişim) <http://kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/100-tuerk-d-politikas-ve-kamu-diplomasisi>,13 Mart 2014.

gelecek 10 yıl içinde yumuşak güç kullanımını sağlayamaz hatta arttırmazsa, dünyayı ve olayları kendi istedikleri yönde hareket ettirme yetilerinin yüksek oranda düştüğü bir senaryo ile yüz yüze gelecekleri kuvvetle muhtemel görülmektedir.¹⁹⁶ Kısacası, sert gücün artan oranda zarar verici olduğu yumuşak gücün değer kazandığı bir dünyada, yumuşak güç ulusal gücün¹⁹⁷ önemli ve kapsamlı bir belirteci olarak değerlendirilmelidir.¹⁹⁸

TABLO 21: Gelişmekte Olan Piyasalar Global GSYİH Büyüme Oranları¹⁹⁹

Tablo 15'den de anlaşılacağı üzere yüzyılın dönüşünden önce gelişmekte olan ülkelerin büyüme hikâyesi, büyük çoğunlukla Çin fenomeni²⁰⁰ olsa da o zamandan beri ekonomik

¹⁹⁶Küreselleşmeyle sürekli ivme kazanan çok bileşenli uluslararası sistem içinde artık iç ve dış politikalar çoğu kez iç içe geçmektedir. Güçlü argümanlarla desteklenmeyen girişimler, hükümetleri, kitleler nezdinde yalnız ve başarısız kılabilir. Engin Akçay ve Özdemir Akbay, "ABD Güvenlik Politikasında Söylen ve Pratik", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2013, s.8.

¹⁹⁷**Ulusal Güç;** Bir milletin ulusal hedeflerine ulaşma yolunda ulusal çıkarlarını sağlamak amacıyla sahip olduğu ve kullanacağı siyasi, askeri, coğrafi, demografik, bilimsel ve teknolojik, psiko-sosyal ve ekonomik kapasitelerinin bir araya gelmesi ile oluşan genel yetenektir. Ulusal gücün tüm unsurlarının birbirleri ile ilişkili olması nedeni ile gruplandırılması kadar ölçülmesi de oldukça zordur. Unsurların her birinin olduğu kadar, bunların birbirine olan etkileri de analiz edilmelidir. Bununla beraber bazı değerler hem dinamik hem de görecelidir. Bu nedenle yapılan değerlendirmeler kısa sürede güncelliğini yitirir. Maharet, bilimsel verilerden çok sezgisel öngörülerin öne çıktığı bir ustalık gerektirir. Bununla beraber ulusal gücün hesaplanmasında pek çok formül arayışı da olmuştur. Bu tür formüller genellikle bir savaşı göze almada ilgili ülkenin tahmin edilen ulusal gücünü ortaya koyma amacına yöneliktir.

Pp = (C + E + M) X (S + W) Bu formül içinde; Pp = Tahmin edilen Ulusal Güç, C = Kitle; Nüfus ve Toprak, E = Ekonomik Yetenek, M = Askeri Yetenek, S = Stratejik Maksat, W = Ulusal Stratejiyi Uygulama Azmi şeklinde formülize edilmiştir. Sait Yılmaz, "Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi", *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, 2008, s.38-44

¹⁹⁸19. yüzyıl Avrupa ve 20. yüzyıl Amerikan çağı olsa da, 21. yüzyılın Asya'nın öncülüğünde daha evrensel bir çağa dönüşeceği öngörülmektedir. Bu dönüşüm IMF ve diğer uluslararası kurumlarda, reformların gündeme gelmesine neden olmuştur. Ancak, gelişmiş ülkelerin eski alışkanlıkları ve sahip oldukları imtiyazları kaybetmeme istekleri nedeniyle reformlar konusunda maalesef bahaneler öne sürdükleri görülmüştür. Diğer yandan, temsilde adaletsizliklere alternatif olarak geliştirilen G-20 platformu, küresel ekonomi ve ticareti ilgilendiren yapısal hiçbir konu ile ilgilenmeyen bir istişare platformuna dönüşmüştür. Bu nedenle G-20'nin daha kurumsal ve temsil gücü yüksek bir yapıya kavuşturulması önem arz etmektedir. Aksi halde, dünyanın ekonomik çekim merkezinin doğuya doğru hızla evirildiği bu süreçte uluslararası kuruluşlara alternatif arayışlar hızlanarak devam edecektir. Erdal Tanas Karagöl, "Dünya Ekonomik Çekim Merkezi Değişiyor mu?" *Sabah Gazetesi*, 10 Ağustos 2013.

¹⁹⁹**Kaynak;** The Economist, Haberalma Birimi, 2020 Tahminleri.

²⁰⁰Çin, 2009 yılında ihracatta Almanya'yı, 2010 yılında ise ekonomik büyüklük açısından Japonya'yı geçerek ABD'den sonra dünyanın ikinci büyük ekonomisi haline gelmiştir. Çin denince akla artık bir fırsatlar ülkesi gelmektedir ancak 1 milyar 300 milyonu aşan nüfusuyla Çin, halen birçok riski bünyesinde barındırmaktadır. Çin'in

büyüme daha sürekli ve daha geniş bazlı olmuş ve birçok gelişmekte olan ülkeyi bünyesinde barındırmıştır.²⁰¹ Bunlar; Orta ve Latin Amerika, Doğu Avrupa, MENA*, Güney ve Doğu Asya, Sahranın altında kalan Afrika'dır. Son on yılda gelişmekte olan ülkelerin sert gücünde çarpıcı bir artış olmuştur. Gelişmekte olan dünyada, bu on yılda artan sert güce paralel olarak yumuşak gücün orantılı artıp artmadığı akla gelen önemli sorulardan biridir. Eğer öyleyse, gelişmekte olan bazı ekonomiler, gelişmiş dünya ekonomisiyle boy ölçüşebilecek aşamalara ulaşmış mıdır? Ulaştıysa, yükselmekte olan sert ve yumuşak güç kombinasyonları ile gelişmekte olan ülkelerin gelecek yıllarda istediklerini elde etme anlamında daha etkileyici bir role sahip olacaklar mıdır?²⁰²

Gelişmekte olan ülkelerin uluslararası kurumlarda (Dünya Bankası ve IMF gibi) artan oy oranları yükselen yumuşak güçlerinin yansımaya örnek gösterilebilir.²⁰³ Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerin dünyasındaki yumuşak güç gerçekten düşüyorsa, son on yılda sert güç kazanımlarının büyük bir kısmını dengelemiş olan gelişmekte olan ülkelerin büyüyen ekonomik etkisini -ki o da sert güçtür- küresel anlamda seyreltmış olmakta mıdır? Bu soruların cevapları sanıyoruz ki gelecek on yıl içinde bulunurken, var olan dengelerin korunup korunmayacağı veriler ışığında birçok araştırmaya konu edilecektir.

The Economist dergisinin “2020’de Dünya Ekonomisi” başlıklı raporuna göre; Avrupa Birliği ve ABD’nin dünya geliri içindeki payının, 2005’de olduğu gibi 2020’de de aynı seviyede kalacağı öngörülmüştür. Kısmen nüfus profilinin de yardımıyla ABD, hızla endüstriyelleyen dünyada, en hızlı büyüme oranı kaydeden ülkelerden biri konumunu koruyacak buna karşılık Avrupa Birliği, 30 ülkeden daha fazla üyesi olan bir topluluk

gelecekte bir süper güç olup olamayacağını bu risklere karşı geliştireceği stratejilerin başarısı belirleyecektir. Selçuk Çolakoğlu, “Ejder’in Uzun Yürüyüşü: Çin’in Dönüşüm Hikâyesi”, *Analist Dergisi*, Temmuz, 2011, s.22-31.

²⁰¹2000 yılında EM Dünyası, Global GSYİH’nın %20 sini alırken bu oran 2010 da %32 ye çıkmış, satın alma gücü oranı ise %44,8’e ulaşmıştır. Aynı periyotta Dünya ticaretindeki yeri %8den %20 ye, global sermaye piyasası kapitalizasyonundaki payı ise %7 den %30 a çıkmıştır. Ernst & Young’s, *Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012, s.5.

***MENA:** Orta ve Kuzey Afrika Ülkeleri. MENA Ülkeleri ve Türkiye ile olan ilişkilerine dair yaptığı çalışmada Osman Aydoğuş, MENA ülkelerini iki gruba ayırmakta ilk gruba ekonomisi petrole dayalı olanları ikinci gruba ekonomisi petrole dayalı olmayanları dâhil etmektedir. Bkz. Osman Aydoğuş, “MENA (Orta Doğu ve Kuzey Afrika) Ülkeleri ve Türkiye”, *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı; 5, Mart 2011.

²⁰²Günümüzde tek başına yumuşak gücün veya sert gücün dış politikada başarı için yeterli olacağını iddia etmek zordur. Ancak yumuşak ve sert gücü bir araya getirmeyi başaran ülkeler dış politikada başarılı olma şanslarını yükseltmektedir. Bu bileşim, uzmanlar tarafından “akıllı güç” olarak ifade edilmektedir. M. Turgut Demirtepe, Hasan Selim Özertem, “Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları”, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 65, Bahar 2013, s.100.

²⁰³Dünya Bankası Kalkınma Komitesinin 2010 Bahar Toplantısında, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere oy hakkı devrine ilişkin reform planı kabul edilmiş, Dünya Bankası ve IMF’de oy oranları gelişmekte olan ülkelerin lehine değişmiştir. Böylece, Çin’in oy hakkı ilk defa bazı büyük Avrupa ekonomilerinininkine ulaşmıştır.

“Dünya Bankası ve IMF’nin oy oranları değişti” *Ekotrent Ekonomi Sayfası*, 2 Ocak 2011

(erişim)<http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/676635-dunya-bankasi-ve-imfnin-oy-oranlari-degisti>, 14 Şubat 2014.

olarak, daha yavaş bir büyüme kaydedecektir.²⁰⁴

TABLO 22: Yumuşak Güç Ülkeler Sıralaması 2005-2010²⁰⁵

Ülkeler	YUMUŞAK GÜÇ ÜLKELER SIRALAMASI					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ABD	84.0	85.5	86.3	88.1	87.0	87.0
FRANSA	49.7	48.4	50.3	49.6	49.6	49.5
ALMANYA	44.0	46.6	46.6	45.8	44.0	43.2
BİRLEŞİK KRALLIK	46.0	45.9	46.3	46.0	46.7	43.0
KANADA	36.0	39.4	38.6	36.8	35.3	39.0
İTALYA	33.0	34.6	33.9	34.6	34.2	32.0
JAPONYA	36.9	36.5	35.4	34.7	32.5	31.8
ÇİN	31.1	32.2	32.2	32.2	33.7	30.7
HİNDİSTAN	22.6	21.5	21.9	26.7	22.6	20.4
RUSYA	22.9	18.4	22.9	21.0	23.5	18.0
BREZİLYA	5.9	6.0	9.3	12.7	9.7	13.8
TÜRKİYE	10.3	12.5	11.4	14.4	10.3	12.9
MEKSİKA	10.0	11.8	11.8	17.1	19.3	11.5
GÜNEY AFRİKA	13.0	10.0	8.5	12.6	11.8	10.3

Grafikten de anlaşılacağı üzere, ülkeler sıralamasında başı çeken Amerika, 2005-2010 yılları arasında yumuşak güç indeksinde lider konumdadır.²⁰⁶ Türkiye bu sıralama içinde her ne kadar sonlardaymış gibi görünse de listede yer alan ülkeler açısından 12. sıra hiç de kötümser bir tablo çizmemektedir. Bu noktadan hareketle küreselleşen dünyada, bir ülkenin kendi değerlerini bir başkasına anlatmasının günümüzde çok yönlü bir diplomasiyle mümkün olabileceği bir gerçektir.²⁰⁷ Çünkü bu diplomasi, kaynağını meşruiyetten almaktadır.²⁰⁸

²⁰⁴The Economist 2020 Tahminleri, “*The Economist Haberalma Birimi*” 2006.

²⁰⁵**Kaynak;** Ernst & Young’s, *Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012.

²⁰⁶“Onların Tek Gücü Silahları Değil”, *Milliyet Gazetesi, Haber- Dünya*, 8 Aralık 2012,

(erişim)<http://dunya.milliyet.com.tr/onlari-tek-gucu-silahlari-degil-dunya/dunyadetay/08.12.2011/1472499/default.htm>, 17 Şubat 2014.

²⁰⁷Tek yanlı dış politikanın, meşruiyet ve iş birliği açısından uzun vadeli olumsuz sonuçları vardır. “*Müttefiklerinizi bile ikna edemezseniz, diğer ülkelere karşı yürüttüğünüz diplomasi faaliyetlerinde başarı yakalamanız kolay olmayacaktır.*” Nye’in çizdiği davranış spektrumuna göre, yumuşak güce sahip olabilmek, ortak değerlere ve uluslararası meşruiyete dayanmaktadır. Bu şekilde yürütülen bir dış politika, hem hedeflerin gerçekleşmesinde

Yumuşak Gücün öncelikli hedefleri, medya, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, finans ve iş dünyasıdır. İletişim araçlarının yaygınlaşması sonucu, günümüzde medya yoluyla yapılan savaşlar önem ve öncelik kazanmıştır.²⁰⁹Uygulama alanlarına göre yelpaze genişledikçe ortaya girift bir yapı çıktığı görülmektedir. Ernst & Young Yükselen Piyasalar Merkezi Eş Başkanı Alexis Karklins-Marchay:

“Yeni birçok eğilim Yumuşak Gücün yayılım ve kullanımını kritik düzeyde gerekli hale getirmiştir. İlk olarak, yükselen piyasa ekonomilerinin yeni hızlı büyüüşü ve ikinci olarak ülkeler yabancı doğrudan yatırım için rekabet ederken Yumuşak Güç konusunun hayati konuma gelmesiyle yaygın bir şekilde geçerlilik kazanmıştır. Ayrıca artık önemli ve ulusal gücü belirten kapsamlı bir gösterge konumunda, Yumuşak Güç bir ülkenin markasının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konularında vazgeçilemez durumdadır,” demiştir.²¹⁰

Bu güne kadar yumuşak gücü ölçme girişimleri nüfusun geniş bir bölümünün ya da “uzman” görüşlerinin yansıtıldığı çok uluslu anketlerle yapılmış, fakat var olan küresel jeopolitik koşullardan etkilenmeye açık, anlık fikirlerin konusu olmayacak, bilimsel verilere dayalı objektif bir indeks henüz oluşturulamamıştır. Bu yüzden nicel bir ölçümleme henüz yapılamamaktadır. Hâlbuki böylesi bir analizin yapılabilmesi, politik öneriler için referans noktası sağlaması açısından hayli önemlidir lakin bir milletin yumuşak gücünü doğrulukla yansıtan bir indeks yaratmak zorlukları da bünyesinde barındırmaktadır. Doğası gereği yumuşak güç göreceli ve soyut bir kavram olduğu için ölçülmesi zordur.²¹¹ Ayrıca yumuşak gücün ilişkisel doğası, bir ülkenin algısının bir diğerininkinden özünde farklı olması nedeniyle çapraz-ulusal kıyaslamaları yapmak zordur. Örneğin; Paris’te aşkı çağrıştıran bir

engelleri ortadan kaldıracak, hem de işleri kolaylaştıracaktır. Sert ve yumuşak güç arasındaki dengeyi sağlayamamak, hem yumuşak gücün uygulanmasında zorluklar çıkaracak hem de sert gücünüzün yıpranmasına sebep olacaktır. Bekir Aydoğan, “Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi”, *Politika Dergisi*, 18 Aralık 2011, s.1-43.

(erişim) <http://www.politikadergisi.com/makale/guc-kavrami-ve-kamu-diplomasisi>, 18 Şubat 2014.

²⁰⁸Dış politikada kullanılan değerlerin diğer ülkeler nezdinde kabul edilebilirliği, atılan adımların meşruiyetini ve çekiciliğini artıracaktır. Yumuşak gücün başarısı, devletleri ve halkları istenilen sonuçlara ulaşmak için cazibe oluşturma ve ikna yöntemleriyle etkilemeye ve iç-dış politikadaki faaliyetlere karşı uluslararası otoritelerin meşruiyet sağlamasına bağlıdır. *A.g.m.* s.43.

²⁰⁹Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç ve Evrimi”, *TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, Sayı: 12, Cilt: 3, Sonbahar 2011, s.35.

²¹⁰Ernst & Young: Güçlü “soft power” sahibi pazarların markaları daha yüksek oranda doğrudan yabancı dış yatırım payı (FDI) cezbediyor, *Anadolu Ajansı*, 28 Mayıs 2012, (erişim) <http://www.businesswire.com/news/home/20120528005167/en> 12 Aralık 2012.

²¹¹McClory’nin çalışmasında indeks hesaplanırken, her bir birey için elde edilen ham veriler normalize edilmiştir. Böylece başka türlü kıyaslanması mümkün olmayan geniş çeşitlilikte indikatörün kıyaslanması sağlanmıştır. Normalizasyon minimum-maksimum yöntemi ile hesaplanmış, böylece ham veri 0 ile 1 arasında bir değere dönüştürülmüştür. Normalizasyon için kullanılan formül OECD yayınından alınmıştır. Formül şu şekildedir;

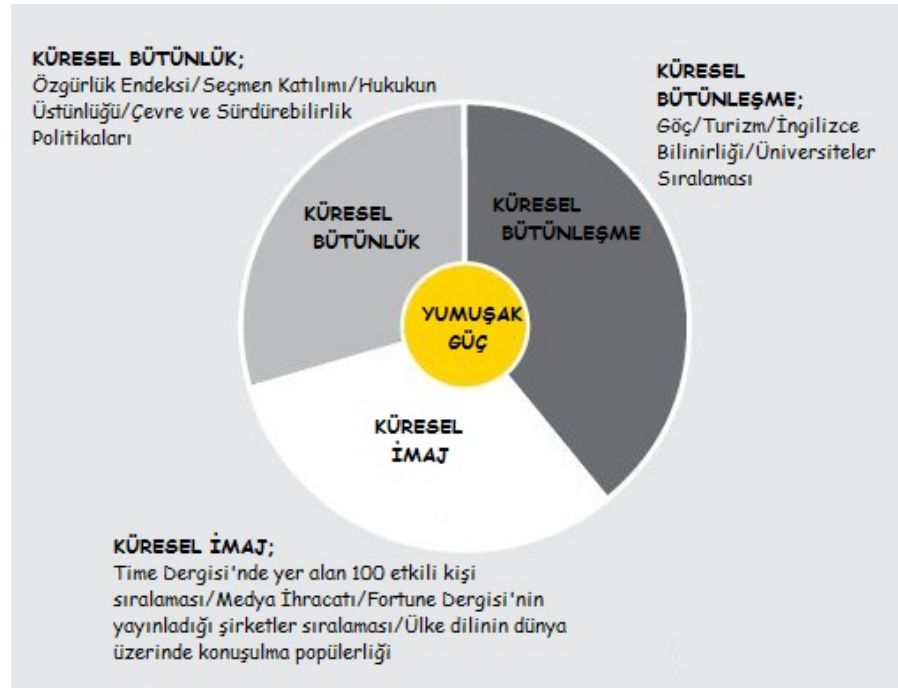
$$I_{qc}^t = (x_{qc}^t - \min_c(x_q^{t0})) / (\max_c(x_q^{t0}) - (\min_c(x_q^{t0})))$$

McClory, “*Yeni III...*” s.15.

şey, Riyad’da itici bulunabilir. Buna rağmen, birçok ulusun paylaştığı evrensel anlam ve değerlendirmeye tabi çok sayıda nitelik ve özellikler bulunmaktadır.²¹² Bu zorluğun farkında olarak, raporda ortaya çıkarılan indeks ulusal devletlerin toplam yumuşak güç yeteneklerini kapsayan göstergeleri kullanarak oluşturulmuştur.

4.1.Yumuşak Güç Değişkenleri

TABLO 23: Yumuşak Güç Pastası²¹³

Yumuşak gücün ardındaki anahtar kavramları ve ülkelerin zaman içinde bu gücü nasıl biriktirdiklerini anlamak için yumuşak gücü tanımlayan değişkenleri 3 ana gruba ayırarak inceleyen Ernst & Young’ın raporu; Küresel İmaj, Küresel Bütünlük ve Küresel Bütünleşme ana başlıkları altında bir takım parametreler kullanarak bir ülkenin kültür popülaritesini, hayranlık uyandıran unsurlarını yumuşak güçle doğru orantılı olduğu iddiasıyla incelemiştir.

²¹²İnsanların insan haklarıyla, hakkaniyetle, demokrasiyle, temel maddesel ihtiyaçların karşılanmasıyla, çevrenin korunmasıyla ve silahsızlanmayla ilgili kaygılarındaki büyük yükselme, günümüzde yönetime katkıda bulunabilecek yeni aktörler yaratmıştır. Ortaya çıkan tüm farklı sesler ve kuruluşlar, küresel etkisi büyük olan türlü siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel amaçların promosyonunu yapmakta giderek daha aktif duruma gelmektedirler. Bunların çoğu insanlıkla ve insanların içinde yaşadığı çevreyle ilgili olumlu kaygıların etkisindedir ama içlerinden bazıları olumsuz, kendi çıkarına dönük ve yıkıcı bir tutum içindedir. Ulus devletler tüm bu güçlerin görünümüne uyum sağlamak ve hepsinin yeteneklerinden yararlanmak durumundadır. H. Ömer Köse, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı; 49, s.9.

²¹³**Kaynak;** Ernst & Young’s, *Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012.

4.1.1. Küresel İmaj

Bir ülkenin küresel imajını belirleyen değişkenler; medya ürünlerinin ihracı, dilinin popülerliği, kazandığı olimpiyat madalyaları, küresel ikon olabilen vatandaşlarının sayısı, Fortune dergisinin²¹⁴ yayınladığı şirketler sıralaması alt başlıklarında incelenmiştir.

Medya İhracı; Medya ihraç ürünlerine uygulanan telif ücretleri, film, müzik, tiyatro oyunları ya da kitaplardan ülkeye kalan ücretlerdir. Bu kültürel ihraç yumuşak gücün potansiyel gücünü yansıtır. Gelişmiş ülkelerde örneğin ABD, bu ihraç ürünleri uzun yıllardır yumuşak gücün önemli bir kaynağıdır.²¹⁵

Gelişmekte olan ekonomiye sahip ülkelerde medya ihracı hala emekleme aşamasında olup, buradan kazanılan ücretler yerel kültür ve değerleri yansıtmayabilmektedir. Ancak bu kültürel ihraç ürünleri geliştirmekte olan ekonomiye sahip ülkeler için kültürel değerlerinin farkındalığını artırma ve gelecekteki yumuşak güçlerinin etkinliğini arttırmak için önem arz etmektedir.²¹⁶

Yabancı Dil Öğrenme; Bu değişken bir başka ülkenin ana dilini öğrenmek için kaydolmuş öğrencilerin sayısını tahmin etmektedir. Belirli bir dildeki İngilizce bilinirliği o ülkeye yumuşak güç sağlamaktadır.²¹⁷ Ayrıca bazı geliştirmekte olan ekonomiye sahip ülkelerin dillerine kayıt olma hızı da yükselmiştir, bu durum bize o ülke ya da bölgeye artan ilgiyi göstermektedir. Örneğin Çince ve Arapçaya kaydolma oranı son yıllarda ivme kazanmıştır.²¹⁸

²¹⁴ *Fortune Dergisi*; ABD'nin en eski iş dergilerinden biridir. 1930 yılında Henry Luce tarafından kurulmuştur. Time dergisi kuruluş sırasındaki ortağı Time Warner bugünkü sahibidir. Düzenli aralıklarla yayınladığı, şirketlerin gelir büyüklüklerine göre sıralamalarını veren listelerle tüm dünyada tanınmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. <http://fortuneturkey.com/>.

²¹⁵ Giyim tarzı, düşünme tarzı, eğlence, film, tiyatro, müzik, ibadet ve değerler yumuşak gücün silahlarıdır. Bu silahlar, insanların kalplerine, gönüllerine ve nefislerine yönelmişlerdir. Che Guevera'nın arkadaşlarından Regis Debray: "Blue-Jeanların ve rock'n roll'un gücü, tüm bir kızıl ordunun gücünden fazla" demekle yumuşak gücün etkisine dikkat çekmektedir. Nathan Gardels, "Amerika'nın Yumuşak Gücünün Yükselişi ve Düşüşü", *NPQ Dergisi*, Cilt;7, Sayı;1, 2005 s. 36-43.

²¹⁶ Kültür ihracında hiç şüphesizdir ki başarı sıralamasında Hindistan üst sıralarda yer almaktadır öyle ki Hindistan'ın, kendi kültür ihracatını ABD'ye ve daha da ötesine yayma çabasının bir parçası olarak Yeni Delhi, ABD'deki film festivallerine, Oscar ödüllerine ve güzellik yarışmalarına Hindistan'ın da katılımını desteklemektedir. Hindistan eğlence endüstrisine, ihracatını artırmaları için inanılmaz vergi muafiyetleri uygulanmakta ve konsolosluk yetkililerine, gittikleri ülkelerde Bollywood'u geliştirmek için tüm güçleriyle çalışmaları gerektiği yolunda emirler verilmektedir. "Çin ve Hindistan'ın Yükselen Yumuşak Gücü" *NPQ Dergisi*, Cilt;5, Sayı;1, 2003, s:51-56.

²¹⁷ Dünyanın dört bir yanından insanları İngilizce öğrenmeye iten sebep, bu dile karşı oluşan sosyal tavidir. İran ya da Libya gibi ülkelerin İngilizce kullanmalarındaki neden, seslerini tüm dünyaya duyurmaktır. Müjgân İlhan, "Küreselleşme ve İngilizce," (erişim) <http://www.ingilish.com/kuresellesme-ingilizce.htm>, 18 Şubat 2014.

²¹⁸ Arapçanın yabancı dil olarak öğretimi yetmişli yıllarda ivme kazanmaya başlamış ve kimi ülkelerde açılan Arap dili enstitüleri Arapça öğrenimine önemli katkılar sağlamıştır. Emrullah İşler, "Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi", *Nüşa Dergisi*, Yıl;2, Sayı; 6, 2002, s.131. Ayrıca son yılların en gözde dili olan Çince, dünya üzerinde her beş kişiden biri tarafından konuşulan bir dildir. Bunun yanı sıra ekonomik ilişkiler çerçevesinde, işverenler için tüm iş alanlarında öncelikli tercih edilme sebebidir. Bu yönleri ile Çince hayata atılacak öğrenciler için kariyer planlamasında en önemli yapıtaşlarından biri halini almaya adaydır Bütün bunlara paralel olarak son yıllarda Çin dil

Olimpiyatlar; Olimpiyatlar küresel varlık göstermenin ve diğer ülkelerin hayranlığını kazanmak için eşi bulunmaz bir fırsattır. Soğuk Savaş sırasında Olimpiyat Oyunları Komünist Blok'un Batı karşısında atletik üstünlüğünü göstermesi ve yumuşak gücünü arttırması için benzersiz bir fırsat olmuştur. Yoğun rekabet ve arkasından gelen yumuşak güç potansiyeline rağmen yumuşak güçleri son on yıllarda azalmıştır. Son iki olimpiyat oyununda kazanılan toplam madalya sayısı değişken olarak raporda kullanılmıştır.

Time 100; Yumuşak gücün bir diğer yönü de ikonların gücüdür. İlham verici ve karizmatik figürlerin etkisi sıklıkla ulusal sınırları aşmaktadır. Her yıl, "Time Dergisi" tüm dünyada en etkileyici 100 kişinin listesini yayınlamaktadır. Liste, politik güçten, bilimsel keşiflere çeşitli başlıklarda küresel "yıldız gücü" nün ölçüldüğü bir mecradır. Listede verilen bir ülkedeki popüler ikonların küresel yıldız ışığının ölçülmesini sağlamakta ve bu da yumuşak güce indekslenebilmektedir. Örneğin Nelson Mandela'nın etkisi Güney Afrika'nın yumuşak gücüne katkıda bulunmaktadır. Liste özellikle gelişmekte olan ekonomiye sahip ülkeler için önem arz etmektedir zira insan hakları, aktivizm, ekonomik gelişim gibi alanlarda artan oranda yenilikçi küresel ikonlar üretmektedirler.

Fortune Dergisinin Yayınladığı Şirketler Sıralaması; Her yıl Fortune Dergisi, geniş çaplı şirket niteliklerini kapsayan bir anketin küresel iş liderlerine uygulanması ile başarılı addedilen şirketlerin belirlendiği bir liste yayınlamaktadır. Bir ülkenin şirketleri, dünyanın geri kalanıyla bağlanma ve bütünleşme sağlamanın birincil yoludur. Popüler imaja sahip şirketler ve markalar buldukları ülkenin yumuşak gücünü arttırır. Örneğin uluslararası popülerlik kazanmış Amerikan markaları Starbucks, Apple gibi yurt dışında kültürel akımları yoğun şekilde etkilemektedir.

4.1.2. Küresel Bütünlük

Bu indeks bir ülkenin etik kurallara bağlılığını ölçmektedir. Dünya; vatandaşını koruyan, politik ve sosyal özgürlükleri destekleyen, insanları yetkilendiren ve komşularına saygı ile yaklaşan ülkelere saygı duymaktadır. Bu bütünlükten yoksun ülkeler dünyanın geri kalanından saygı görmemekte ve yumuşak güç birikimi yapmakta zorlanmaktadırlar. Bir ülkenin küresel bütünlüğünü belirleyen değişkenler; hukukun üstünlüğü, seçmen katılımı, özgürlük ve çevre ve sürdürülebilirlik politikaları başlıkları altında incelenmiştir.

Hukukun Üstünlüğü; Hukukun üstünlüğü indeksi Dünya Bankası tarafından oluşturulmakta ve ülke kurumlarının kalitesini ölçmeyi hedeflemektedir. Bu ölçüm ülke suç oranı, şiddet düzeyi, yolsuzluk ve mahkemelerin kalitesini içinde barındıran uzun bir listeye dayanmaktadır.²¹⁹Yüksek yolsuzluk, suç ve şiddet barındıran ülkeler, evrensel toplumda güvenilirliğini yitirmekte, tarih boyu güçlü mahkemeler ve katı kurumlara sahip olmuş ülkeler ise daha çok saygı kazanmakta, hem sınırları içini hem sınırları dışını etkilemektedirler. Örneğin ülke yöneticilerini güçlendiren ve hükümetin gücünü pekiştiren yasaların koyulmasından sonra Venezuela'nın Latin Amerika'daki güvenilirlik ve yumuşak gücü birçoklarının gözünde zayıflamıştır.²²⁰Bununla karşılaştırıldığında Şili'nin yüksek kalite kurumları, imajında kuvvetli bir yükseliş sağlamış ve hem bölgesel hem küresel olarak etkilemiştir.²²¹

²¹⁹**Dünya Adalet Projesi;** Hukukun Üstünlüğü kavramını uluslararası ve geniş kitlelerce kabul gören 4 evrensel ilkeye dayalı olarak tanımlar.

1.Devlet ve memurları ve temsilcileri yasa nezdinde hesap vermeye yükümlüdür.

2.Yasalar açıkça anlaşılır, herkesçe bilinir, kalıcı ve adil vasıfları haizdir, can ve mal güvenliği dahil temel hakları güvenceye alır.

3.Yasaların çıkarılması, gereklerinin yerine getirilmesi ve uygulanması süreci herkesçe erişilebilir, adil ve etkin vasıfları haizdir.

4.Yargı yolu, yeterli sayıda olan, gerekli kaynaklarla teçhiz edilmiş ve hizmet ettikleri toplumun yapısını yansıtan ehil, bağımsız ve etik normları olan hakimler, hakemler, avukatlar veya vekilleri ve adli memurlar vasıtasıyla ulaşılabilir kılınmıştır.

İlkelerden yola çıkarak ve ilke kapsamlarını tanımlamaya yönelik olarak 9 ana faktör belirlenmiştir.

1.**Sınırlanmış iktidar yetkileri:** Bu faktör iktidarda olanların kanun denetimine ne ölçüde açık olduklarını ölçer.

2.**Ortadan kaldırılmış yolsuzluk:** Bu faktör yolsuzluğun ne ölçüde ortadan kaldırılmış olduğunu ölçer.

3.**Asayiş ve Emniyet:** Bu faktör kişilerin can ve mal güvenliğini ne ölçüde teminat altına alındığını ölçer.

4.**Temel Haklar:** Bu faktör temel insan haklarının nasıl korunduğunu ölçer.

5.**İdarenin Şeffaflığı:** Bu faktör özünde yasanın ne için ve ne olduğunu ve hangi, eylem ve edimlere izin verildiği ve yasaklandığını bilme fırsatını kapsayan, idarenin şeffaflığını ölçer.

6.**Mevzuatın Etkin Uygulanması:** Bu faktör idari mevzuatın etkin ve adil uygulanmasını içerir.

7.**Sivil Adaletin Ulaşılabilirliği:** Sivil Adalet Ulaşılabilirlik konusu sistemin makul maliyetlerle ulaşılabilir olması, tarafsız ve kültürel farklılıkları ele alabilen özelliklere sahip olmasını gerektirir.

8.**Etkin Ceza Yargılaması:** Etkin ceza yargılama sistemleri cezai vakaların şüpheli ve mağdurların haklarını koruyarak etkin ve tarafsız olarak soruşturulması ve hükme bağlanmasını sağlayabilirler.

9.**Gayriresmi Adalet:** Bu faktör bir çok ülkede anlaşmazlıkların çözümünde toplum mahkemelerinin, geleneksel, aşiret ve dinsel mahkemeleri de dâhil olmak üzere gayri resmi adalet sistemlerinin oynadığı rollerle ilgilidir.

(erişim) <http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/> 20 Şubat 2014.

²²⁰Raporun iddiasına katılmakla birlikte, üzerinde durulması gereken bir gerçektir ki Venezuela, bağımsız bir siyaset ve ekonomi modeli yaratmaya çalışan hem bölgede, hem de dünyada ABD üstünlüğüne meydan okuyan lideri Chávez'le birlikte, Latin Amerika birliğinin sağlanmasını öncelikli hedef olarak belirlemiştir. Eğer Chávez'in hedeflediği düzeyde bir bütünleşme gerçekleşirse Latin Amerika, ABD, Japonya ve Avrupa Birliği'nden sonra dünyanın en güçlü dördüncü ekonomisi; Çin ve Hindistan'dan sonraysa dünyanın en büyük üçüncü pazarı olacaktır. Esra Akgeçici, "**Chávez Dönemi Venezuela'nın ABD'ye Yönelik Dış Politikası**", Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara, 2011, s.159-166 Bu durumda yaratılacak yumuşak gücün hatırı sayılır düzeyde olması kaçınılmazdır.

²²¹Şili'de yapılan genel seçimlerde halk değişime oy verdi sloganlarıyla ajanslara düşen haberlerde ve hem sağ hem sol partilerin söylemlerinde eğitimde reform, ekonomik refah, değer verilen sosyal haklar gibi demokratikleşme adına bir takım vaatlerde bulunulmuştur. "Şili'de halk değişim için oy verdi!" **Euronews Haber**, 18 Kasım 2013, (erişim) <http://tr.euronews.com/2013/11/18/sili-de-halk-degisim-icin-oy-verdi/>, 21 Şubat 2014.

Seçmen Katılımı; Seçmen katılımı, son ulusal parlamento ya da başkanlık seçimlerinde seçmen yaşına gelmiş seçmen nüfusun oy kullanma yüzdesi ile ölçülür. Düşük oy kullanım yüzdesi toplumun politik olarak oy hakkının kullandırılmadığını, haklarından mahrum olduğunu gösterir. Örneğin Mısır’da Hüsnü Mübarek Rejiminde yapılan son seçimde seçmen katılımı sadece % 16’dır. Diğer totaliter rejimler; örneğin Kuzey Kore ve Suriye de evrensel toplumda güvenilirliğini yitirmiştir.²²² Ancak bunun aksine Brezilya, Hindistan ve diğer gelişmekte olan ekonomiye sahip ülkeler ise yüksek seçmen katılımına ve enerjik demokrasilere sahiptirler ve düşük seçmen katılım yüzdesine sahip ülkelere göre daha çok takdir görüp düşük katılımlı ülkelere göre yüksek küresel statü alırlar. Ancak seçmen katılımı her zaman kesin sonuçlar vermez. Örneğin Çin düşük seçmen katılımından kaynaklanan negatif etkiyi diğer yumuşak güç alanlarındaki pozitif etkilerle yok edebilir.²²³

Özgürlük; Hukukun üstünlüğü ve seçmen katılımına paralel olarak bir ülkenin özgürlük derecesi hem etki gücünü, hem de güvenilirliğini artırıcı veyahut azaltıcı role sahiptir. Vatandaş haklarını istismar ettikleri algılanan totaliter ülkeler küresel toplumun büyük bir kısmında meşruluklarını yitirirler.²²⁴ Örneğin; Myanmar (yeni politik gelişmelere kadar) Kuzey Kore ve Suriye son yıllarda siyasal özgürlükler konusunda uyguladıkları kısıtlamalar nedeniyle küresel etkileşim gücü ve itibarlarını kaybeden ülkelere örnek gösterilebilirler. Otoriter olarak algılanan ülkeler indekste düşük puan almışlardır. Tam tersine diğer gelişmekte olan ekonomiye sahip ülkelerde örneğin Çek Cumhuriyeti veya Estonya vatandaşlarının özgürlüklerini sağlama ve koruma konusunda kanıtlanmış kayıtlı çabaları nedeniyle yüksek evrensel statü kazanmışlardır.

Çevre ve Sürdürülebilirlik Politikaları; Çevre ve Sürdürülebilirlik Politikaları az bir zaman öncesine kadar küresel toplumun ön plana aldığı konulardan biridir. Emisyon oranlarını düşürmede ciddi ilerleme kaydeden ülkeler, diğerlerinden takdir kazandıkları gibi çevre

²²²Mısır’daki değişimi anlamlandırmak adına detaylı bir çalışma bkz. Abdullah Aydoğan Kalabalık, “Mısır’da Değişim Süreci ve Anayasa Arayışı”, *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Şubat, 2013.

²²³Etkin kamu diplomasisi çalışmalarının, Çin’in tanıtımına ve olumlu imajına katkıda bulunduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Ekonomik gelişmişlik dışında Çin’in olumlu imajı, yaptığı önemli miktarlardaki kalkınma yardımlarına, sömürgeci bir geçmişe sahip olmamasına, çok kutuplu bir düzeni savunmasına, kültürüne, yabancı öğrencilere sunduğu olanaklara, iletişim teknolojilerini verimli kullanmasına ve uluslararası kuruluşlarda daha görünür olmasına bağlıdır. Tartışılmaz ekonomik gücünü yumuşak güç ile tamamlamak isteyen Çin’in kamu diplomasisi çalışmalarının ileride de artarak süreceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Emine Akçadağ, “Çin’in Kamu Diplomasisi” *Kamu Diplomasisi Enstitüsü*, (erişim) <http://kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/83-yuekselen-gueec-cinin-kamu-diplomasisi>, 21 Şubat 2014.

²²⁴Demokratik bir toplum düzeni için temel hak ve özgürlükler vazgeçilmez niteliktedir. Çünkü ancak temel hak ve özgürlüklerine sahip kişiler sağlıklı bir kişilikle kendilerini gerçekleştirip, toplumun gelişmesine ve kalkınmasına katkıda bulunabilirler. Ömer Atalar, “*Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*” Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı, Ankara, Kasım 2012, s.20.

politikası alanında etki de kazanmışlardır.²²⁵Eşit olarak CO₂ emisyonlarını arttırmaya devam eden ülkeler imajlarını zedelemiş, özellikle yüksek oranda çevre kirliliği sağlayanlar çevreyle birlikte imajlarını da kirlletmişlerdir. Toplam CO₂ emisyonları bir gösterge olarak kullanılmıştır çünkü küresel toplum ve komşu ülkeler birincil olarak toplam emisyonlar konusunda endişelidirler. Ancak, bir ülkenin imajında önemli bir faktör olmasına karşın CO₂ emisyon oranı üzerindeki düşünceler, dünyanın küresel durgunluk ve sonucundaki yavaş büyümeyle boğuşması nedeniyle son yıllarda hatırı sayılır derecede azalmıştır. Dolayısıyla CO₂ Emisyon oranları bir ülkenin yumuşak gücünde oldukça küçük bir rol oynamaktadır.²²⁶

4.1.3. Küresel Bütünleşme

Küresel Bütünleşme bir ülkenin diğerleri (dünyanın geri kalanı) ile arasındaki bağlantıları ölçmektedir. Ziyarete, okumaya ya da yaşamaya gelen insan sayısı ve o ülkenin dünyayla ne kadar iyi iletişim kurduğu bir ülkenin dünyanın kalanı ile bağıntılarının ve buna bağlı olarak etkisini kullanabilmesinin arkasındaki anahtar bileşenlerdir.²²⁷

Göç; Göç, ülkede yaşayan yurtdışı doğumlu göçmenlerin toplam sayısını ölçmektedir. Göçmen sayısı ne kadar fazla olursa o ülkenin yumuşak gücü de o kadar fazla olur. Bir ülkeye göç eden insanlar, kendi rızalarıyla seçim yaparlar ki yüksek göç oranı yüksek oranda küresel hayranlığı gösterdiği gibi büyüyen bir ilgiyi de göstermektedir.²²⁸

Göçmenlik ev sahibi ülkenin değerleri ve ideolojisine uzun süre maruz kalınmasına izin vermektedir öyle ki davranışlar üzerinde uzun vadeli ve kalıcı değişiklikler yapabilmektedir. Dünya nüfusunun sadece %3'ünün kendi ülkeleri dışında yaşadığı göz önünde bulundurulursa, yüksek yabancı popülasyonu yumuşak gücün önemli bir göstergesidir. Örneğin; Rusya, bağımsız devletler topluluğunu oluşturan eski Sovyet Cumhuriyet'lerinden yüksek sayılarda göçmeni cezbetmekte, bu da o bölgede hatırı sayılır bir yumuşak gücü

²²⁵Konuyla ilgili detaylı bir analiz, bkz. "Dünyada ve Türkiye'de Enerji Görünümü" *T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı*, (erişim) <http://www.enerji.gov.tr>, 21 Şubat 2014.

²²⁶Günümüzde ekonomik ve sosyal kalkınma ile çevre sorunlarını birbirinden ayrı düşünmek olanaksızdır. Ekonomik anlamda kalkınma ile çevrenin birbirinin tamamlayıcısı olmasından dolayı, ülkelerin farklı gelişme dönemlerinde sürdürülebilir kalkınma politikalarını oluştururken, çevreye uyumlu ekonomik faaliyetleri öncelikleri arasında tutmaları gerekmektedir. Sinan Sarısoy, Fazlı Yıldız, "Karbondiyoksit (CO₂) Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi", *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri*, No:2/2013, s.16.

²²⁷**Küreselleşme;** Sosyal ve Kültürel düzenlemeler üzerinde coğrafi sınırlandırmaların ortadan kalktığı ve insanların artan bir biçimde katıldığı bir sosyal süreç olarak tanımlanabilir. Ramazan Çetin, *Globalleşen Dünya'da çok uluslu şirketlerin gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerindeki etkileri (Türkiye örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Isparta, 2006, s.5.

²²⁸Küresel hareketlilik sonucunda doğduğu ülke dışında çalışmak, yaşlılığı başka bir ülkede geçirmek, çok farklı tarzlarda ortaya çıkmakta ve yaygınlaşmaktadır. Dünya üzerinde egemen olan neo-liberal toplum modeline bağlı olarak, göç küresel bir boyut kazanmıştır ve yeni tip göçmenin haklarını savunan insan hakları örgütleri ve sivil toplum kuruluşları, uluslararası düzeyde örgütlenmektedir. Uğur Tekin, "Avrupa'ya Göç ve Türkiye" *İstanbul Üniversite'si Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 37, Ekim 2007, s. 53-54.

olduğunu göstermektedir. Orta Asya'dan Rusya'ya göç eden çok sayıda göçmen o bölgede paylaşılan değer ve Rusya'ya olan kuvvetli ilginin göstergesidir.²²⁹

Turizm; Turizm, ev sahibi ülkenin tarih, kültür ve insanlarına dünyanın duyduğu ilgiyi ölçmektedir. Gelen turist sayısının değişimi ev sahibi ülkeye olan değişen ilginin efektif bir ölçөгüdür. Yüksek turist sayısı ve müteakip evrensel topluma maruz kalma tipik olarak yumuşak gücün bir elementinin ölçülmesinde iyi bir göstergedir.²³⁰Yabancı ilgisinin artması sonucu turist sayısında önemli bir artış yaşayan Çin, Kosta Rika ve Hırvatistan bu duruma örnek gösterilebilir.²³¹

Üniversiteler Sıralaması; Üniversiteler sıralaması, indekste Times yüksek eğitim dünya üniversiteleri sıralamasında bir ülkenin üniversitelerinin aldığı toplam skora bakılarak hesaplanmaktadır.²³²Sıralama bir ülkedeki üniversitelerin hem kalite, hem de sayısını ölçmektedir. Bu indeksin önemli bir bileşeni de beynel milel olma ya da gelen yabancı öğrenci sayısı ile dışarı okumaya giden öğrenci sayısıdır. Birinci sıradaki kurumlar genellikle diğer ülkelerden öğrenci çeken mknatis gibidirler. Bununla birlikte iyi eğitimli öğrenciler tipik olarak evrensel toplumla daha çok iletişim ve bağ kuracak bu da ülkelerinin yumuşak gücünü arttıracaktır.

İkinci Dil Olarak İngilizcenin bilinirliği; Orta ve Latin Amerika, Doğu Avrupa, MENA, Güney ve Doğu Asya, sahranın altında kalan Afrika için dünyanın kalanıyla özellikle ABD ve OECD ülkeleri ile iyi iletişim kurabilmek ve bütünleşme sağlayabilmek ve dahası yumuşak güç oluşturabilmek adına önemli bir parçayı İngilizce oluşturmaktadır.

İngilizce, dünyanın tartışmasız evrensel dili haline gelmiş, uluslararası ölçekli işlere modern

²²⁹“Rusya hükümeti Rusya’da yabancı vatandaş ve vatani olmayan vatandaşların yıllık eğitim kotasını 1,5 kat arttırdı.” Rusya’nın Sesi Radyosu, 9 Ekim 2013,

(erişim) http://turkish.ruvr.ru/2013_10_09/Rusya-yabancilarin-ogrenimi-ichin-kotayi-1-5-kat-arttirdi/,21 Şubat 2014.

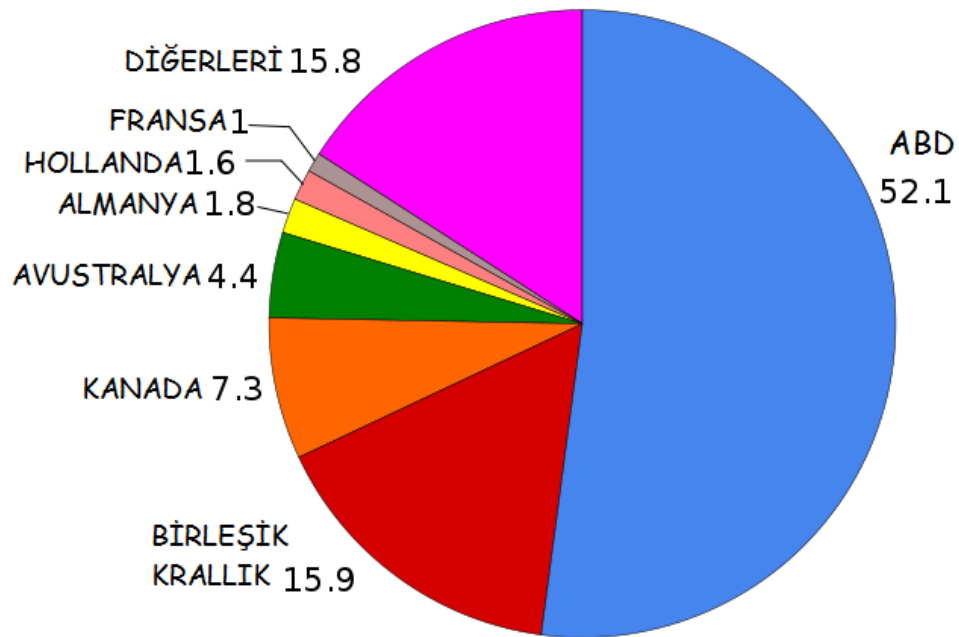
²³⁰Turizm, sadece ekonomik yönü olan bir sektör değil aynı zamanda dünyadaki birçok insanı etkileyen evrensel, dinamik, sosyal bir olgudur ve farklı kültürel toplumlardan insanları bir araya getirdiği için uluslararası barışa da hizmet etmektedir. Ayrıca çevre, doğal kaynaklar, yerel toplumun geleneksel ve kültürel değerlerini de etkilemektedir. Bu noktada uygulanacak olan turizm politikalarının oluşan yeni turist tipinin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte, turizmin kaynağını oluşturan çevresel, kültürel ve tarihi kaynakları koruyan sürdürülebilir turizm anlayışı doğrultusunda olması gerekmektedir. Turizm politikalarını bu şekilde belirleyen ülkeler uluslararası turizm gelirlerinden daha fazla pay alabilecekleri gibi turizmin sürdürülebilirliğini de sağlayacaklardır. Mustafa Sarkım, “Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri”, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, **2. Ulusal İktisat Kongresi**, İzmir, 20-22 Şubat 2008.

²³¹Ernst & Young’s, **Rapid-growth markets soft power index**, Spring 2012, s.9.

²³²Listenin hâkimiyeti ABD elindedir fakat bunun altında yatan sebeplere bakacak olursak; Liste yapılırken akademisyenlere uzman oldukları alanında en iyi buldukları 15 üniversiteyi belirtmeleri istenmektedir. Oylamaya katılan ABD merkezli akademisyen oranı %44 ve 44 Amerikan üniversitesi listeye girmeyi başarmıştır. Avrupa’dan katılan akademisyenler %28 oranındayken, Uzak Doğu ve Orta Doğu’dan katılanların oranı % 25’dir. “Dünyanın En İyi 100 Üniversitesi”, **Hazer Tv**, 16 Mart 2012, (erişim) http://www.hazer.tv/bilim/egitim_unv-yb8.html, 21 Şubat 2014.

iletişim ve kültüre sızmıştır. Dolayısıyla bir ülkenin İngilizcede sahip olduğu bilinirlik düzeyi yumuşak gücün önemli bir göstergesidir. Özellikle de Orta ve Latin Amerika, Doğu Avrupa, MENA, Güney ve Doğu Asya, sahranın altında kalan Afrika için bu şarttır. Bunun tam tersi olarak Hindistan İngilizce bilinirliğinin sağladığı avantajlara başlıca örnektir çünkü Hindistan'ın büyük oranda İngilizce bilen nüfusu İngilizce konuşan dünya ile iletişim kurma ve bütünleşme konusunda aynı yeteneğe sahip olmayan birçok ülkeye karşı avantajlı konumdadır.

TABLO 24: Dünya Üzerinde İngilizce Konuşan Ülkeler Pastası²³³

Dünya üzerinde İngilizce konuşan ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir ki pastadaki en büyük pay onundur. Dilimler sırasıyla, Birleşik Krallık, Kanada, Avustralya, Almanya, Hollanda, Fransa ve diğer başlığı altındaki; Yeni Zelanda, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti'dir.

²³³ **Kaynak;** <http://ingilizceylebarisiyorum.wordpress.com/tag/ingilizcenin-kokeni/>, 17 Mayıs 2011.

4.2.Yumuşak Güç Parametresinde Türkiye Analizi

TABLO 25: *Gelişmekte Olan Piyasalar Yumuşak Güç İndeksi: Türkiye²³⁴

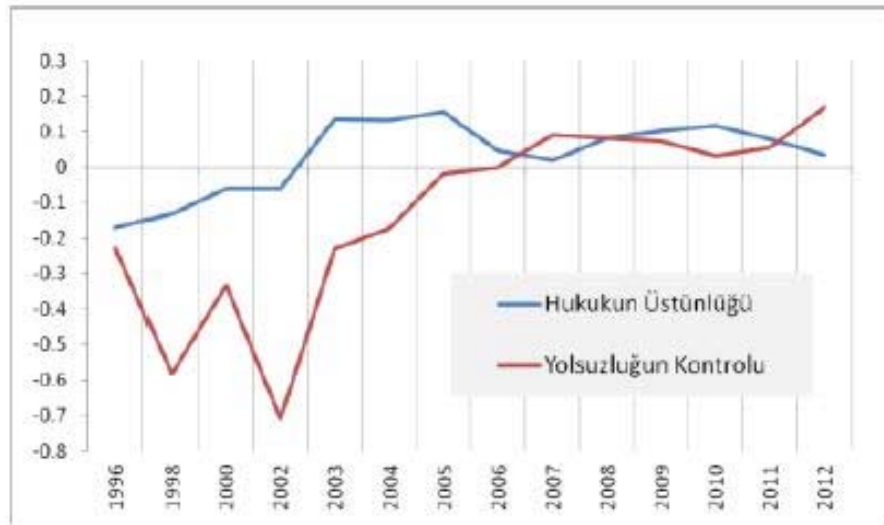
Kategoriler	TÜRKİYE					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Hukukun Üstünlüğü	23.9%	22.3%	23.1%	21.2%	23.9%	22.1%
Seçmen Katılımı	18.6%	17.4%	18.0%	16.5%	18.6%	17.2%
Turizm	17.0%	15.9%	16.5%	15.1%	17.0%	15.8%
Özgürlük	16.3%	15.2%	15.7%	14.4%	16.3%	15.1%
CO ₂	11.6%	10.9%	11.2%	10.3%	11.6%	10.8%
Göç	6.8%	6.4%	6.6%	6.0%	6.8%	6.3%
TIME 100	0.0%	6.5%	0.0%	8.2%	0.0%	4.3%
Şirketler	0.0%	0.0%	3.3%	3.0%	0.0%	3.2%
Olimpiyatlar	2.3%	2.2%	2.2%	2.1%	2.3%	2.2%
İngilizce Bilinirliği	2.3%	2.2%	2.2%	2.1%	2.3%	2.2%
Dilin Popülaritesi	1.2%	1.1%	1.1%	1.0%	1.2%	1.1%
Medya İhracı	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Üniversiteler	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%

Bu noktadan hareketle Tablo 19 ‘da Türkiye’nin 2005-2010 yılları arasında 13 farklı başlıkta Yumuşak Güç İndeks verilerini inceleyecek olursak*;Türkiye açısında birinciyi sırayı çekenin hukukun üstünlüğü olduğunu görürüz. Bu çok da şaşılacak bir sonuç değildir aslında çünkü Türkiye, kurulduğu 29 Ekim 1923 tarihinden bu yana laik ilkeler ışığında bir hukuk devleti olduğunu her platformda gösterme çabasında olan bir ülkedir. Doksan yılda dünyaya bunu anlatmış olduğunu görmek sevindirici olsa gerektir.

**Hızla Büyüyen Piyasalar Yumuşak Güç İndeksi*; On üç “Yumuşak Güç” değişkeninden oluşmaktadır. Değişkenlerin hepsi bağımsız bir ülkenin yumuşak gücüne küresel sahnede etki etmektedir. Bazı değişkenlere ait kısıtlı veri olmasından ötürü indeks 2005 yılından 2010 yılına kadar olan altı yılı kapsamakta ve daha sonrası dönem için güncellenmemiştir. Araştırma, Moskova Yönetim Bilimleri Okulunun bir bilim merkezi olan ve yükselen piyasa ekonomileri ve işletme araştırmaları alanında uzmanlaşmış SKOLKOVO Enstitüsü Yükselen Piyasalar Çalışmaları tarafından gerçekleştirilmiştir.

²³⁴Ernst & Young’*s Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012.

TABLO 26: Türkiye'nin Hukukun Üstünlüğü ve Yolsuzluğun Kontrolü Göstergeleri²³⁵

Her ne kadar “*Dünya Bankası Hukukun Üstünlüğü İndeks*” sıralamasında Türkiye²³⁶ üst sıralarda yer almasa da bu konuda AB Uyum yasaları çerçevesinde hayli ciddi çalışmalar yapılmaktadır.²³⁷

TABLO 27: Türkiye’de Seçimlere Katılım Oranları²³⁸

1983-2002		
	Geçerli oy	Oy kullanmayan Geçersiz oy
1983 (genel)	% 87.8	% 12.2
1987 (genel)	% 90.9	% 9.1
1989 (yerel)	% 78.8	% 21.2
1991 (genel)	% 81.6	% 18.4
1994 (yerel)	% 88.3	% 11.7
1995 (genel)	% 82.3	% 17.7
1999 (genel)	% 82.2	% 17.8
2002 (genel)	% 76.2	% 23.8

²³⁵ **Kaynak;** Worldwide Governance Indicators.

²³⁶ Konuyla ilgili araştırmalar bkz. “Hukukun Üstünlüğü ve Kalkınma: Neredeyiz?” *Açık Ekonomi*, 6 Ocak 2014 (erişim) <http://acikekonomi.wordpress.com/2014/01/06/hukukun-ustunlugu-ve-kalkinma-neredeyiz/> 20 Şubat 2014 ve Diğdem Soyaltın, “Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadele: Görünürde Avrupalılaşma mı?” *Türkiye Siyasi Analiz ve Araştırma Merkezi (Analiz Türkiye)*, Mayıs 2012, (erişim) <http://researchturkey.org/?p=1205&lang=tr>, 20 Şubat 2014.

²³⁷ 1993 yılında Kopenhag’da toplanan Avrupa Birliği (AB) Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde alınan karar çerçevesinde, Siyasi kriterler “*demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ile azınlıkların korunması ve saygı görmesini güvence altına alan kurumların istikrarının sağlanması*” olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’nin bu süreçte yaptıkları için bkz. *Siyasi Reformlar I*, Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları No:4.

²³⁸ **Kaynak;** Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı. (TÜSES)

Seçmen katılımına bakacak olursak Türkiye bu konuda sıra dışı oranlara sahiptir. Bunun altında yatan 1908 den sonra siyasî partilerin kurulması ile her türlü görüş ve düşüncenin parti kurduğu bu dönem içerisinde, İttihat ve Terakki Partisi Osmanlı siyasi hayatına damgasını vurmuştur.²³⁹Bu noktada konuya sıra dışılık kavramını katan hiç şüphesizdir ki ait olduğu coğrafyada bulunan anti demokrat rejimlerin varlığıdır.²⁴⁰Türkiye laik yapısıyla diğer bölge ülkeleriyle benzerlik taşımamakla birlikte 1923 sonrası tek partili dönem içerisinde yapılan seçimler, çok partili hayata geçiş denemeleri, 1946 sonrası kırılma dönemleriyle geçilen çok partili siyasi hayat içerisinde Türkiye seçimler konusunda her daim demokrat olmuştur.²⁴¹Genç nüfusun varlığı da seçimlerin daha dinamik bir platformda gerçekleşmesine sebep olmaktadır.²⁴²

TABLO 28: Türkiye’yi Ziyaret Eden Turist Sayıları ve Turizm Gelirleri²⁴³

Yıllar	Turist Sayısı (Milyon)	Turizm Geliri (Milyon \$)	Yıllar	Turist Sayısı (Milyon)	Turizm Geliri (Milyon \$)
1991	5.517	2.654	2002	13.256	8.473
1992	7.076	3.639	2003	14.029	13.203
1993	6.500	3.959	2004	17.516	15.888
1994	6.670	4.321	2005	21.124	18.154
1995	7.726	4.957	2006	19.819	16.851
1996	8.614	5.650	2007	23.340	18.487
1997	9.689	7.008	2008	26.336	21.951
1998	9.752	7.177	2009	27.077	21.249
1999	7.487	5.193	2010	28.632	20.807
2000	10.428	7.636	2011	31.456	23.020
2001	11.618	8.090			

²³⁹Ercan Haytoğlu,“Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:3, 1997, s.47.

²⁴⁰Orta Doğu’nun demokratikleştirilmesi projesinin Amerikan ulusal güvenlik stratejisinin önemli bir saçı ayağı olarak uluslararası kamuoyuna sunulduğu görülmektedir. Diğer bir bakış açısıyla Washington ve Avrupa Birliği üyelerinin ilkesel olarak üzerinde uzlaştığı temel konu; Orta Doğu’daki ekonomik, politik ve sosyal koşulların terör denen olguyu sürekli ürettiğidir. Veysel Ayhan, “Orta Doğu’nun Demokratikleştirilmesi İkilemi; Filistin, Suudi Arabistan ve Irak Örneğinde Eleştirel Bir Bakış”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 2007, s.115. Bu noktadan hareketle Türkiye’nin yapısal olarak sahip olduğu farklar, onu demokratik toplumlar seviyesine taşımaya da Orta Doğu’dan ayırdığı kesindir.

²⁴¹Haytoğlu, “*Türkiye’de...*” s.50-53.

²⁴²Türkiye nüfusunun %16,6’sı gençtir. Kaynak; *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, Sayı: 13509, 17 Mayıs 2013.

²⁴³*Kaynak*; Akbaş ve Tuna, “*Bir...*”, s.14.

Türkiye’deki turizm gücü indekste haklı olarak üst sıraları almıştır. Türkiye’nin turizm skalasına bakacak olursak,²⁴⁴ geniş bir yelpazede varlık göstermesi özellikle son yıllarda ortaya konan turizm politikalarıyla mümkün olmuştur. Özellikle devlet tarafından desteklenen sağlık turizmi gelecek vadetmektedir.²⁴⁵ Türkiye, “2013 Seyahat ve Turizm Rekabetçiliği” genel indeksinde 140 ülke arasından 46. sırada yer almıştır.²⁴⁶ Turizm, 1980’lerde temelleri atılan ve otuz yıl gibi kısa bir zaman diliminde Türkiye için hem büyük bir gelir, hem de yumuşak güç unsuru oluşturan bir alandır.²⁴⁷

Türkiye, bu konuda oldukça iyi seviyelerdedir çünkü gerek sahip olduğu doğa güzellikleri gerekse turizme yaptığı yatırım harcamaları her geçen yıl gelişen bir turizm sektörüne sahiptir.²⁴⁸

Türkiye konu özgürlüklere geldiğinde hayli tartışmalı bir ülke konumundadır. Her ne kadar indekse göre bu konuda orta kademede görünse de uluslararası verilere bakacak olursak;

- UNDP’nin “2012 İnsani Gelişme Raporu”nda 186 ülke arasında 90. sırada²⁴⁹ bulunmaktadır. Legatum Institute isimli kuruluş da zenginlik, ekonomik gelişme ve yaşam kalitesi başta olmak üzere çeşitli kriterler koyarak ülkeleri refah seviyeleri bakımından sıralamaktadır. Söz konusu kuruluşun 2013 yılında 142 ülkeyi incelediği indekste Türkiye 87. sıradadır. Eğitimden sağlığa birçok unsurun ayrıca değerlendirildiği bu indekste bireysel özgürlükler bakımından 130. sırada yer

²⁴⁴2011 yılında Türkiye’yi en çok ziyaretçi gönderen ülkeler sıralamasında *Almanya* % 15.34 milliyet payı ve 4.826.315 kişi ile 1. *Rusya Federasyonu* % 11.03 milliyet payı ve 3.468.214 kişi ile 2. *İngiltere* % 8.21 milliyet payı ve 2.582.054 kişi ile 3. sıradadır. İngiltere’yi sırayla İran, Bulgaristan, Hollanda, Gürcistan, Fransa, Suriye ve ABD izlemektedir. Dünya ve Türkiye Turizmi, *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tanıtma Genel Müdürlüğü*, 2012 (erişim) <http://www.tanitma.gov.tr/TR,22898/dunya-ve-turkiye-turizmi.html>, 20 Şubat 2014.

²⁴⁵Sağlık turizmine yapılan yatırımlar ve bunun sonucu olarak artan popülaritesiyle sağlık turizmi Sağlık Bakanlığı’nın desteğiyle her geçen yıl gelişmektedir. Doruk Çakar, “Sağlık turizminde çita yükseldi bu yıl 400 bin hasta bekleniyor”, *Akşam Gazetesi*, 25 Mart 2014 (erişim) <http://www.aksam.com.tr/yasam/saglik-turizminde-cita-yukseldi-bu-yil-400-bin-hasta-bekleniyor/haber-294680>, 29 Mart 2014.

²⁴⁶Berkan Özyer, “*Yumuşak...*”, s. 37.

²⁴⁷Uluslararası turizmin sürekli ve kesintisiz artışı, gelişen birçok ülkenin devamlı büyüyen bu endüstriye ilgi duymasına neden olmuştur. Türk ekonomisinin genel trendi, hem hizmet ve hem de sanayi sektörlerinde üretimin ve talebin genişlemesi yönündedir. Bu nedenle turizm, ekonominin genel trendine uygun olarak gelişmektedir. Çımat, Bahar, “*Türkiye...*” s.4.

²⁴⁸Türkiye, 1990 yılından itibaren turizmde tanıtım için ayırdığı bütçeyi çift haneli rakamlara çıkarmıştır. 1980-1989 yılları arasında turizm tanıtımına Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca ortalama 5 milyon dolar bütçe ayrılırken, 1990-1999 yılları arasında bütçe ortalama 28 milyon dolar olmuştur. Aynı süre içinde turist sayısı ve turizm gelirlerinde ise inişli çıkışlı bir grafik görülmektedir. 2000-2006 yıllarını kapsayan dönemde ise Bakanlıkça turizmin tanıtımına ayrılan bütçe dalgalı bir grafik göstermesine rağmen turist sayısında ve turizm gelirlerinde sürekli artış görülmektedir. Aytuğ Arslan, “*Türkiye’nin Tanıtım Harcamalarının Dış Turizm Talebine Etkileri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Balıkesir, 2007, s. 1.

²⁴⁹*Human Development Report 2013*, UNDP, New York, 2013.

almaktadır.²⁵⁰

- “AB ülkeleri ve aday ülkeler arasında kişi başına gelir” sıralamasında; 35 ülke arasında sondan 3’üncü, 31 OECD ülkesi arasında ise sonuncu sırada yer almıştır.
- Dünya Bankası’na göre Türkiye’de nüfusun yüzde 18,1’i, kırsal kesimin yüzde 34’ü yoksulluk sınırının altında yaşarken, nüfusun en üstteki yüzde 20’lik bölümü gelir ya da tüketimin yüzde 45’ini elde etmektedir.
- Uluslararası Para Fonu (IMF) verilerine göre Türkiye, ülkeler içinde cari açık tutarına göre sıralamada, 2013 yılında üç basamak birden çıkarak, 5’inci sıraya; 2014’te de bir basamak daha çıkarak 4’üncülüğe yükselecektir.²⁵¹
- Dünya Ekonomi Forumu’nun (WEF) “*Küresel Rekabet Gücü 2012-13 İndeksi*” rekabet gücü açısından dünyada 43. sırada; buna karşılık Fikri Mülkiyet Hakları bakımından 144 ülke arasında 86’ncı sırada bulunmaktadır.
- Freedom House 2012 Basın Özgürlüğü raporunda “*kısmen özgür*” ülkeler arasında yani 197 ülke sıralamasında 117’nci iken 2013 yılında, 120. sırada²⁵² yer almış,
- Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün 2011-12 basın özgürlüğü sıralamasında 148’inci sırada iken 2014 yılında 180 ülke arasında 154. sırada yer almıştır.²⁵³
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) verilerine göre, “*Adil yargılanma ihlallerinde*” 47 ülke arasında birinci sırada yer almıştır. Türkiye AİHM kararlarına göre en çok ihlal yapan ikinci ülkedir. AİHM, 2013 yılında Türkiye hakkında verdiği 124 kararın 118’inde en az bir ihlal tespit etmiştir. Türkiye’nin en çok ihlal ettiği hak ‘*Adil Yargılanma Hakkı*’dır.²⁵⁴
- Kadın hakları bakımından, Dünya Ekonomik Forumu’nun raporuna göre Türkiye, kadınların eğitiminde 136 ülke arasında 120’inci sırada yer alırken, cinsiyet eşitsizliğinde 127’inci sıradadır. Türkiye’de kadınların %30’u işgücüne katılırken bu

²⁵⁰Bu konuda rapor bazında araştırma yapan sadece CHP’dir. CHP Dış İlişkiler ve Yurtdışı Örgütlenmelerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, “*Türkiye Raporu*”, Nisan 2014, s. 11.

²⁵¹“Cari açıkta dünya ilk 5’ine girdik” *Finans Gündem*, 27 Kasım 2013,

(erişim) <http://www.finansgundem.com/haber/cari-acikta-dunya-ilk-5-ine-girdik/518372>, 22 Nisan 2014.

²⁵²İlhan Tanır, “Freedom House: Türkiye Basın Özgürlüğünde Geri Gidiyor” *BBC Türkçe*, 1 Mayıs 2013,

(erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/05/130501_freedom_house_raporu.shtml, 22 Nisan 2014.

²⁵³Sınır Tanımayan Gazeteciler tarafından hazırlanan basın özgürlüğü listesinde 2005 yılında 98. sırada yer alan Türkiye, o günden bugüne tam 56 sıra gerilemiştir. *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*, 12 Şubat 2014,

(erişim) <http://t24.com.tr/haber/turkiye-dunya-basin-ozgurlugu-indeksinde-180-ulke-arasinda154uncu/250882>, 22 Nisan 2014.

²⁵⁴CHP, “*Türkiye...*” s. 13.

oran erkekler için %76'dır. Cinsiyet eşitsizliği mesleki kariyer bakımından da söz konusudur. Türkiye'de her 100 üst düzey bürokrat veya yöneticinin %10'u kadındır. Bu tablo, Türkiye'de cinsiyetler arasındaki uçurumun boyutlarını gözler önüne sermektedir. Aynı raporda, kadınların siyasette ne kadar güçlü oldukları da değerlendirilmektedir. Türkiye bu alanda 135 ülke arasında 103.'dür. 2006-2013 yılları arasında cinsiyet eşitliği konusunda en az ilerlemenin kaydedildiği ülkeler arasında yer alan Türkiye, neredeyse diğer bütün alanlarda olduğu gibi cinsiyet eşitliği bakımından da Avrupa'da sonuncu sıradadır. Kadınların siyasete katılımları da beklenen seviyede değildir. TBMM'de 79 kadın milletvekilinin bütün milletvekillerine oranı %14'tür.²⁵⁵

- Uluslararası Çocukları Korumaya Örgütü'nün yayımladığı "*Dünya'da Annelerin Durumu*" 2012 raporuna göre annelerin hayat koşulları bakımından Türkiye 170 ülke arasında 91'nci sırada bulunmaktadır.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun "*Mutluluk İndeksi Raporuna*" göre, 34 ülke arasından yaşları 11-15 arasında değişen gençler arasında öfke sıralamasında Türk gençleri ilk sırada yer almıştır.²⁵⁶

Bu istatistiki veriler ışığında Türkiye'nin önünde alması gereken uzun bir yol olduğu gerçeğiyle birlikte durum ne iyimserdir ne de kötümser. Sadece daha sistemli çalışmalara, daha amaca odaklı davranan yönetimlere ve ufku geniş liderlere, akademisyenlere, hukukçulara, en çok da değişime açık bir topluma ihtiyaç vardır.²⁵⁷ Çünkü kadınlarına ve çocuklarına yaşam hakkı vermeyen bir toplum hiçbir zaman gelişmişlik düzeyini yakalayamayacaktır.

Çevre ve Sürdürülebilirlik politikaları konusunda Türkiye indekste orta sıralardadır.²⁵⁸ Özellikle AB Uyum çerçevesinde yapılan çalışmalar ve alınan hibelerin değerlendiriliş

²⁵⁵ CHP Dış İlişkiler ve Yurtdışı Örgütlenmelerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, "*Türkiye Raporu*", Nisan 2014, s. 15.

²⁵⁶ Verileri toparlayan, Doğan Hasol, "Türkiye'nin Gelişmişlik Derecesi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 8 Ekim 2012, (erişim) http://www.doganhasol.net/Articles/turkiyenin-gelismislik-derecesi_11130.html, 20 Şubat 2014.

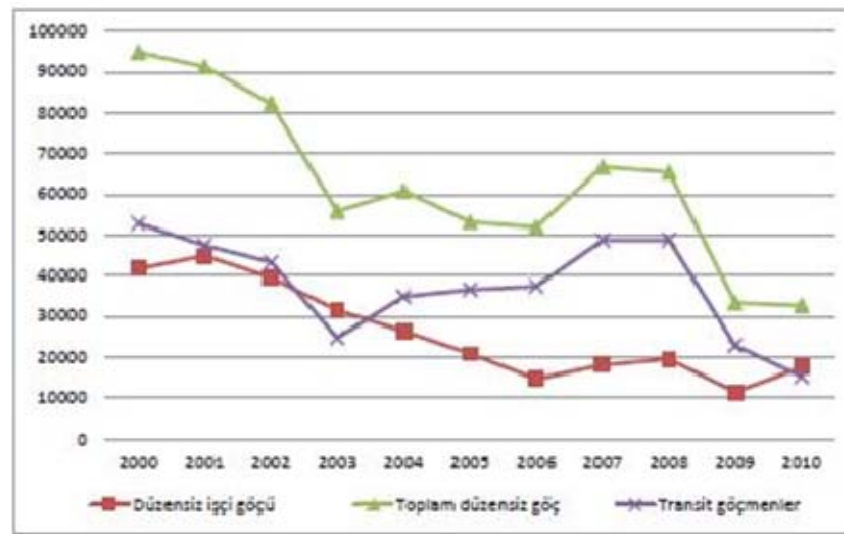
²⁵⁷ Radikal Gazetesi, "CHP'den 'Öteki Türkiye' raporu: 2013 yılında 842 kadın öldürüldü" *Radikal Gazetesi*, 18 Ekim 2013,

(erişim) http://www.radikal.com.tr/politika/chpden_oteki_turkiye_raporu_2013_yilinda_842_kadin_oludurdu-1161457, 20 Şubat 2014.

²⁵⁸ *Çevre politikası*, bir ülkenin çevre konusundaki tercih ve hedeflerinin belirlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Çevre politikası geniş anlamıyla çevre sorunlarının çözümü için geleceğe yönelik olarak alınması gereken tedbirlerin ve benimsenen ilkelerin bütünüdür. Tuba Turan Bayram, Aysun Altıkat, Fatma Ekmekyapar Torun, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Politikaları", *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1, Sayı:, 2011, s.34.

şekilleri, Türkiye'nin konuya yaklaşımındaki hassasiyeti anlatır niteliktedir.²⁵⁹Oysa CO₂ emisyonu ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki gelişmiş ülkelerin aleyhinedir. G-7 ülkelerinde büyüme ile birlikte çevresel olumsuzluğa neden olma katsayılarının yüksekliği²⁶⁰sürdürülebilir kalkınma projelerinin çevre politikalarına uyumlu hale getirilmesini şart koşturmaktadır. Aksi halde yaşanılması bir dünyaya sahip olunamayacağı aşikâr bir gerçektir.

TABLO 29: Türkiye'deki Düzensiz Göçmenler, Transit Göçmenler ve Çalışma Amaçlı Düzensiz Göçmenler (2000-2010)²⁶¹

İndekste bir sonraki kalemi oluşturan Göç konusunda Türkiye, uzun yıllar yasadışı göçle mücadele etmiş bir ülke olduğu gerçeğinden hareketle göçmen veren ülkeler ile göçmen alan ülkelerin arasında bir kavşak konumunda olmasının sancılarını yaşamıştır.²⁶²Son yıllara kadar göç veren ve göç yolları üzerinde güzergâh ülkesi konumunda iken göç alan bir ülkeye dönüşmüştür. Bunun altında yatan birçok neden vardır. Türkiye'ye komşu ülkelerdeki olayların sonucu olarak bu ülkelerden geniş çaplı göç dalgası yaşanmıştır. Buna ek olarak

²⁵⁹Türkiye 80'li yıllardan bu yana çevrenin korunmasına hizmet edebilecek bir mevzuata sahiptir. Bu mevzuat dünya ekonomisi ve siyaseti ile paralel bir şekilde hareket etmektedir. *A.g.m.* s. 36.

²⁶⁰Sinan Sarısoy, Fazlı Yıldız, "Karbondiyoksit (CO₂) Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi", *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri*, No:2/2013, s.14.

²⁶¹**Kaynak;** İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Hudut İltica Dairesi.

Göç İstatistikleri için bkz.

(erişim) http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-istatistikleri_363_363_378_icerik, 22 Nisan 2014.

²⁶²Düzensiz göç doğası itibarıyla, sınırlardan yasadışı yollarla geçen kişilerin kesin sayılarını incelemeyi güçleştirmektedir, ancak farklı resmi kaynaklardan elde edilen veriler tahminleri olanaklı kılmaktadır. Göçmen sayılarına dair tahminlerden yola çıkacak olursak; Türkiye'ye dört temel yabancı akışı olduğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki çalışma amaçlı düzensiz göçmenler, ikincisi transit göçmenler, üçüncüsü ise sığınmacılar ve mülteciler ile son olarak düzenli göçmenlerdir. Ahmet İçduygu, Damla B. Aksel, "*Türkiye'de Düzensiz Göç* ", Ankara, Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Yayınları, 2012, s. 7-8.

küreselleşme sürecinin yoğunlaşmasıyla Türkiye’de farklı göçmen kategorilerini içeren karmaşık bir göç sistemi yaratılmıştır.²⁶³ Öte yandan düzenli göç denilen istihdam, eğitim ya da diğer amaçlarla Türkiye’ye gelen gerekli ikamet ve çalışma izinlerine sahip olan göçmenleri ve aile fertlerini içermektedir. Türkiye’deki göçmen nüfusunu oluşturan ana kalem, sığınmacılar ve mültecilerdir.²⁶⁴

Göç tarihi olarak köklü bir geçmişe sahip olan Türkiye’nin göçmenlerini; AB üye devletlerinin vatandaşları, profesyoneller ve Türkiye’ye yerleşmiş emekliler oluşturur. Türkiye İstatistik Kurumu’nun gerçekleştirdiği ulusal nüfus sayımında 2013 yılında ülkede yaşayanların 1,5 milyonunun diğer ülkelerden gelen ve yabancı asıllı insanlar olduğunu (toplam nüfusun yaklaşık %2’si) tespit edilmiştir.²⁶⁵

Time Dergisinin her yıl yayınladığı en etkili 100 isim listesinde Türkiye, her yıl bir iki isimle varlık göstermektedir. Bu listenin içeriğine bakacak olursak başarı kadar başarısızlığında değerlendirildiği beş kategoriden oluşan bir sıralama yapılmaktadır.²⁶⁶

Hiç şüphesiz ki yumuşak gücün bir ayağı iş dünyası bir başka deyişle şirketlerin başarısından geçmektedir. Ernst & Young gelişmekte olan piyasalar yumuşak güç indeksini oluştururken bu gerçeği göz ardı etmemiş, ülkelerin değerlendirmesinde şirketler bazında konuya yaklaşmıştır. Türkiye bu konuda indekste düşük durumda olsa da, THY Türkiye için yumuşak güç artırıcı bir role sahiptir.²⁶⁷ Ayrıca Koç Holding gibi sektöründe lider konumdaki Türk Şirketleri Fortune Dergisinin Global Şirketler 500 sıralamasında yer almaktadır.²⁶⁸

Olimpiyatlara bakacak olursak Güreş ve Atletizm gibi belli başlı dallarda başarı sergileyen bir ülkedir Türkiye. Ayrıca son dönemde yaptığı Olimpiyatlara ev sahipliği yapma atılımıyla

²⁶³ *A.g.e.* s.20.

²⁶⁴ *A.g.e.* s.27.

²⁶⁵ Ahmet İçduygu ve Damla Aksel’in “Türkiye’de Düzensiz Göç adlı çalışmasında Türkiye Nüfusunun%2’sinin yabancılardan oluştuğu verisi ile TÜİK 2014 yılında yayınladığı Türkiye Nüfusunun 76.667.864 kişi sayısı üzerinden hesaplanmıştır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2013, *TÜİK Haber Bülteni*, Sayı: 15974, 29 Ocak 2014,

(erişim) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15974>, 22 Nisan 2014.

²⁶⁶ Time dergisinin 'En Etkili 100 kişi' listesinde 2012 yılında Ali Babacan ve Ahmet Davutoğlu yer alırken, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 2010’da, ünlü doktor Mehmet Öz 2009’daki listede yer almışlardır. “Time 'en etkili 100' ismi açıkladı” *Haber Türk Gazetesi*, 18 Nisan 2013.

(erişim) <http://www.haberturk.com/polemik/haber/837106-time-en-etkili-100-ismi-acikladi>, 20 Şubat 2014.

²⁶⁷ Türkiye’nin Orta Doğu’daki etkinliğinde THY oynadığı rol üzerine bkz. Orçun Selçuk, “Turkish Airlines: Turkey’s Soft Power Tool in the middleeast”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*. Sayı; 14, 2013,s.175-199.

²⁶⁸ “Fortune Global 500 Listesi-2013”, *Para & Borsa*, 20 Temmuz 2013,

(erişim) <http://www.paraborsa.net/i/fortune-global-500-listesi-2013/>, 20 Şubat 2014.

da adından hayli söz ettirmiştir.²⁶⁹ Her ne kadar başarıya ulaşamamış olsa da birçok spor organizasyonuna ev sahipliği yapmaktadır.²⁷⁰

Son kalemlere geldiğimizde İngilizce konuşanların yüzdesinin düşüklüğünü görürüz. Her ne kadar Türkiye’de dil öğrenme çabası oranı yüksek olsa da, İngilizce ’nin kabul görmüşlüğü karşısında, dildeki evrensel normları yakalama peşine düşen genç nüfusun varlığı yadsınmasa da²⁷¹ sonuçta anadili Türkçe olan bir ülkedir Türkiye ve İngilizceye yatkınlığı sıkıntılıdır. Okullarda verilen dil eğitiminin yetersizliği de eklendiğinde sonuç hüsrana olmaktadır. Bunun yanı sıra Türkçe’nin dünyada bilinirliği azımsanmayacak sayıdadır.²⁷²

Raporda son iki kalemi oluşturan ve Türkiye’nin puan alamadığı medya ihracı ile üniversiteler konusunda Türkiye’nin hakkı yenmiş gibi görünmektedir. Öyle ki medya ihracında son yıllarda Orta Doğu bazlı Türk menşeli diziler ilgi odağıdır. Özellikle tarihi konuların işlendiği dizilerin popülaritesi yüksektir.²⁷³ Bunun yanı sıra Türkiye, müzik ve edebiyat konusunda birçok uluslararası festivale ev sahipliği yapan bir ülke konumundadır. Son olarak üniversitelere bakacak olursak Times, yüksek eğitim dünya üniversiteleri sıralamasında her ne kadar liste başı olan üniversiteler ABD okulları olsa da Türkiye, dört üniversitesi ile bu listede yer almaktadır.²⁷⁴

Bu noktada Türkiye’nin yumuşak güç indeksini değerlendirecek olursak; yapılması gerekenler elbette vardır lakin önemli olan ne yapılması gerektiği kadar nasıl ve ne kadar zamanda yapılacağıdır. Çünkü 21.yy dünyası düne göre ivme kazanmış bir hızla değişmekte,

²⁶⁹Olimpiyatlara ev sahibi olma şansını kaybeden Türkiye’nin bu kaybedişteki nedenler üzerine, bkz.

Cüneyt Kazakoğlu, “2020 Olimpiyatları: İstanbul neden kaybetti?” *BBC Türkçe*, 8 Eylül 2013, (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/spor/2013/09/130908_turkiye_olimpiyat.shtml, 20 Şubat 2014.

²⁷⁰Türkiye’nin Uluslararası Spor Etkinliği Karnesi, *T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*, (erişim) <http://www.kdk.gov.tr/sayilarla/turkiyenin-uluslararasi-spor-etkinligi/20,20> Şubat 2014.

²⁷¹Türkiye’nin İngilizce konuşabilme yeterliliği üzerine dikkate değer bir yazı, bkz. Güven Sak, “Türkiye hala İngilizce konuşmuyor”, *Radikal Gazetesi*, 15 Kasım 2013,

(erişim) http://www.radikal.com.tr/yazarlar/guven_sak/turkiye_hala_ingilizce_konusamiyor-1160947, 20 Şubat 2014.

²⁷²Türk Dilinin tarihi ve değerine dair bkz. Şükrü Haluk Akalın, “Türk Dili: Dünya Dili”, *Türk Dil Kurumu Türk Dili Dergisi*, Yıl: 55, Sayı: 687, 2009-1, Ankara, s.195-204.

²⁷³Film endüstrisi Türkiye için henüz bir endüstri halini almamış olsa da, son yıllarda gerek Tv dizileri, gerekse sinema filmleriyle tarih yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır. Her ne kadar haklı eleştirilerin odağında yer alsada, tarihi yanlış yorumlamakla suçlansa da bu çalışmaların yumuşak güç unsuruna yaptığı katkılar yadsınmaz. Bu noktada tek sorun yapılan katkının yönündedir çünkü yapılan işin yansıması kafalardaki Osmanlı’yı yıkmakta, yeni bir Osmanlı inşaa etmektedir. Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil’in Fetih 1453 filmi değerlendirildiği yazısında da belirttiği gibi, art niyetsiz olmak çok önemlidir ve “Tarihimiz bu konuda dünyanın en zengin koleksiyonlarını içermektedir.” Daha detaylı bilgi için bkz. <http://www.ahmetsimsirgil.com/component/content/article/101-fetih-1453.html>, 22 Nisan 2014.

²⁷⁴İlk beş sırada yer alan Üniversiteler: **1**-Kaliforniya Teknoloji Üniversitesi

2-Oxford Üniversitesi

3-Harvard Üniversitesi

4-Stanford Üniversitesi

5-Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT)

Listenin tamamı için bkz. Times Yüksek Eğitim Dünya Üniversiteleri Sıralaması, 2013-2014,

(erişim) <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking>, 21 Şubat 2014.

gelişmekte ve ilerlemektedir. Çağın gerisinde kalmamak adına Türkiye'nin yapacaklarını hayata geçirmesi ileriki dönemde hem bölgesel, hem de uluslararası platformda daha güçlü ve etkin bir ülke konumuna gelmesini sağlayacaktır. Ve sonuç olarak 2008 durgunluğu sonrası süreçte birçok gelişmiş ekonomideki krizin gelişmekte olan ülkelere karşı göreceli düşüşü hızlandırdığı görülmektedir.²⁷⁵ Bu düşüş trendi 10 yıl önce harekete geçmiştir. Sert güçlerinin hızlı düşüşüne rağmen batı (özellikle ABD) soyut ve ölçülmesi zor olmasına karşın, etkileri kesin ve somut olan küresel gücün kritik elemanı olmayı sürdürmüştür. Hiç şüphesizdir ki bunun altında yatan “*yerleşik diplomasi*” kabiliyetlerini kullanma becerileridir. Raporun özellikle üzerinde durduğu konu olan yolsuzluk -gelişmekte olan dünyanın belalısı- iş yapmanın artan oranda talihsiz yan etkisi değil, ahlaki değerlerin düşüşünün bir göstergesi olarak tanımlanmıştır. Yolsuzluk biran önce ele alınmalı ayrıca gelişmekte olan ülkelerin politika imaları açık olmalıdır. Gelecek yıllar ve on yıllar içinde sert güçleri ile orantılı olarak yumuşak güçlerini biriktirmek için gerekli dönüşümleri gerçekleştirmeleri yararlı olacaktır. Ayrıca batıya yayılan ancak çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde bulunmayan “*sivil toplum*” yalnızca ülkenin kurumlarının ve hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi ile oluşturulabilecektir.²⁷⁶

Eğitim kalitesinin yükseltilmesi de kritik öneme sahiptir. Çünkü bu raporda da ele alınan birçok yumuşak güç değişkeni görüldüğü üzere eninde sonunda eğitim odaklı etkilenmektedir. Bunun yanısıra başarılı şirket sayısının artması ve turizm değişkenindeki sıralamada üst düzeylere çıkmak, gelişmekte olan ekonomilerin başarısında anahtar rol oynayacaktır. Tüm bu tavsiyelerin Türkiye için de geçerlidir ve bu değişimlerin oldukça zorlayıcı olacağı aşikârdır. Ancak sadece var olan seviyeyi korumak adına reform ihtiyacındaki gelişmekte olan ülkeler, küresel imajlarını ve etkilerini hızla yükselen sert

²⁷⁵ “Joseph Stiglitz'den 'kalıcı durgunluk' uyarısı”, *Radikal Gazetesi-Ekonomi Haberleri*, 11 Şubat 2014, (erişim) http://www.radikal.com.tr/ekonomi/joseph_stiglitzden_kalici_durgunluk_uyarisi-1176178, 21 Şubat 2014.

²⁷⁶ 6-8 Eylül 2000 tarihlerinde BM ülkelerinin katılımıyla gerçekleştirilen “*Binyıl Zirvesi*”nde kararlaştırılan ve 2015 yılı itibarıyla ulaşılması planlanan sekiz temel hedefin en sonuncusu “*kalkınma için küresel bir ortaklığın kurulması*”dır. Binyıl Kalkınma Hedefleri olarak bilinen bu sekiz hedefe ilişkin mevcut durum ve yaşanan gelişmeler BM tarafından belirli göstergeler bazında izlenmekte ve raporlanmaktadır.

Binyıl Kalkınma Hedefleri; 1-Aşırı yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması;
2-Herkes için evrensel ilköğretimin sağlanması;
3-Cinsiyet eşitliği ve kadının güçlendirilmesi;
4-Çocuk ölümlerinin azaltılması;
5-Anne sağlığının iyileştirilmesi;
6-HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele;
7-Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması;
8-Kalkınma için küresel bir ortaklığın kurulması;

İbrahim Barış Saylan, “*Binyıl Kalkınma Hedefi 8-Kalkınma İçin Küresel Ortaklık: Karşılaştığımız Zorluklar Birleşmiş Milletler Raporu*”, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

güçlerine rağmen riske atmaktadırlar. Yumuşak güç dengesi gelecek yıllarda geçmiş yıllara oranla daha hızlı değişme potansiyeline sahiptir. Politik hareketsizliğin ve anemik ekonomik büyümenin devamı ABD ve Avrupa'nın şu anki durumunu gösterse de dünyanın batı kurumlarının açıklığını ve kültürel özelliklerini taklit etme arzusundan payını alacaktır. Kısacası, bugünün ekonomik ve politik çevresi değişkendir. Batıdaki düşüş yavaş ve göreceli değil de hızlı ve keskin olursa; yumuşak gücün gelişmekte olan ülkelere kayması hiç kimsenin tahmin etmediği kadar hızlı olabilecektir. Tıpkı Joseph Nye'in dediği gibi;

“Yumuşak güç eşli bir danstır”

5. BÖLÜM YUMUŞAK GÜCÜN TARİHSEL ARKA PLANI

Güçlü medeniyet ve kültüre sahip devletler, diğerleri üzerinde büyük bir nüfuzla sahip olmuşlardır.²⁷⁷ Kültürel açıdan sahip olunan bu gücün - tarih boyunca- askeri güçten çok daha etkin olduğu gerçeğinden hareketle, yumuşak gücün tarihsel arka planına bakarak bugüne nasıl geldiğini anlayabiliriz kanısındayız.

Tarih boyunca yumuşak güç, kamu diplomasisi ile birlikte kullanılmış, dahası her ikisi de kendilerine uygulama alanı bulmuşlardır. Savaşların yerini alabilecek güçler üzerine giden dünya, aslında tüm bu çabayı savaşmadan çözüm bulmak adına yapmış gibi görünmektedir. Gerçekten durum bu mudur? Yoksa savaşmanın maliyeti düşünüldüğünde gücü başka şekillerde kullanmak yerine hegemonik ve nüfuz edici diğer formatlar çok daha ucuz olduğu için mi tercih edilmiştir. Veya soruyu şu şekilde soracak olursak; bir ülkenin diğer bir ülkeye hükmetmesini kolay hale getiren unsurların başını çeken “*ikna*” kullanılarak aslında emperyalizm mi beslenmek istenmiştir?

Tarihsel süreçte yumuşak gücün bugüne kadar yaşadığı evrime bakarken aslında göreceğimiz; gücü elinde bulunduran ülkelerin neler yaptığı olacaktır. Güç elde edilmesi zor, kullanılması tehlikeli bir olgudur, çünkü her etkinin bir tepkisi olduğu gibi, her gücün karşısında bir direniş, bir karşı güç, bir düşman bulunacaktır.

5.1. Osmanlı İmparatorluğu’nda Yumuşak Güç

Osmanlı İmparatorluğu²⁷⁸ yaşadığı süre boyunca (1299-1923)²⁷⁹ ayrılmadığı “*adalet ve hoşgörü*” politikası sayesinde fethettiği tüm coğrafyalarda kullandığı askeri güçle birlikte, yumuşak güç unsurlarına da işlerlik kazandırmıştır. Bu noktada unutulmaması gereken şey; Altı asırlık yaşam süresine sahip bir İmparatorluğun hükmünde yaşayan tüm toplumların fark gözetilmeksizin refahı ve huzuruna hizmet²⁸⁰ etmekten şaşılmamış olmasıdır.²⁸¹

²⁷⁷Demir, *Kamu...*, s. 100.

²⁷⁸Osmanlı Tarihi birçok araştırmacının çalışmalarına konu edilmiş, hakkında birçok kitap yazılmış, araştırma yapılmıştır. Osmanlı Tarihi ile ilgili bkz. Ahmet Şimsirgil, *Osmanlı Tarihi-Kayı Serisi I, II, III, IV, V* İstanbul, Timaş Yayınları, 2008-2013.

²⁷⁹Demir, *Kamu...*, s.179.

²⁸⁰Osmanlı Devleti, gayrimüslim tebaaya kendi liderlerini seçme ve bu liderlerin başkanlığında dini, idari, adli ve eğitsel alanda kendi kurum ve kurallarını belirleme ve düzenleme hakkı vermiştir. Gayrimüslimler bu şekilde özerk olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Cevdet Küçük, “Osmanlılarda Millet Sistemi ve Tanzimat”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi IV. Cilt*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s. 1007.

²⁸¹Osmanlı İmparatorluğu’nda Hoşgörü Politikası’nın temel dayanağı Milletler Sistemi’dir. Osmanlı millet sisteminin en temel özelliği; farklı inançlara sahip insanlara, kendi inançlarının ve hatta hukuklarının gerektirdiği şekilde yaşama imkânı tanımasıdır. Dolayısıyla Osmanlı idaresi altındaki her millet başlarındaki patrik, hahambaşı ve metropolitleri ile kendi dinî ve sosyal işlerinde hür ve muhtar bir şekilde yaşamıştır. Bu milletler, kendilerine tanınan bütün hak ve hürriyetlere, ayrıca savaş durumunda düşmanlara karşı korunmalarına karşılık Osmanlı’ya sadece ‘cizye’ vermiş, böylece hem insanlık onurları, hem can ve malları emniyete alınmış olarak asırlarca huzur içinde yaşamışlardır. Daha

Bu durum hiç şüphesizdir ki günümüz literatüründeki tanımıyla; Osmanlı İmparatorluğu'nu “*cazibe merkezi*” haline getirmiştir. Yumuşak gücün tanımını yaparken kültürel bir tavır olduğunu söylemiştik. Osmanlı İmparatorluğu için bu tavır, bir noktadan sonra onun yararına değil zararına olmaya başlamıştır. İlk olarak yabancı okullarla Hristiyan dünyasının misyonerlik çalışmaları meyvelerini vermiş,²⁸² Osmanlı içten içe dağılma sürecine girmiştir.²⁸³ Savaşların peş peşe kaybedilmesi, isyanlarla, bağımsızlıklarını ilan eden azınlıklar,²⁸⁴ İmparatorluğun ömrü hayatının bitişi gibidir. Aynı zamana tekabül eden askeri gücün kaybediliyor olması, yumuşak güç ile diplomasiye işlerlik kazandırma zamanını göstermiş, Abdülhamit²⁸⁵ ilk defa yumuşak güç unsurlarını kullanan padişah olmuştur.²⁸⁶ Güç el değiştirdiği vakit yaşanan olası senaryoların bir benzeri tarih sahnesinde icra edilirken İmparatorluk yaşlı bir insan edasıyla düne kadar tepeden baktığı Avrupa'ya önce eşit²⁸⁷ ardından da ezik bir konuma düşercesine tavizkar bir sürece girmiş²⁸⁸ ve 19. Yüzyıl bu haleti ruhiyede başlamıştır.²⁸⁹ Savaşları kazanamayan Osmanlı İmparatorluğu için ibre inişi gösterdiğinden olsa gerek düne kadar anlaşma yapmak, buyrukları bildirmek için yurtdışına giden elçiler, bu kez “*biz nerede hata yaptık?*” sorusuna cevap aramak üzere gönderilmeye

detaylı bilgi için bkz. Seyfullah Arpacı, “Osmanlı Hoşgörüsünün Adı: Millet Sistemi”, *Sızıntı Dergisi*, Eylül 2006, Sayı. 332. Ayrıca konuyla ilgili bkz. İlber Ortaylı, “Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet”, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi IV. Cilt*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s. 998-1001.

²⁸²1886 yılına gelindiğinde imparatorlukta Amerikan eğitim kurumlarının sayısı 400'e yaklaşmıştır. Amerikan misyonerleri okul yanında, dispensar ve hastane açarak sağlık hizmetlerini de birlikte götürmek gibi bir yol izlemişlerdir. Açtıkları bu okullarda okuyanların dışarıda iş bulamaması söz konusudur. Bu nedenle toplumda bulunmayan modern ve nadir zanaatların öğretilmesi için teknik okullar da kurulmuştur. ABD'nin Türkiye hakkında iyi hisler beslemediği, misyonerlerinin faaliyetinin daima bu yönde desteklediği açıktır. Daha 1896'da Everett P. Wheeler, “*Biz Türkiye'de Hristiyanlar ve Hristiyanlık için okul, hastane açıyoruz, ilaç götürüyoruz, modern tıbbi ve eğitimi kuruyoruz. Türk bizi istemeyebilir ama oranın asıl sahibi Türkler değil ki...*” demektedir. ABD gayrimüslim Osmanlı tebaasına en çok vatandaşlık hakkı veren bir devlettir. Bu nedenle de Amerikan misyon mektepleri Osmanlı ülkesinde adeta Amerikan vatandaşlığı yetiştiren kurumlar olma işlevini yükümlenmişlerdir. Daha detaylı bilgi için bkz. İlber Ortaylı, *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2008.

²⁸³Osmanlı İmparatorluğu'na dair kapsamlı bir çalışma için bkz. Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (V-IX Cilt)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1947-54-56-62-Son cilt henüz basılmamıştır.

²⁸⁴Azınlıklar konusuyla ilgili bkz. Ali Güler, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Azınlıklar*, Ankara, Berikan Yayınları, 2000

²⁸⁵Abdülhamit'in doğumundan ölümüne yaşamı için bkz. Joan Haslip, *Bilinmeyen tarafları ile Abdülhamit*, çev. Nusret Kuruoğlu, İstanbul, Toker Matbaası, Mart 1964.

²⁸⁶Demir, *Kamu...*, s.202.

²⁸⁷Kuruluş ve yükseliş dönemlerinde yabancı devlet sultanları Osmanlı sadrazamına denk sayılırken duraklama döneminde, özellikle *1606 Zitvatoruk Antlaşması* ile eşitlik/denklik sağlanmıştır. Kodaman, Akçay, *Kuruluştan...* s.82.

²⁸⁸Daha detaylı bilgi için bkz. Zekeriya Türkmen, “Osmanlı Devleti'nde Kapitülasyonların Uygulanışına Toplu Bir Bakış” *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* Sayı: 6, 1995, s.325-341.

²⁸⁹Osmanlı Devleti “*Hasta Adam*” olarak nitelendirildiği bir dönemde Padişah Abdülaziz, Fransa İmparatoru III. Napolyon'un 1867 Paris Uluslararası Sergisi'ne onur konuğu olarak davet edince; ilk defa bir Osmanlı padişahı önemli Avrupa başkentlerine bir seyahat gerçekleştirmiştir. Bu seyahatin içeriğine baktığımızda bir yumuşak güç uygulaması gerçekleştirildiğini görürüz öyle ki Avrupa'nın karşısına hasta adam değil de eski ihtişam günlerindeki gücüyle çıkma çabası güdülmüştür. Daha detaylı bilgi için bkz. Nihat Karaer, *Paris, Londra, Viyana Abdülaziz'in Avrupa Seyahati*, 3. Baskı, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2012.

başlanmıştır.²⁹⁰ Artık tek dert, İmparatorluğun varlığını sürdürmesidir. Bunun için de denge üzerine kurulmaya başlayan bir diplomasiden dahası kullanılmayan yumuşak güç unsurlarından söz edebiliriz ki “*amaç var olanı korumak*” olmuştur.

İmparatorluğu kurtarmak adına çalışmalar yapılırken²⁹¹ birbiri ardına bağımsızlıklarını ilan eden gayrimüslim topluluklar, Osmanlı'nın karşısında bir güç unsuru olarak büyük devletlerle ittifaklar kurmuşlardır.²⁹²

Dünya'nın özellikle Avrupa'nın değişim rüzgârından nasibini alamamış İmparatorluk, çağa ayak uyduramamış olmasının sancularıyla ardı ardına modernleşmek²⁹³ adına atılımlarda bulunsa da (Tanzimat Fermanı, Islahat Fermanı, I. Meşrutiyet ve Sened-i İttifak, II. Meşrutiyet) başaramamıştır. Her ne kadar Osmanlı kendi sorunlarına ek olarak Avrupa'nın güç oyununda ve kendi iç sıkıntılarında onu yalnız bırakmak çabasında olsa da I. Dünya Savaşı tüm planları alt üst edencesine İmparatorluğun karşısına dikilivermiş,²⁹⁴ haliyle İmparatorluk için karşındaki bu savaş, çöküşün son durağı olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu var gücünü ortaya koyarak savaştığı I. Dünya Savaşı'nın cephelerinde,²⁹⁵ bir nesli gömmüş, savaş ertesinde varlığının sonuna gelmiştir. Artık varlık korumadan konu, “*varlığını ispat etmeye*” dönüşmüş, Mustafa Kemal önderliğinde diplomasiyle bir arada yürütülen bir direniş yaşanmıştır.²⁹⁶

²⁹⁰Kodaman, Akçay, *Kuruluştan...* s.82.

²⁹¹Bu çalışmaları modernleşme çabaları başlığı altında toplayan M. Derviş Kılınçkaya, dönemi gelenekçi ve yenileşme olarak ikiye ayırmıştır. Yenileşmenin başlangıcı olarak Lale Devri'ni baz alan Kılınçkaya, II. Mahmut Dönemi Islahatlarını merkezi yenileşme olarak değerlendirmiştir. Bu değişim sürecinin sancularından geçen Osmanlı İmparatorluğu için değişen şartlarla birlikte ortaya çıkan fikir akımları ve bu fikir akımlarının tarihsel sürecine baktığımızda yıkımı geciktirmekten öteye gidemediklerini görebiliriz. Daha detaylı bilgi için bkz. M. Derviş Kılınçkaya, “Türk İnkılabının Arka Planı”, Derleyen Fatma Acun, *Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi*, 11. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, Ekim 2010, s.27-61.

Kemal Karpat ise Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Ulusçuluk adlı kitabında, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki kendine özgü sosyal yapılanmasında gerçekleştirmeye çalıştığı reformları ele alırken, dış ticaret, ve ekonomik alt yapıyı baz alarak, Acun'un aksine ekonomik alt yapıda hayata geçirilmeye çalışılan değişimlerin karşısında ne gibi zorluklar ve engeller ile boğuşulduğunu irdelemektedir. İmparatorluğun çoklu etnik yapısı ve ulusçuluk hareketlerinin yarattığı çözümler karşısında yaşanan gelişmeler; bütün bu sorunlar ve gelişmelere bir yanıt olarak ortaya çıkan modernleşme hareketi karşısında Osmanlı İmparatorluğu'nun sancılı dönemi atlatamama nedenleri üzerinde durmaktadır. Daha detaylı bilgi için bkz. Kemal Haşim Karpat, *Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma*, çev. Dilek Özdemir, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2006.

²⁹²Kodaman, Akçay, *Kuruluştan...* s.84.

²⁹³Türkiye'nin modernleşme adına katettiği yollar için bkz. Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay, *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, 3. Baskı, İstanbul, Alfa Aktüel Yayınları, 2007.

²⁹⁴Daha detaylı bilgi için bkz. Haluk Ülman, *I.Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2002.

²⁹⁵Çanakkale Cephesi, I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun en başarılı olduğu cephe olması bir yana, küçük bir kara parçasına sıkışıp kalan savaş gerçeği ile tüm dünyayı yüzleştirmesi açısından da çok önemlidir. Mustafa Kemal'in lider olarak doğduğu yer olmasının yanı sıra, Çanakkale Savaşı ileride yaşanacak işgale direnen Türk Halkı'nın Kurtuluş Savaşı için önsözü gibidir. Daha detaylı bilgi için bkz. Nigel Steel, Peter Hart, *Gelibolu, Yenilginin Destanı* 3. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayıncılık, Mart 2005.

²⁹⁶Clausewitz savaşı, “*hasmı irademizi yerine getirmeye zorlayan bir şiddet hareketidir*” şeklinde tanımlamıştır ve “*düşmanı yenmek niyeti gerçekleşmeyince, savaşın politik amacı ister istemez yeniden meydana çıkar*” demiştir.

5.2. Kurtuluş Savaşı Dönemi'ndeki Yumuşak Güç Uygulamaları

Atatürk,²⁹⁷ Osmanlı Devleti'nin çok milletli yapısının onu daha fazla ayakta tutamayacağını gördüğünde, İmparatorluğun temel noktası olan Türklerin, kendi devletlerini kurma zamanı geldiğini de anlamıştır. Bu noktada Atatürk'ün milliyetçiliğine bakmakta yarar vardır. Çünkü Atatürk, Türk milliyetçiliğinin tanımını şu şekilde yapmaktadır: *“Türk milliyetçiliği, terakki ve inkişaf yolunda ve beynelmilel temas ve münasebetlerde bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla aynı uyum içinde yürümekle beraber, Türk toplumunun sosyal ve özel karakterlerini ve başlı başına bağımsızlığa dayanan kimlik haklarını saklı tutmaktır.”*²⁹⁸ Buradan hareketle literatüre topyekûn savaş²⁹⁹ adıyla geçen Kurtuluş Savaşı, Osmanlı'nın küllerinden yeniden doğumu simgelemektedir ve dahası düne kadar topraklarını işgal eden güçlü devletlere bunu başaramayacaklarının anlatıldığı bir manifestoya dönüşmektedir ki bu yumuşak gücün doğası gereği, saygınlık artırıcı bir rol oynamıştır.³⁰⁰

Atatürk'ün zekâsında şekil bulan dış politika ve diplomasi anlayışıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş³⁰¹ hareketinin temel amacı; mandacılık ve himaye anlayışlarından uzak *“tam bağımsızlık”* olarak belirlenmiş³⁰² ve Atatürk döneminde Türkiye'nin batıya yönelen dış politikası, kültür alanında Batı ile bağlar kurmak ve modernleşme çabası ile yürütülmüştür.

Burada kast olunan politik amaç hiç şüphesizdir ki hem askeri harekâtın hedefini, hem de bunun için gerekli çabaların ölçüsünü tayin edecektir. Daha detaylı bilgi için bkz. Carl Von Clausewitz, *“Savaş Üzerine”* çev. H. Fahri Çeliker, Ankara, Özne Yayınları, 1999.

²⁹⁷ Atatürk'ün gerçeğe en uygun biyografisi olarak nitelendirilen ve birçok dile çevrilen, gerçek tanıkların ve arşiv belgelerinin toplanmasıyla oluşturulan bir kitap, bkz. Lord Kinross, *Atatürk; Bir Milletten Yeniden Doğuşu*, çev. Nihal Yeğinobalı, Ayhan Tezel, İstanbul Sander Kitabevi, 1966.

²⁹⁸ Ayşe Afet İnan, *Medenî Bilgiler ve M. K. Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969, s. 25.

²⁹⁹ David Bell, topyekûn savaş tanımlamasını, Napolyon Savaşları(1803-1815) için kullanır. Mehmet Beşikçi, “Topyekûn Savaş” Kavramı ve Son Dönem Osmanlı Harp Tarihi”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, sayı 198, Haziran 2010.

³⁰⁰ Büyük ve harap bir ev gibi düşünürsek Türkiye'yi Grigoriy Petrov'un Beyaz Zambaklar Ülkesinde adlı kitabında anlattığı gibi, Bu harap evin kapalı bütün pencereleri, karanlık, rutubetli, boğucu ve sıkıntılı içi büyük bir mezarı andırmaktadır. Nihayet günün birinde, bir kısım genç, kuvvetli, cesur ve atılgan insanlar gelerek önce perdeleri kaldırıp sonra camları açarlar. Evin içine güneş ışıkları, temiz hava ve çiçek kokuları girer. Ev bütünüyle canlanır. Bu insanlar tarafından binanın dışı da tamir edilir. Artık o harabe ev, içiyle ve dışıyla yepyeni, canlı bir çehreye kavuşur. Adeta gençleşir. Yabancılar artık tılsımlı, perili bir yerden kaçır gibi bu evden uzaklaşmaz bilakis yakınına gelerek yenilenen binayı şaşkınlık ve hayranlıkla seyrederek. İşte böyle güzel ve köklü bir değişiklik, her bir devlette, her bir şehir ve kasabada, köyde hatta en geri kalmış ücra köşelerde yapılabilir. Unun için sadece düşüncesi canlı, ruhu uyanık, ufkü geniş, okumaktan, öğrenmekten ve çalışmaktan bıkmıyıp usanmamak bilmeyen vicdanı hür, sevgisi gür olan dinamik insanlara ihtiyaç vardır. Grigoriy Petrov, *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*, çev. Ali Çankırılı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2004, s. 90.

³⁰¹ Türk dış politikasında ilk hedef olan bağımsızlığın zamanın hasım devletlerine karşı hem savaş, hem diplomasi alanında yürütülen mücadele sonrasında kazanılmasını takiben dış politikamızın temel ilkesi bu defa “barış” olarak serdedilmiştir. Ulu Önder'in “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözleriyle özlü anlatımını bulan bu hedef, günümüzde de dış politikamızın temel yol gösterici ilkesi olmayı sürdürmektedir. Dış İşleri Bakanlığı, *Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası*, (erişim) <http://www.mfa.gov.tr/ataturk-doneminde-turk-dis-politikasi.tr.mfa>, 24 Ocak 2014.

³⁰² Fahri Yetim, “Atatürkçü Dış Politika Bağlamında 1919-1922 Dönemi Türk Dış Politikası” *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *Doğumunun 125. Yılında Atatürk Özel Sayısı*, 2006, s.207

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş yapılırken her iki devlet yapısındaki benzerlik ve farklılıkların dış politikaya yansımada bir takım sıkıntılar yaşansa bile genel tabloya bakacak olursak, Osmanlı İmparatorluğu devredeceği halefinin sancılarını çekerken, Türkiye Cumhuriyeti alacağı mirasın peşine düşmüştür.³⁰³ Aynı dönemde Türk Ulusal Bağımsızlık Savaşı yürütülürken bunun temel araçlarından biri olan Türk dış politikasında; *kültürel boyut* (Asya, Orta Doğu/ İslam, Batı), *tarihsel boyut*, *stratejik boyut* (Türkiye'nin coğrafyası, bölgesel güvenlik çemberi ve ikilemleri, Türkiye'den geçen dünya güç eksenleri), *içyapısal boyut* gibi parametreler rol oynamıştır. Bunlar yeni kurulan genç cumhuriyetin yumuşak gücünün tabanını oluşturmaktadır.

Tam bağımsızlık, milli bir devlet kurmak, modernleşme gibi ilkesel yaklaşımlarla yürütülen Türk dış politikasında; emperyalist bloğun iç çelişkilerinden yararlanmak için reel politik, revizyonizm yerine göre statükoculuk gibi pragmatik yaklaşımlar sergilenmiştir.³⁰⁴

Atatürk, Kurtuluş savaşının ertesinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin yönünü o günkü şartlara dayanarak *Batı* olarak tayin etmesiyle birlikte Türk Diplomasine şekil, yaşanan savaşların ertesinde, "*Yurtta Sulh, Cihan da Sulh*" politikasıyla hiç şüphesizdir ki Türk Diplomasine bir duruş kazandırılmış, bir nevi Türkiye'nin yumuşak gücü belirlenmiştir.

5.3. İki Savaş Arası Dönem ve Yumuşak Gücün Şekillenmesi

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için o günlerde birincil amaç, Türk Devleti'nin uluslararası ortamda tanıtmak ve Lozan'da oluşan statükoyu korumak olmuştur.³⁰⁵

Bağımsızlığını kan akıtarak elde eden bir toplum olan Türkiye Cumhuriyeti, bundan sonraki süreçte revizyonist politikalarından uzak duran, bağımsızlığını hangi koşul ve şart altında olursa olsun gölgeletmeyen hatta bu uğurda zaman zaman korkak duruma düşme pahasına Atatürk'ten miras alınan barışçıl politikalarını iki savaş arası dönemde de sürdürmüştür. Özellikle Lozan'dan kalan sorunların çözüme kavuşturulması noktasında yoğun bir diplomasi trafiği yaşanmış, I. Dünya Savaşı'nın yıkıcı sonuçlarının tamirata yapılmaya

³⁰³Bu mirasın ne olduğuna bakacak olursak; Batı tarzında diplomatik kurumlar ve diplomatalar, Şeyhülislamın özerkliği, Batılılaşma, Batılılaşma Karşıtlığı, Türk Diplomasininin zayıf devletler üzerindeki baskınlığı, Statükoculuk, Denge Politikası, Emperyalist Politika, Batı Politikalarına karşı güvensizlik, Avrupa merkezli kuruluşlara üyelik, Toprak bütünlüğünü koruma, Bir dış tehdide karşı bir başka devletin desteğini alma, politikası, Kodaman, Akçay, *Kuruluşun...*, s.86-88.

³⁰⁴Yetim, *Atatürkçü...* s.204.

³⁰⁵Türkiye Cumhuriyeti meşruyetini Lozan Konferansında kazanmış, iki savaş arası dönem Lozan'da çözümlenememiş sorunların üzerine yoğunlaşarak geçirilmiştir. Bunları; Musul Meselesi, Hatay'ın Anavatana katılımı, Türk-Yunan ilişkileri, Boğazlar Sorunu, Ege Adaları gibi başlıklar altında inceleyebiliriz. Daha detaylı bilgi için bkz. Acun, "*Atatürk...*" s. 271-295.

çabalanmıştır.³⁰⁶Uluslararası platformda değişen şartların teşvikiyle kurulan teşkilatların amacı söylemde barış, uygulamada kutuplaşmaya hizmet şeklinde hayata geçirilirken, Atatürk ile yeni kurulan Cumhuriyet, tek partili dönemi yaşamıştır. Kendi içinde bir takım temellerle şekillendirilen Atatürk'ün dış politikası, halen uygulanmaktadır. Öyle ki bunları sıralayacak olursak karşımıza çıkanlar şunlardır. Boş hayaller kurmayan, maceracılıktan uzak gerçekçi bir dış politika anlayışının yanı sıra Osmanlı'ya dayatılanlara bir nevi isyan niteliği taşıyan bağımsızlığı ön planla tutan bunu yaparken barışçıl bir tavır ortaya koyan, güven politikası gereği ittifakların içinde yer almanın ne denli önem arz ettiğini bilen, batıyı çağdaşlaşma adresi olarak gösteren, akılcı bir dış politika anlayışı.³⁰⁷Bu da hiç şüphesizdir ki Türkiye'nin yumuşak gücünü oluşturan unsurlardır.

Atatürk'ün dış politikası, her ne kadar bu temel üzerinde şekillendirilmişse de burada asıl olan “*kararlılık*” faktörüdür. Kurtuluş Savaşı kazanılırken de, Lozan'dan arta kalan sorunlar çözümlenirken veyahut Türk dış politikası yürütülürken hep kararlılıkla hareket eden bir lider görmekteyiz karşımızda. İşte bu; gücün işlerlik kazanmasında kararlılığın ne denli önemli bir rol oynadığını göstermektedir aslında.

Türkiye Cumhuriyeti'nin henüz yeni kurulduğu yıllarda Dünya Ekonomisinde baş gösteren Büyük Buhran'ı, I. Dünya Savaşı'nın ekonomiye yansması olarak değerlendirilebiliriz çünkü Buhran yılları³⁰⁸aynı zamanda Dünya'nın revizyonist politikalar yerine barışı desteklediği yıllardır.³⁰⁹Aynı dönemde Türkiye, Atatürk önderliğinde “*muasır medeniyetler*” seviyesine çıkmak için köklü değişimlere sahne olmaktadır.

Ülke güvelliğini ön planda tutan Atatürk'ün politikaları uluslararası arenada işbirliği odaklı bir dış politika anlayışıyla hareket edilmesi,³¹⁰Türkiye'yi kısa zamanda saygı duyulan bir ülke konumuna getirir, bu da yumuşak gücün birikmeye başladığını fısıldamaktadır. Öyle ki bunun en büyük göstergesi Cemiyet-i Akvam'a üyelik, Atatürk'ün Nobel Barış Ödülüne

³⁰⁶10 Ocak 1920 Tarihinde kurulan *Cemiyet-i Akvam* (Milletler Cemiyeti) barış umutlarıyla kurulmuş fakat savaş galiplerinin kurmuş olduğu bu teşkilat milletlerarası statükoyu muhafazadan başka bir işe yaramamıştır. Demir, “*Kamu...*” s. 11.

³⁰⁷Acun, “*Atatürk...*” s. 268-270.

³⁰⁸24 Ekim 1929 günü Wall Street felaketiyle tarihe 1929 büyük buhranı olarak geçen bu çöküş Amerika'dan başlayıp dalga dalga tüm dünyaya yayılırken işsiz ve aç milyonlarca insanın iş bulma ümidiyle yollara döküldüğü, hükümetlerin çöktüğü, radikal politik görüşlerin güçlendiği bu döneme dair kapsamlı bir araştırma için bkz. Selwyn Parker, *Büyük Çöküş, 1929 Krizinin ve Dünyanın Ekonomik Buhrana Sürüklenişinin Öyküsü*, çev. Burcu Çekmece, Ankara, Arkadaş Yayınları, 2009.

³⁰⁹*Bu politikaların savunucuları olan devletler*; Almanya, İtalya ve Japonya'dır.

³¹⁰Engin Berber, “Dönemin Dış Politika Değerlendirmesi”, Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.236-246.

aday gösterilmesi,³¹¹Batı'da çıkan övgü dolu yayınlar, yabancı devlet adamlarının Türkiye ziyaretleri, yapılan Dostluk Anlaşmalarıdır.³¹²Tüm bunlar bugünkü yumuşak güç indekslerinde yer alan kalemlerdir ve adı konmamış olsa dahi o yıllarda yumuşak gücün mevcudiyetine dair kanıt niteliği taşımaktadır.

Türkiye artık bölgesinde etkin, dünyada saygın, kendi içinde renkli bir ülke halini almışken 10 Kasım 1938 günü Atatürk'ü sonsuzluğa gönderen bu ülke için bir daha hiçbir şey aynı olmayacaktır.³¹³Ondan kalan mirasa ne denli sahip çıkabildiğimiz sorusunun cevabı şu günlerde yanıt bulurken, Türkiye, Atatürk'ün ölümünden sonra çalmaya başlayan savaş çanları karşısında Türkiye ne yapacaktır?

5.4. İkinci Dünya Savaşı ve İki Kutuplu Dünya

Kimine göre Büyük Buhranın sonucu, kimine göre I. Dünya Savaşı'nın ertesinde yenilen devletlere dayatılan ağır şartlı anlaşmalar, kimine göreyse de sadece Almanya, İtalya ve Japonya'nın revizyonist tavrı yüzünden dünya, yeni savaşın içinde kendini bulmuştur. Türkiye, cumhuriyetinin ilk on beş yılını geride bırakmışken böylesi bir karmaşada, özellikle ekonomik şartların yeni savaşı kaldıramayacağını bilen İsmet İnönü³¹⁴liderliğindeki,- savaşı gören ve yeni savaşı kesinlikle istemeyen- yönetim kadrosu tarafından yönlendirilen dış politika anlayışı gereği kararlılıkla hareket edilmiş, İkinci Dünya Savaşı boyunca Türkiye'nin, savaş dışı kalması sağlanmıştır.³¹⁵Bir nevi denge oyunu oynanmış bunun

³¹¹Yunanistan'da Venizelos'un 1928'de iktidara gelişi, Türk-Yunan ilişkileri açısından yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Venizelos Yunanistan'da iktidara geldikten sonra, geçmişte Megali İdea'yı gerçekleştirebilmek için Türkiye'ye karşı takip ettiği yayılcı dış politikadan vazgeçerek, Türk-Yunan dostluğunu kurabilmek için bazı girişimlerde bulunmuştur. Venizelos'un Türkiye ile dostluk kurma girişimleri, Atatürk tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Nitekim bir süre sonra Venizelos, Türkiye'ye davet edilmiştir. Bu daveti kabul eden Venizelos, 1930 yılında Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaret sırasında Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan anlaşmalar, Türk- Yunan ilişkilerinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Venizelos, 1933 yılında Yunanistan'da yapılan seçimleri kaybetmiş ve muhalefete düşmüştür; fakat Türk-Yunan ilişkileri ve Balkan Paketi ile ilgili görüşmeleri yakından takip etmeye devam etmiştir. Balkan Paketi imzalanmadan kısa bir süre önce de, dünya siyasi tarihinde bir ilki gerçekleştirerek, Balkan Paketi'nin gerçek kurucusu olduğuna inandığı, eski düşmanı Atatürk'ü 12 Ocak 1934'te Nobel Barış Ödülü'ne aday göstermiştir. Zafer Çakmak, "Venizelos'un Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne Aday Göstermesi", *Atatürk Kültür Merkezi, Erdem Dergisi*, Sayı; 52, 2008, s.91-109.

³¹²Berber, *Dönemin...* s. 246.

³¹³Atatürk'ün ölümünden sonra Avrupa Gazetelerinde çıkan yazılarda; onun inkılapçı kişiliği ve sömürgeciliğe karşı direnen ilk lider oluşu, dünya milletleri arasında iş birliğinin ve barışın öncüsü olduğu öne çıkmıştır.

Soner Topaloğlu, "Atatürk'ün Ölümünün Ardından Avrupa Basınında Çıkan Haber ve Yorumlar", *Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt(ATASE) Daire Başkanlığı, Atatürk Haftası Armağanı*, 10 Kasım 2013, s.89-100.

³¹⁴İsmet İnönü Dönemine dair kapsamlı bir araştırma için bkz. Cemil Koçak, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1 ve 2*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007.

³¹⁵Türkiye Birinci Dünya Savaşı'nda da tanık olunduğu üzere Akdeniz ile Karadeniz arasındaki deniz ulaşımına ve Orta Doğu coğrafyasına hâkim pozisyonda olmasından dolayı, savaşın seyrini değiştirebilecek konumda bulunduğu için İkinci Dünya Savaşı'na katılan devletler, tarafsızlığını kendi savaş stratejilerinin doğrultusunda kullanması için Türkiye'ye inanılmaz bir baskı uygulamışlardır. Stratejik konumunun hassasiyetinden dolayı Müttefik ve Mihver bloğunun her ikisi de Türkiye'nin dostluğuna mecbur oldukları için Ankara, bu baskılara karşı koyabilmiş ve savaşın son anlarına kadar tarafsız kalmıştır. Daha detaylı bilgi için bkz. Mücahit Özçelik, "İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı;29, 2010/2, s. 253-269.

sonucu olarak Türkiye, tek kurşun atmadan böylesi bir savaşın dışında kalmak başarısını göstermiştir.³¹⁶Bu noktada savaşa katılmanın bedeli olacağı gibi savaş dışı kalmanın da hiç şüphesiz bedeli olacaktır. Türkiye, savaştan sonraki dönemde Batı dünyası tarafından yalnız bırakılarak bunun bedelini ağır şekilde ödemiştir demek sanıyoruz ki abartılı olmaz.³¹⁷Bu durum uzun yıllar Türkiye'nin ittifaklar dışında kalmasına, Sovyet tehdidi karşısında sürekli batı ile birlikte hareket etme zorunluluğunu hissetmesine sebep olmuştur. Bunun ilk örneğini savaş henüz bitmeden önce harekete geçen ABD'nin başı çektiği taraflarca, -II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla son bulan- Milletler Cemiyeti yerine Birleşmiş Milletlerin hayata geçirilmesinde görmekteyiz.³¹⁸

Türkiye, Birleşmiş Milletlerde kurucu üye olabilmek için savaşın son anında Almanya'ya savaş ilan etmiştir.³¹⁹Tüm bu olayların perde arkasında icra edilen diplomasi varlığını göz ardı etmemeliyiz. Özellikle savaş dışı kalabilmek ve bunu yaparken müttefik ve mihver bloğun arasında denge sağlamak amacıyla hayli yoğun çabalar sergilenirken prensipte savaşa katılmayı kabul eden İsmet İnönü, Üçlü İttifak Anlaşması'nın 6. Maddesinin II No'lu Protokolü*referansla İngiltere'nin tüm ısrarlarına karşı tarafsızlığını korumayı başarmıştır.³²⁰Türkiye, İkinci Dünya savaşı ertesinde oluşan yeni düzen içinde kendine ne denli varlık alanı yaratabilmiştir? Sorusunun cevabı sahip olduğu coğrafi konum kartının ne kadar sağlam oynadığıyla cevaplanacak bir sorudur çünkü İngiltere ve ABD, Sovyetlerin Boğazlar üzerindeki talepleri karşısında Türkiye yanlısı bir tutum sergileyerek aslında

³¹⁶İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin dış politikasını için bkz. Selim Deringil, *Denge Oyunu*, 3. Baskı, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003.

³¹⁷Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'nın başında İngiltere ve Fransa ile ittifak yaparak tercihini Batı dünyası olduğunu göstermiştir fakat Türkiye'nin savaş sırasında izlediği dış politika savaşın sonlarında Türkiye'yi büyük bir yalnızlık içerisine iterek Sovyet tehdidi ve istekleri ile karşı karşıya bırakmıştır. *A.g.m.* s.265.

³¹⁸**Birleşmiş Milletler**; İlk kez Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin D. Roosevelt tarafından ortaya atılan ve ilk olarak İkinci Dünya Savaşı sırasında 26 ülkenin, Mihver Güçlerine karşı birlikte mücadeleye devam etmek için taahhütte buldukları 1 Ocak 1942 tarihli Bildirge ile ortaya çıkan ittifaktır. San Francisco'da 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanmış ve 110. maddeye uygun olarak 24 Ekim 1945'te yürürlüğe girmiştir. Türkiye Antlaşmayı Milletlerarası Adalet Divanı Statüsüyle birlikte 15 Ağustos 1945'te onaylamıştır. 4801 Sayılı Onay Kanunu 24 Ağustos 1945 gün ve 6902 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. *Birleşmiş Milletler Teşkilatı*, (erişim) <http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>, 3 Şubat 2014.

³¹⁹Nur Bilge Criss, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Dış Politikaları", *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yeni Devlet Yeni Siyaset, Sayı: 21, Ocak 2003, s. 151.

***Üçlü İttifak Anlaşması'nın 6. Maddesi, II No'lu protokol gereği**; anlaşmadan doğan yükümlülükleri Türkiye'yi Sovyetler Birliği ile silahlı bir anlaşmazlığa sürüklenmesine neden olacak ya da böyle bir sonucu verecek bir eyleme zorlanmayacaktır. Mehmet Öcal, "İngiltere'nin Tutumu", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.290.

³²⁰Murat Çemrek, "İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.270.

Türkiye'nin bundan sonraki süreçte kimin tarafında olacağını göstermiştir.³²¹ Hiç şüphesiz bunda Sovyet yayılcı politikası ve bunu sürdürmesi ana etkindir.

Truman Doktrini ile başlayan yardımlar, Türkiye'nin Dış Politikasının Batılı devletler özellikle ABD'ye bağlamasına ilk adım³²² olarak sayarsak iki kutuplu dünya düzeninde batı bloğu içinde yer alan Türkiye, çok partili hayata geçiş yapmış,³²³ iktidara gelen Demokrat Parti ile birlikte Liberal ekonomi politikaları uygulanmıştır.³²⁴

Batı, özellikle ABD ile işbirliği sağlanması için, 1950 yılında başlayan Kore Savaşı'na asker yollanması,³²⁵ Rus yayılcılığı karşısında batı ile birlikte hareket politikasına örnek teşkil etmektedir.³²⁶ Bir diğer örnek ise Türkiye'nin NATO üyeliğinde³²⁷ görmekteyiz. Türkiye'nin Kore Savaşı'nda gösterdiği fedakârlığa ödül gibi kuruluşunun birinci yılında Türkiye'nin bu ittifaka üyeliği bundan sonraki süreçte batı ile nasıl uygun adım yürüyeceğini anlatmaktadır.³²⁸ Zaman zaman bunu abartacak olan Türkiye, batının sözcülüğüne

³²¹Savaş ertesini Avrupa'yı yeniden inşa etmeyi amaçlayan Amerika'nın Marshall planı ve Başkan Truman'ın 12 Mart 1947 yılında yayınladığı **Truman Doktrini** Türkiye'nin bundan sonraki süreçte ABD Dış Politikası için nasıl bir rol oynayacağına dair önemli bir referans noktasıdır. Çünkü Truman, yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında, "*Özgür halklar, özgürlüklerini korumaları için kendilerine yardım etmemizi bekliyorlar,*" diyerek bir nevi izolasyonizmden kurtuluşunu ilan etmektedir. Lefebvre, *Amerikan Dış Politikası* kitabında konuya sadece Komünizm karşısında ABD'nin "*karşı-güç*" olmak amacıyla yaklaştığını söylerken, Barış Ertem, makalesinde asıl amacın İran işgalinden geri çekilmek konusunda ayak direten Rusya'nın İran'ı ve İran petrolünü ele geçirme çabasından muaf kılmak adına Türkiye'nin yanında bir tutum sergilediğini iddia eder ki son on yılda Irak konusunda ABD tutumunu baz alırsak Barış Ertem'in iddiasında ne denli haklı olduğunu görebiliriz. Daha detaylı bilgi için bkz. Maxime Lefebvre, *Amerikan Dış Politikası*, çev. İsmail Yerguz, İstanbul İletişim Yayınları, 2005, s.37-51 ve Barış Ertem, "Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı", *Balkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 12, Sayı;21, Haziran 2009, s.377-397.

³²²Haluk Ülman, Oral Sander, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler (1923-1968) II", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 27, Sayı; 1 s. 18.

³²³Türkiye'de çok partili hayata geçişle birlikte yaşanan çekişme için bkz. Tekin Erer, *On Yılın Mücadelesi*, İstanbul, Ticaret Posta Matbaası, 1963.

³²⁴Yaşar Baytal, "Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı;40, Kasım 2007, s.551. Ayrıca dönemin dış politika algısı ve şekillendirilişi üzerine bkz. Hüseyin Bağcı, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, Ankara, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. 2001.

³²⁵Kore Savaşına dair kapsamlı bir çalışma bkz. Mehmet Ali Tuğtan, *Kore Savaşı; Uzak Savaş Askerleri*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

³²⁶Olca Özkaya Duman, Haktan Birsnel, "Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası ve Bu Politikanın Dinamiklerine Etki Eden Dış Gelişmeler", *Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi*, Cilt; 1 Sayı; 1, Erzurum, 2012, s.301.

³²⁷NATO, Kuzey Atlantik Anlaşması Teşkilatı, Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, Portekiz, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arasında 4 Nisan 1949'da Washington'da imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması uyarınca kurulmuştur.

Antlaşmanın dibacesinde (önsöz-giriş) belirtildiği üzere, bu antlaşmaya taraf olan devletlerin gayesi, "*milletlerinin demokrasi prensipleriyle fert hürriyetleri ve hukukun hükümlerine üzerine müesses bulunan hürriyetlerini, müşterek miraslarını ve medeniyetlerini korumak ve müşterek müdafaaaları ve barış ve güvenliğin korunması için gayretlerini birleştirmektir.*" Başlangıçta on iki devletin işbirliğiyle akdedilmiş olan Kuzey Atlantik Antlaşmasına Londra'da 17 Ekim 1951 tarihinde düzenlenen bir Protokol ile Türkiye ve Yunanistan'ın; Paris'te 23 Ekim 1954'te imzalanan bir Protokol ile de Federal Almanya Cumhuriyetinin katılımı suretiyle üye devletlerin adedi on beşe yükselmiştir. Günümüzde ise üye sayısı yirmi sekizdir. Ömer İlhan Akıpek, "NATO Kuvvetleri Sözleşmesine Göre Vazife Kavramı ve Türkiye'deki Tatbikatı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt; 24 Sayı; 1-4, 1967, s.9-25.

³²⁸Türkiye'nin bu batıya yönelişindeki nedenler üzerine, Yusuf Sarıncay, *Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi (1939-1952)*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988.

soyunacak, nevi şahsına münhasırlıktan uzak, diplomasiyi etkin kullanmak yerine atıllaştırarak, gelişmelere ve müttefiklerin tercihlerine göre şekillenen aktif bir dış politika algısıyla hareket edecektir. Bu durumun yumuşak gücünden aldıkları günümüzde dahi henüz yerine konulamamıştır.

5.5. Soğuk Savaş, Darbe ve Türkiye

Soğuk Savaş,³²⁹ iki süper gücün ortaya koyduğu bir dengeleme oyunu, strateji ve üstünlük kavgasıdır aslında. Uzun zamana dahası emeğe mal olmuş bir süreç, güç muhafaza amacıyla tahdit politikası üzerine oturtulmuş bir bütündür. Bu bütünün bir ayağı NATO ise diğer ayağı kuşkusuzdur ki Varşova Pakti'dir.³³⁰

ABD Dış Politikasının tabanını geçmişteki hatalardan sakınmak ve savaşları engellemek düşüncesi oluşturur. Barış birinci koşulken savaşı başlatan ulusları tamamen bozguna uğratarak silahsız hale getirmek hedefiyle hareket edilir. İkinci koşul; hür iradenin, başka bir deyişle ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkının gelişmesini sağlamak ve gelecekte olması muhtemel buhranları engellemektir.³³¹ Bugün bile bu duruşundan sapma göstermeyen ABD için amaç ve o amaca giden her yolun mubah olma düşüncesi hiç şüphesizdir ki günümüz çok aktörlü oyunun köşe başını tutmaktadır.³³²

Soğuk Savaş yıllarına dönecek olursak başlarda tahdit politikasıyla hareket edilirken daha sonra onun yerine caydırma politikasıyla hareket eden bir ABD görürüz.³³³ Bu değişimin altında yatan hiç şüphesizdir ki ABD'nin yayılcı politikasının ekonomik tutarıdır. Bu iki gücün tahditle yürüttüğü dış politika algısı³³⁴ karşısında Türkiye kendi sıkıntılarıyla boğuşa

³²⁹ *Soğuk Savaş terimi* ilk kez, İngiliz gazeteci G. Orwell'in Tribune gazetesindeki yazısında yer aldı (1945). Bu terimin resmi olarak kullanılması; ABD Maliye ve Bakanlık danışmanı Bernard Bruch sayesinde olmuştur. (1947 de kongre konuşması sırasında kullanmıştır.) Tülin Tuncer, "Soğuk Savaş", *Kıbrıs Star Gazetesi*, 7 Nisan 2013 (erişim) <http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=146148>, 5 Şubat 2013.

³³⁰ *Varşova Pakti*; Almanya Federal Cumhuriyeti'nin NATO'ya üye olmasından birkaç gün sonra, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri Polonya, Sovyetler Birliği, Çekoslovakya, Macaristan, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Romanya ve Arnavutluk hükümet başkanları Varşova Pakti'ni imzalamış, Atlantik ötesi askeri ittifak NATO'ya karşı kurulan Varşova Pakti hep Sovyetler Birliği hâkimiyetinde kalmıştır. Christiane Hoffmann, "*Tarih: NATO'ya karşı Varşova Pakti*," 13 Mayıs 2005.

(erişim) <http://www.dw.de/tarih-natoya-kar%C5%9F%C4%B1-var%C5%9Fova-pakt%C4%B1/a-2524916>, 5 Şubat 2014.

³³¹ Ayça Ülker Erkan, "Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Arasındaki Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Dış Politikası", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt; 8 Sayı;1, 2010, s.184.

³³² Başkan Kennedy'nin Nutukları adlı kitabında Bir Amerikan başkanının seçim ve iktidarı sırasında yaptığı konuşmalardan derlemedir ve ABD sistemi ve algısı adına güçlü bir kaynaktır. Bkz. John W. Gardner, *Başkan Kennedy'nin Nutukları I-II*, çev. Altan Uslu, İstanbul, Menteş Kitabevi, 1966.

³³³ Erkan, "*Amerika...*" s.191.

³³⁴ Harry Truman'ın izlediği tahdit politikası, ABD'nin soğuk savaştaki dış politikasının temelini oluşturur. Bu politikanın amacı, Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa'dan Batıya doğru genişlemesini engellemek ve Komünist devletlerin saldırısı durumunda ABD'de sadece sınırlandırılmış bir güçle karşı koymaktır. Cumhuriyetçi Eisenhower ise tahdit politikası yerine caydırma politikasını seçer ve ABD'nin uyguladığı politikaların çoğu Rusların yayılmasını ve kendilerine tehdit unsuru olmalarını engellemektir. *A.g.m.* s.183.

dursun ekonomideki dalgalanmanın yanı sıra, girilen dar boğazla birlikte³³⁵Türkiye'nin, Soğuk Savaşın içinde nasıl bir rol oynadığı sorusuna yanıt aranmaya başlanmıştır.³³⁶

Yeni gelişmeler karşısında Orta Doğu'da nüfuz arttıran SSCB, Amerika'nın dış politikası için hoş olmayacağı gerçeğinden yola çıkacak olursak, Türkiye stratejik konumu gereği iki gücün tam ortasında kalmaktan kendini kurtaramamıştır. Aynı döneme tekabül eden Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılmak için atılan adımlar³³⁷ ardından gelen darbe³³⁸ ile Türkiye'nin siyasi hayatında yeni bir dönemi başlatmıştır.³³⁹ İlk önce meclis feshedilmiş, ardından yeni anayasa ile demokratik müesseselerin kurulması için hazırlıklara başlanmıştır.³⁴⁰ Avrupa Ekonomi Topluluğu ile ikinci adımın atılabilmesi için yönetimin sivil iktidara geçmesini bekleyen Avrupa'nın³⁴¹ aksine ABD, Türkiye ile ilişkileri sürdürmüş, askeri üslerini Türkiye'de konuşlandırmıştır. Üslerin sayısı günümüze kadar artarak gelmiş, Washington Enstitüsü'nün yayınladığı bir raporla³⁴² durumun ne ahvalde olduğu gözler

³³⁵Demokrat Parti döneminde, dış borçlanma olağan ve sürekli ana finansman yöntemi olarak kabul edilmiştir, öyle ki üretim dış borçlara bağımlı hale geldiğinden, dış borç bulunması istikrarın en önemli faktörü olmuştur. Nevin Çoşar, "Demokrat Parti Dönemi Maliye Politikası", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt; 60 Sayı;1, s.29-58.

³³⁶NATO üyeliği Türkiye'nin güvenlik arayışını sonlandırmadığından komünizm tehdidi algısı Türkiye'nin bölgesel paktların kuruluşuna öncülük etmesine neden olmuştur. Kuşkusuz aktif dış politika izlenmesinde kendi tehdit algılamasıyla ABD'nin tehdit algılamasının örtüşmesinin payı büyüktür fakat her şeyden önce SSCB'nin Türkiye ve bölge için değil aynı zamanda dünya barışı için de büyük tehdit olduğuna inanan Menderes, Atlantik'ten Pakistan'a uzanan çizgide güvenlik zinciri tamamlama noktasında çok hevesli gözükümü; bu düşünceyle NATO'ya katıldıktan sonra Balkan Paketi'nin ve hemen sonra da Bağdat Paketi'nin en hevesli mimarı olmuştur. *A.g.m.* s.2.

³³⁷Oya Akgöncü, *Türkiye'nin AB Stratejisi*, 2. Baskı, Ankara Nobel Yayın, Kasım 2010, s.31.

³³⁸26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gece saat 03.00'da İstanbul'da başlayan ihtilal bir saat içinde önemli ve kilit mevkilerin ele geçirilmesi ile tamamlanmış ve Türkiye, Ankara'dan gelecek olan radyo yayınına odaklanmıştır. Fakat İstanbul ve Ankara ekipleri arasındaki saat anlaşmazlığı nedeniyle İstanbul ekibi operasyonu Ankara'dan 2,5 saat önce tamamlamıştır. Ankara'da yapılmayan radyo yayını nedeniyle Orhan Erkanlı'nın darbeyi İstanbul'dan duyurma önerisi makul bulunmuş ve saat 4,36'da Binbaşı Kenan Ersoy'un sesinden darbe duyurulmuştur. *Hürriyet Özel Dosyalar*, 27 Mayıs 1960 Darbe Raporu, *Hürriyet Gazetesi*, 25 Kasım 2012, (erişim) http://dosyalar.hurriyet.com.tr/haber_resim_3/27_mayis_raporu.pdf, 12 Şubat 2014 *Hürriyet Özel Dosyalar*, 27.

³³⁹İhtilaller ve Darbeler Tarihi'nde "27 Mayıs" Alman ve Fransız tarihçilerin kitaplarından derlenen bir bölümde anlatılmakta, olaylara detaylıca yer verilirken sonuçlardan ziyade sebeplerin üzerinde durulmaktadır. Bkz. Michel Mourre, Pierre Dominique, Edmond Pognon, Michel Garder, Georges-Roux, Victor Franco, Jean Laurent, *İhtilaller ve Darbeler Tarihi I-II Cilt*, çev. Sabiha Bozbağlı, İstanbul, Yirminci Yüzyıl Yayınları, 1966, s. 415-429.

³⁴⁰*A.g.e.* s.180.

³⁴¹Darbe ile başlayan ve askeri idare altında geçen yıllar zarfında Avrupa Ekonomi Topluluğu, Türkiye ile ilgili herhangi bir işlem yapmamıştır. Ancak 1963 yılında sivil idareye dönüldüğü zaman, Avrupa Ekonomi Topluluğu ile ikinci adım atılmış ve 17 Eylül 1963'de Ankara Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Akgöncü, *Türkiye'nin...*, s.32.

³⁴²*Türkiye'deki ABD Üsleri; İncirlik Hava Üssü - Adana* (ABD hava kuvvetleri 39. Ana jet üssü) *İzmir Hava Üssü* (42 uçak ve 300 asker-personel bulunuyor) *Şile üssü* (Stinger füzelerinin fırlatılması için uluslararası standartlarda bir atış alanıdır) *Konya 3. Ana Jet Üs Komutanlığı* (Irak savaşı sürecinde NATO tarafından getirilen AWACS'lar burada üslenmiştir) *Balıkesir 9. Hava Jet Üssü* (Bu üstte 6 adet "vault" denilen füze rampası bulunmaktadır) *Muğla Aksaz Deniz Üssü*, *Ankara-Ahlalibeli*, *Amasya-Merzifon*, *Bartın*, *Çanakkale*, *Diyarbakır-Pirinçlik*, *Eskişehir*, *İzmir-Bornova*, *İzmit*, *Kütahya*, *Lüleburgaz*, *Sivas-Şarkışla*, *İskenderun*, *Ordu-Perşembe*, *Rize-Pazar*, *Erzurum*, *Van-Pirreşit* ve *Mardin'de NATO'ya bağlı Birleştirilmiş Hava Harekât Merkezleri*, *Malatya Kürecik-Füze Kalkam radarları*, *Afyonkarahisar Askeri havaalanı* (NATO tarafından "Ana Jet Bakım Üssü" olarak kullanılmaktadır ve NATO'nun en büyük 2. Havaalanıdır) *Tekirdağ Çorlu Havaalanı* (AWACS'lar burada üslenmiştir) *Hatay Kiseçik Radar Üssü*. "NATO'nun Türkiye'de kaç üssü var?" *İktibas Dergisi*, 19 Aralık 2012 (erişim) http://www.iktibasdergisi.com/news_detail.php?id=14514, 13 Şubat 2014

önüne serilmiştir. Sonuçları doğuran nedenleri irdelemeden doğruya ulaşılamayacağı gerçeğinden yola çıkarak ABD-Türkiye ilişkilerine bakacak olursak, şu gerçeği görürüz; Türkiye'nin konumu gereği, her daim ABD için vazgeçilmez ve gözden çıkarılmaz olduğudur lakin bu durumun Türkiye tarafından avantaja çevrilemeyeişinin nedenleri ayrı bir araştırma konusu olacağı için burada sadece tarihsel arka plana değinilecektir.

Türkiye'nin sivil yönetime geçtiği yıl başlayan Vietnam Savaşı,³⁴³ Soğuk Savaş'ın ikinci çatışması olarak tarih sayfasında yerini alırken Türkiye, aynı dönemde yönünü çevirdiği Batıda kendine yer edinme çabasına girişmiştir. Bu çabanın ilk adımı olarak addedilebilecek olan 1. Mali Protokol'ün³⁴⁴ ardından Ortak Gümrük Tarifesi uygulamalarına başlanmıştır. Bunun yanı sıra savunma sanayi ve savunmada bir yerlere bağlanma çabasında olan Türkiye, kapılarını açtığı dış yardımların sonuçlarıyla acı yüzleşmeler yaşamıştır. Çünkü dış yardım uygulama ve söylem açısından son derece masum görünse de gerçekte politik nüfuz edinme, siyaseti yönlendirme gibi kaygılar barındırır.³⁴⁵ Başlangıcı Kıbrıs Sorunu olarak adlandırılacak olaylar silsilesinde Kıbrıs Türklerine karşı yapılan terör içerikli şiddet hareketinde görürüz. Bu olaylar, Türkiye'yi yeni bir kısır döngünün içine sürüklemiş,³⁴⁶ ABD başlardaki çabasını aktif olarak sürdürmeyince elle tutulur bir sonuç alamayacağını anlayan Türkiye, askeri müdahale seçeneğini değerlendirmiştir.

Müdahale öncesi, ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'dan gelen mektup³⁴⁷ üslup bakımından hayli sert olmakla birlikte, ABD-Türkiye ilişkilerinde ilk gediği açmıştır. Nitelik bakımından muhatabına hayli yukarıdan bakan bir eda ile kaleme alınan mektubun diplomatik etiğe aykırı olduğu gerçeği yadsınamaz. Bu mektuba karşılık, Kıbrıs meselesindeki Türklerin haklı davası hem yazılı, hem de sözlü olarak Johnson'a, İsmet İnönü tarafından anlatılmıştır.³⁴⁸

³⁴³ Vietnam Savaşı'na dair kapsamlı bir çalışma için bkz. M. Vedat Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD Soğuk Savaşın Kaynama Noktası*, Ankara, Kent Kitapları, 2009.

³⁴⁴ Akgönenç, *Türkiye'nin...* s.33.

³⁴⁵ ABD Dış yardımlarının tarihsel arka planı için bkz. Özdemir Akbal, Amerikan Güvenlik Politikasının Dış Yardım Stratejisi, *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, 19 Ekim 2013, (erişim) <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/abd/2013/10/19/7255/amerikan-guvenlik-politikasinin-dis-yardim-stratejisi>, 7 Mayıs 2014.

³⁴⁶ Mehmet Seyfettin Erol, "İsmet İnönü Hükümeti Dış Politikası", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.575.

³⁴⁷ Johnson Mektubu ile başlayan sürece dair bir çalışma için bkz. Halil Şimşek, "Johnson Mektubu ve Türk Amerikan İlişkilerine Etkisi" *Yeni Dönemde Türk Dış Politikası 4. Uluslararası Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri*, Editör; Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacı Necetoğlu, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Kafkas Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2010, s.77-100.

³⁴⁸ Cevap mektubunda Türkiye, davasını anlatmanın yanı sıra, uğradığı hayal kırıklığı ile yapılan suçlamaların yersizliğini anlatmıştır. Ayrıca İsmet İnönü'nün, "yeni bir dünya kurulur, Türkiye'de bu dünyada yerini alır" sözleri Türkiye'nin ABD ile uygun adım giden dış politikasından şartlar zorlandığı takdirde yeni yollar bulmakta tereddüt

Mektubun sahip olduğu diğer bir önem; hiç şüphesiz Türkiye'nin batı dünyasında ne kadar yalnız olduğunu anlamasını sağlamasıdır. Bu noktadan sonra Türkiye, hangi yolu seçerse seçsin destek göremeyeceğini bilen bir ülkenin yapması gerekeni yapacak, adada yaşayan soydaşlarını kurtarmak için düğmeye basacaktır.³⁴⁹

ABD ile uygun adım yürütülen dış politika, artık dar boğaza girmiş, yeni yollar aramak zorunluluğu doğmuştur. Bu minvalde ortaya çıkan soğuk savaşın silahsızlanma çabalarıyla birlikte Türkiye-SSCB yakınlaşmasının³⁵⁰yanısıra, Bağlantısızlara açılım seçeneği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede altmışlı yılların ikinci yarısı sosyalist blok ve üçüncü dünya ile ekonomik ilişkilerin ve işbirliğinin canlanmaya başladığı yıllar olmuş, Türkiye kendine çizdiği yeni rotasında yol almaya başlamıştır.³⁵¹

5.6. Soğuk Savaş Bittiğinde...

Seksenlere gelindiğinde Vietnam'daki başarısızlık, ABD'de derin krizin ortaya çıkmasına neden olurken, soğuk savaş yumuşama dönemini³⁵²yaşamaktadır. Ardı ardına imzalanan silahsızlanma anlaşmaları³⁵³ile süper güçler, tahdit politikalarından ikna politikalarına³⁵⁴geçiş yapmaya başlamış olsa da Amerika askeri harcamalarında bir kısıtlamaya gitmemiş, karşı saldırı tavrından seksenlerin sonuna kadar ödün vermemiştir.³⁵⁵Türkiye bu değişim karşısında ikinci defa askeri idarenin altına girmiş, seksen darbesi yaşanmıştır.³⁵⁶1971'deki

edilmeyeceği gerçeğini gösterir niteliktedir. Bkz. Haluk Şahin, *Johnson Mektubu: Türk-ABD İlişkilerini Değiştiren Olayın Perde Arkası*, İstanbul, Gendaş Yayınları, 2002.

³⁴⁹Kıbrıs Barış Harekâtı üzerine yazılan birçok kitap, araştırma, günce ve belgesel film olmasına, rağmen konu Rumlar tarafından dünyaya kendi bakış açılarından başarılı şekilde servis edilmekte, Türkiye haklı davasını savunmanın çok uzağında kalmaktadır. Hatta öyle ki 11 Şubat 1959 tarihli Zürih'te imzalanan Garanti Anlaşması'nın ona verdiği yetkiyle yapılan bu harekât her ne kadar başarıyla sonuçlandırılmış olsa dahi halen çözümden uzak olarak Türkiye'nin kısırdöngüleri içinde başı çekmeyi sürdürmektedir. Kıbrıs Sorunu ve 1974 Müdahalesi için bkz. Tuba Ünlü, "Kıbrıs Sorunu ve 1974 Müdahalesi", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.681-689.

³⁵⁰Süleyman Seydi, "Demokrat Parti'nin Dış Politika'da Alternatif Arayışı (1957-1960)", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı14, 2012/2, s.1.

³⁵¹Şimşek, *Johnson...*, s.89-91.

³⁵²Lefebvre, *Amerikan...* s.46.

³⁵³Stratejik Silahların Sınırlanması Görüşmeleri (SALT) yerine 29 Haziran 1982 tarihinde ABD ile Sovyetler Birliği arasında Cenevre'de başlatılan Stratejik Silahların Azaltılması Görüşmeleri (START), 1945 yılında ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atmasının ardından geçen yaklaşık 37 yıllık süreçte silahların kontrolü yönündeki çabaların sonunda geline aşamada nükleer silahsız bir dünya yolunda önemli bir adım olmuştur. Sibel Kavuncu, "Nükleer Silahsızlanma Yolunda Start Süreci", *Bilge Strateji Dergisi*, Cilt 5, Sayı 8, Bahar 2013, ss.119-148.

³⁵⁴SALT görüşmeleri, Soğuk Savaş döneminde iki blok arasında iyi ilişkilerin ve karşılıklı anlayışın kurulmasını sağlamak bakımından önemli bir adım olmanın ötesinde hayal etmekte zorlanılan ancak hep ümit edilen bütün nükleer silahların yok edildiği, nükleer silahsız bir dünya için önemli bir başlangıç sayılabilir. *A.g.m.* s.120.

³⁵⁵Soğuk Savaş bitimine doğru Ronald Reagan 1981'de göreve başlamasıyla İnsan Hakları Beyannamesiyle 'özgürlük savaşçıların' destekleyeceğini bildirmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere Amerikan Dış Politikası geleneksel ideallerini sürmektedir. Erkan, "*Amerika...*" s.192.

³⁵⁶12 Eylül 1980 Cuma günü saat 03.59'da Türkiye radyoları (TRT) İstiklal Marşı'nın çalınmasıyla birlikte yayına geçmiştir sonrasında anons yapılmadan Harbiye Marşı çalınmış, marşın bitiminde Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Orgeneral Kenan Evren imzasıyla yayınlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin bir numaralı bildirisi

askeri muhtıra³⁵⁷ ve ardından 1980 darbesi arasındaki on yıllık süreçte Türkiye'nin ekonomik olduğu kadar siyasi ve sosyal alanda büyük iç sıkıntılar ve krizler yaşadığı³⁵⁸ ve neredeyse iç savaşın eşiğine geldiği gerçeğinden yola çıkarsak diplomasinin işlerliğini gölgeler nitelikte, iç çalkantılarıyla boğuşan bir ülke karşımıza çıkmaktadır. Aynı yıllarda küreselleşmenin ivme kazanmasıyla soğuk savaşın bitişe yönelmesi, dünya dengelerinde bir takım değişikliğe sebep olurken Türkiye bu resmin neresinde durmaktadır? Öncelikle diplomasinin konusunda hayli geriden gelen bir Türkiye olduğu gerçeğiyle hareket edersek, bunun haklı gerekçelerini hiç şüphesiz ki darbelerle kesintiye uğrayan demokrasi tarihinde bulabiliriz. Her ne kadar dönemin dış politika algısı süreklilik üzerine şekillendirilmiş, darbenin gerekçesi olarak iç meseleler gösterilmiş olsa da yeni yönetim, dışarıda kabul görmesini ve mevcut ittifak ilişkilerini aynen sürdürme anlayışını bir zorunluluk olarak algılamıştır.³⁵⁹

Darbelerin gölgesinden kurtulup da dünyanın değişim hızına ayak uydurma çabasıyla açılım sağlayan Turgut Özal dönemini yaşamaya henüz başlayan Türkiye, KKTC bağımsızlığını ilan etmesiyle yeni bir krizin fitilini ateşlemiştir. Bu kararın tepkileri birbiri ardına gelirken³⁶⁰ Türkiye bir kez daha görmüştür ki haklı davalarının hepsinde bir başınadır. Üstelik kendini anlatma becerisi olarak addedebileceğiniz diplomasinin ince kıvrımlarından yoksundur. Hal böyle olunca da Turgut Özal'ın Avrupa'ya yönünü çevirdiği dış politika

okunmaya başlanmıştır. “Girişilen hareketin amacı, ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır” denilmiş, Parlamento ve Hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır. Bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edilmiştir. Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır. Vatandaşların can ve mal güvenliğini sağlamak bakımından saat 05.00'den itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur.

“Vatandaşların sükunet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirimleri izlemelerini ve bunlara tam uymalarını ve bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetleri'ne güvenmelerini beklerim” diyen Kenan Evren aynı zamanda Türkiye için yeni bir dönemin başladığını da bu şekilde tüm dünyaya ilan etmiştir. Ece Ertem, “Bir gecede değişim adı: 12 Eylül Darbesi”, *CNN Türk Yaşam*, 12 Eylül 2011

(erişim) http://www.cnnturk.com/2011/yasam/diger/09/12/bir_gecede_degisimin.adi.12 eylul.darbese/588447.0/15 Şubat 2014.

³⁵⁷1970'e geldiğinde olaylar tırmanışa geçmiştir. 15-16 Haziran olayları ve çok sayıda “kent gerillası” tipi eylemin ardından dört Amerikalı subay kaçırılmıştır. Ordu tarafından hükümete 12 Mart Muhtırası verilir, bu yeni bir askeri darbe demektir. Darbe, 27 Mayıs'ın çağrışımlarıyla ilerici olarak algılanır başlangıçta ama, kısa sürede bunun tam tersi olduğu ortaya çıkar. Ordu içinde sol bir darbe planlanırken, bunu önlemek üzere, bir emir komuta zincirinde, 12 Mart darbesi yapılmıştır. “12 Mart Darbesi Bugün Başlamıştı”, *Kenthaber*, 12 Mart 2007

(erişim) <http://www.kenthaber.com/Haber/siyaset/Normal/12-mart-1971-darbese-bugunbaslamisti/4a97d1b2-ffba-4df5-af99-c1bb2d20f979>, 15 Şubat 2014.

³⁵⁸Akgöncü, *Türkiye'nin...* s. 41.

³⁵⁹Mehmet Emin Çağırın, “12 Eylül Askeri Darbesi ve Dış Politika Anlayışı”, Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.737.

³⁶⁰KKTC Kuruluşuna; İngiltere ve Fransa'nın başı çektiği ülkeler ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi sert tepkiler göstermiş ve bu girişimi kabul etmeyen Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı kabul edilmiştir. Ayrıca, ABD, KKTC tanımak isteyen Pakistan ve Bangladeş'i bu kararlarından vazgeçirmiştir. *A.g.e.* s.728.

algısı başarısızlıkla sonuçlanmaya en başından mahkûm olmuştur.³⁶¹

Özal'ın Amerika'ya yakın duran dış politika algısına ek olarak bölgesel bazda yapmaya çalıştığı atılımlar,³⁶² Osmanlı Devleti'nden miras kalan emperyalist tutum olarak algılanmış, Türkiye'ye kuşkuyla bakan Orta Doğu devletleri ile istenilen düzeyde iletişim kurulamamıştır.³⁶³ Turgut Özal, son dönemlerinde ki aynı yıllar soğuk savaşın bitiştir,³⁶⁴ Türk kökenli Cumhuriyetlere yaklaşmaya meyledilmiştir.³⁶⁵ Buradaki amaç; ortaya çıkan yeni denge içinde Türkiye'yi bölgesinde lider konuma getirmek olsa da Türkiye için bu süreç beklendiği gibi sonuçlanmamıştır³⁶⁶ ve ortaya çıkan Körfez Savaşı petrol odaklı yapısı, kriz tabanlı tavrı, görünürde yardım amaçlı duruşuyla Turgut Özal açısından fırsattan kaynak sağlayacaktır.³⁶⁷ Batılı müttefiklerinin yanında yer alan Türkiye, savaşla birlikte ABD'yi destekler bir yaklaşım sergilemiştir. Buradaki kazanımlarla kayıplar ayrı bir araştırmaya

³⁶¹AET, 1980 Askeri Darbesi'nden itibaren Türkiye ile ilişkisini ve çalışmalarını dondurmıştır. Türkiye'nin sivil yönetime geçmesinden sonra ilişkiler yeniden canlandırılma yoluna gidilmiş hatta Turgut Özal idaresindeki Türkiye 14 Nisan 1987 yılında Türkiye, AET'ye tam üyelik için başvurusunu yinelemiştir. Akgönceç, *Türkiye'nin...*, s. 44.

³⁶²Türkiye, kendisini hiçbir zaman bir Orta Doğu ülkesi olarak kabul etmemiş ve her zaman yüzünü batıya dönmüştür. Bölgesel gelişmelere karışmamayı yeğlemiştir. 1980'lerin sonunda Orta Doğu'daki olaylara karışan bir Türkiye, mevcut çizgide bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Özlen Çelebi, "Türkiye-ABD İlişkileri", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.757.

³⁶³Türkiye açısından bölge çok önemli olmakla birlikte, bölgedeki dengeleri dikkate almayan Türkiye'nin politikası bir takım kuşkulara sebep olmuştur. Maalesef Türkiye'nin bölgesel sorunlarda aktif tutum alma politikası Osmanlıyı çağrıştıran bir politik heves içinde olduğu, Batı ile işbirliği yaptığı ise emperyalizmle işbirliği yapan bir ülke suçlamasıyla karşılaştığı gözlenmektedir. Tayyar Arı, "Orta Doğu ile İlişkiler", Editör Haydar Çakmak, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012, s.776.

³⁶⁴Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde bölgesel sorunlar ve çatışmalar ön plana çıkmıştır. Yeni bağımsız devletlerle birlikte, sınır sorunları ve etnik temelli çatışmalar daha kolay görülmeye başlamıştır. Bunun sebebi iki kutuplu dünyada kutup liderlerinin kendi müttefikleri ve yakın coğrafyadaki çatışmaları engelleme ve kontrol etme yeteneğine sahip olmaları durumunun ortadan kalkmasıdır. Kamer Kasım, "Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu", *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:1 Sayı:1 Kış 2007, s.60.

³⁶⁵"Sovyetler Birliği'nin dağılması, Türk kökenli ve Müslüman Cumhuriyetleri dünya politik sahnesine çekerken, Türkiye'yi de dünya politikasında ön plana çıkarmıştır." Bu dönemde hem Türkiye'den hem de ülke dışında geniş bir çevre, Türkiye'nin yeni kurulan Türki Cumhuriyetleri, serbest piyasa ekonomisine ve çok partili bir siyasal sisteme yönelteceğini düşünse de Türkiye'nin kaynaklarının sınırlı oluşu, bu iddialı beklentilerin istenen sonucu vermesini zorlaştırır niteliktedir. Özlem Eştürk, "*Türkiye'de Liberalizm:1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Hatay, Temmuz 2006, s.110.

³⁶⁶Özal, Türkiye'nin Türki cumhuriyetlerle olan ilişkileri, beklenen düzeyde gerçekleştirememiştir. Bunların çeşitleri nedenleri vardır; **Bunlar;**

1) Uygulanabilir uzun vadeli bir stratejinin olmayışı,

2) Türkiye'nin siyasi, diplomatik nüfuzunun yetersiz kalması,

3) Özal'ın yeni kurulan bu devletler için fazla iyimser beklentiler içine girmiş olması,

4) Özal'ın yeni kurulan Türki cumhuriyetler arasındaki siyasi, kültürel, felsefi farklılıkların görmezlikten gelmiş olması olarak sayılabilir. *A.g.e.* s.111.

³⁶⁷Amerika Birleşik Devletleri tarafından stratejik öneme sahip olan kriz bölgesi, bu ülkenin konu ile diğer ülkelere oranla daha yakından ilgilenmesine neden olmuştur. Irak'ın Kuveyt'i işgal ederek dünya petrol rezervlerinin 2/3'ni kontrol edecek duruma gelmiş olması, ABD tarafından dünya ekonomisine karşı bir tehdit, kendilerine karşı şantaj olarak değerlendirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ile yaşanan bu gerginlik aşamasında gelişen Körfez krizi Türkiye için başka hiçbir yerde bulunmayacağı bir fırsat olarak ortaya çıkmıştır. Bu kriz, uzun süredir Türkiye'nin gündeminde olan, Doğu-Batı ilişkilerinde yaşanan yumuşamaya bağlı olarak Batı ülkeleri açısından Türkiye'nin stratejik öneminin azaldığı yönündeki endişeleri ortadan kaldırmıştır. Bir anlamda Türkiye, Batı ülkeleriyle yürüttüğü ilişkilerde en önemli kuzu olan stratejik önemine tekrar kavuşmuştur. Alptekin Molla, "Soğuk Savaş Sonrası Körfez Krizleri ve Türkiye-ABD-NATO İlişkileri", *Bahkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik Fener Dergisi*, Sayı-11, Yıl-2009,s. 34.

konu edilecek teferruatta olsa da hiç şüphesizdir ki Turgut Özal'ın karizmatik kişiliği ve liderliği, Türk dış politikasında meydana gelen değişiklikleri etkileyen temel faktör olmuştur.³⁶⁸

5.7. Çok Aktörlü Yeni Oyun ve Milenyum

Türk Dış Politikasının temelini oluşturan süreklilik özellikle AB politikasında Türkiye açısından hükümetler üstü bir değişmezliğe sahiptir.³⁶⁹Bu noktada Türkiye'nin Avrupa ile serüveni doksanlı yıllarla birlikte küreselleşmenin de ivme kazanmasıyla Türkiye açısından artan bir istek, Avrupa açısından sürekli bir engelleniş, reddediş şeklini almaya başlamıştır.³⁷⁰

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetle Birliği'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan kuzey Avrupa ülkelerinin AB üyeliği ile ilgilenen Avrupa için Türkiye gibi büyük bir ülkeyi bünyesine almak; hem ekonomik açıdan bir takım riskleri barındırmakta, hem de dini açıdan yapısını bozmak anlamına gelmektedir. Üstüne üstlük çok hevesli bir Türkiye karşısında durunca, ona isteklerini daha kolay yaptırabileceğini görmüştür. Hal böyle olunca diplomasi yerini teslimiyete bırakmışçasına Türkiye bir çabalama sürecine girmiştir. İstedığının tam üyelik olduğu gerçeğinden yola çıkacak olursak ona teklif edilen imtiyazlı ortaklık, Türkiye tarafından kabul görmezken, Avrupa açısından dengeleri bozmadan Türkiye'yi kendilerine istedikleri mesafede tutmanın yolu olarak görülmüştür.

Soğuk Savaşın ardından şekillenen yenedünya düzeni -çok kutuplu olarak adlandırılan yeni sistemin- içinde Türkiye, AB kapısından yarım asırlık bir bekleme sürecinin ardından yeni alternatifler arayışına girmiş, bu sefer AB bir yaklaşım tavrı sergilemiştir.³⁷¹Buradaki ana soru acaba bunca zaman AB'nin peşinden koşmak yerine acaba daha dik bir tavır sergilense, sonuçta bir değişiklik yaratılabilir miydi? Avrupa devletlerinin ezelden ebediyete tavrı belki değişmeyecektir lakin diplomasi ve yumuşak güç doğru kullanıldığında hiç şüphesizdir ki olmazı olur, yapılmazı yapılır, imkânsız ise imkânlı hale getirebilmek adına, çözümler üretecektir. Howard Zinn'in dediği gibi;

“Tarihi bilmiyorsan dün doğmuşsun demektir. Dün doğmuşsan, liderler sana istediği hikâyeyi anlatabilir.”

³⁶⁸Muhittin Ataman, “Özalist Dış Politika: Aktif ve Rasyonel Bir Anlayış”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı;7 2003/2, s.50.

³⁶⁹Gökhan Koçer, “Avrupalılaşmak” Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir Deneme”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No;26, Mart 2002,s.115.

³⁷⁰Akgönenç, *Türkiye'nin...* s.59.

³⁷¹1999 Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'nin AB üyeliği için aday statüsü ve diğer adaylarla eşit şartlarda olduğu resmen kabul edildi. Acun, *Atatürk...* s.405.

6. BÖLÜM TÜRKİYE’NİN YUMUŞAK GÜÇ UYGULAMALARI (2001-2011)

Yumuşak gücün çalışma boyunca biriken bir olgu olduğu konusunu birçok açıdan incelendikten sonra, son olarak hiç şüphesiz ki olay bazında yaşananlara bakmakta fayda vardır. Her ne kadar yumuşak güç konumuz olsa da, uluslararası ilişkiler disiplinin özünü meydana getiren ülkeler ve durumlardır. Bu durumlar karşısında bir ülkenin takındığı tavırla günümüz çok aktörlü oyununda kendini konumladığı yer açısından yumuşak gücün desteği ile kösteği analiz edilmesi gereken bir başlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlet eliyle yürütülen çalışmalar, uygulamada kamu diplomasisi formunu alarak ete kemiğe bürünüyor olsa da araştırma boyunca incelendiği üzere, yumuşak güç kavramını oluşturan, ona şekil veren, dahası yol almasını sağlayan birçok etken vardır.

Günümüzde ekonomik güç ile yumuşak gücün bileşkesinden doğan “*akıllı güç*” kavramı daha işlerlik kazanmış durumdadır.³⁷² Her ne kadar ABD³⁷³ başı çekiyor olsa da yumuşak gücün olgunlaşma çağına karşımıza “*akıllı gücü*” kullanan birçok ülke çıkacaktır.

Türkiye bu konuda ne kadar başarı gösterebilir? sorusunun cevabı niteliğinde 2001-2011 yılları arasında dünyada yaşanan gelişmeler incelenecek, Türkiye’nin verdiği reaksiyonlarla yumuşak gücün doğası karşılaştırıldığında görülecektir ki dün yaşananlar yarının önsözüdür. Bu noktada asıl hedefin akıllı güç olması gerektiği unutulmamalıdır çünkü dünyadaki gelişmeler ışığında, dünya artık “*bileşkeler çağını*” yaşamaktadır.³⁷⁴

Akıllı gücü bir nevi dengeleme politikası olarak düşünürsek; yumuşak güç ile akıllı güç arasındaki dengeleme politikasında asıl hedefin ne olduğu ve içinde barındırdığı hegemonyanın varlığı akılda tutulması gereken konuların başını çekmektedir çünkü her ilişkide olduğu gibi ülkeler arasında da etkileyen ile etkilenen olacaktır.

³⁷²Halkın beynindeki savaşı kazanmadan silahla bir yere varılamayacağı Irak ve Afganistan’daki savaşlarda test eden ABD de Obama dönemi ile birlikte, fikirler savaşını kazanmak düşüncesi kamu diplomasisi alanındaki çalışmaların sosyal medyadaki yeniliklere paralel olarak yeni bir çehre kazanmasını sağlamıştır. Akıllı güç başlığı altında tüm bu dönüşüm incelenmektedir. Bkz. Sait Yılmaz, *Akıllı Güç*, İstanbul, Kum Saati Yayınları, 2013.

³⁷³Akıllı güç kavramlaştırması Amerikan dış politikası üzerine yürütülen tartışmalardan doğmuştur. Sert güce aşırı dayanmanın ABD’nin mevcut yumuşak güç kapasitesini kullanılamaz hale getirdiğinden şikayet edilmektedir. Bu dengesizlik, her iki güç kategorisi bakımından da sıkıntısı neredeyse hiç olmayan ABD’nin dış politika hedeflerine ulaşmasını engellemektedir. M. Akif Okur, "Akıllı Güç" Tartışması Üzerine”, *Ankara Strateji Enstitüsü*, 2 Temmuz 2012, (erişim) <http://www.ankarastateji.org/yazar/doc-dr-m-akif-okur/-akilli-guc-tartismasi-uzerine/>, 12 Mayıs 2014.

³⁷⁴Devletler, çözmek zorunda oldukları problemleri dikkate alarak her iki unsurun muhtelif bileşkelerini kullanmalılar. *A.g.m.* s.1.

Türkiye bölgesel liderliğe soyunduğundan beri, etkileyen ülke olmak adına Orta Doğu'da siyasi, kültürel ve ekonomik varlığını artırma yoluna gitmiştir.³⁷⁵Bölgesel bazda birçok sıkıntıya sahip olan Orta Doğu ve Kafkasya'da Türkiye'nin farklı rakipleri olduğu gibi bu rakiplerle ilişkilerinde farklı stratejiler³⁷⁶ve işbirliği standartları geliştirmesi gerekmektedir. Türkiye, Kuzeyde Rusya, Güneyde İsrail gibi güçlü devletler ile karşı karşıyadır.³⁷⁷Bölgesel parametrelere bakacak olursak; ABD'nin Orta Doğu Politikası, İsrail-Filistin Sorunu, Rusya'nın Avrasya Stratejisi, Türk-İran İlişkileri ile sözde Ermeni Soykırımı iddialarının geldiği nokta şeklinde özetleyebiliriz.

Türkiye'nin sahip olduğu gücü kullanması kadar kullanım şekli de günümüz konjonktüründe önem arz etmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği ile yaşanan sancılı AB'ye uyum süreci³⁷⁸de Türkiye açısından dün bugün ve yarın üçleminde, neler yapıldı, neler yapılıyor ve neler yapılacak? sorularını mutlak sordurur niteliktedir.

Türkiye, uluslararası doğrudan yatırımları çekmek için, ekonomik, siyasi ve yasal yönden istikrarlı bir ülke olmak hedefindedir ve Türkiye'nin jeopolitik konumu, onu bölgesinde ve dünyada itimat edilen, güven duyulan ve beğenilen bir ülke olmaya zorlamaktadır. Türkiye, bölgesinde aktör olma konumunu ancak yumuşak güç kaynaklarına yapacağı yatırımlarla güçlendirebilir ve sürdürebilir.³⁷⁹

Son tahlilde 2001-2011 yılları arasında Türkiye'nin yumuşak güç kullanımındaki etkinliğinin izdüşümü, ekonomik açıdan yatırımcılar için cazip hale gelmesidir. Öyle ki Türkiye, 2001 yılından itibaren başlattığı, küresel ekonomiye uyum sağlayan yapısal reformlar sayesinde, doğrudan yabancı yatırımlar için cazip hale gelmiş; finans alanında yapılan reformlar sayesinde de, küresel krizden hızlı bir şekilde çıkması olanaklı hale getirilmiştir.

2002 yılından itibaren AK Parti hükümetinin, AB üyeliğine adaylık sürecinin de katkısıyla hızla gerçekleştirdiği bu reformlar sayesinde ekonominin liberalleşmesi, finans alanında verimliliğin ve direncin artırılması ve sosyal güvenlik sisteminin yeniden düzenlenmesi ekonomiye istikrar sağlamıştır. Bu reformlar ayrıca öngörülebilir bir ekonomik yapının

³⁷⁵Demir, *Kamu...*, s. 220.

³⁷⁶Türk Dış Politikasının en önemli zaaflarından birisi stratejik ve taktik adımların tutarlı bir teorik çerçeve içinde terkip edilememiş olmasıdır. Davutoğlu, *Stratejik...* s. 47.

³⁷⁷Bölgesel sorunlar ve bölge devletlerinin politikaları için bkz. Derleyen Tayyar Arı, *Orta Asya ve Kafkasya Rekabette İşbirliğine*, Bursa, MKM Yayınları, 2010.

³⁷⁸Bkz. Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği; Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları*, İstanbul Beta Yayınları, Şubat 2014.

³⁷⁹Necati Anaz, "ABD Örneğinde Yumuşak Güç Kavramı ve Dış Politika", *Ankara Siyasal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi(ASEM) Rapor*, Nisan 2013, s.24.

oluşturulmasına katkı sağlamış ve yatırım ortamını iyileştirmiştir.³⁸⁰Bunlar hiç şüphesizdir ki Türkiye'nin yumuşak gücünü arttırıcı role sahiptir. Çünkü yumuşak güç diğer güç unsurlarının bileşkesinden doğar ve gelişir. Ekonomik güç de bu bileşkenin olmazsa olmazıdır.

Yıllar bazında konuya yaklaştığımız için 2001-2011 arasında yaşanan gelişmelere ve yumuşak güç yansımalarına bakacak olursak;

6.1. 11 Eylül 2001-Dünya Değişiyor

Türkiye milenyumunu krizle karşılaşırken ABD Başkanı seçilen George W. Bush ile yeni bir dönem başlamıştır.³⁸¹İçeride kriz ile uğraşan Türkiye, Ocak ayında Fransa'nın sözde Ermeni Soykırımı Yasa tasarısını kabul etmesiyle aslında yumuşak güçten ziyade Türkiye'nin lobi çalışmalarında eksikleri, bu vesileyle görülmüştür.³⁸²Her ne kadar Fransa'ya sert tepki gösterilmiş olsa da sonuca etkisi olduğu pek söylenemez.³⁸³

Yumuşak gücün yurtdışı temsilcisi olan lobiler açısından Türkiye, önündeki uzun ve zorlu yoldan o yıllarda henüz haber değildir çünkü sözde Ermeni Soykırımı konusunda derdini bile anlatmaktan çok uzaktadır.³⁸⁴

Ermeni meselesinin bugününü anlamak için başlangıç noktasına bakmak gerekmektedir. Öyle ki bu kindarlığın başlangıç noktası addedilen 1915 tehcirden önce yıllarca süren isyanları, başkaldırıları ve kurdukları komiteler aracılığıyla diğer devletlerle işbirliği yapmak

³⁸⁰Emin Erçakar ve Erdal Tanas Karagöl, "Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımlar", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Analiz*, Sayı:33, Ocak 2011, s.3.

³⁸¹2000 yılında icra edilen Başkanlık seçimleri ile Cumhuriyetçi Parti'den ABD'nin 43'üncü Başkanı olarak seçilen George Walker Bush 2004 yılında yapılan seçimleri de kazanarak 20 Ocak 2001-20 Ocak 2009 tarihleri arasında sekiz yıl süre ile iktidarda kalmıştır. Eyyub Kandemir, "ABD Başkanları G.W. Bush ve B. Obama Dönemlerinde Yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejilerinde İttifak Söylemleri ve S.Walt'un İttifak Teorisi", *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, Kasım 2011, s.133.

³⁸²Fransa, daha Osmanlı İmparatorluğu döneminde Ermenilerin hamiliğini üstlenmiş ve özellikle bugünkü Güneydoğu Anadolu illeri ve Çukurova bölgesindeki Ermeniler ile yakın temas içinde olmuştur. Fransa'nın I. Dünya Savaşı'ndaki Anadolu operasyonlarında Ermeniler özel bir görev üstlenmiştir. 1916 yılında Fransa Başbakanı 'Ermenilerin mutlaka özgürleştirileceğini' söylerken aynı yıl Ermenilerden müteşekkil bir Ermeni lejyonu oluşturulmuştur. Bölge Ermenileri işgalci Fransa ile yakın mesai içinde olmuşlar ve bölgesel çatışmaların artmasında Fransız politikaları yıkıcı bir rol oynamıştır. Bu dönemde Fransa Ermenilere resmi ağızlardan bir çok vaatte bulunmuş, ancak bunlar yerine getirilmemiştir. Sedat Laçiner, "Ermeni Sorununun Fransa-Türkiye İlişkilerine Etkisi (2002 Yılına Kadar)", *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu(USAK) Stratejik Gündem*, 6 Ocak 2010, (erişim)http://www.usakgundem.com/ders-notu/16/ermeni-sorununun-fransa-t%C3%BCrkiye-%C4%B0li%C5%9Fkilerine-etkisi-2002-y%C4%B1na-kadar-.html, 12 Mayıs, 2014.

³⁸³Milliyet Gazetesi'nin derlemesinde 2001 ile 2009 yılları arasında adım adım Fransa'nın Ermeni Soykırım Yasası konusunda aldığı kararlara verilen tepkilere yer verilmiştir. Fransa'nın "2001'den Günümüze Ne Değişti?" *Milliyet Gazetesi*, 27 Ocak 2009,

(erişim) http://blog.milliyet.com.tr/2001-den-gunumuze-ne-degisti-/Blog/?BlogNo=15830, 12 Mayıs 2014.

³⁸⁴Fransız Parlamentosu 18 Ocak 2001'de aldığı kararla Türkiye'yi Ermenilere soykırım yapmakla suçlamış ve kararda "Fransa, 1915'te Ermenilerin maruz kaldığı soykırımı tanır" ibaresine yer verilmiştir. Hükümet kararı engellemek için neredeyse hiçbir şey yapmamış, hatta bazı bakanlar destek açıklamaları yapmış, karar daha sonra da 15 gün içinde Cumhurbaşkanı Jacques Chirac tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir. *A.g.m.* s.1.

suretiyle durmadan Osmanlı İmparatorluğunu yıpratmaya çalışmışlardır.³⁸⁵

Birinci Dünya savaşı ertesinde işgale uğrayan Anadolu'dan kendilerine pay isteyen Ermenileri kullanan Fransızlar, işler istediği gibi gitmeyince Anadolu'dan çekilmiş, ardında kendilerine vadedilmiş toprakların düşüyle yaşayan Ermenileri bırakmışlardır.

Bilkent Üniversitesi Tarih Profesörü Norman Stone'un dediği gibi;

*“Soykırım olmadığını ispatlamak için ne yapabilirim bilmiyorum. Bu saçmalığa derhal son vermelidir. Tarihte gerçek anlamda tek soykırım vardır, o da Yahudi soykırımıdır. I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nu işgal eden güçler, Türklerin soykırım suçu işlediğini ispatlamak için büyük çaba harcadılar ancak hiçbir kanıt bulamadılar, çünkü yok”*³⁸⁶

İşte yumuşak gücün çalışmadığı konuların başını çeken hiç şüphesizdir ki Ermeni sorunudur. Bu konuda Türkiye, kendi içinden çıkan çatlak sesleri bile ortak payda da buluşturamazken nasıl tüm dünyaya derdini anlatabilecektir?

Vedat Türkali'nin açıklamalarına bakacak olursak;

*“Hâlâ, Ermeni Soykırımı'nın gerçekten soykırım olmadığını öne süren sözde aydınlar var. İstibdat padişahı Abdülhamit'i tahttan indirdikleri için, devrimci ve ilerici olarak nitelenen İttihat ve Terakki'nin üç önemli ismi vardır. Talat, Enver ve Sait Halim Paşa... Bunca gerçeğin içinde halen “Biz soykırım yapmadık, Ermeniler Türkleri kesti” diyebiliyorlar.”*³⁸⁷

Görüldüğü gibi bu ülkede yaşayan biri ünlü bir tarihçi diğeri hatırı sayılır saygınlık derecesinde bir edebiyatçının taban tabana zıt açıklamaları varken konu çözümden çok uzaktadır, çünkü algılama biçiminde ayrıkşanan bu konu kimine göre Osmanlı'nın ayıbı, kimine göre soykırım, kimine göre ise büyük bir Ermeni yalanıdır. Adını ne koyarsak koyalım Ermenilerin Uluslararası platforma ustalıkla taşıdıkları kindarlıklarıyla, Türkiye'nin yumuşak güç dengesinde önemli bir soruna yol açmaktadır. Öyle ki 2015'de 100. yılını kutlayacakları bu soruna şu açıdan bakacak olursak; Anzak Günü ile aynı tarihe denk gelişinin yanısıra aynı günde anılıyor olması manidar değil midir? Bir yanda atalarını anmaya gelen ve her yıl şükranlarını sunan Avustralyalı ve Yeni Zelandalılar diğeri yanda

³⁸⁵Zeki Başar, “Geçmiş Unutan Ermeniler”, *Atatürk Üniversitesi Ermeniler Hakkında Makaleler Derlemeler*, 1978, s.3.

³⁸⁶Burcu Bulut'un Bilkent Üniversitesi Tarih Profesörü Norman Stone ile Ermeni soykırımı iddiaları hakkında yaptığı röportajın tamamı için, Burcu Bulut, “Türkiye, AB ile değil Doğu ile partner olmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Mayıs 2013, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/roportaj-haber/turkiye-ab-ile-degil-dogu-ile-partner-olmalı-09.05.2014-521824>, 12 Mayıs 2014.

³⁸⁷Halil Türkden'in Vedat Türkali ile yaptığı röportajın tamamı için, Halil Türkden, “Vedat Türkali: Sözde aydınlara göre Ermeni Soykırımı olmadı”, *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*, 2 Mayıs 2014, (erişim) <http://t24.com.tr/haber/vedat-turkali-sozde-aydinlara-gore-ermeniler-soykirimi-olmadı,257408>, 12 Mayıs 2014.

soykırım iddialarıyla yüz yıllık çalışmalarını anma adı altında kutlayacak olan Ermeniler... Hangisidir Türkler? Bir yanda düşmana dost muameleyi esirgmeden davranan mı yoksa diğer yanda iddia edildiği üzere soykırım yapan mı? Bu noktada konunun tarihçilere bırakılması gerektiği kanısındayız lakin siyasete alet edilmiş bu konudan siyasetçilerin el etek çekmeleri yakın gelecekte pek olası görülmemektedir.

2001 yılında yaşanan diğer önemli gelişme; Eylül ayında ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör saldırısıdır ki tüm dünyanın dengelerini kökten değiştirecek kuvvette³⁸⁸ olan bu saldırı, ABD'nin Orta Doğu hayallerini meşru kılacak, hatta tüm dünyanın desteği ile bir savaş başlatacak niteliktedir. Bu noktada Huntington'ın "*medeniyetler çatışması*"³⁸⁹ tezini destekleyici gelişmeler yaşanmış ve yaşanacaktır.

Eski dünyanın son, yenedünyanın ilk günü olan 11 Eylül'den sonra terörle mücadelenin çözüm yolu "*savaş*" olmuştur.³⁹⁰ Yumuşak güç işlevsiz hale gelirken, uzlaşmanın sona erişini ilan eder edayla Orta Doğu'da kan akmaya bir kere başlamıştır.³⁹¹ Özellikle o tarihte medya kartını oynayan ABD, yayınladığı görüntülerle şiddeti olağanlaştırma yoluna gitmiştir.³⁹² Kesintisiz yayınlarla insanlar gelişmelerden haberdar kılınırken, aslında alt metinde sindirme politikası güdülmüştür demek sanıyoruz ki abartılı bir yaklaşım olmaz. Bu noktada yumuşak gücün kadife kaplı demir yumruk olduğu savına³⁹³ tebessümle, ABD'nin

³⁸⁸Nye, *Yumuşak...*, s.29.

³⁸⁹*Medeniyetler çatışması*; Huntington'ın 1993 yılında Foreign Affairs adlı dergide yayınlanan makalesiyle ortaya çıkmış bir tezdır. 1996 yılında kitaplaşan bu tez; Dünya barışının önündeki en büyük engelin medeniyetler çatışması olduğu savıyla hareket etmektedir. Kimine göre fazla iddialı kimine göreyse çok tehlikeli fikirleri bünyesinde barındırmaktadır. Bkz. Huntington, *Medeniyetler...*, s.15-69. Emre Kongar'ın NTV'ye verdiği röportajda dikkat çektiği üzere; Huntington'a göre; Batı tektir, biriciktir, ulaşılmazdır. Bundan dolayı Huntington gibileri büyük birer Türkiye düşmanlarıdır ve tabii büyük bir Atatürk düşmanı. '*Medeniyetler Çatışması*' kitabında Atatürk'e ve Türkiye'ye önemli bölümler ayırmış ve çok ciddi olarak Atatürk'ün vizyonunu ve mirasını yok saymaya çalışmıştır. Teorileri Türkiye deneyiminin başarısız olmasına dayalı ya da diğer bir deyişle Türkiye Cumhuriyeti'nin laik ve demokratik bir İslam ülkesi olarak varlığı, şu anda adamın bütün teorilerini yok etmektedir. İslam uygarlığından Batı uygarlığına geçmiş, laik ve demokratik bir Müslüman ülke olarak, Türkiye Huntington tezlerinin yanlışlanmasının somut bir örneği. Dolayısıyla, Türkiye'ye ve bu ülkenin kurucusu Atatürk'e çok kızan Huntington, demektedir ki: "*Türkiye, Sovyetler Birliği çöktükten sonra Rusya'nın Lenin'i yok saymasından daha şiddetle Atatürk'ü yadsıyacak bir lider bulmadıkça ve tamamen Atatürk ilkelerini geri çevirmedikçe, düzelmez.*"

Röportajın tamamı için bkz. Defne Sarısoy, "Soğuk savaşın kalıntıları radikal İslam terörünü besliyor", *NTV-MSNBC*, 1 Aralık 2003, (erişim) <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/245912.asp>, 18 Mayıs 2014.

³⁹⁰Güleda Yücedoğan, "Terör, Savaş, Şiddet ve Medya", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:13, 2002, s.106.

³⁹¹11 Eylül ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Rowland Morgan ve Ian Henshall, *Amerikan Yalanları-11 Eylül ve Medeniyetler Çatışması*, İstanbul, Salyangoz Yayınları, 2006.

³⁹²*A.g.m.* s.108.

³⁹³*Kadife kaplı demir yumruk*; *Demir yumruk* yakın tehditleri bertaraf edebilecek askeri gücün çok üstünde bir silahlı kuvvete sahip olmak ilkesidir. *Kadife eldiven* ise rakip statüsündeki ve gelecekte rakip olabilecek devletlerle muhtemel bir düşmanlığı engellemek için etkileşime girmektir. *Kadife kaplı demir yumruk* esas ile hedeflenen diğer devletleri ABD'yi dengeleyebilecek bir güç tesis etmekten vazgeçirmek, Washington'a rekabet etmekten veya düşman olmaktan caydırmaktır. Peter D. Feaver, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin Genel Stratejisi" *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)*, 2 Temmuz 2012,

genel stratejisinin esaslarını dayandırdığı demokrasileri yaygınlaştırma esası, aslında Orta Doğu’da yaşanacaklara geçirilmiş süslü bir kılıftan başka bir şey değildir.

Afganistan’a savaş ilan etmek için hiç zaman kaybetmeyen ABD ve Bush yönetimi aslında genel stratejisinin gereği, radikal gruplardan algılanan tehdidi öncelikli tehditler arasına dâhil ederek³⁹⁴ Afganistan’ın ardından Irak işgaliyle birlikte, 11 Eylül öncesini ve sonrasını kesin çizgilerle birbirinden ayırmıştır.³⁹⁵ Amerika görüldüğü üzere yumuşak güç kavramını sadece işine geldiği noktalarda kullanmakta, konu kendi çıkarı olduğunda askeri güç kartını oynamaktan çekinmemektedir. Asya-Kafkasya ve Körfez üçgeninde kontrolü ele geçirmesi, hedeflediği dünya liderliğine onu taşıyacaktır. Bu hedefe ulaşmasında ilk adım; bölgeye giriş ise ikinci adım; kendine yakın rejimleri oluşturmak ve çıkarlarına hizmet edecek liderleri başa getirmek suretiyle hem amacına ulaşacak, hem de bölgenin kaynaklarını kullanacaktır.³⁹⁶ Bu noktada stratejik öneme sahip Türkiye’den yardım talep etmesi kaçınılmaz bir sonuçtur ki 1991 Körfez Harekâtı sırasında da yine yardım talepleri söz konusu olmuştur.³⁹⁷

Yumuşak güç açısından konuya yaklaşmamızı imkânsız kılan ana unsur, Bush hükümetinin seçtiği yöntem açısından sert güç üzerine odaklanmasıdır ki terörizm bu noktada yumuşak güç odağını kalabalıkların desteğini almak için kullanmıştır.³⁹⁸

Türkiye için aynı tarihlerde ana gündem maddesi; 2002 yılının Kasım ayında yapılan genel seçimlerle değişen iktidardır. Yönetime tek başına gelen Adalet ve Kalkınma Partisi Başbakan Abdullah Gül ile yeni bir dönemi başlatmıştır.³⁹⁹ Yeni yönetim henüz altı ayını dahi tamamlamamışken, ABD’nin talebi içerik olarak; Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Kuzey Irak’a gönderilmesidir. Etkili caydırıcılığın devamlılığı açısından Kuzey Irak’ta bulunacak kuvvetlerin gerektiğinde kullanılmasına ve muhtemel bir askeri harekât çerçevesinde;

(erişim) <http://www.bilgesam.org/incele/38/-soguk-savas-sonrasi-donemde-abd%E2%80%99nin-genel-stratejisi-/>, 18 Mayıs 2014.

³⁹⁴ ABD ve İngiltere kendilerinin “Meşru Müdafaa” hakkını gerekçe göstererek, 8 Ekim 2001’de Afganistan’a askeri harekât başlatmıştır. Murat Büyükbaş, *Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan’a Müdahalesi ve Afganistan’da Oluşturulan Yeni Yönetim Yapısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Isparta, 2006, s.76.

³⁹⁵ 11 Eylül öncesini ve sonrasının analizleri için bkz. Bülent Aras, *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*, İstanbul, Etkileşim Yayınları, 2006.

³⁹⁶ Sait Yılmaz, “Suriye Olaylarının Perde Arkası”, *TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi (TURAN-SAM)*, 30 Temmuz 2012, (erişim) <http://www.turansam.org/makale.php?id=4978>, 18 Mayıs 2014.

³⁹⁷ Türkiye, Saddam’a karşı diğer Orta Doğu ülkeleri ve Batılı devletlerin oluşturdukları koalisyonu destek vermiş ve Çöl Fırtınası Operasyonu sırasında topraklarını ABD’nin kullanımına açmıştır. Mehmet Öztürk, “I. Körfez Savaşı’ndan (1990-91)-11 Eylül Sürecine ABD’NİN Irak Politikası ve Bunun Türk-Amerikan İlişkilerine Etkisi”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:19, Ocak-Şubat- Mart 2010, s. 8.

³⁹⁸ Nye, *Yumuşak...* s.30-32.

³⁹⁹ Yaşar Taşkın Koç, “12 Eylül’den 12 Haziran’a Siyasi Partiler Adalet ve Kalkınma Partisi(AK Parti)”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Analiz*, Mayıs 2011, s.4.

Yabancı silahlı kuvvetlere mensup hava unsurlarının Türk hava sahasını kullanmaları için gerekli düzenlemelerin hükümet tarafından yapılmasına, anayasanın 92. maddesi uyarınca 6 ay süreyle izin verilmesi istenmiştir.⁴⁰⁰ Daha öz bir deyişle 1 Mart 2003 Tezkeresi Irak Krizi konusunda hükümete yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye’de bulunmasına ilişkin yetki veren Başbakanlık tezkeresidir.

Sonuç olarak 1 Mart tezkeresi TBMM’de, AK Partili vekillerin de aralarında olduğu bir çoğunlukça reddedilmesiyle o gün için sıkıntılı, zamana yayıldıkça büyük bir avantaja dönüşecek sonuçlar yaratmış, Türk-ABD ilişkilerinde uzun zaman onarılamayacak hasarlara yol açmıştır.⁴⁰¹ Lakin kapanıyor gibi görünen batı kapısının karşısında, açılan bir doğu kapısı Türkiye açısından yükselen bir yumuşak güç olarak değerlendirilebileceği gibi bedeli ileriki tarihlerde ödenmek üzere alınan bir kredi gibi de düşünülebilir çünkü tezkerenin reddedilmesi ABD’de büyük bir etki yaratmıştır.⁴⁰² Duruma ilişkin ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz’in yaptığı açıklamadan anlaşılacağı üzere; *“Oylamanın yapıldığı ve reddedildiği günün sonrasında, Türkiye bizim ödediğimizden daha büyük bir bedel ödemiştir. Türkiye’ye verilmesi düşünülen ekonomik paket, beklenenden çok daha büyük olabilirdi. Eğer karar geçseydi, Irak’ta istikrarı sağlamak için bu kadar vakit kaybetmezdik. Zaten bu da Türkiye’nin lehine olan bir durum değil”* diyerek hem şaşkınlığını dile getirmiş hem de konuşmasının devamında, *“Bu senenin başında Ankara’ya yaptığım ziyarette, Türk tarafının Irak’ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt Devleti kurulması konusundaki hassasiyetini anladığımızı defalarca dile getirmiş ve böyle bir durumun olmayacağını Irak’ın toprak bütünlüğünün korunacağını söylemiştim. Fakat ilginçtir, bugün Barzani ve Talabani Irak’ın geleceğinde anahtar rol oynayan 2 unsur durumuna gelmiştir.”*⁴⁰³

Sonuç olarak 1 Mart’taki tezkerenin reddi ile açıklamalardan anlaşıldığı üzere müttefik kabul edilenin artık Kürtler olduğu işitilmiştir. Zora giren ilişkilerin telafisi için çabaların sonuçsuzluğunu ilan edercesine yaşanan çuval krizi⁴⁰⁴ iki ülke arasındaki ilişkileri iyiden

⁴⁰⁰ Ahmet Ceylan ve İsa Uslu, “1 Mart Tezkeresi’nin Türk Dış Politikasına Etkisi”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 15 Haziran 2012, (erişim) <http://politikaakademisi.org/1-mart-tezkeresinin-turk-dis-politikasina-etkisi/>, 19 Mayıs 2014.

⁴⁰¹ Koç, *“12 Eylül’den...”*, s.5.

⁴⁰² Ceylan ve Uslu, *“1 Mart...”* s.1.

⁴⁰³ Röportajın tamamı için Bkz. Cengiz Candar ve Mehmet Ali Birand, “ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz Röportajı”, *CNN Türk*, 6 Mayıs 2003,

(erişim) <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=2572>, 19 Mayıs 2014.

⁴⁰⁴ 4 Temmuz 2003 cuma günü, ABD Kara Kuvvetleri’ne bağlı 173’üncü Hava İndirme Tugayı askerleri, Kuzey Irak Süleymaniye’deki Türk Özel Kuvvetleri Bürosu’na yaptıkları baskın sonucu 3’ü subay 8’i astsubay 11 Türk askerlerini esir almıştır. Amerikalılar daha sonra başlarına çuval geçirip Türk yetkilileri 8 araçlık bir konvoyla yanlarında peşmergeler, Irak’ın işgalinden sonra ABD güçlerinin bölgede karargâh olarak kullandığı Kerkük Havalimanı’na götürülmüşlerdir. Buradaki sorgulamanın ardından Türk askerler Bağdat’a nakledilmiş, ABD ve

iyiye zedelemiştir. Yumuşak gücün etkisiz kaldığı noktada sert gücünü tehdit politikasının içine serpen ABD karşısında Türkiye bir seçim yapmış, bedelini de ödemiştir.

6.2. 2003 Körfez Harekâtı ve Orta Doğu'da Savaşın ilk beş yılı

2002 yılında ABD için sahip olduğu gücün karşısında ileride tehdit olabilecek potansiyel rakiplere karşılık, askeri müdahale hakkına sahip olacağını öngören doktrin çerçevesinde saldırganlık meşru kılınmıştır.⁴⁰⁵ Birleşmiş Milletlerin uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımını yasaklayan anlaşmalarına aykırı olan bu doktrin, kendi çıkarları uğruna var olan sistemde delik açmaktan öte değildir aslında. Çünkü aynı saldırı ABD yerine başka bir ülkede vuku bulmuş olsaydı, tepkiler aynı şiddette olur muydu? sorusunun yanıtı kesinlikle hayırdır.

İngiltere ile birlikte ABD, “Irak’ın kitle imha silahlarından arındırılması ve Iraklıların daha iyi yaşam koşullarına kavuşturulması amacı” ile 20 Mart 2003 günü hava bombardımanı ile desteklenen bir kara harekâtı başlatmıştır. Bu noktada ABD için 2003 yılında Irak’a müdahalesinin nedenleri üzerinde duracak olursak; Görünen nedenler, Irak’ın kitle imha silahı elde etme çabasına son vermeyi reddetmesi ve Irak rejimi ile terörist gruplar arasında olduğu iddia edilen bağlar. ABD’nin Irak’ın zenginleştirilmiş uranyum elde etmeye çalıştığı ve El-kaide’yle işbirliği yaptığı iddiaları, Orta Doğu’yu kapsayan bir değişim projesini hayata geçirmek arzusu olarak sıralanabilir.⁴⁰⁶ Fakat olayların perde arkasında, Irak Petrolleri üzerinde tam denetim amacı bu nedenlerin göstermelik olduğu konusuna ispat niteliği taşımaktadır.⁴⁰⁷

ABD’nin Irak politikasının tabanına bakacak olursak; Özellikle petrol zengini Körfez ülkeleri başta olmak üzere Orta Doğu bölgesinde Irak’ın bölgesel güç olma politikasının önüne geçmek yatmaktadır. Irak’ı kitle imha silahları üretmekten alıkoymak bunun yanısıra

Türkiye arasında süren yoğun kriz diplomasisinin ardından 60 saat sonra hepsi serbest bırakılmıştır. Tolga Tanış,”13 Sayfalık Çuval Sırrı”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Temmuz 2013,

(erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/planet/23649390.asp>, 22 Mayıs 2014.

⁴⁰⁵11 Eylül sonrasında Bush’un adıyla yeni Amerikan dış politikasının temel mantığını oluşturan “*Bush Doktrini*” dünyayı tekrar soğuk savaş döneminde olduğu gibi ikili bir ayrıma tabi tutmaktadır. Bush 26 Eylül’de Kongre’deki konuşmasında tüm ülkelerin bir seçim yapması gerektiğini, “*ya bizimle beraberiniz ya da bizim karşımızda bulunan teröristlerle*” ifadesi ile net bir biçime kavuşan bu doktrin ile “*terör tehdidi*” söylemi dış politikanın merkezine yerleşmiş olmaktadır. Merve Mesçioğlu, “Kuvvet Kullanma Yasası ve ABD’nin 2003 Irak Müdahalesi”, *Akademik Perspektif Dergisi*, 23 Mart 2013,

(erişim) <http://akademikperspektif.com/2013/03/23/kuvvet-kullanma-yasagi-ve-abdnin-2003-irak-mudahalesi/>,

22 Mayıs 2014.

⁴⁰⁶*A.g.m.*, s.1

⁴⁰⁷ABD, bu işgal nedeniyle uluslararası kamuoyunda oldukça eleştirilmiştir. Irak müdahalesi ile ilgili olarak ABD’nin en çok eleştirildiği konuların başında, Kitle İmha Silahlarının (WMD) Irak’ta bulunmadığının işgal sonrası anlaşılmasıdır. Zafer Akbaş, “Devlet İnşaa Sürecinde Terörle Mücadele Sorunu: Irak Örneği ve Türkiye Üzerine Etkileri”, *The Journal Of Academic Social Science Studies (JASSS) Dergisi*, Cilt:5 Sayı:4, Ağustos 2012, s.323.

Saddam Hüseyin'i iktidardan uzaklaştırmak suretiyle Orta doğu bölgesinde ABD müttefiklerinin istikrarının devamını sağlamak olarak özetlenebilir⁴⁰⁸ Aslında bugün olduğu gibi dün de ABD; konu kendi çıkarları olduğunda hukuku yoruma açık hale getirmektedir. Bush döneminde Birleşmiş Milletler Sözleşmelerini ihlal etmek suretiyle Irak'ı işgal etmesi bu durumun en güzel örneğidir.⁴⁰⁹ Başlangıçta tüm dünyaya lanse edilen, Iraklıların daha iyi yaşam koşullarına kavuşturulması amacıyla başlatılan bu harekâtın geldiği nokta nedir? İstikrarsız, anarşik bir ortam... Oysa Saddam'ın devrilişinin ertesinde, Irak halkı Bağdat'taki Firdevs meydanında Saddam'ın heykelini yıkmış, büyük sevinç gösterileriyle dahası özgür bir hayata geçtikleri düşüncesi ile kutlamalar yapmışlardır.⁴¹⁰

Türkiye yanı başında gerçekleşen bu gelişmelerin yakınında durma gayretinde olmuştur. Başbakan Abdullah Gül, ABD Başkanı Bush'a mektup göndermiş, Irak krizine barışçıl bir çözüm yolu bulunmasını istemiştir.⁴¹¹ Her ne kadar bu yaklaşım bir işe yaramamış olsa da Türkiye savaşın değil barışın yanında duran tavrını bir kez daha sergilemiş, uzlaşmacı duruşundan ödün vermemiştir.

Mayıs ayı geldiğinde, Başkan Bush, Irak'ta savaşın bittiğini açıklamış, "*Savaşı kazandık, terörle mücadele ise devam ediyor*" diyerek Irak İşgalinden geri adım atmayacaklarını dünyaya duyurmuştur. Türkiye açısından bu, az ötesinde yaşanan istikrarsızlıkla dirsek temasında bulunacağı anlamına gelirken, Irak işgalinin sonuçlarına bakacak olursak; Irak kaybetmiş, devlet içerisinde bir iç savaş yaşanmıştır. Devlet fiili anlamda üçe bölünmüştür. ABD'nin tek başarısı Saddam Hüseyin'i devirmek olmuştur. Başarısızları ise Irak'ta savaş bittikten sonra ABD, denetimi elinden tamamen kaçırmak suretiyle aciz kalmıştır. ABD, işkence yapan ve hukuk tanımaz bir ülke olarak tescillenmiştir. Ham petrol fiyatlarının hiç hesapta yokken 77 doların üzerine çıkması sonrasında yaşanan durum ABD'ye yansımıştır. Anti-Amerikanizm bütün dünyaya, özellikle Arap ve Müslüman ülkeler içerisinde tsunami etkisi yaratmış,⁴¹² ABD Irak'ı işgal etmesi sonrasında tüm dünyada tepkilerle karşılaşmıştır. Özellikle uluslararası alanda ABD'ye terörist devlet yakıştırılması yapılmıştır. Bu işgalle birlikte ABD'nin hegemonyasının sorgulandığını görmekteyiz ki bu yumuşak gücünü devre

⁴⁰⁸Bülent Uğrasız, "ABD'nin Irak Politikası", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:5, Sayı:4, 2003, s. 152-153.

⁴⁰⁹Ayşe Bahar Hurmi, "Bush ve Obama Karşılaştırması Çerçevesinde Amerikan Dış Politika Analizi", *Alternatif Politika Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, Nisan 2010, s. 63.

⁴¹⁰"Saddam Hüseyin Devrildi", *Hürriyet Gazetesi*, 9 Nisan 2003.

(erişim) <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=139191>, 22 Mayıs 2014.

⁴¹¹Önder Yılmaz, Ezelhan Üstünkaya, "Türkiye Olmasaydı ABD Vurmuştu", *Milliyet Gazetesi*, 18 Ocak 2003, s.17.

⁴¹²"2003 Irak Savaşı", *Akademik Perspektif Dergisi*, 6 Mayıs 2014, (erişim) <http://akademikperspektif.com/2014/05/06/2003-irak-savasi/>, 23 Mayıs 2014.

dışı bırakan ABD için önemli bir kayıptır kanısındayız.⁴¹³

2003 yılının Türkiye açısından inişler ve çıkışlarla dolu bir yıl olduğunu görmekteyiz.

Yaşanan krizlerin yanında güzel başarılarla da imza atılmıştır. Bunlar;

Yazar Orhan Pamuk'un, "*Benim Adım Kırmızı*" adlı romanıyla dünyanın en büyük edebiyat ödüllerinden "Impac-Dublin'e" layık görülmesidir,⁴¹⁴

Türkiye, Letonya'nın Başkenti Riga'da yapılan 48. Eurovision Şarkı Yarışması'nda Sertab Erener'in İngilizce olarak seslendirdiği "*Every Way That I Can*" adlı parçayla birinci olmuştur,⁴¹⁵

Yönetmen Nuri Bilge Ceylan'ın "*Uzak*" adlı filmi, 56. Cannes Film Festivali'nde "Elephant" filmiyle birlikte en iyi film seçilmiştir.⁴¹⁶

Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in işbirliğiyle "*Haydi Kızlar Okula*" kampanyası Van'dan başlatılmıştır.⁴¹⁷

Yönetmenliğini Ferzan Özpetek'in yaptığı "*Karşı Pencere*" adlı film, İtalya'daki Yabancı Basın Merkezi'nin "Globo D'Oro" adlı sinema ödüllerinden "En İyi Film" dâhil 5 ödül birden kazanmıştır.⁴¹⁸

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Turizmi Teşvik Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'u onaylamıştır. Kanun tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olduğu yerler veya turizm potansiyeli yüksek yerlerin, Bakanlar Kurulu kararıyla "*kültür ve turizm gelişim bölgesi*" ilan edilebilmesini öngörmekte, bu bölgelerdeki taşınmazların yerli ve yabancı yatırımcılara tahsisi kolaylaştırmaktadır.⁴¹⁹

TÜBİTAK-BİLTEN tarafından teknoloji transferi yöntemiyle üretilen Türkiye'nin ilk mini gözlem uydusu BİLSAT, Rusya'dan uzaya gönderilmiştir.⁴²⁰ Tüm bu gelişmeleri ve başarıları alt alta topladığımızda Türkiye açısından yumuşak güç ivmesinin çıkışı gösterdiğini söyleyebiliriz öyle ki peş peşe gelen sanatsal başarılar başta olmak üzere, yılın başında imzalanan idam cezasını kaldıran Avrupa Sözleşmesi ile Türkiye prestij kazanma yolunda

⁴¹³Nye, *Yumuşak...*, s.34.

⁴¹⁴Milliyet Dış Haberler Servisi, "Orhan Pamuk'a Büyük Ödül", *Milliyet Gazetesi*, 20 Mayıs 2003, s.12.

⁴¹⁵Milliyet Magazin Servisi, "Avrupa'ya Türk Müziği Damgası", *Milliyet Gazetesi*, 25 Mayıs 2003, s.3.

⁴¹⁶Alin Taşçıyan, "Uzak'a Büyük Ödül", *Milliyet Gazetesi*, 26 Mayıs 2003, s.3.

⁴¹⁷UNICEF, "Haydi Kızlar Okula Eğitim Programı" 2001-2005,

(erişim)http://www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html, 22 Mayıs 2014.

⁴¹⁸Milliyet Yaşam, "Karşı Pencere 5 ödül daha aldı", *Milliyet Gazetesi*, 3 Temmuz 2003,

(erişim)http://www.milliyet.com.tr/2003/07/03/yasam/yas06.html, 23 Mayıs 2015.

⁴¹⁹"4957 Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 25186, 1 Ağustos 2003.

⁴²⁰NTV Teknoloji Bilim ve Uzay, "Gözlem Uydusu BİLSAT Uzayda", *NTVMSNBC Haber*, 27 Eylül 2003,

(erişim)http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/235855.asp, 23 Mayıs 2014.

emin adımlar atmıştır.⁴²¹Özellikle 1 Mart Tezkeresinin TBMM'den geçmemesini takdirle karşılayan, Avrupa'daki Devletleri ve AB açısından konuyu ele aldığımızda sonuç; memnuniyet verici olarak değerlendirilmektedir.⁴²²Her ne kadar Türkiye ne yaparsa yapsın Avrupa için asla bu yeterli olmayacaktır lakin dünya platformu Avrupa'dan ibaret olmamakla birlikte Orta Doğu'da başlayan savaş, devam eden süreçte yeni oluşumlara gebe olan, bölgesel güçleri doğuran ve geliştiren yeni bir dünya düzenini doğuracaktır.⁴²³Türkiye bu durumda nerede konumlanacak ve fırsatları kendi lehine nasıl dönüştürecek gibi soruların cevapları o tarihlerde henüz verilmemiştir.

2003 yılının son aylarında Türkiye'ye sıçrayan terör saldırıları sonucu, İstanbul Şişhane'deki Neve Şalom Sinagogu ile Şişli'deki Beth İsrail Sinagogu önünde iki ayrı patlama olmuştur. Bununla bitmeyen saldırılara bir yenisi daha eklenmiş, İstanbul'da yine kamyonetli ikiz intihar saldırıları düzenlenmiştir.⁴²⁴Bu noktada terörizmin doğasında var olanlara bakmak gerektiği kanısındayız. Çünkü terörizm bir siyaset yapma biçimi olarak addedilebilir öyle ki bunu en radikal şekilde yapıldığını söylemek, silahla gerçekleştirilen siyasetin en uç örneğidir demek yerinde bir yaklaşımdır.

Terörizm savaşın en vahşi türüdür. Hedef kitlenin halk olduğu bir vahşet sergilenirken savunmasız kitleye sürpriz saldırı yapmak suretiyle hedeflenen devlet ya da toplumu sarsmak amaçlanır. Başka siyasal yöntemlerle elde edilemeyecek sonuçlar elde edilebilir. Terörizm daha çok güçsüzün güçlüye karşı verdiği gayrı-muntazam bir savaş biçimidir.⁴²⁵Türkiye işte 2003 yılında bu saldırının hedefine konmuş lakin istenilen etki yaratılamamıştır.

2004 yılıyla birlikte Orta Doğu'da akan kan durmak yerine artarak akmayı sürdürürken, ABD askerlerinin Ebu Garib Hapishanesi'ndeki işkence skandalı⁴²⁶asında savaşın

⁴²¹Hürriyet Anasayfa, "Türkiye idamı kaldıran protokolü imzaladı" *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ocak 2003, (erişim) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/01/15/235048.asp>, 23 Mayıs 2014.

⁴²²Meral Tamer, "Tezkerenin Reddi AB Yolunu Açtı", *Milliyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2003, s.6.

⁴²³Arı, *Orta...*, s.295-324.

⁴²⁴Sinagoglardaki ayin sırasında bomba yüklü iki ayrı kamyonetin intihar eylemcilerince havaya uçurulmasıyla gerçekleştirilen saldırılarda 20 kişi ölmüş, 303 kişi yaralanmıştır. Milliyet Sürmanşet, "Bomba Yüklü Araç Dehşetiyle Tanıştık", *Milliyet Gazetesi*, 16 Kasım 2003, s. 18-24.

Londra merkezli Arapça gazete "El Kudüs El Arabi", İstanbul'daki ilk saldırının ardından El Kaide'nin üstlendiğini açıklayan bir bildiri aldığını duyurmuştur. Milliyet Sürmanşet, "El Kaide Üstlendi", *Milliyet Gazetesi*, 17 Kasım 2003, s.17. Levent'teki HSBC Bankası Genel Müdürlüğü ve Beyoğlu'ndaki İngiltere Başkonsolosluğu'na yapılan saldırılarda Başkonsolos Roger Short ile Sanatçı Kerem Yılmaz'ın de aralarında bulunduğu 27 kişi ölmüş, 450 kişi yaralanmıştır. Milliyet Sürmanşet, "Bizi Yıkamazlar", *Milliyet Gazetesi*, 21 Kasım 2003, s.2-20.

⁴²⁵Kübra Karaokay, "Terörizm ve Siber Terör", *Akademik Perspektif Dergisi*, 1 Mart 2014, (erişim) <http://akademikperspektif.com/2014/03/01/terorizm-ve-siber-teror/>, 23 Mayıs 2014.

⁴²⁶Abdülkadir Şen, "Irak Dosyası: İşgal ve Direniş", *International Press Medya*, 19 Mart 2013,

çirkinleşen tarafını, fotoğraf karelerine sığdırmıştır. İnsanların insanlıktan vazgeçtikleri an ne denli aşağılık yaratıklara dönüşebileceklerine delil niteliği taşıyan bu fotoğraflar, aynı zamanda ABD'nin özgürlükler ülkesi imajını yerle bir etmiştir.⁴²⁷

Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin mahkemeye çıkarılmış, kendisini yargılamak için kurulan özel mahkeme, Saddam Hüseyin'e 7 ayrı suçlama yöneltilmiş, rejimin üst düzey yetkilileri de aynı mahkemede yargılanmıştır.⁴²⁸

Yılın sonunda Irak'taki ABD'li silah denetçilerinin başında bulunan Charles Duelfer, Irak'ta araştırma yapan uzmanların, 1991'den sonra ülkede herhangi bir kitle imha silahı üretildiğine dair kanıt bulamadığını açıklamış,⁴²⁹ bu noktada savaşa gerekçe olarak gösterilen neden ortadan kalmış lakin ABD Irak'ı terk etmemiştir.

2004 yılı boyunca dünyanın muhtelif yerlerinde terör saldırıları gerçekleştirilmiştir. Bunlar; Madrid'de meydana gelen patlamalarla başlamış,⁴³⁰ Moskova Metrosu'na düzenlenen saldırılarla terörün her an, her yerde olabileceği dünyaya gösterilmiştir.⁴³¹ Oysa kanın aktığı yer olan Orta Doğu için ölüm kanıksanmış bir haldedir. Ağustos ayı sonunda Moskova'da bir intihar saldırısı düzenlenmiş, her iki saldırı da Çeçenistan'ın bağımsızlığını isteyen yabancı bir grup tarafından üstlenilmiştir.⁴³² Tüm bu saldırıların hedefindeki Rusya, "dünyanın herhangi bir yerinde terörist üstleri vurmaya hazır olduğunu" açıklamıştır.⁴³³

Endonezya'nın başkenti Cakarta'daki Avustralya Büyükelçiliği önünde bomba yüklü bir aracın havaya uçmuş, saldırıyı El Kaide bağlantılı İslam Cemaati üstlenmiştir.⁴³⁴ Bu noktada terör kavramını incelemekte fayda vardır. Terör; kavram olarak, Türkçedeki karşılığı ile "korkutma, yıldırma" ve tedhiş anlamına gelmektedir. Ancak bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, yoğunluk olarak oldukça büyük çaplı ve birey ya da bireylerin ruhsal yapılarını birden bire kaplayan korku durumunu ve şiddet halini ifade etmektedir.

(erişim) <http://www.pressmedya.com/dosya/5727/irak-dosyasi-1-bolum.html>, 28 Mayıs 2014.

⁴²⁷Nye, *Yumuşak...*, s.36.

⁴²⁸"Dünyada 2004", *Birleşik Metal İş Sendikası Sendikam Dergisi*, Sayı:4, Ocak-Şubat 2004, s.17.

⁴²⁹Sercan Reçber, "Irak'a Yönelik Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği", *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi(USAM)*, Cilt:4, No:13, s. 74.

⁴³⁰Milliyet Manşet, "Terör Avrupa'da", *Milliyet Gazetesi*, 12 Mart 2004, s.14-15.

⁴³¹Milliyet Anasayfa, "Metroda Katliam", *Milliyet Gazetesi*, 7 Şubat 2004, s.18.

⁴³²Sinan Oğan, "Terör Moskova Metrosunda Hortladı:37 Ölü", *TÜRKSAM Dış Politika Araştırma Merkezi*, 29 Mart 2010,

(erişim) <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/147-teror-moskova-metrosunda-hortladi-37-olu>, 28 Mayıs 2014.

⁴³³"Dünyanın 2004 Günlüğü", *CNN Türk*, 31 Aralık 2004.

(erişim) <http://www.cnnturk.com/2004/dunya/12/31/dunyanin.2004.gunlugu/62351.0/index.html>, 18 Mayıs 2014.

⁴³⁴*A.g.m.* s.1

Günümüzde çokça kullanılan bir terim olmasına rağmen terörün ortak kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Konu ile ilgili birçok tanım yapılmış, ancak uluslararası arenada ortak bir kavram üzerinde birleşilememiştir. Bunun nedeni; bir tarafın terörist ilan ettiğini, diğer tarafın özgürlük savaşçısı olarak nitelemesidir.⁴³⁵

BM Genel Sekreteri Kofi Annan, ilk kez Irak'taki savaşı “*gayri meşru*” olarak nitelendirmesini bu perspektiften değerlendirecek olursak, Irak'taki savaş devlet eliyle yürütülen terörizm sınıfına sokulmalı mıdır?⁴³⁶

Tüm bu gelişmelerin yakınında olduğu kadar uzağında duran Türkiye için 2004 yılı, Kıbrıslı Rumların BM tarafından sunulan ve Kıbrıslı Türklerce kabul edilen barış planını⁴³⁷ reddetmesiyle birlikte, değişen bir soruna evrilmiştir.⁴³⁸ Aynı yıl, Avrupa Birliği, Polonya, Slovenya, Slovakya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Litvanya, Letonya, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni saflarına katarak 25 ülkeye ulaşmıştır.⁴³⁹ AB'nin temellerinin atıldığı 1957'den bu yana bu en önemli genişleme olarak nitelendirilen bu genişlemeyle nüfusu neredeyse yarım milyara ulaşmıştır.⁴⁴⁰

Hollanda'nın Noordwijk kasabasında düzenlenen AB savunma bakanları toplantısında, Avrupa jandarma gücü kurulmasına ilişkin niyet beyanı anlaşması imzalanmış, “*Avrupa jandarma gücü*” adıyla çok uluslu bir polis gücü oluşturulmasını öngören anlaşmayı Fransa, İspanya, İtalya, Portekiz ve Hollanda'nın savunma bakanları imza koymuştur.⁴⁴¹

Brüksel'de gerçekleştirilen AB Zirvesi'nde Kıbrıs odaklı tartışmaların ardından Türkiye ile 3 Ekim 2005'te müzakerelere başlanması kararlaştırılmış,⁴⁴² bu gelişme Türkiye açısından memnuniyetle karşılanmıştır. Çünkü Türkiye için müzakerelerin başlanması demek; (her ne kadar üyelik yolunun ilk adımı sayılsa da) onlarca yıl AB kapısında bekletilen bu ülke için

⁴³⁵Karaokay, “*Terörizm...*”, s.1.

⁴³⁶ABD Terörle mücadele edişinin detaylı analizi için bkz. Süleyman Özeren, Hüseyin Cinoğlu, Murat Sever, “ABD'nin Afganistan ve Irak'ta Terörle Mücadele Politikası”, *Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınır aşan Suçlar Araştırma Merkezi(UTSAM)*, Raporlar Serisi:14, Ocak 2010.

⁴³⁷Annan Planı detayları için bkz. Necmiye Uçansoy, “Kıbrıs Dosyası Annan Planı”. *Sabah Gazetesi*, (erişim) http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/kibris13/dosya_13.html, 28 Mayıs 2014.

⁴³⁸2003 yılına kadar Kıbrıs konusu ile Türkiye'nin AB'ye üye olma girişimleri ayrı konular olarak ele alınmaktaydı. Fakat 2004 yılı AB İlerleme Raporu'ndan itibaren Kıbrıs bir şart olarak rapora yerleştirilmiştir. Akgönenç, *Türkiye'nin...*, s. 128.

⁴³⁹“Avrupa Birliğinin Genişlemesi”, *Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı*, 18 Nisan 2014. (erişim) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=109>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴⁰“Avrupa İmparatorluğu”, *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2004, (erişim) <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/05/01/452147.asp>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴¹AB Savunma Bakanları Toplantısı”, *Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı*, 17 Eylül 2014. (erişim) <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=32400&l=1>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴²Akgönenç, *Türkiye'nin...*, s. 166.

üyeliğe kabul edilmişçesine büyük sevince dönüşmesi olağandır.⁴⁴³

Anayasa’da yapılan değişiklikler kapsamında Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış, 80 yıllık Türk Ceza Kanunu başta olmak üzere Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Ceza İnfaz Kanunu gibi temel kanunlarda değişikliğe gidilmiştir.⁴⁴⁴ Bu değişim yumuşak güç ivmesini çok daha yukarılara çeken itici kuvvet niteliği taşımıştır. Öyle ki Türkiye bu adımlarıyla dünyaya daha demokratik, daha modern, daha güçlü bir ülke olmak yolunda ilerlediği mesajını verirken aslında uzun zamandır birikimini yaptığı yumuşak güç olgusunun imaj bütünlüğünde ayak direttiğini kısacası bu ülkede develere binilmediğini göstermiştir.⁴⁴⁵

Kasım ayına gelindiğinde; ABD’de yapılan başkanlık seçimlerini Başkan George Bush kazanmış,⁴⁴⁶ bunun ardından ABD’nin Cidde’deki konsolosluğuna saldırı düzenlenmiştir.⁴⁴⁷

2005 yılında da terörün daimi adresi olan Orta Doğu’da kan akmaya devam ederken terör saldırılarına bir yenisi daha eklenmiş, Londra metrosunda bombalar patlamıştır.⁴⁴⁸ Bu noktada terör teknolojik gelişmeleri lehine kullanmasıyla birlikte daha öldürücü ve başa çıkılması güç bir hale dönüşmüştür.⁴⁴⁹ Aynı dönemde Türkiye, Mavi Akım Projesi’nin⁴⁵⁰ resmi açılış törenini Samsun’da gerçekleştirmiş, açılışa Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi ve Recep Tayyip Erdoğan katılmıştır.⁴⁵¹ Böylesi büyük projelerin içerisinde yer almak hiç şüphesizdir ki Türkiye’nin yumuşak gücüne ve ekonomisine katkı sağlayacaktır. Ayrıca hayata geçirilen enerji projeleri⁴⁵² ile Türkiye

⁴⁴³Bu noktada AB sürecine dair yazılmış birçok kaynak olmasına karşın T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı yayımları yoruma kapalı olarak süreci ele almasından ötürü konuya odaklıdır. Bkz. “Türkiye-AB Katılım Müzakereleri” *T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları*, No:6.

⁴⁴⁴Bkz. “Siyasi Reformlar” *T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları*, No:4.

⁴⁴⁵Türkiye, 2013’de yayınlanan “*Yeni İknâ Ediciler*” raporunda yurtiçinde AB Reformlarını uygulayan bir ülke olarak değerlendirilmiştir. Özyer, “*Yumuşak...*”, s.33.

⁴⁴⁶“George Walker Bush”, *Milliyet Gazetesi*,

(erişim) <http://www.milliyet.com.tr/george-bush/?PAGE=5>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴⁷Irak’ta ölen Amerikan askerlerinin resmi rakamı bini geçmiştir. “İşte ABD’nin Irak’taki gerçek kayıpları”, *Dünya Bülteni*, 5 Kasım 2006,

(erişim) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=5613>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴⁸“Londra’da Terör Dehşeti”, *Sabah Gazetesi*, 7 Temmuz 2005,

(erişim) http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/londrada1110/dosya_1110.html, 28 Mayıs 2014.

⁴⁴⁹Nye, *Yumuşak...*, s.29.

⁴⁵⁰**Mavi Akım Projesi:** Mavi Akım Projesi, Rusya’nın İzobilnoye sahasından üretileceği söylenen doğal gazı, Rusya Federasyonu topraklarında 396 km., Karadeniz’in altında 392 km. ve Türkiye’nin Samsun sahillerinde kıyıya ulaştıktan sonra da Samsun-Ankara arasında 501 km. kat ettikten sonra, toplam 1289 kilometrelik bir hat ile, Türkiye’ye yılda 16 milyar metre küpe ulaşacak miktarlarda ulaştırmayı (satmayı) hedefleyen; teknik ve ekonomik olduğu kadar, stratejik açıdan da “oldukça ihtiraslı” olarak niteleyebileceğimiz bir projedir. Necdet Pamir, “Mavi Akım Projesi Nedir, Ne Değildir?”, *Avrasya Kültür ve Toplumsal Gelişim Derneği*, 16 Temmuz 2003,

(erişim) http://www.avrasyatr.org/e-analiz_TR/e-analiz_1.html, 28 Mayıs 2014.

⁴⁵¹“Mavi Akım vanası resmen açıldı”, *BBC Türkçe*, 17 Kasım 2005,

(erişim) http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2005/11/051117_bluestream_pipeline.shtml, 28 Mayıs 2014.

⁴⁵²Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğalgaz Boru Hattı, Nabucco, Türkiye-Yunanistan-İtalya Doğalgaz Boru Hattı projeleri Türkiye’nin içinde olduğu hatlardır. Detaylı bilgi için bkz. Ela Uluatam, “Avrupa Doğalgaz Piyasasında Yeni Dengeler”, *Ekonomik Forum*, Ağustos 2010, s.65-67

coğrafi konumunun ona verdiği avantajla zengin Asya ve Kafkas kaynaklarının batıya taşınmasını sağlayan, sahip olduğu misyonu gibi coğrafi açıdan da birleştirici bir rol üstelenecektir. Bu noktada şunu sormamız gerekir, Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum kartını oynamak konusunda ne kadar mahirdir?

Konumuz yumuşak güç olduğu için sanat ve spor alanlarında Türkiye'nin ev sahibi olduğu etkinliklerden söz etmemiz gerekmektedir ki 2005 yılında 23. Dünya Üniversite Yaz Spor Oyunları, İzmir'de yapılmıştır.⁴⁵³ Ayrıca İstanbul Park'ta ilki yapılan Formula 1 yarışları İstanbul ve Türkiye için ev sahipliği yaptığı büyük bir organizasyondur.⁴⁵⁴ Aynı yıl içinde Türkiye yeni ceza kanunu yürürlüğe sokmuş,⁴⁵⁵ ayrıca AB ile katılım müzakerelerine başlamıştır.⁴⁵⁶

Orta Doğu'nun ayrılmaz bir parçasına dönüşen kan ve gözyaşı 2006'da adeta zirve yapmış, 2003'teki Amerikan işgalinden beri şiddet sarmalından kurtulamayan Irak, mezhep çatışmalarının tırmanmasıyla birlikte adeta kan gölüne dönmüştür. Yılın sonunda idam edilen Saddam Hüseyin'le birlikte bir devir kapanmış, rengini kıızıldan alan yeni bir dönem başlamıştır.⁴⁵⁷

2003'teki tezkere krizinin yaraladığı Türk-Amerikan ilişkilerindeki normalleşme süreci bu iniş-çıkışlarla devam etmiştir. İlişkiler Dışişleri Bakanı Gül ve ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın, Temmuz ayında Washington'da bir araya gelmesi ve iki ülke arasında "*ortak vizyon belgesi*" üzerinde mutabakata vardıklarını açıklamalarıyla rahatlamıştır.⁴⁵⁸ Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Eylül ayındaki ziyareti ise ilişkileri ısıtan diğer bir etken olmuştur diyebiliriz. Oval Ofis'teki sıcak Bush-Erdoğan görüşmesi planlanandan çok daha uzun sürmüş, Bush, Erdoğan'ı "*barış adamı*" olarak nitelendirmiştir.⁴⁵⁹ Bu arada ABD, PKK ile mücadeleden sorumlu özel temsilci pozisyonu oluşturarak bu göreve NATO eski komutanlarından Emekli General Joseph Ralston'ı atamış, Ralston, birkaç kez Türkiye'ye

⁴⁵³“UNIVERSIADE 2005 açılış töreni yapıldı.“, *Milliyet Gazetesi*, 11 Ağustos 2005, (erişim) <http://www.milliyet.com.tr/2005/08/11/son/sonspo43.html>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁵⁴Yarışlarla ilgili detaylı bilgi için bkz. Otomobil, “İstanbul'da Formula:1,” *Downtown Dergisi*, Sayı: 35.

⁴⁵⁵Hakan Hakeri, “Madde madde yeni TCK”, *Radikal Gazetesi*, 5 Haziran 2005, (erişim) <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=154868>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁵⁶Akif Özer, “Temel Belgeler Eşliğinde Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:66-67, Temmuz-Aralık 2007, s.78.

⁴⁵⁷Hürriyet Dünya, “Saddam İdam Edildi”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Aralık 2006, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/5699191.asp>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁵⁸Anadolu Ajansı, “Orta Vizyon Belgesinde Mutabakat”, *Sabah Gazetesi*, 5 Temmuz 2006 (erişim) <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/07/05/dun95.html>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁵⁹Anadolu Ajansı, “Erdoğan-Bush Görüşmesi Tamamlandı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ekim 2006, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/politika-haber/erdogan-bush-gorusmesi-tamamlandi-02.10.2006-8162>, 29 Mayıs 2014.

gelerek konuyu dengi Edip Başer ile görüşmüştür.⁴⁶⁰Bu noktada ABD açısından PKK, Türkiye ile zora giren ilişkileri normalleştirmek adına atılan bir adım olarak nitelendirilebilir ki yumuşak güç unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır ve Türk kamuoyunda yükselen ABD antipatisinin direncini kırmaya yöneliktir.

Türk dış politikası açısından 2006 yılına AB müzakere süreci ve Kıbrıs damgasını vurmuştur. AB'nin, limanların Rumlara açılmasını öngören Ankara Protokolü'nü uygulamaya koyması için Türkiye'ye 2006 sonuna kadar süre tanımış olması bütün sene boyunca, aksi durumda yaşanması öngörülen 'tren kazası' senaryosunun konuşulmasına yol açmıştır.⁴⁶¹Türkiye, tren kazasını önlemek için Ocak ayında eylem planını açıklamasına karşın, Rumlardan olumlu cevap alınamamıştır. Rumlara limanlarını açmak için AB'nin KKTC'ye serbest ticaret sözünü tutmasını şart koşan Ankara, Aralık ayındaki AB zirvesi öncesi bir çıkış yaparak Rumlara bir liman ve hava limanlarını bir yıl süreli açabileceğini bildirmiştir.⁴⁶²Rumların reddettiği teklif, Avrupalıların kafasını karıştırarak daha sert kararlar almalarını önleyen bir hamleden öteye gidememiştir ne yazık ki.⁴⁶³

Sözde Ermeni soykırımını 2001'de yasalaştıran Fransa Meclisi bütün ikazlara rağmen bir adım daha ileri giderek, Ekim'de sözde soykırımını inkâr edenlere hapis ve para cezasını öngören yasa teklifini kabul etmiştir. AB'nin TCK'nın 301. maddesini değiştirmesi için Türkiye'ye baskı yaptığı bir dönemde geçen yasaya Avrupalı yetkililerin yanı sıra Fransız aydın ve tarihçiler de tepki göstermiştir.⁴⁶⁴Avrupa Parlamentosu Genel Kurulu Türkiye raporuyla ilgili yaptığı oylamada, 1915 olaylarıyla ilgili Ermeni iddialarının tanınmasını

⁴⁶⁰"Irak- PKK ile Mücadele Konusu", *Boğaziçi Üniversitesi-Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği(TÜSİAD)Dış Politika Forumu-2005*, s.1

⁴⁶¹Milliyet Dünya, "Kıbrıs'ta Düğüm", *Milliyet Gazetesi*, 9 Mart 2006, (erişim) <http://www.milliyet.com.tr/kibris-ta-dugum/dunya/haberdetayarsiv/09.03.2006/148913/default.htm>, 29 Mayıs 2014

⁴⁶²Aralık 2006'da Türkiye'nin Ortaklık Antlaşması'nı yeni üyeleri de kapsayacak şekilde genişletmesini düzenleyen Ek Protokolü, Kıbrıs'ı da kapsayacak şekilde uygulamayı aksattığı gerekçesiyle katılım müzakereleri sarsıntı geçirmiş ve sekiz başlıkla ilgi müzakereler askıya alınmış vaziyettedir⁹⁴. Bunun yanında başta mevcut genişlemeden sorumlu Komiser Olli Rehn olmak üzere, farklı düzeyde birçok AB yetkilisi Kıbrıs ile ilgili Ek Protokolü, Türkiye'nin tam olarak uygulayarak, Rum gemi ve uçaklarına karşı limanlarını açmasını, aksi takdirde katılım müzakerelerinin askıya alınabileceğini sıklıkla her fırsatta ifade etmektedirler. Ayrıca yine son zamanlardaki bütün ilerleme raporlarında Türkiye'nin Ek Protokolü, Kıbrıs'ı da kapsayacak şekilde tam olarak uygulaması; Kıbrıs ile ikili ilişkilerin normalleştirilme çağrısı tekrarlanmaktadır. Rum ve Yunan ikilisi bu suretle Türkiye'yi kısıpca aldıklarını ve adanın tamamının meşru hükümetiymiş gibi, Türkiye tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınmayı ummaktadırlar. Hasan Mor, "Kıbrıs Sorununun Türkiye-AB İlişkilerine İndekslenme Süreci", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt: XII, Sayı:1-2, 2008, s.1021.

⁴⁶³Müslüm Köse, Selcen Bayün, Murat Akduman, Uğur Barutçu, "Limanların Rum Bandralı Gemilere Açılması", *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2014/1, s.36-41.

⁴⁶⁴Sabah Siyaset, "Ermeni yasa teklifi kabul edildi", *Sabah Gazetesi*, 12 Ekim 2006, (erişim) <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/10/12/siy100.html>, 29 Mayıs 2014.

öngören değişiklik önermelerini reddetmiştir.⁴⁶⁵

2007 boyunca Türkiye-ABD ilişkilerini etkileyecek olan bir numaralı sorunun temelleri atılmış, Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA), 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarının ABD Kongresi'nin gündemine getirilmesi için kampanya başlatmıştır. ABD'nin Avrupa ve Avrasya işlerinden sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Dan Fried, Amerikan Kongresindeki Ermeni tasarısının geçmesi durumunda, İncirlik Hava Üssü'nün kapatılabileceğini ve ABD Hava Kuvvetlerinin Türk hava sahasından yararlanma imkânlarının kısıtlanabileceğini söylemiştir.⁴⁶⁶

ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde, 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını içeren tasarımı kabul etmiş, ABD Dışişleri Bakanlığı, tasarının kabul edilmesinden üzüntü duyulduğunu bildirmiştir.⁴⁶⁷ Ayrıca Beyaz Saray, tasarının "*Kongre'de nihai olarak kabul edilmesini engellemek için çabalarını sürdüreceğini*" kaydetmiştir.⁴⁶⁸

2007 yılına gelindiğinde Orta Doğu'da savaş beşinci yılını doldurmuş, ABD'nin yeni Irak stratejisini açıklayan Başkan George W. Bush, başta başkent Bağdat olmak üzere Irak'ta güvenliğin ilerletilmesi amacıyla bu ülkeye ilave Amerikan askeri göndereceğini resmen duyurmuştur. Ayrıca Başkan Bush, vermiş olduğu kararların Irak'a daha fazla istikrarsızlık getirdiğini ilk defa açıkça kabul etmiştir.⁴⁶⁹ ABD'nin Irak savaşının planlayıcılarından olan eski Savunma Bakanı Donald Rumsfeld ise görevinden ayrılmasından bu yana ilk kez verdiği röportajda, Irak savaşı konusunda vicdanının rahat olduğunu ve geceleri rahat uyduğunu söylemiştir.⁴⁷⁰ Bu noktada yaşananlar konusunda vicdanı sızlamayan liderlerle yol alan ABD için kaybedilen sadece yumuşak güçten ibaret değildir kanısındayız.

⁴⁶⁵ Anadolu Ajansı, "AP'den Ermeni iddialarına ret", *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Ekim 2007, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/apden-ermeni-iddialarina-ret-24.10.2007-76892>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁶⁶ "Ermeni tasarısı geçerse ne olur?", *Samanyolu Haber*, 15 Mart 2007, (erişim) <http://m2.samanyoluhaber.com/Ermeni-tasarisi-gecerse-ne-olur-haberi-160244.html>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁶⁷ Dünya Haberleri, "Ermeni Soykırımı Tasarısı kabul edildi", *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ekim 2007, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/flas-ermeni-soykirimi-tasarisi-kabul-edildi-10.10.2007-74273>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁶⁸ Doğan Haber Ajansı, "Koçaryan: "Sınır soykırım sonucu oluştu", *CNN Türk*, 10 Kasım 2009, (erişim) <http://www.cnnturk.com/2009/dunya/10/10/kocaryan.sinir-soykirim.sonucu.olustu/547040.0/>, 29 Mayıs 2014.

⁴⁶⁹ Zaman Dünya, "George Bush itiraf etti: Irak'ı daha da istikrarsızlaştırdık", *Zaman Gazetesi*, 15 Ocak 2007, (erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_george-bush-itiraf-etti-iraki-daha-da-istikrarsizlastirdik_487817.html, 29 Mayıs 2014.

⁴⁷⁰ Anadolu Ajansı, "Rumsfeld: Geceleri rahat uyuyorum", *Zaman Gazetesi*, 11 Eylül 2007, (erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_rumsfeld-geceleri-rahata-uyuyorum_587042.html, 29 Mayıs 2014.

Öte yandan Askeri yeteneklerini artırma hedefindeki AB, uzun süredir oluşturmak istediği “*Acil Müdahale Gücü*” birimlerine yılbaşında işlerlik kazandırmıştır.⁴⁷¹

AB Komisyonu’nun genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn, Türkiye ile müzakereleri sürdürmek için ellerinde “*sağlam bir yetki*” bulunduğunu ve “*üyelik müzakerelerinin sürmesinin hem Türkiye, hem de AB’nin çıkarına olduğunu*” bildirmiştir.⁴⁷² Fransa Cumhurbaşkanı adayı Nicolas Sarkozy, rüşvete, terörizme, organize suçlara karşı mücadele için “*Akdeniz Birliği*” kurulmasını önermiş ve Türkiye’nin bu birlikte yer alabileceğini savunmuştur.⁴⁷³ Bu noktada AB ihtiyaç duyduğu her konuda Türkiye’yi yanında isterken Türkiye’nin kişilik haklarını hiçe sayarak davranmasının altındaki ironi tam olarak budur aslında. Türkiye güçlü ve iyimser bir ülke olarak her zaman elinden geleni yapmak duygusuyla hareket ederken, Fransa gibi kendini büyük gören, yetkin gören dahası akıllı gören ülkeler ve liderler tarafından iyi niyeti suiistimal edilmektedir.⁴⁷⁴

AB devlet ve hükümet başkanlarının Brüksel’de yaptıkları zirvede, dışişleri bakanlarının daha önce Türkiye ile ilgili olarak genişleme konusunda aldığı kararlar değiştirilmeden onaylanmış, Aralık’ta toplanan AB dışişleri bakanları, Fransa’nın ısrarı nedeniyle “*katılım konferansı*” yerine “*hükümetler arası konferans*” ifadesini tercih etmiş, “*müzakerelerin amacının üyelik olduğu*” ifadesini kullanmaktan kaçınmıştır.⁴⁷⁵ Görüldüğü üzere; AB kendi içinde söz birliğini, fikir birliğini, din birliğini sürdürmekte, Türkiye’yi her daim kendinden uzak tutmaktadır. Bunu yapmasının altında yatan nedenlerden bir tanesi; Türkiye’nin Müslüman bir ülke olmasıdır. Hal böyle olunca da Türkiye açısından yıllar geçmekte lakin sorunların başlıkları değişmemektedir.

Orta Doğu’da yaşananlar beş yıllık zaman dilimini doldururken batılı büyük güçlerin hırslı yaklaşımlarının faturası halklara, çocuklara, kadınlara kısacası masumlara kesilmektedir.

⁴⁷¹Bosna ve Kosova krizlerinden ders çıkaran AB karar alıcıları, arkasında askeri güç bulunmayan diplomasiyi bir çabadan öteye geçemeyeceğini dikkate alarak, Avrupa askeri yeteneklerini geliştirmenin yollarını aramaya başlamıştır. Bu kapsamda, caydırıcı bir askeri güç oluşturularak, özellikle Balkanlar gibi Avrupa güvenliğini doğrudan etkileyebilecek coğrafyalarda yeni çatışmaların önlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca 2007’den itibaren uygulamaya koyduğu *Muharebe Grupları Planı* ile acil müdahale yeteneğini resmi söyleme taşımıştır. Ümit Çelik, “Askeri Müdahaleler ve Avrupa Birliği-Birleşmiş Milletler İlişkileri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:12, No:2, 2013, s.28-35.

⁴⁷²“Sarkozy’nin Türkiye tavrına tepki”, *BBC Türkçe*, 25 Mayıs 2007, (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/05/070525_eu_sarkozy.shtml, 28 Mayıs 2014.

⁴⁷³Deniz Altınbaş, “Sarkozy sömürge peşinde”, *Hürriyet Gazetesi*, Mayıs 2007, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6629329.asp?gid=202>, 28 Mayıs 2014.

⁴⁷⁴Devletin onuru bahis konusu olduğunda devlet adamı tereddütsüz hayır demelidir. İnan, *Hayır...* s.90.

⁴⁷⁵Anadolu Ajansı, “Paris’in istediği oldu: İki müzakere faslında 'üyelik' ve 'katılım' ifadesi yok”, *Zaman Gazetesi*, 11 Aralık 2007, (erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_parisin-istedigi-oldu-iki-muzakere-faslinde-uyelik-ve-katilim-ifadesi-yok_623596.html, 28 Mayıs 2014.

Dünyayı daha yaşanılır bir yere dönüştürmek yerine, kendini ve kendi menfaatlerini düşünen liderler ve süper güçler oldukça ne savaşlar bitecek, ne de dünya yaşanması bir yere dönüşecektir. Yumuşak güç bu noktada can simidi olabilir mi bilinmez ama silahın açtığı yarayı açmayacağı kesindir.

Çalışmanın odaklandığı 2001-2011 yıl aralığının orta noktasında ve olayların alt alta yazılıp okunmasının ertesinde şunu söylemek gerekir ki Türkiye, elinden geleni yapan, kaynaklarını ve olanaklarını kullanmak konusunda yollar ve yordamlar almış bir ülke olduğu kadar yalnız bir ülkedir. Bölgesinde liderlik hedefinde dursa da Batı için Doğuya, Doğu için Batıya ait kalmaya, arada sıkışmaya ne yazık ki mahkûm edilmektedir. Bunun çözümü için atılacak adımlar elbette ki vardır ve atılacaktır fakat hangi adımın doğru olduğunu bilmek için önce yolu öğrenmek sonra yola uygun ayakkabılar giyinmek gerekmektedir.

6.3. 2008 Küresel Kriz ve İsrail'in Gazze Saldırısı

2008 yılıyla birlikte, bağımsızlığını ilan eden Kosova'yı ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur.⁴⁷⁶ Bu noktada Türkiye'nin Balkan politikasını incelemek gerekir ki 2000 yılından sonraki süreçte Balkan ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve sorunların çözümlenmesine yönelik ortak bir algının yer ettiği yeni bir dönem başlamıştır.⁴⁷⁷

Türkiye'nin 2002'den itibaren uyguladığı dış politikasının temel özellikleri; sorunları çözmek odaklı bakış açısıdır. Sürekli işleyen mekanizmalar oluşturmak suretiyle üst düzey siyasal diyalog çerçevesinde çalışan bir kamu diplomasisidir. Hedef, maksimum işbirliği, toplumlararası etkileşim, bölgesel huzur alanı yaratmak olarak özetleyebiliriz.⁴⁷⁸

2008 yılına bakarken spor ve sanat alanındaki başarılarla da değinecek olursak; 110 ülkeden gelen birçok çocuk, Türkçe Olimpiyatları'ndaki performanslarını sergilemiş,⁴⁷⁹ Yönetmen Nuri Bilge Ceylan '*Üç Maymun*' filmiyle 61. Cannes Film Festivali'nde en iyi yönetmen ödülünü almış, ödülünü kucaklarken, "*Benim yalnız ve güzel ülkeme ithaf ediyorum*" demiştir.⁴⁸⁰ Frankfurt Kitap Fuarı'nın bu yılki konuk ülkesi Türkiye olmuş, ayrıca Fuarın resmî açılışını Cumhurbaşkanı Gül yapmıştır.⁴⁸¹

⁴⁷⁶Mehmet Karaaslan, "Bağımsız Kosova", *Indigo Dergisi*, 19 Şubat 2008, (erişim) <http://arsiv.indigodergisi.com/arsiv/mehmet329.htm>, 30 Mayıs 2014.

⁴⁷⁷Burhanettin Duran, Kemal İnat, Muhittin Ataman, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Türk Dış Politikası Yılığ 2009*, SETA Yayınları XIII, Mart 2011, s.434.

⁴⁷⁸*A.g.e.* s.437

⁴⁷⁹*Uluslararası Türkçe Olimpiyatları*, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler ile yurt dışında yaşayan Türk öğrencilerin katıldığı bir final yarışmasıdır. Yarışma hakkında bilgi için bkz. (erişim) <http://turkceder.org/yarismalar/>, 30 Mayıs 2014.

⁴⁸⁰NTV Kültür Sanat, "En İyi Yönetmen ödülü Ceylan'ın", *NTV-MSNBC*, 26 Mayıs 2008, (erişim) <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/447696.asp>, 30 Mayıs 2014.

2010 Dünya Kupası elemelerindeki Ermenistan-Türkiye maçı, iki ülke arasında yeni bir süreç başlatmaya gebe dir ki Erivan'daki maçı Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Ermenistan Devlet Başkanı Sarkisyan'la birlikte izlemiştir.⁴⁸²Bunun yanısıra Euro 2008'de yarı finale kadar yükselen Türk Millî Takımı, sevenlerini sevinçten sokağa dökmüştür.⁴⁸³Bu gelişmeler ışığında Türkiye'nin yükselen yumuşak güç ivmesi, yıl boyunca sürmüştür diyebiliriz.

2008 yılında ABD'de baş gösteren ekonomik kriz,⁴⁸⁴ küresel bir krize dönüşmüş, dünya dalga dalga yayılan sıkıntılı bir sürece girmiştir. Iraklı gazeteci Muntasar El Seydi, Bağdat'ı ziyaret eden ABD Başkanı Bush'a ayakkabı fırlatmış,⁴⁸⁵ yılın son ayında başlayan İsrail'in Gazze saldırısı, birçok masumun ölümüne neden olmuştur.⁴⁸⁶Bu saldırılara en büyük tepkiyi gösteren Türkiye, Orta Doğu'da şu gününe dek yakalamadığı sempatiyi yakalamış, bu da yumuşak gücüne katkı sağlamıştır.

İlk reaksiyon olarak Türkiye, konuya çözüm odaklı yaklaşımından ödün vermemiş, bu saldırıları '*insanlık suçu*' olarak değerlendirmiştir.⁴⁸⁷Türkiye yaşananlara sadece hükümet bazında değil, kamuoyu olarak da tepki göstermiştir. Bu noktada Türkiye'nin tepkisi, Orta Doğu'da süregelen Türkiye algısında ciddi bir deprem etkisine sebep olmuştur.⁴⁸⁸Öyle ki Türkiye, coğrafyasına ait sorunları kucaklayan, tepkisiz kalmayan ve taraf tutmaktan çekinmeyen bir ülke imajını çizirken aslında '*Hayır!*' diyerek, tüm dünyaya şu güne kadar sustuysa bunun acizlikten değil, tercihten ileri geldiğini göstermiştir.

Son olarak 2008 yılında, Barack Obama, ABD'nin ilk siyahi başkanı seçilmiş,⁴⁸⁹ ABD ile birlikte tüm dünya ihtiyaç duyduğu taze kanı bulduğu düşüncesine kapılmıştır.

⁴⁸¹Hürriyet Kültür Sanat, "Frankfurt'taki Türkiye", *Hürriyet Gazetesi*, 9 Ekim 2008, (erişim) <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=10083812>, 30 Mayıs 2014.

⁴⁸²Şenol Kantarcı, "Türkiye-Ermenistan İlişkileri: Önce "Peynir Diplomasisi" Sonra "Futbol Diplomasisi", *Dış Politika Araştırmaları Merkezi*, 1 Eylül 2008,

(erişim) <http://www.turksam.org.tr/makale-detay/752-turkiye-ermenistan-iliskileri-once-%C5%93peynir-diplomasisi-sonra-%C5%93futbol-diplomasisi>, 30 Mayıs 2014.

⁴⁸³"Türkiye Euro 2008'de yarı finalde", *BBC Türkçe*, 21 Haziran 2008,

(erişim) http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2008/06/080620_euro2008_turkey.shtml, 30 Mayıs 2014.

⁴⁸⁴Krizin Türkiye ve Dünya üzerindeki etkileri için bkz. Süreyya Yıldırım, "2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri", *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:12, Sayı:18, 2010, s.47-55.

⁴⁸⁵CNN Türk Haber, "Bush'a ayakkabı fırlatan gazeteci serbest", *CNN Türk*, 15 Eylül 2009,

(erişim) <http://www4.cnnturk.com/2009/dunya/09/15/busha.ayakkabi.firlatan.gazeteci.serbest/543357.0/>, 30 Mayıs 2014.

⁴⁸⁶Gazze Saldırısı ve Konunun Hukuki Boyutu için bkz. Ahmet Hamdi Topal, "27 Aralık 2008–18 Ocak 2009 Gazze Saldırısı ve Uluslararası Ceza Hukuku", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XII, Sayı:1–2, 2008, s. 1091–1112.

⁴⁸⁷Selin M. Bölme, "Gazze'de Katliam", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Sayı:3, Ocak 2009, s.10.

⁴⁸⁸Demir, *Kamu...*, s. 227.

⁴⁸⁹Zaman Dünya, "İşte ABD'nin ilk siyahi başkanı Barack Obama", *Zaman Gazetesi*, 5 Kasım 2008,

(erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_iste-abdnin-ilk-siyahi-baskani-barack-obama_757068.html, 30 Mayıs 2014.

6.4. 2009 Amerikan Başkanı'nın ziyareti ve One Minute

2009 yılının gelişmelerine değinmeden önce Dışişleri Bakanlığı görevine getirilen Ahmet Davutoğlu'nun dış politika vizyonuna değinmekte yarar vardır. Türkiye, Davutoğlu ile birlikte büyük bir değışime gitmiştir. Bu anlamda Türkiye, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana süre gelen barış ve işbirliği odaklı fakat güvenlik algısıyla hareket eden dış politikası yerine barış ve işbirliği odaklı bir politika geliştirilmiştir.

Türk dış politikasının içe dönük karakterinin yerini proaktif, dinamik ve çok boyutlu bir politikanın aldığı söylenebilir.⁴⁹⁰ Davutoğlu; '*komşularla sıfır problem, ritmik diplomasi, stratejik derinlik*' gibi yeni kavramlarla Türkiye'nin hedeflerini belirlemiştir.⁴⁹¹

Bölgesel liderliğin yanısıra uluslararası alanda Türkiye'nin kendini konumlandığı yeni yer ve o yere giden yolların başında Türkiye'nin komşularıyla olan kemikleşmiş problemlerini çözme çabası, yakın alanları dışındaki bölgelere de açılması, doğrudan kendisini ilgilendirmeyen sorunları bile çözme girişimleri yer alırken '*ksen kayması*' tartışmalarını da başlatmıştır.⁴⁹² Bu algılamının tezahürü nasıl olmuştur? diyecek olursak; Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından hazırlanan "*Orta Doğu'da Türkiye Algısı*" adlı ankete bakmamız gerekir; Anket 24–29 Temmuz 2009 tarihleri arasında 7 ülkede toplam 2006 kişi ile eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir.⁴⁹³

Sonuçta; Arap dünyasının Türkiye'nin İsrail-Filistin sorununun çözümüne katkıda bulunmasını, daha doğrusu arabuluculuk rolü üstlenmesini istediği görülmüştür. Türkiye'nin kendini konumlandığı yer açısından anket sonuçları doğru yolda olduğunu göstermektedir hatta Türkiye'nin sadece Filistin sorunu ile daha fazla ilgilenmesi değil aynı zamanda Arap dünyasında daha büyük bir rol oynaması gerektiği düşüncesi bölgeye hâkimdir. Türkiye'nin laik yapısına rağmen ankete katılan 7 ülkenin ağırlıklı ortalaması; Türkiye'yi Arap dünyası için model olarak gördükleri yönündedir.⁴⁹⁴

AB üyelik süreci aynı zamanda yeni Türk dış politikasının yapımına etkili olmuş, bu anlamda, Türkiye'de yaşanan sivilleşme ve demokratikleşme girişimleri, yerel dinamiklerle irtibatı, muhafazakâr-demokrat kimliği ve yeni pazar arayışlarına önyak olması gibi konular, Türk Dış Politikasının tabanını oluşturmaya başlamıştır.

⁴⁹⁰Duran, İnat, Ataman, "*Türk 2009...*", s.17.

⁴⁹¹Davutoğlu, *Stratejik...*, s.97-181.

⁴⁹²Duran, İnat, Ataman, "*Türk 2009...*", s.28-29.

⁴⁹³Mensur Akgün, Gökçe Perçinoğlu, Sabiha Senyücel Gündoğar, "*Orta Doğu'da Türkiye Algısı-2009*" *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV), Dış Politika Analiz Serisi-10*, 2. Basım, Mart 2010, s.6.

⁴⁹⁴*A.g.m.*, s.7

Türkiye'nin Rusya'yla yakınlaşma ve bağımsız politikalar izlemesi gibi faktörleri de göz önüne alındığında artık çok kutuplu bir dünya düzeninde doğru yolda ilerlendiği düşünülebilir. Öyle ki uygulamaya konulan kamu diplomasisi ile alınan yollar yumuşak gücü artırıcı niteliktedir. Tüm bunların yanı sıra Amerika'nın Irak'ta ve Afganistan'da güvenlik ve istikrar sağlamadaki başarısızlığı, bölgede farklı aktörler için hareket alanı açmıştır. Türkiye bu fırsatı iyi değerlendirmiş ve bu boşluğu doldurma refleksiyle bölgede liderlik rolüne soyunmuştur.⁴⁹⁵

"Orta Doğu'da Türkiye Algısı" raporuna tekrar dönecek olursak; Orta Doğu halkının Türkiye hakkında olumlu düşüncelere sahip olmadığı önyargısının aksine, araştırmanın yapıldığı 7 ülkede de Türkiye'nin iyi bir imajının olduğu görülmüştür.⁴⁹⁶ İstisnasız 7 ülkede de ankete katılanlar, bölge için İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri'ni en büyük tehdit olarak algılamaktadırlar⁴⁹⁷ ki bu da Türkiye'nin hedefine koyduğu liderlik konusunda neden Bush yönetimi tarafından memnuniyetle karşılanmadığı sorusunun cevabıdır.

2008 yılı sonunda değişen ABD yönetimi ve Obama, Türkiye'nin kendini konumlandığı yerden hoşnut olmuştur. Öyle ki Türkiye'nin Irak'taki tüm gruplarla ve aktörlerle görüşüyor olması, İran ve Batı arasında yaptığı arabuluculuk rolü, Kafkasya'da istikrar sağlama çabaları ABD'nin dikkatinden kaçmamış, Türkiye'ye 'model ortaklık' teklif etmesiyle sonuçlanan bir sürece dönüşmüştür.⁴⁹⁸

Davutoğlu'nun '*Stratejik Derinlik*'* olarak formülize ettiği dış politika vizyonu üç boyutlu bir mekanizma ortaya koymaktadır. *Birinci boyut* iç politika ve Türkiye siyaseti ile ilgilidir. İç politikada istikrar, güvenlik ve demokrasinin bir arada olmasını öngörülmektedir. Diğer taraftan, toplumsal barış, devlet ve toplum arasında güven tesisi ve güçlü bir ekonomiye ihtiyaç duyulmaktadır. Tam bu noktada *ikinci boyut* olan yakın bölgelerle bütünleşme devreye girmektedir. İçeride sorunlarını çözerek özgüven sağlayan Türkiye, ancak bölgesel

⁴⁹⁵ *A.g.e.* s.21-22.

⁴⁹⁶ Akgün, Perçinoğlu, Gündoğar, "*Orta Doğu...*", s.11.

⁴⁹⁷ *A.g.m.*, s.13.

⁴⁹⁸ Obama'nın 'model ortaklık' tan kastı '*çoğunlukla Hıristiyan ve çoğunlukla Müslüman iki millet arasında dini inançlara değil, idealler ve değerler üzerine kurulmuş bir ortaklıktır.*' Obama İslam dünyasıyla ilişkilerini geliştirme isteğini ilk defa 2009 Nisan ayında Türkiye'ye yaptığı ziyaret sırasında dile getirmiştir. Bunu yaparken Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duyacağını defalarca ifade etmiştir. *A.g.e.*, s.23.

**Stratejik Derinlik*; Bir konsepttir. Dış çerçeve olarak düşünüldüğünde içeriğini oluşturan konular;

1)Komşu ülkelerle sıfır probleme ulaşmak,

2)Sadece komşularla değil, bütün bölgelerle proaktif barış politikaları takip etmek,

3)Milletlerarası zeminleri en faal şekilde kullanmak,

4)Kamu Diplomasisine önem vermek. Demir, *Kamu...*, s.221.

ölçekte etkili hale gelebilecektir.

Tarih ve coğrafyanın anlamını yeniden yorumlayarak, yakın bölgelerle ilişkileri geliştirmenin önündeki en büyük engel olan psikolojik bariyerleri ortadan kaldırmak gerekmektedir.⁴⁹⁹ *'Stratejik Derinlik'in* ufkuyla Orta Doğu'dan Balkanlar'a karşılıklı işbirliği ve güven üzerinden kurulu yeni bir algı ortaya çıkarmak ön koşuldur. *Son boyut* ise yakın bölgelerle bütünleşmiş, Türkiye'nin küresel ölçekte tesir icra edecek hale gelmesidir ki bu alanda Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi üyeliği,⁵⁰⁰ G-20 üyeliği⁵⁰¹ ve Medeniyetler İttifakı gibi girişimleri göze çarpan hareketleridir.⁵⁰²

2009 yılındaki gelişmelere bakacak olursak; Dünya Ekonomik Forumu kapsamında Ocak ayında İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen "*Gazze: Orta Doğu'da Barış Modeli*" konulu oturuma katılan Başbakan Erdoğan, İsrail Cumhurbaşkanı Peres'in Gazze operasyonlarına ilişkin açıklamalarına tepki göstermiştir. Gazze'de insani bir dram yaşandığını söylemiş, Erdoğan, panel yöneticisinin "*sürenin bittiği*" gerekçesiyle sözünü kesmesi üzerine, bundan sonra Davos toplantılarına katılmayacağını belirterek salondan ayrılmıştır.⁵⁰³

ABD Başkanı Barack Obama, yaptığı ilk resmi ülke ziyareti çerçevesinde temaslarda bulunmak üzere Türkiye'ye gelmiş, TBMM Genel Kurulu'na hitap eden Obama, Cumhurbaşkanı Gül ve Başbakan Erdoğan'ın yanı sıra Meclis'te grubu bulunan siyasi partilerin genel başkanlarıyla da görüşmüştür.⁵⁰⁴

Cumhurbaşkanı Gül ile Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan, Bursa Atatürk Stadı'nda oynanan Türkiye-Ermenistan 2010 Dünya Şampiyonası grup eleme futbol maçını izlemiştir.⁵⁰⁵

Başbakan Erdoğan ile Rusya Federasyonu Başbakanı Vladimir Putin, iki ülke arasında doğalgaz ve petrol alanında iş birliği protokollerini imzalamış, imza törenine İtalya

⁴⁹⁹ Davutoğlu, *Stratejik...*, s.533-547.

⁵⁰⁰ Mehmet Nayır, "BM Güvenlik Konseyi için 80 ülkeyle görüştü", *Sabah Gazetesi*, 15 Nisan 2014. (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2014/04/15/bm-guvenlik-konseyi-icin-80-ulkeyle-gorustu>, 30 Mayıs 2014.

⁵⁰¹ Anadolu Ajansı, "Türkiye G-20'de 15. Sırada", *NTV-MSNBC*, 11 Kasım 2010, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25150553/>, 30 Mayıs, 2014.

⁵⁰² *Medeniyetler İttifakı Girişimi*; Medeniyetler İttifakı, İspanya Başbakanı Zapatero'nun teklifi üzerine, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Zapatero tarafından 2005 yılında başlatılmış ve bilahare Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından da benimsenerek bir BM girişimi haline almış projedir. *Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı*, (erişim) <http://www.mfa.gov.tr/medeniyetler-ittifaki-girisimi.tr.mfa>, 30 Mayıs, 2014.

⁵⁰³ Bu olay, Orta Doğu ve İslam Coğrafyasında gittikçe yükselen olumlu Türkiye imajını ve itibarını bir kat daha arttırmıştır. Demir, *Kamu...*, s.228

⁵⁰⁴ Nuh Yılmaz, "Obama'nın Türkiye Ziyareti", *Mesajın Kendisi*, *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) 2009 Yılı*, SETA Yayınları 2010, s.178-181.

⁵⁰⁵ "Türkiye-2, Ermenistan-0", *Türkiye Futbol Federasyonu*, 14 Ekim 2009, (erişim) <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=283&ftxtID=8203>, 30 Mayıs 2014.

Başbakanı Silvio Berlusconi de katılmıştır.⁵⁰⁶Başbakan Erdoğan ayrıca Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu'ya mektup göndererek, Yunanistan ile karşılıklı saygı ve anlayış temelinde geliştirilmeye çaba gösterilen ilişkilerin, bölgesel barış ve istikrara da olumlu etkileri olacağını bildirmiştir.⁵⁰⁷

Türk Silahlı Kuvvetleri deniz unsurlarının Aden Körfezi bölgesinde görevlendirilmesi için hükümete bir yıl yetki veren tezkere TBMM'de kabul edilmiştir.⁵⁰⁸Bu kapsamda, Türk deniz kuvvetleri Somali açıklarındaki birçok deniz haydutluğu girişiminin önlenmesinde önemli görevler üstlenmiştir.⁵⁰⁹

6.5. 2010 Deniz Meltemi Harekâtı namı diğer Mavi Marmara Katliamı

2010 yılına geldiğinde İstanbul, “Avrupa Kültür Başkenti” unvanını düzenlenen törenle resmen devralmış, yükselen yumuşak güç ivmesi bir nevi tepe noktasına ulaşmıştır.⁵¹⁰

Türkiye hedeflerine adım adım yaklaşırken, başlatılan değişimin meyvelerinin alındığı 2010 yılında Amerika'nın memnuniyetiyle kendine hareket alanı yaratmıştır lakin kemikleşen sorunları çözmek konusunda kararlı politikalar gütmüş olsa da bu noktada sorulması gereken soru şudur: Karşı taraf çözüm istiyor mu?

Sorunların bugüne gelme sebepleri arasında sayılan tarafların karşılıklı uzlaşma yoluna gitmeyişleri, içeride Kürt sorunu,⁵¹¹dışarıda Ermeni meselesi⁵¹²ve Kıbrıs sorunu⁵¹³ başlıklarıyla Türkiye'nin karşısında durmaya devam etmektedir. Kararlı politikalar uygulamak her ne kadar sorunun çözümüne destek sağlayıcı olsalar da şunu unutmamak gerekmektedir ki çözüm; ancak her iki tarafın aynı anda rıza göstermesiyle sağlanacak bir süreçtir.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) tarafından hazırlanan “Orta Doğu'da Türkiye Algısı” adlı anketin ikincisi 2010 yılında yapılmış, sonuçlara bakıldığında, bölgesel

⁵⁰⁶Avrupa Haberleri, “Türkiye ile Rusya arasında 20 anlaşma”, *BBC Türkçe*, 6 Ağustos, 2009, (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2009/08/090806_putin_update.shtml, 30 Mayıs 2014.

⁵⁰⁷Milliyet Siyaset, “Erdoğan'dan Papandreu'ya mektup”, *Milliyet Gazetesi*, 4 Kasım 2009, (erişim) <http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1158012>, 30 Mayıs 2014.

⁵⁰⁸Cumhuriyet Siyaset, “Tezkere meclisten geçti”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 10 Şubat 2009, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/40968/Tezkere_meclisten_gecti.html#, 30 Mayıs 2014.

⁵⁰⁹Cengiz Demirtaş, “Somali Sahillerindeki Deniz Haydutluğu Eylemleri ve Haydutların Yargılanması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:70, Sayı:1, 2012, s.50-51.

⁵¹⁰“İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun” *Resmî Gazete*, Sayı:26700, 14 Kasım 2007.

⁵¹¹Detaylı Bilgi için bkz. Şahin Alpay, “Tayyip Erdoğan ve Kürt sorunu”, *Zaman Gazetesi*, 9 Ocak 2014, (erişim) http://www.zaman.com.tr/sahin-alpay/tayyip-erdogan-ve-kurt-sorunu_2192302.html, 1 Haziran 2014.

⁵¹²Ermeni Meselesi ile ilgili olarak bkz. Recep Karacakaya, *Kaynakçalı Ermeni Meselesi Kronolojisi*, İstanbul, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayın No:52, 2001.

⁵¹³Kıbrıs Sorunu için bkz. Nesrin Demir, “Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu”, *Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:15, Sayı:1, 2005, s.345-367

sorunların başını İsrail-Filistin sorununun çektiği görülmüştür.⁵¹⁴Türkiye'nin popülaritesinde artış gözükmemektedir. Hatta öyle ki Türkiye ve bazı AB üyelerine karşı duyulan sempati karşılaştırmalı olarak incelendiğinde AB'nin önde gelen ülkelerinden Türkiye'nin bölgede çok daha olumlu karşılandığı sonucu ortaya çıkmıştır.⁵¹⁵Türkiye'nin son yıllarda Orta Doğu'da sadece siyasi ve ekonomik olarak değil ayrıca kültürel olarak da daha aktif bir rol oynadığı söylenebilir. Bölgede gerek yayımlanan Türk dizileri, gerekse Türkiye'yi tatil için tercih eden Orta Doğulu turistler sayesinde Türkiye'nin daha görünür ve yakından takip edilir hale geldiği anlaşılmaktadır.⁵¹⁶

2010 yılında yaşanan gelişmelere bakacak olursak; Türkiye BM Güvenlik Konseyinde, Afganistan konularında koordinatör ülke görevini Japonya'dan devralmıştır.⁵¹⁷BM Güvenlik Konseyi Terörizmle Mücadele Komitesi'nin başkanlığı 2010 Ocak ayı itibariyle Hırvatistan'dan Türkiye'ye geçmiştir.⁵¹⁸Ayrıca Eylül ayında Türkiye BM Güvenlik Konseyi Dönem Başkanlığını teslim almıştır.⁵¹⁹Bunun yanısıra Mart ayında Güney Akım Doğalgaz Boru Hattı'na dair anlaşma Hırvatistan da imzalanmıştır.⁵²⁰Irak'ın Bedra petrol sahasında ortak ihale kazanan Rus enerji şirketi Gazprom Neft ve Türk TPAO konsorsiyumu, Irak Enerji Bakanlığı ile anlaşma imzalamıştır.⁵²¹

Görüldüğü üzere 2010 yılı Türkiye için yaptığı atılımların başarılı sonuçlara dönüştürüldüğü anlaşmaların içinde varlık göstermiştir. TBMM Genel Kurulunda, Hazar Bölgesi ve Orta Doğu doğalgazının, boru hattı ile Avrupa'ya taşınmasını öngören Nabucco Projesi'ne ilişkin tasarı kabul edilmiştir⁵²²ki Türkiye doğunun kaynaklarının batıya taşınmasında merkez nokta olduğunu bir kez daha tescillemiştir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Türkiye'nin kredi notunu, artan

⁵¹⁴Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, Jonathan Levack, Gökçe Perçinoğlu "Orta Doğu'da Türkiye Algısı-2010", *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV), Dış Politika Programı*, İstanbul, 2 Şubat 2011, s.9.

⁵¹⁵*A.g.m.*, s.11.

⁵¹⁶*A.g.m.*, s.15.

⁵¹⁷"Dış Politika Kronolojisi", *T.C. Dışişleri Bakanlığı*, Ocak 2010, (erişim) <http://www.mfa.gov.tr/ocak.tr.mfa>, 1 Haziran 2014.

⁵¹⁸Dış Politika, "2010'da Türkiye, Türkiye-Afganistan İlişkileri Kronoloji" *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Ocak, 2011, s.99.

⁵¹⁹"Uluslararası örgütlerde Türkiye etkisi artıyor", *T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*,2010, (erişim) <http://www.kdk.gov.tr/haber/uluslararasi-orgutlerde-turkiye-etkisi-artiyor/372>, 1 Haziran 2014.

⁵²⁰Doğalgaz, "Güney Akım'ın Hırvatistan ayağında mutabakat tamam", *Enerji Günlüğü*, 18 Ocak 2013, (erişim)http://www.enerjigunlugu.net/guney-akimin-hirvatistan-ayaginda-mutabakat-tamam_2070.html?Pagenum1=33&Pagenum=33&id=2070&yid=, 1 Haziran 2014.

⁵²¹"Petrol aramanın masrafını Petrobras ödeyecek", *ArGe Haber*, 17 Mart 2010, (erişim)<http://argehaber.wordpress.com/page/23/>, 1 Haziran 2014.

⁵²²"Nabucco Projesi'ne Meclis onayı" *CNN Türk*, 4 Mart 2010, (erişim) <http://www.cnnturk.com/2010/ekonomi/genel/03/04/nabucco.projesine.meclis.onayi/566323.0/>, 1 Haziran 2014.

finansal şok emme kapasitesini gerekçe göstererek, bir kademe artırmış, “Ba3”ten Ba2”ye yükseltmiştir.⁵²³ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yayınlanan raporda, Türkiye’de uluslararası ticarete yolsuzluğa karşı alınan çaba ve tedbirlerin “*memnuniyet verici*” olduğu bildirilmiştir.⁵²⁴

İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Danny Ayolon’un parlamentoya çağırıldığı Türkiye’nin İsrail Büyükelçisi Oğuz Çelikkol’u kendisinin daha alçak koltuğa oturtması, Türkiye ile İsrail arasında kamuoyunda “*alçak koltuk krizi*” olarak bilinen diplomatik krize neden olmuştur. Türkiye ile İsrail arasında oluşan diplomatik krizde, Cumhurbaşkanı Şimon Peres’in isteği üzerine İsrail Dışişleri Bakanlığı, Türkiye’ye resmi özür mektubu göndermiştir.⁵²⁵

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Türkiye’de nüfus cüzdanlarında din ibaresinin yer almasının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin din ve vicdan özgürlüğüyle ilgili 9. maddesine aykırı olduğuna hükmetmiş, mahkeme, nüfus cüzdanında Kürtçe karakter kullanılmaması konusunda ise Türkiye’yi haklı bulmuştur.⁵²⁶ İtalya, Hollanda ve Almanya’nın ardından Belçika da AB’nin terör örgütü listesinde yer alan PKK’ya karşı geniş çaplı bir operasyon başlatmış, operasyonlarda Roj TV ve Mezopotamya Radyo kapatılırken, birçok kişi gözaltına alınmıştır.⁵²⁷

Başbakan Tayyip Erdoğan, “*Demokratik Açılım*”ı* görüşmek üzere bir grup sanatçıyla Dolmabahçe’deki çalışma ofisinde bir araya gelmiş,⁵²⁸ Arap dünyasının Nobel’i olarak adlandırılan “*Uluslararası Kral Faysal Ödülü*” Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da düzenlenen törenle Başbakan Tayyip Erdoğan’a verilmiştir.⁵²⁹ Tüm bu gelişmeler

⁵²³Radikal Ekonomi, “‘Ekonomi toparlandı’ diyen Moody’s Türkiye’nin kredi notunu artırdı”, *Radikal Gazetesi*, 9 Ocak 2010, (erişim) <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=973529>, 1 Haziran 2014.

⁵²⁴Economics Department, “Economic Survey of Turkey 2010”, *OECD Economic surveys and country surveillance*, 2010, (erişim) <http://www.oecd.org/eco/surveys/economicsurveyofturkey2010.htm>, 1 Haziran 2014.

⁵²⁵Fatih Er, “Alçak koltuk krizi”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 2010, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/13460832.asp>, 1 Haziran 2014.

⁵²⁶Radikal Haber, “AİHM kararı: Nüfus cüzdanından din ibaresi kalksın”, *Radikal Gazetesi*, 2 Şubat 2010, (erişim) http://www.radikal.com.tr/turkiye/aihm_karari_nufus_cuzdanindan_din_ibaresi_kalksin-978109, 1 Haziran 2014.

⁵²⁷Türkiye Anasayfa, “PKK’ya AB Darbesi”, *Türkiye Gazetesi*, 5 Mart 2010, (erişim) <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a435332.aspx>, 1 Haziran 2014.

Böyle belirtilmekle beraber, **Demokratik Açılım (Millî Birlik ve Kardeşlik Projesi)*:Başta terör meselesi olmak üzere, tüm etnik grupların, mezhep gruplarının, azınlık gruplarının meselelerini ve ekonomik sorunları ele almayı, bu sorun alanlarında iyileştirmeler yapmayı ve sorunları en aza indirmeyi gaye edinen projedir. AKP Tanıtım ve Medya Başkanlığı, “*Soruları ve Cevaplarıyla Demokratik Açılım Süreci*”, AKP Yayınları, Ocak 2010, s.11.

⁵²⁸Cumhuriyet Haber, “Bizim bir gönül yaramız var”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Mart 2010,

(erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/128742/_Bizim_bir_gonul_yaramiz_var_.html#, 1 Haziran 2014.

⁵²⁹Yenişafak Politika, “Sonuç görene kadar büyükelçi gitmeyecek”, *Yenişafak Gazetesi*, 10 Mart 2010, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/politika-haber/sonuc-gorene-kadar-buyukelci-gitmeyecek-22.12.2008-245892>, 1 Haziran 2014.

göstermektedir ki hedefe konulan bölgesel liderlik için yapılması gerekenler birbiri ardına hayata geçirilmektedir.

ABD Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi Ermeni Soykırımını tanıyan 252 sayılı yasa tasarısını kabul etmiş,⁵³⁰ ayrıca, İspanya'nın özerk yönetiminden biri olan Katalonya Parlamentosu, 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını tanıyan bir karar almış,⁵³¹ İsveç Parlamentosu ise, "Ermeni ve Süryani soykırımı" tasarısını kabul etmiştir.⁵³² Nisan ayı geldiğinde ABD Başkanı Barack Obama, 1915 olayları ile ilgili yayımladığı açıklamada, "gerçeklerin tam, samimi ve adil bir şekilde ortaya çıkarılmasının herkesin yararına olduğunu" belirterek, Soykırım ifadesini kullanmamasına karşın 1915 olaylarını "büyük felaket" olarak adlandırmıştır.⁵³³ ABD'de San Francisco Federal Temyiz Mahkemesi geçen yıl aldığı kararı bozarak, 1915 yılında Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşanan göç nedeniyle olaylarda yaşamını yitirenlerin yakınlarının tazminat amacıyla sigorta şirketlerine dava açabileceğine hükmetmiştir.⁵³⁴ ki bunu kazançtan sayanlar, 2015'i önemsemeyen tavırlarını sürdürmektedirler. Öyle ki önem verilmeyen lobi çalışmalarının yaratacağı sonuçlar, alınmayan tedbirlerle birleşince Türkiye için sıkıntı yaratacaktır kanısındayız.

Afganistan'da görev yapan BM Yardım Misyonunun (UNAMA) görev süresi, 23 Mart 2011 tarihine kadar uzatılmıştır.⁵³⁵ Görüldüğü gibi ABD, ne Afganistan'dan ne de Irak'tan yakın gelecekte çıkmayacak gibi görünmektedir. Öyle ki NATO, Afganistan'daki Uluslararası Güvenlik Destek Gücü (ISAF) kapsamında 1 Kasım 2009'dan beri Kabil Bölge Komutanlığını yürüten Türkiye'den, 1 Kasım'da süresi dolacak bu görevi 1 yıl daha sürdürmesini istemiştir.⁵³⁶ Ayrıca BM İnsan Hakları Konseyi, "İslam korkusunu" kınayan bir karar tasarısını kabul etmiştir.⁵³⁷

⁵³⁰"ABD'deki Ermeni tasarısı kabul edildi", *CNN Türk*, 4 Mart 2010,

(erişim) <http://www.cnnturk.com/2010/dunya/03/04/abddeki.ermenitasarisi.kabul.edildi/566164.0/>, 1 Haziran 2014.

⁵³¹Anadolu Ajansı, "Ermeni iddialarına bir tanıma daha", *Hürriyet Gazetesi*, 8 Mart 2010,

(erişim) http://www.hurriyet.com.tr/dunya/14043754_p.asp, 1 Haziran 2014.

⁵³²"İsveç Parlamentosu'ndan bir oy farkla talihsiz karar", *Haberler.gen*, 11 Mart 2010,

(erişim) <http://www.haberler.gen.al/2010-03-11/isvec-parlamentosundan-bir-oy-farkla-talihsiz-karar/>, 1 Haziran 2014.

⁵³³Milliyet Gündem, "Yine 'büyük felaket' dedi", *Milliyet Gazetesi*, 24 Nisan 2010,

(erişim) <http://www.milliyet.com.tr/yine-buyuk-felaket-dedi/guncel/gundemdetay/25.04.2010/1229475/default.htm>, 1 Haziran 2014.

⁵³⁴Anadolu Ajansı, "ABD mahkemesinden "soykırım" kararı", *Hürriyet Gazetesi*, 24 Şubat 2012,

(erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/planet/19989235.asp>, 1 Haziran 2014.

⁵³⁵Cumhuriyet Haber, "BM Yardım Komisyonu'nun görev süresi uzatıldı", *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Mart 2010,

(erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/129318/BM_Yardim_Komisyonu_nun_gorev_suresi_uzatildi_.html#, 1 Haziran 2014.

⁵³⁶Radikal Dış Haberler, "NATO: Türk komutası bir yıl daha sürsün", *Radikal Gazetesi*, 15 Temmuz 2010,

(erişim) http://www.radikal.com.tr/yorum/nato_turk_komutasi_bir_yil_daha_sursun-1008042, 1 Haziran 2014.

Çin ve Türkiye arasında “karşılıklı olarak kültür merkezlerinin kurulmasına imkân veren *“kültür mutabakat zaptı”* imzalanmıştır.⁵³⁸ Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Paris’te düzenlenen törende Türkiye’nin veto etmemesi sayesinde İsrail’in örgüte üyeliğini hayata geçirmiş,⁵³⁹ bu gelişmenin ödülü gibi Gazze’ye insani yardım ulaştırmak amacıyla Türkiye’den hareket eden Mavi Marmara adlı gemi İsrail askerleri tarafından saldırıya uğramıştır.⁵⁴⁰ Saldırıda 9 kişi yaşamını yitirmiş, gemideki aktivistler tutuklanmış, işkence ve kötü muameleyle tâbi tutulmuştur. Bu gelişmeler karşısında Türkiye’nin tepkisi sert olmuştur ve Türkiye’nin talebi üzerine acil olarak ABD’nin New York kentinde toplanan BM Güvenlik Konseyi, saldırıyı kınayarak, saldırının tarafsız bir komisyon tarafından soruşturulmasını istemiştir.⁵⁴¹ Yine Türkiye’nin çağrısıyla, Belçika’nın başkenti Brüksel’de toplanan Kuzey Atlantik Konseyi’nin ardından açıklama yapan Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen, NATO’nun BM ve AB’nin olaylarla ilgili derhal, tarafsız, güvenilir ve şeffaf soruşturma çağrısına katıldığını belirterek, İsrail tarafından gözaltına alınan sivillerin ve el konulan gemilerin derhal serbest bırakılmasını istemiştir.⁵⁴² Aynı şekilde Avrupa Parlamentosu’nda (AP) hazırlanan karar tasarısında, İsrail’in, yardım gemilerine düzenlediği saldırıyı *“uluslararası hukuk ihlali”* olarak değerlendirmiş ve saldırıyla ilgili uluslararası tarafsız bir soruşturmanın açılması istenerek, AB ülkelerinin bu konuda gerekli katkıyı vermeleri çağrısı yapılmıştır.⁵⁴³

Bu tepkilere karşılık İsrail Başbakanı Netanyahu devlet televizyonundaki söyleşisinde, İsrail’in 31 Mayıs’ta Gazze’ye yardım gemilerinden Mavi Marmara’ya düzenlediği saldırıyla ilgili olarak *“Askerlerimizin neredeyse bir grup tarafından katledilmeye çalışıldığı bir durumda İsrail’in özür dilemesi mümkün değildir”* demiştir.⁵⁴⁴

⁵³⁷Yeni Asya Dünya, “İslâm korkusuna BM’den kınama”, *Yeni Asya Gazetesi*, 27 Mart 2010, (erişim) <http://www.yeniasya.com.tr/2010/03/27/dunya/h1.htm>, 1 Haziran 2014.

⁵³⁸Sabah Haber, “4 anlaşma imzalandı”, *Sabah Gazetesi*, 17 Nisan 2010,

(erişim) http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010/04/17/4_anlasma_imzalandi, 1 Haziran 2014.

⁵³⁹Dilek Güvenç, “Türkiye 'evet' dedi, OECD İsrail'i üyeliğe kabul etti”, *Sabah Gazetesi*, 11 Mayıs 2010, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010/05/11/turkiye_evete_dedi_oecd_israili_uyelige_kabul_etti, 1 Haziran 2014.

⁵⁴⁰Dış Politika, “2010’da...” s.77

⁵⁴¹Demir, *Kamu...*, s.230-231.

⁵⁴²Hafize Zehra Kavak, “Mavi Marmara Saldırısına Uluslararası Tepkiler”, *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İHH)*, 3 Şubat 2014,

(erişim) <http://www.ihhakademi.com/mavi-marmara-saldirisina-uluslararasi-tepkiler/>, 1 Haziran 2014.

⁵⁴³Sabah Dünya, “AP’de "Mavi Marmara" pazarlıkları”, *Sabah Gazetesi*, 11 Haziran 2010,

(erişim) http://www.sabah.com.tr/Dunya/2010/06/11/apde_mavi_marmara_pazarliklari, 1 Haziran 2014.

⁵⁴⁴Haber Türk Dünya, “İsrail’in papatya falı!”, *Haber Türk Gazetesi*, 17 Temmuz 2011,

(erişim) <http://www.haberturk.com/dunya/haber/649219-israilin-papatya-fali>, 1 Haziran 2014.

Lübnan'da BM bünyesindeki Türk askerinin görev süresinin, 5 Eylül 2010 tarihinden itibaren 1 yıl daha uzatılması için Hükümete izin verilmesini öngören Başbakanlık Tezkeresi, TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiştir.⁵⁴⁵

ABD Başkanı Barack Obama yaptığı açıklamada, Irak'ta, Amerikan savaş görevinin sona erdiğini duyurarak, *“Irak’a özgürlük operasyonu son buldu ve şimdi Irak halkı, ülkelerinin güvenliği konusunda baş sorumluluğa sahip. ABD ve Irak’ın tarihinde bu olağanüstü dönem içinde biz sorumluluğumuzu yerine getirdik”* ifadelerini kullanmıştır.⁵⁴⁶

Wikileaks*, Amerikan ordusunun Afganistan savaşına ilişkin 2004–2010 yılları arası belgelerini açıklamaya başlamıştır⁵⁴⁷ ki ortaya konulan vahşetin perde arkası da bu sayede gözler önüne serilmiştir. ABD Başkanı Barack Obama, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı arayarak, Wikileaks telgraflarındaki bazı yorumların mevcut ABD yönetim ve diplomatik ekibinin görüşlerini yansıtmadığına işaret ederek, *“Bilmenizi isterim ki, ABD-Türkiye ortaklığı dünyadaki en önemli ilişkilerden biridir. Kökü tarihimizdedir. Gelecek için büyük umutlar taşımaktadır. Ben şahsen de dostluğumuza ve aramızdaki samimi diyaloga büyük değer veriyorum. Bunun (Wikileaks) yol açtığı zorluklardan dolayı üzüntü duyuyoruz”* demiştir.⁵⁴⁸

Trabzon'daki Sümela Manastırı'nda *“Aziz Meryem Günü”* nedeniyle Fener Rum Patriği Bartholomeos'un yönettiği ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelen Ortodoksların katıldığı bir ayin düzenlenmiştir.⁵⁴⁹ Yunanistan Başbakanı Yorgo Papandreu yaptığı açıklamada, ayine izin verilmesini çok olumlu karşıladığını belirterek, *“Yaklaşık 90 yıllık bir aradan sonra*

⁵⁴⁵Sabah Gündem, “Lübnan tezkeresi 1 yıl daha uzatıldı”, *Sabah Gazetesi*, 24 Haziran 2010, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/06/24/lubnan_tezkeresi_1_yil_daha_uzatildi, 1 Haziran 2014.

⁵⁴⁶Cihan Haber Ajansı, “Obama: Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu bitti”, *Zaman Gazetesi*, 1 Eylül 2010, (erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_obama-iraki-ozgurlestirme-operasyonu-bitti_1022525.html, 1 Haziran 2014.

***Wikileaks:** *“Wiki-Sızıntı”* anlamına gelen adıyla hükümetlere ve önemli kuruluşlara ait gizli dokümanlara erişerek bunları kaynak açıklamadan ifşa eden sitedir ve ABD'nin Afganistan'daki kayıtlarını yayımlamıştır. Site 2010 yılında daha kapsamlı bir eylemle, içinde Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkeye ilişkin gizli belgeleri yayımlamıştır. ABD'li diplomatların buldukları ülke ile ilgili ABD Dışişleri Bakanlığı'yla yaptıkları gizli yazışmaları içeren telgrafları asıl sızdıran kişinin ise ABD ordusunda istihbarat biriminde görevli er Bradley Manning olduğu iddia edilmiştir. Belgeleri yayınlamaya başladıktan sonra ise Wikileaks, ABD hükümetinin çeşitli engellemeleriyle karşılaşmış; Amazon.com, EveryDNS, Pay-Pal, Mastercard ve Visa gibi çeşitli şirketler Wikileaks'e hizmet vermeyi durdurmuştur. Wikileaks ise her türlü engellemeye karşı ellerinde bulunan yaklaşık 250 bin belgeyi yayınlamaya devam edeceğini belirtmiştir. ABD hükümeti belgelerin gerçek olduğunu kabul ederken, belgelerin içeriği nedeniyle herhangi bir ülke ile henüz ciddi bir kriz yaşanmamıştır. SETA, *2010...*, s.742.

⁵⁴⁷Wikileaks sızıntıları için bkz. Helin Arsoy, *Diplomatik Sızıntı Kâbusu: Wikileaks*”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, Mart 2011, s.57-60.

⁵⁴⁸Zaman Dünya, “Erdoğan Kasıtlı Dedikoduların Belgelere Yansıtılmasından Rahatsız”, *Zaman Gazetesi Danimarka*, 15-21 Aralık 2010, s. 23.

⁵⁴⁹Hürriyet Gündem, “88 yıl aradan sonra Sümela Manastırı'nda ayin”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2010, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/15559027.asp>, 1 Haziran 2014.

Sümela’da düzenlenen ayin son derece önemli ve tarihi bir olaydır. Bu önemli olayın, Türk ve Yunan halkları arasında arzu edilen işbirliği, barış ve dostluk bağlarını pekiştirecek kadar önemli bir temel oluşturmasını diliyorum” demiştir.⁵⁵⁰Yeniden yapılandırılmaya çalışılan komşularla ilişkiler konusu değerlendirildiğinde bu ayin önemli bir adımdır. Çünkü Türkiye, birçok farklı dinin bir arada yaşadığı, bu kozmopolit yapısından barışın doğduğu dünya üzerinde eşine az rastlanır bir ülkedir.

Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan, İstanbul’da “*Türkçe Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi*”ni resmen kurmuş,⁵⁵¹ Kafkasya’daki Türk varlığı ve bu noktada sahip olunan dil ve kültür birliğinin işbirliğine dönüşmesi sağlanmıştır.

6.6. 2011 Arap Baharı

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan CNN Arabic tarafından yapılan oylamada, okuyucular tarafından yılın adamı seçilmiştir⁵⁵²ki yılın sonunda da ABD’nin ünlü dergisi Time dergisi, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ı kapağına taşımıştır.⁵⁵³Bu iki gelişmeyi yumuşak güç bağlamında inceleyecek olursak; ortaya çıkan profil, Recep Tayyip Erdoğan’ın sahip olduğu liderlik vasıflarından ileri gelmektedir. Beğenmek ya da beğenmemek konusunda insanların özgür olması koşuluyla bir ülkenin imaj bütünlüğü içinde liderliğin önemini çalışma boyunca inceledikten sonra son tahlilde Türkiye, sahip olduğu lideriyle yoluna 2011 yılında da devam etmiştir.

2009 ve 2010 yıllarında yapılan Orta Doğu’da Türkiye Algısı adlı anketin 2011 sonucuna göre; Türkiye’nin son iki yılda yakaladığı yumuşak güç ivmesi onu bazılarına göre “*Model Ülke*” yapmıştır ve ayrıca anket sonuçlarına göre çatışma çözümünde rol oynaması beklenen ülke, bölgesel barışa en fazla katkıda bulunan ülke, yine Türkiye’dir.⁵⁵⁴

Doğu’da bu denli olumlu gelişmeler yaşanırken batıya baktığımızda Fransa Senatosu Hukuk İşleri Komisyonu, Mayıs’taki genel kurulunun gündemine alınan 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını reddedenlerin cezalandırılmasını öngören yasa teklifi aleyhinde görüş

⁵⁵⁰Stelyo Berbarakis “Papandreu: Ayin dostluğu pekiştirdi”, *Sabah Gazetesi*, 16 Ağustos 2010, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/08/16/papandreu_ayin_dostlugu_pekistirdi, 1 Haziran 2014.

⁵⁵¹Murat Tokay, “Türkçe konuşan ülkelerin artık bir çatısı var”, *Zaman Gazetesi*, 19 Aralık 2010, (erişim) http://www.zaman.com.tr/pazar_turkce-konusan-ulkelerin-artik-bir-catisi-var_1067018.html, 1 Haziran 2014.

⁵⁵²Sabah Gündem, “Başbakan yılın adamı seçildi”, *Sabah Gazetesi*, 1 Ocak 2011, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/01/01/basbakan_yilin_adami_secildi, 1 Haziran 2014.

⁵⁵³Sabah Dünya Haberleri, “Time Erdoğan’ı kapak yaptı”, *Sabah Gazetesi*, 18 Kasım 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/11/18/time-erdogani-kapak-yapti>, 1 Haziran 2014.

⁵⁵⁴Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, “Orta Doğu’da Türkiye Algısı-2011”, *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV), Dış Politika Programı*, İstanbul, Ocak 2012, s.6.

bildirmiş,⁵⁵⁵uzun zamandan sonra ilk defa Türkiye, uğratılmaya çalışıldığı haksızlık karşısında yalnız olmadığını görmüştür. Özellikle yılın sonunda Kamuoyunda “*soykırımı inkâr yasası*” olarak bilinen ve 1915 olaylarıyla ilgili Ermeni iddialarının reddedilmesini suç sayan yasa teklifi, Fransız Ulusal Meclisi’nde kabul edilmiş,⁵⁵⁶Türkiye açısından durumun ne denli sıkıntılara gebe olduğunu anlaşılmıştır.

Cezayir ve Tunus’ta binlerce kişi, hayat pahalılığı ve işsizliği protesto için eylem yapmış böylece “*Arap Baharı*”* başlamıştır. Tunus’ta ‘diplomalı işsizler’ ayaklanması Cezayir’e de sıçramış,⁵⁵⁷Mısır’da Hüsnü Mübarek rejimine karşı gösteriler Tahrir Meydanı başta olmak üzere ülke genelinde günlerce süren olaylarda, resmi rakamlara göre bine yakın kişi ölmüştür.⁵⁵⁸“*Arap Baharı*”nın üçüncü durağı Yemen olmuştur.⁵⁵⁹

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Barack Obama yaptıkları telefon görüşmesinde; Orta Doğu halklarının meşru ve doğal demokratik haklarının karşılanması gerektiği hususunda görüş birliğine varmıştır.⁵⁶⁰Türkiye uzlaşmacı tavrından ödün vermeksizin yanı başında baş gösteren yangına tepkisiz kalmamıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, İran’da Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad ile bir araya gelmiş, İslam dünyasının çok önemli ve köklü bir değişim geçirdiğini kaydeden Cumhurbaşkanı Gül, gelişmelerin sürpriz olmadığını belirterek, “*Liderlerin önderlik yapamadığı durumda, halk önderlik yapıyor*” demiştir.⁵⁶¹

⁵⁵⁵“İnkâr tasarısına Fransa'dan ilk ret”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Nisan 2011, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/240246/inkar_tasarısına_Fransa_dan_ilk_ret.html#, 1 Haziran 2014.

⁵⁵⁶Hürriyet Dünya, “İşte Türkiye'den ilk tepkiler”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Aralık 2011, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/planet/19523115.asp>, 1 Haziran 2014.

**Arap Baharı*: Orta Doğu’daki ve Kuzey Afrika ülkeleri ile Orta Doğu ülkelerinde gerçekleşen devrim niteliğindeki değişim sürecidir. Bu devrimlerin bahar diye adlandırmasının nedeni yüzyıllardır süregelen Arap ülkelerindeki diktatöryel rejimlere halkın isyan etmesidir. Bu isyanların temelinde diktatöryel rejimlerin yanı sıra işsizlik, gıda enflasyonu, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü ve kötü yaşam koşulları vardır. Merve Gülçin Güleç, “Arap Baharı Nedir?”, *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği (TUIÇ) Akademi*, 3 Haziran 2010, (erişim) <http://www.tuicakademi.org/index.php/hakkimizda>, 2 Haziran 2014.

⁵⁵⁷Hürriyet Dünya, “Tunus’ta isyan Cezayir’de yağma”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Ocak 2011, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/16711292.asp>, 2 Haziran 2014.

⁵⁵⁸Sabah Dünya, “Mısır’da gösteriler sürüyor”, *Sabah Gazetesi*, 27 Ocak 2011, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/01/27/misirda_gosteriler_suruyor, 2 Haziran 2014.

⁵⁵⁹NTV Dünya, “Devlet Başkanı Salih görevi bıraktı”, *NTV-MSNBC*, 24 Nisan 2011, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25205965/>, 2 Haziran 2014.

⁵⁶⁰Yahya Bostan, “Fikirlerine ihtiyacım var”, *Sabah Gazetesi*, 15 Şubat 2011, (erişim) http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/02/15/fikirlerine_ ihtiyacim_var_19830541216, 2 Haziran 2014.

⁵⁶¹Abdülhamit Bilici, “Olmazsa devlet, devlet özelliğini kaybedecek”, *Zaman Gazetesi*, 14 Şubat 2011, (erişim) http://www.zaman.com.tr/politika_olmazsa-devlet-devlet-ozelligini-kaybedecek_1093176.html, 2 Haziran 2014.

Orta Doğu'daki isyanların bir sonraki adresi Libya'dır. Libya'nın Bingazi şehrinde Muammer Kaddafi'ye karşı halk ayaklanması başlamıştır.⁵⁶² Ülkede baş gösteren karışıklık karşısında BM Güvenlik Konseyi, Libya'da Muammer Kaddafi rejimine yönelik yaptırım kararı almış, Kaddafi ve destekçilerinin işledikleri '*insanlık suçlarının*' soruşturma kapsamına alınmasını oybirliğiyle kabul etmiştir.⁵⁶³

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Türkiye'nin Libya'da kıyım ve askeri müdahale dışında bir çözüm arayışında olduğunu ve Irak'ta yapılan hataların tekrarlanması durumunda Libya'nın da bölüneceğini söylemiştir.⁵⁶⁴ Türkiye, uzlaştırıcı tavrıyla elinden gelen çabayı sergilemiş lakin taraflar geri adım atmamıştır. BM Güvenlik Konseyi, Fransa öncülüğündeki Koalisyon Güçleri Kaddafi yönetimindeki askeri hedeflere yönelik hava saldırısı başlatmıştır.⁵⁶⁵ Arap Birliği Genel Sekreteri Amr Musa gazetecilere yaptığı açıklamada, Batılı ülkelerin Libya'ya yönelik operasyonunu, amacının dışına çıktığı gerekçesiyle eleştirmiş,⁵⁶⁶ ayrıca Rusya Başbakanı Vladimir Putin, BM Güvenlik Konseyinin Libya'ya askeri müdahaleyi destekleyen kararının "*Orta Çağ'daki Haçlı Seferleri çağrısına benzediğini*" söylemiştir.⁵⁶⁷

Görüldüğü üzere, tüm eleştirilere rağmen Batılı Devletler, sert güç kullanmak konusunda en ufak bir tereddütte sahip değillerdir yeter ki bunu yapmak için ellerinde bir neden olsun. Bugün Libya'nın başına gelenler, dün Irak'ta olmuş, yarın dünyanın herhangi bir yerinde olabilecektir. Doğu'da zengin kaynaklar var oldukça batının paylaşmaktan çekinmediği demokrasi vaadi, renkli devrimleri, yönetimleri yıkma yenilerini kurma gücü var olacak demektir.

Libya Temas Grubu, Katar'ın başkenti Doha'da toplanmış, toplantıda, Türkiye'nin yol haritasını anlatan Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Türkiye'nin tutumu ve pozisyonunun çok açık ve net olduğunu belirterek, "*Sivillere yönelik saldırılar durmalı ve gerçek bir*

⁵⁶²“Tunus'tan Suriye'ye 6 aylık Arap ayaklanması”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Haziran 2011, (erişim) Tunus'tan Suriye'ye 6 aylık Arap ayaklanması, 2 Haziran 2014.

⁵⁶³Haberler, “BM Kaddafi ailesine yaptırım kararı aldı”, *BBC Türkçe*, 27 Şubat 2011, 2 Haziran 2014. (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/02/110227_libya_securitycouncil.shtml

⁵⁶⁴Selin M. Bölme, Ufuk Ulutaş, Taha Özhan, Müjge Küçükkeleş, “İsyân, Müdahale ve Sonrası: Libya'da Dönüşüm Sancılar”, *Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) RaporNo:5*, Aralık, 2011, s.48.

⁵⁶⁵“Kaddafi'den ateşkes, ABD'den ret”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Mart 2011, (erişim) http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/231382/Kaddafi_den_ateskes__ABD_den_ret.html#, 2 Haziran 2014.

⁵⁶⁶Hürriyet Dünya, “Müttefiklerin Libya'ya operasyonu devam ediyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mart 2011, (erişim) http://www.hurriyet.com.tr/dunya/17322118_p.asp, 2 Haziran 2014.

⁵⁶⁷Putin: "Libya'ya müdahale Haçlı Seferi çağrısı...", *CNN Türk*, 21 Mart 2011, (erişim) <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/03/21/putin.libyaya.mudahale.haclli.seferi.cagrisi/610647.0/>, 2 Haziran 2014.

ateşkes sağlanmalı. Sonra da siyasi süreç devreye sokulmalı. Bu konudaki yoğun çabamız sürüyor” demiştir.⁵⁶⁸Fakat Libya Lideri Muammer Kaddafi'nin konutu, NATO'ya ateşkes çağrısı yaptıktan bir gün sonra bombalanmıştır.⁵⁶⁹Tüm bu gelişmeler ışığında G-8 Zirvesi'nin ikinci ve son gününde imzalanan sonuç bildirgesinde, “Kaddafi ve rejiminin Libya halkına karşı ağır suçlar işlediği ve meşruiyetini yitirdiği açıktır. Kaddafi'nin özgür ve demokratik Libya'da yeri yok. Gitmesi gerek” denilmiştir.⁵⁷⁰Ekim ayı geldiğinde Libya'da Şubat ayında başlayan ayaklanma neticesinde Batı'nın da desteğiyle devrilen Muammer Kaddafi öldürülmüştür.⁵⁷¹

Suriye'de de Esad rejimine karşı büyük çapta protesto gösterileri başlamıştır.⁵⁷²Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad parlamentoda yaptığı konuşmada, yaşanan gösterilere değinerek, Suriye'nin “büyük bir komplo” ile karşı karşıya olduğunu, Suriye'nin Arap dünyasında olanlardan etkilenmemesinin söz konusu olmadığını, *protestoların “ulusu için bir test”* olduğunu belirterek, bölgedeki gelişmelerden etkilendiklerini ve reformları desteklediklerini ifade etmiştir.⁵⁷³Buna karşılık AB Dışişleri Bakanları, Suriye'deki göstericilerin öldürülmesinden sorumlu tutulan Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'a yaptırım uygulama kararı almıştır.⁵⁷⁴Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Katar ve Suriye'de Esad'la bir araya gelerek Suriye'deki reform sürecine ilişkin görüşmelerde bulunmuştur.⁵⁷⁵

Suriye Devlet Başkanı Başer Esad'ın kabinenin feshi ve iki valinin görevden alınması dâhil çeşitli ödünler vermesine rağmen ülkenin çeşitli kentlerinde protesto gösterileri devam etmiştir.⁵⁷⁶Suriye'de siyasi reform isteyen üniversite öğrencileri, ülkenin ikinci büyük kenti Halep'te sokaklara dökülmüş,⁵⁷⁷Suriye Devlet Televizyonu, Cumhurbaşkanı Beşşar Esad'ın

⁵⁶⁸Sabah Dünya, “Muhalliflere özel fon”, *Sabah Gazetesi*, 14 Nisan 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/04/14/muhalliflere-ozel-fon>, 2 Haziran 2014.

⁵⁶⁹Metehan Demir, “Fransa çözümü bombaladı”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Mart 2011, (erişim) <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/17356346.asp>, 2 Haziran 2011.

⁵⁷⁰Bölme, Ulutaş, Özhan, Küçükkeleş, “*İşyan...*”, s.33.

⁵⁷¹“Kaddafi öldürüldü”, *CNN Türk*, 20 Ekim 2011, (erişim) <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/10/20/kaddafi.olduruldu/633859.0/>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷²Faruk Yusuf, “Suriye'de kim kimi öldürüyor?”, *Dünya Bülteni*, 16 Aralık 2013, (erişim) <http://www.dunyabulteni.net/yazar/faruk-yusuf/19442/suriyede-kim-kimi-olduruyor>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷³NTV Dünya, “Esad: Büyük bir komplo ile karşı karşıyayız”, *NTVMSNBC*, 30 Mart 2011, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25197826>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁴NTV Dünya, “AB'den Esad'a yaptırım kararı”, *NTVMSNBC*, 23 Mayıs 2011, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25215859/>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁵Veysel Ayhan, “Davutoğlu-Esad Görüşmesi Sonrası: Gerginlikten Çatışmaya”, *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği (TUİÇ) Akademi*, 14 Ağustos 2011,

(erişim) <http://www.tuicakademi.org/index.php/yazarlar/176-veysel-ayhan-tum-yazilari/1862-davutoglu-esad-gorusmesi-sonrasi-gerginlikten-catismaya>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁶Erdal Şafak, “Suriye Farkı”, *Sabah Gazetesi*, 3 Nisan 2011,

(erişim) <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/safak/2011/04/03/suriye-farki>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁷Milliyet Dünya, “Reform sevinci Suriye'de halkı sokağa döktü”, *Milliyet Gazetesi*, 25 Mart 2011,

hükümet karşıtı gösterilerde gözaltına alınan yüzlerce eylemcinin serbest bırakılması emrini verdiğini duyurmuş,⁵⁷⁸ ardından Suriye Ordusu, muhaliflere yönelik operasyonlar başlatmıştır.⁵⁷⁹

Suriye'deki olaylardan kaçarak Hatay'ın Yayladağı ve Altınözü ilçesinde oluşturulan dört geçici çadır kentte konaklayan Suriyeli sayısı her geçen gün artmış, binlerce insana ulaşmıştır.⁵⁸⁰

Devlet televizyonundan halka hitap eden Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad, Türkiye'ye giden Suriyelilere dönmeleri çağrısında bulunmuş, konuşmasında, parlamento seçimlerinin ağustos ayında yapılacağını, reform paketinin ise eylül ayında tamamlanacağını belirterek, "sabotajcılar"ın, yasal reformlarla ilgili hareketi sömürmeye çalıştığını söylemiştir.⁵⁸¹

Haziran ayında Suriye ordusunun sınıra dayanmasıyla, Suriye'den kaçarak Türkiye'ye sığınan mültecilerin sayısı on binleri geçmiştir.⁵⁸² Türkiye elindeki olanaklar dâhilinde kendine sığınan insanlara destek olmaya çalışsa da bu durum kendi iç dengesinde ciddi sorunlara sebep olacak büyüklükte bir karmaşaya doğru hareket halindedir.

Suriye'de yönetime karşı ayaklanmalar devam ederken, ülkenin birçok kentinde yönetim karşıtı protesto gösterileri düzenlenmeye devam etmiştir.

Diğer taraftan İsrail'in, 2010'da yaşanan Mavi Marmara baskınıni soruşturması için oluşturduğu Turkel Komitesi baskınla ilgili raporunu açıklamış, raporda Gazze ablukasının ve filo baskınının yasal olduğu vurgulanmış, raporu değerlendiren Başbakan Erdoğan, "Bu rapor sipariştir. Bizim için bir anlamı yok" değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁸³

Türkiye'nin sadece tazminat talebinin haklı bulunduğu BM'nin basına sızdırılan Mavi Marmara Raporu'nu eleştiren Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, "İsrail'in bedel ödemesinin vakti geldi" demiş, Dışişleri Bakanlığında basın toplantısı düzenleyen Bakan Davutoğlu, Türkiye'nin, İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ablukayı tanımadığını vurgulayarak,

(erişim) <http://dunya.milliyet.com.tr/reform-sevinci-suriye-de-halki-sokaga-doktu/dunya/dunyadetay/25.03.2011/1368917/default.htm>, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁸ "Suriye'de gözaltındaki yüzlerce kişi serbest bırakılacak", *BBC Türkçe*, 15 Nisan 2011, (erişim) http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/04/110415_syria.shtml, 2 Haziran 2014.

⁵⁷⁹ Sabah Dünya, "Muhafif orduya baskın: 80 ölü", *Sabah Gazetesi*, 21 Aralık 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/12/21/muhafif-orduya-baskin-80-olu>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸⁰ Sabah Gündem, "7 bin Suriyeli Hatay'da", *Sabah Gazetesi*, 13 Haziran 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/06/13/7-bin-suriyeli-hatayda>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸¹ "Esad'dan vatandaşlarına: Geri dönün", *CNN Türk*, 20 Haziran 2011,

(erişim) <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/06/20/esaddan.vatandaslarina.geri.donun/620632.0/>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸² Halim Yılmaz, "Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler" *İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği(MAZLUMDER) Rapor*, 2013, s.4-5.

⁵⁸³ İnternet Haber Dünya, "İsrail'in, 2010'da yaşanan Mavi Marmara baskınıni soruşturması için oluşturduğu Turkel Komitesi baskınla ilgili raporunu açıkladı", *İnternet Haber*, 23 Ocak 2011,

(erişim) <http://www.internethaber.com/israil-mavi-marmara-raporunu-acikladi-323165h.htm>, 2 Haziran 2014.

“Hiçbir devlet hukukun üstünde değildir. Amacımız, İsrail hükümetinin yanlışını düzeltmektir” açıklamasını yapmıştır.⁵⁸⁴

BM Soruşturma Komisyonu, Mavi Marmara saldırısıyla ilgili hazırladığı raporunda, Mavi Marmara gemisine yaptığı saldırının “aşırı” olduğu belirtilirken, İsrail’in Gazze’ye ablukası ise “meşru” olarak nitelendirmiştir.⁵⁸⁵ Görüldüğü gibi BM dâhil olmak üzere Batı menşeli tüm oluşumlar her daim taraf tutmaya devam etmiş ve edeceklerdir.

Her yıl olduğu gibi Nisan ayında, ABD Başkanı Barack Obama, 1915 olayları ile ilgili yayımladığı açıklamada, “Büyük felaketin dehşetini hatırlarken acı çekenlerin hatıralarını onurlandırırken ve Ermenistan halkı için dostluğumuz ve derin saygımızın sözünü verirken, kalplerimiz ve dualarımız her yerdeki Ermenilerle birlikte,” diyerek yine soykırım ifadesini kullanmaktan kaçınmıştır.⁵⁸⁶ Mayıs ayı geldiğinde; ABD Başkanı Barack Obama, Beyaz Saray’dan açıklamış, El-kaide lideri Usame Bin Ladin’in ABD güçlerinin düzenlediği bir operasyonda öldürüldüğünü belirterek, operasyonda hiçbir Amerikalının hayatını yitirmediğini ve sivil kayıpların meydana gelmemesine de dikkat edildiğini söylemiştir.⁵⁸⁷ Ayrıca sonbaharda ABD Başkanı Barack Obama, ülkesinin “ulusal bir krizle” yüz yüze olduğunu belirterek, vergi indirimi ve kamu harcaması içeren yeni istihdam paketini açıklamıştır.⁵⁸⁸

Türkiye’deki gelişmelere de değinecek olursak; TOBB, TUSİAD, TİSK, TESK, MÜSİAD, DİSK, Türk-İş, Hak-İş’in aralarında bulunduğu çeşitli sivil toplum kuruluşların oluşturduğu “Türkiye AB Katılım Süreci İçin Sivil Toplum Girişimi Platformu”, İstanbul’da toplanmıştır. Gerçekleştirilen toplantının ardından ortak bir basın açıklaması yapılmış, “Türkiye’nin AB’ye katılım sürecinin bir tıkanma noktasına geldiği, bu gidişatın önüne geçilmemesinin yaratacağı sonuçlardan endişe duyulduğu” belirtilmiştir. Bu noktada yumuşak güç oluşumundaki sivil toplum kuruluşlarının etkinliğine bakmamız gerekirse; Türkiye etkin bir kamu diplomasisi yürütmek için resmi kurumların yanısıra hükümet dışı sivil toplum organizasyonları ile temasta bulunarak yol almakta, işbirliği her geçen gün

⁵⁸⁴Buket Güven, “Davutoğlu: İlişkilerimiz normalleşmez!” *Türkiye Gazetesi*, 9 Eylül 2011, (erişim) <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/haber/505054/yazarlar.aspx?type=3>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸⁵Selvet Çetin, “Palmer Raporu: BM Gözetiminde Hukuk İstismarı”, *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, 15 Eylül 2011, (erişim) <http://www.sde.org.tr/tr/authordetail/palmer-raporu-bm-gozetiminde-hukuk-istismari/961>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸⁶Sabah Gündem, “Soykırım değil 'Büyük felaket'”, *Sabah Gazetesi*, 25 Nisan 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/04/25/soykirim-degil-buyuk-felaket>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸⁷Sabah Dünya, “Usame Bin Ladin öldürüldü”, *Sabah Gazetesi*, 2 Mayıs 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/05/02/usame-bin-ladein-oldu>, 2 Haziran 2014.

⁵⁸⁸Yeni Şafak Ekonomi, “Amerika'nin reçetesi AB'yi gerdi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Eylül 2011, (erişim) <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/amerikanin-recetesi-abyi-gerdi-14.07.2011-340101>, 2 Haziran 2014.

artmaktadır.⁵⁸⁹ Üretilen projeler ve sağlanan yardımlarda koordineli çalışma ile etkin kamu diplomasisi ile sivil toplum kuruluşlarının buna katkısı yadsınamaz boyutta olacaktır.⁵⁹⁰

AB Türkiye ilişkileri, dar boğaza girmişken, Fransa'nın başkenti Paris'te bir araya gelen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Dimitris Hristofyas ile Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Rum tarafının AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenmesi halinde AB ile ilişkilerin dondurulacağına ilişkin sözlerinin kabul edilemez ve anlaşılmaz olduğunu ifade etmişlerdir.⁵⁹¹

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Türkiye'den İngiltere'ye 23 yıl aradan sonra ilk kez resmi ziyarette bulunmuş, yılda en fazla iki devlet ziyareti kabul eden İngiltere'yi bu yıl ABD Başkanı Barack Obama'dan sonra ziyaret eden ikinci Cumhurbaşkanı Gül olmuştur.⁵⁹²

Son olarak; “*Kitle imha silahı var*” gerekçesi ile Irak'ı işgal eden ABD, bu ülkedeki 50 bin kişilik askeri varlığını yılsonuna kadar tamamen çekeceğini açıklamış,⁵⁹³ aynı zamanda ABD, BM Filistin'in üyelik başvurusunun kabul edilmesinin ardından UNESCO'ya verdiği mali desteği kesmiştir.⁵⁹⁴ Türkiye ise açıklıkla hayat mücadelesinin verildiği Somali'ye yardım için kampanya⁵⁹⁵ başlatan Türk Kızılay'ı bölgeye ulaştırmıştır.⁵⁹⁶ Solenitsyn'in dediği gibi,

“Bazen bir çılgık bir çığ başlatırmış.”

⁵⁸⁹Demir, *Kamu...*, s.257.

⁵⁹⁰Türkiye'nin sahip olduğu kurumlar ve projeler için bkz. *A.g.e.*, s.258-292.

⁵⁹¹NTV Dünya, “Fransa ile Rum Kesimi el ele” *NTV-MSNBC*, 26 Temmuz 2011, (erişim) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25235875/>, 2 Haziran 2014.

⁵⁹²Zaman Dünya, “Gül, İngiltere'de resmi törenle karşılandı”, *Zaman Gazetesi*, 22 Kasım 2011, (erişim) http://www.zaman.com.tr/dunya_gul-ingilterede-resmi-torende-karsilandi_1205160.html, 2 Haziran 2014.

⁵⁹³Sabah Dünya, “Tüm askerler Irak'tan çekiliyor”, *Sabah Gazetesi*, 23 Ekim 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/10/23/obama-yil-sonunda-tum-askerler-iraktan-cekiliyor>, 2 Haziran 2014.

⁵⁹⁴Sabah Dünya, “ABD, UNESCO'ya mali desteğini kesti”, *Sabah Gazetesi*, 31 Ekim 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/10/31/abd-unescoya-mali-destegini-kesti>, 2 Haziran 2014.

⁵⁹⁵Yardımların detayı için bkz. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), “Türkiye'den Somali'ye Yardım Sağanağı”, *Avrasya Bülteni*, Sayı:100, Yaz 2011.

⁵⁹⁶Sabah Gündem, “İlk yardımlar Somali'ye ulaştı”, *Sabah Gazetesi*, 30 Ağustos 2011, (erişim) <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/08/10/ilk-yardimlar-somaliye-ulasti-44664264965>, 2 Haziran 2014.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Önümüzdeki zaman diliminde sanıyoruz ki güç uygulamaları, “Sert, Yumuşak ve Ekonomik Güç” kaynaklarının karışımından oluşacaktır. 21. yy Uluslararası İlişkileri, gücün uçayağını oluşturan bu güç çeşitleri ve devlet dışı aktörlerin baskın etkilerini arttırmasıyla şekillenecektir. Ayrıca bu devlet dışı aktörler, ürettikleri yeni politika yöntemleriyle güvenlik ortamında daha belirgin hale gelmektedirler ki bu noktada hegemonyadan bahsetmek yerinde olur. Hegemonik güç denkleminin ana hedefi, diğer ülkelerin ulusal güçlerini zayıflatarak güç politikasını kullanamaz hale getirmektir. Günümüz güç dengelerine baktığımızda ulus-devletlerin yok edilme çabası dikkat çekicidir. Devletler ancak uygulayabildikleri güç politikalarıyla orantısız olarak düşmanca davranışları caydırabilir, kendi ulusal çıkarlarını ve bağımsız iradelerini koruyabilirler.

Günümüz şartlarında yürütülen politikalar, ulus-devletlerin güç unsurlarını yok ederek, egemenliği kendi kontrolü altında tutmakta, hatta transfer etmektedir. Nitekim demokrasi getirmek vaadiyle işgale kalkışılan, rejimi ve kimliği yeniden tanımlanarak sözde batılı ve modern dünyaya kazandırılan ülke örnekleri giderek artmaktadır. Hegemonik açıdan durum böyle iken madalyonun diğer tarafına da bakmak da gerekir. Ulus-devletler yapısal sorunları nedeniyle politika ve strateji üretmek konusunda eksik kalmışlardır.

Türkiye başta olmak üzere tüm diğer devletler, eksiklerini giderdiği takdirde sadece caydırıcılığın dayanan ulusal güvenlik indeksli algısının yanı sıra yumuşak gücün tüm unsurlarını güç çemberi içinde birleştirmiş yeni bir güvenlik kurgusuna sahip olacak, buna da akıllı güç diyeceklerdir. Her ülkenin olduğu gibi Türkiye'nin de uluslararası alanda hak ettiği yere ulaşması için etkide bulunabileceği ve onu sürekli bir çekim merkezi haline getirecek hali hazırda yumuşak güç kaynakları mevcuttur fakat henüz istendiği oranda işler değildir. Bu noktada işlerliği kazandıracak ana etken nedir? diye soracak olursak, hiç şüphesizdir ki akıllıca kurgulanmış bir dış politikanın yanısıra, proaktif bir liderlik gereklidir. Çünkü Türkiye'nin yumuşak gücünün temelinde, topraklarında yaşamış Osmanlı İmparatorluğu başta olmak üzere, birçok medeniyetin mirası ama esas olarak Atatürk ve silah arkadaşlarının emperyalist ülkelerin hegemonyasına karşı başlattıkları bağımsızlık hareketi yatmaktadır.

Bu noktada konuyu bölgesel açıdan ele alırsak; Türkiye, geliştirdiği yeni politikaların ışığında güvenlik algısında ezber bozmayı tercih ederken aslında kurulduğu günden bu yana sahip olduğu etik değerleri yumuşak güç, kamu diplomasisi, stratejik derinlik, yeni Türk Dış

Politikası olarak formülize etmiştir. Öyle ki kültüründen diplomasisine, ürettiği politikalarından duruşuna kadar Türkiye, yeniden yapılandırılmaktadır. Bu değişim yumuşak güç ivmesini çok daha yukarılara çeken itici kuvvet niteliği taşımaktadır. Öyle ki Türkiye bu adımlarıyla dünyaya daha demokratik, daha modern, daha güçlü bir ülke olmak yolunda ilerlediği mesajını verirken aslında uzun zamandır birikimini yaptığı yumuşak güç olgusunun imaj bütünlüğünde ayak direttiğini kısacası bu ülkede develere binilmediğini göstermektedir. Türkiye bu noktada onu cazibe merkezi yapan Müslüman ve laik bir ülke olma özelliğini korumak adına başlattığı reform hareketlerini “*kendi istediği için*” tamamlamalıdır.

Türkiye'nin demokratik ve hukuk devleti olduğu konusunda oluşacak şüpheler; birikimini yaptığı cazibe merkezini yok edecek niteliktedir. Kimi zaman dayatmaya kadar ileri giden Avrupa'nın baskısı, Orta Doğu'da durmaksızın akan kanın sıkıntısı ancak ne istediğini bilen bir ülkenin dengeleyebileceği sorunlardır. Öyle ki Türkiye, her ne kadar eksikleri olsa da dengeleme politikasında her daim sahip olduğu becerisini yine kullanmalıdır.

Kurulduğu günden beri arabulucu, sorun çözücü, şiddet yanlısı olmayan bir tutum içinde olan Türkiye, son dönemde bunun bir tercih olduğu mesajını tüm dünyaya vermekte, sahip olduğu güç unsurları içinde ekonomik güç faktörünü de sahne çıkarmakta, ekonomik olarak elini güçlendirmenin özgüveniyle kendine hareket alanı yaratmaktadır. Bu noktada durum aydınlık görünse de alınması gereken çok yol, yakalanması gereken çok teknoloji ve sanayi treni vardır. Uzun zaman kaçırılan fırsatların üzüntüsünü yaşayan bir ülke olan Türkiye için 2000'ler artık farklılık ve farkındalık dönemidir. Değişen dünyanın bileşkeleler çağında, kendini konumlandığı yeri önce sağlama almalı, ardından da hedeflerine ulaşmak adına yoluna devam etmelidir. Bu yolda onun ruhuna ve duruşuna en uygun olan güç unsuru hiç şüphesizdir ki yumuşak güçtür. Özellikle yumuşak gücün bileşkesinde doğacak bir akıllı güç Türkiye açısından kesinlikle bir zorunluluk durumundadır.

Türkiye'nin hedeflerinin arasında 21.yy çok aktörlü oyununda daha etkin katılımın yanısıra bölgesel liderlik, ekonomik güç, demokratik bir hukuk devleti olmak vardır. Bu konuda kamu diplomasisini kullanmaya başlayan Türkiye, çok daha etkili olmanın yolunu bulmak zorundadır. Aksi halde yaşadığı coğrafyanın sahip olduğu karmaşa aniden üzerine sıçrayabilir. Yurtdışında uzlaşmacı, yurtiçinde yasağcı bir zihniyetle yol alınamayacağı gerçeğinden yola çıkacak olursak aslında Türkiye'nin başta olmak üzere tüm bölge ülkelerinin tek bir kelimeye ihtiyacı vardır. O da; Özgürlük...

Her ne kadar ABD'nin Orta Doğu üzerine kurguladığı demokrasi vaadi, demokrasinin ölümü olarak nüksetmiş olsa da Türkiye, yaklaşımsal olarak çözüme odaklanırken aslında hedefe konulanın barış olması takdire şayandır. Türkiye bu noktada kendi yapısal özellikleriyle şekil bulan bir duruşa sahiptir. Çünkü bu coğrafyada yaşayan insanlar hiçbir vakit ölüme alkış tutmamıştır. Liderinden halkına, hangi fikri savunursa savunsun Türk halkını oluşturan en önemli unsur hiç şüphesizdir ki bu barışa duyduğu sevdadır. Her ne kadar bunu anlatmak kaygısı gütmese de olayları inceleyen bu çalışmanın geldiği nokta; dile getirilmesinin gereklilikleri üzerinedir aslında... Güce sahip olmak kadar önemlidir onu kullanma becerisi ve bu noktada başı çeken yolu öğrenmenin zorunluluğu ile yola uygun ayakkabı giyinmenin gerekliliğiyle birleşmektedir.

Dünya her geçen gün değişen ve dönüşen bir yapı içinde yeni stratejilere gebedir ve çoklu sistem oyununun kuralları sil baştan yazılmaktadır. Yeni oyunda Türkiye ne kadar etkin olacak ve bu etki alanında etkilenen mi yoksa etkileyen mi olacak? sorularının yanıtları önümüzdeki gelecekte ortaya çıkacaktır.

Son tahlilde şunu gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz ki büyük güçler, büyük planlar yapar, büyük stratejiler geliştirir, büyük paralar harcar, büyük silahlara sahip olabilir lakin diğer güçler ortaya sadece yüreklerini koyduklarından olsa gerek tarihi yeniden yazarlar. Tıpkı Türk topraklarını bağımsızlığa götüren süreçte güvendikleri tek güç olan bağımsızlık ülküsüne olan inançları gibi... Bağımsızlığını savaşıarak elde eden tüm toplumlara has bir duruş vardır. Kanla kazanılanın kolayına, kolaylıkla kaybedilmemesi gibi, aslolan mukaddes mirası korumak gibi, ulus kavramını kaybetmemek gibi, pasif direniş gibi, gerekirse savaşı göze almak gibi, ... Sanıyoruz ki en büyük hegemonik "Yumuşak Güç" çıkmazı işte budur. Ulu Önder Atatürk'ün dediği gibi;

“Hangi bağımsızlık vardır ki yabancıların planlarıyla yükselebilirsin?

Tarih böyle bir olay kaydetmemiştir”

KAYNAKÇA

1) *Kitaplar;*

- AKGÖNENÇ Oya, *Türkiye'nin AB Stratejisi*, 2. Baskı, Ankara Nobel Yayın, Kasım 2010.
- AKP Tanıtım ve Medya Başkanlığı, “Soruları ve Cevaplarıyla Demokratik Açılım Süreci”, AKP Yayınları, Ocak 2010.
- ARAS Bülent, *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*, İstanbul, Etkileşim Yayınları, 2006.
- ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika*, Alfa, 5. Basım, İstanbul, 2004.
- ARI Tayyar Derleyen, *Orta Asya ve Kafkasya Rekabetten İşbirliğine*, Bursa, MKM Yayınları, 2010.
- ARI Tayyar, *Irak, İran, ABD ve Petrol*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007.
- ARI Tayyar, *Amerika'da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika*, 4. Baskı, Bursa, MKM Yayıncılık, Nisan 2009.
- ATAÖV Türkkaya, *Amerika NATO ve Türkiye*, İstanbul, İleri Yayınları, 2006.
- BAĞCI Hüseyin, *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, Ankara, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. 2001.
- BAŞGİL Ali Fuad, *Din ve Laiklik*, 2. Baskı, İstanbul, Yağmur Yayınevi, 1962.
- BÖLÜKBAŞI Deniz, *1 Mart Vakası Irak Tezkeresi Ve Sonrası*, İstanbul, Doğan Kitap, 2008.
- CAPLAN Jane, *Hitler Almanyası (1933 – 1945)*, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 2013.
- CULL Nicholas, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, Los Angeles, Perspectives on Public Diplomacy Figueroa Press, 2009.
- CLAUSEWITZ Carl Von, *Savaş Üzerine* çev. H. Fahri Çeliker, Ankara, Özne Yayınları, 1999.
- ÇABUK Çağlar, *Yumuşak Güç*, İstanbul, Profil Yayıncılık, 2014.
- ÇAKMAK Haydar Editör, *Türk Dış Politikası*, 2. Baskı, Ankara Platin Yayınları, 2012.
- ARI Tayyar, “Orta Doğu ile İlişkiler”,
- BERBER Engin, “Dönemin Dış Politika Değerlendirmesi”,
- ÇAĞIRAN Mehmet, “12 Eylül Askeri Darbesi ve Dış Politika Anlayışı”,
- ÇELEBİ Özlen, “Türkiye-ABD İlişkileri”,
- ÇEMREK Murat, “İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye”,
- EROL Mehmet Seyfettin, “İsmet İnönü Hükümeti Dış Politikası”,
- ÖCAL Mehmet, “İngiltere'nin Tutumu”,

ÜNLÜ Tuba, “Kıbrıs Sorunu ve 1974 Müdahalesi”,

- DAVUTOĞLU Ahmet, *Stratejik Derinlik*, 32. Baskı, İstanbul, Küre Yayınları, 2009
- DERİNGİL Selim, *Denge Oyunu*, 3. Baskı, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003.
- DUFOIX Stephane, *Diasporalar*, çev. Işık Ergüden İstanbul Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2011.
- DEMİR Vedat, *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.
- ERER Tekin, *On Yılın Mücadelesi*, İstanbul, Ticaret Posta Matbaası, 1963.
- ERZAN Meltem Ünal, *Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Derin Yayınları 2012.
- GARDNER John W, *Başkan Kennedy'nin Nutukları I-II*, çev. Altan Uslu, İstanbul, Menteş Kitabevi, 1966.
- GÜLER Ali, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Azınlıklar*, Ankara, Berikan Yayınları, 2000
- GÜRBÜZ M. Vedat, *Vietnam Savaşı ve ABD Soğuk Savaşın Kaynama Noktası*, Ankara, Kent Kitapları, 2009.
- GYORGY Szondi, *“Central and Eastern European Public Diplomacy” Routledge Handbook of Public Diplomacy*, (der.) Nancy Snow ve Philip Taylor. NY: Routledge. Ekim 2008.
- HASLIP Joan, *Bilinmeyen tarafları ile Abdülhamit*, çev. Nusret Kuruoğlu, İstanbul, Toker Matbaası, Mart 1964.
- HUNTINGTON Samuel Phillips, *Medeniyetler Çatışması*, çev. Mehmet Turhan ve Cem Soydemir, 6. Baskı İstanbul, Okuyan Yayınları, 2008.
- İNAN Ayşe Afet İnan, *Medenî Bilgiler ve M. K. Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969.
- İNAN Kâmrân, *Hayır Diyebilen Türkiye*, 9. Baskı, İstanbul Timaş Yayınları, 2006.
- İNAN Mehmet Akif, *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine*, Ankara, Edebiyat Dergisi Yayınları, Aralık 1972.
- İNCEOĞLU Metin, *Tutum Algı İletişim*, 5. Baskı, İstanbul, Beykent Üniversitesi Yayınları No. 69, 2010.
- KAÇAZNUNİ Ovanes, *Taşnak Partisi'nin Yapacağı Bir şey Yok, 10. Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları*, Şubat 2006.
- KALAYCIOĞLU Ersin ve SARIBAY Ali Yaşar, *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, 3. Baskı, İstanbul, Alfa Aktüel Yayınları, 2007.
- KARACAKAYA Recep, *Kaynakçalı Ermeni Meselesi Kronolojisi*, İstanbul, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, Yayın No:52, 2001.

- KARAER Nihat, *Paris, Londra, Viyana Abdülaziz'in Avrupa Seyahati*, 3. Baskı, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2012.
- KARAL Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi (V-IX Cilt)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1947-54-56-62-Son cilt henüz basılmamıştır.
- KARLUK Rıdvan, *Avrupa Birliği; Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları*, İstanbul Beta Yayınları, Şubat 2014.
- KARPAT Kemal Haşim, *Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma*, çev. Dilek Özdemir, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2006.
- KILINÇKAYA M. Derviş, "Türk İnkılabının Arka Planı", Derleyen Fatma Acun, *Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi*, 11. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, Ekim 2010.
- KINROSS Lord, *Atatürk; Bir Milletten Yeniden Doğuşu*, çev. Nihal Yeğınobalı, Ayhan Tezel, İstanbul Sander Kitabevi, 1966.
- KISSINGER Henry, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2012.
- KIŞLAKÇI Turan, *Arap Baharı*, İstanbul, Mana Yayınları 2011.
- KOÇAK Cemil, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1 ve 2*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007.
- KÜÇÜK Cevdet, "Osmanlılarda Millet Sistemi ve Tanzimat", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi(Cilt; IV)*, İstanbul, İletişim Yayınları,1985
- LEFEBVRE Maxime, *Amerikan Dış Politikası*, çev. İsmail Yerguz, İstanbul İletişim Yayınları, 2005.
- MORGAN Rowland ve HENSHALL Ian, *Amerikan Yalanları-11 Eylül ve Medeniyetler Çatışması*, İstanbul, Salyangoz Yayınları, 2006.
- MOURRE Michel, DONINIQUE Pierre, POGNON Edmond, GARDER Michel, ROUX Georges, FRANCO Victor, LAURENT Jean, *İhtilaller ve Darbeler Tarihi I-II Cilt*, çev. Sabiha Bozbağlı, İstanbul, Yirminci Yüzyıl Yayınları, 1966.
- NYE Joseph Samuel, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, New York, Basic Book, 1991.
- NYE Joseph Samuel, *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu; Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Aydın, İstanbul, Elips Yayınları Ekim 2005.
- NYE Joseph Samuel, *The Future of Power*, New York, Affairs Publisher, 2011.
- NYE Joseph Samuel Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, çev. Gürol Koca, Literatür Yayınları, İstanbul,2003.
- NOGAYEVA Ainur, *Orta Asya'da ABD, Rusya ve Çin: Stratejik Denge Arayışları*, Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu(USAK) Yayınları No: 55, 2011.
- ORTAYLI İlber, *Osmanlı'da Milletler ve Diplomasi*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2008.

- PAMUK Akif, *Kimlik ve Tarih (Kimliğin İnşasında Tarihin Kullanımı)*, Ankara, Yeni İnsan Yayınevi, 2014.
- PARKER Selwyn, *Büyük Çöküş, 1929 Krizinin ve Dünyanın Ekonomik Buhrana Sürüklenişinin Öyküsü*, çev. Burcu Çekmece, Ankara, Arkadaş Yayınları, 2009.
- PETROV Grigoriy, *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*, Çev. Ali Çankırılı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2004.
- SANDER Oral, *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 363, Ankara, 1987.
- SANCAR Gaye Aslı, *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.
- SARINAY Yusuf, *Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi (1939-1952)*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988.
- STEEL Nigel, HART Peter, *Gelibolu, Yenilginin Destanı*, 3. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayıncılık, Mart 2005.
- STONE Norman, *Birinci Dünya Savaşı*, çev. Ahmet Fethi Yıldırım, İstanbul, Doğan Kitap Yayınları, 2010
- ŞAHİN Haluk Şahin, *Johnson Mektubu: Türk-ABD İlişkilerini Değiştiren Olayın Perde Arkası*, İstanbul, Gendaş Yayınları, 2002.
- ŞİMŞİRGİL Ahmet, *Osmanlı Tarihi-Kayı Serisi I, II, III, IV, V* İstanbul, Timaş Yayınları, 2008-2013.
- THOREAU Henry David; GANDİ Mohandas, *Pasif Direniş ve Sivil İtaatsizlik*, çev. C.Hakan Arsan; Fatma Ünsal, Ankara, Vadi Yayınları, 2012.
- TOSH John Tosh, *Tarihin Peşinde*, Dördüncü Baskı, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ekim 2011.
- TUĞTAN Mehmet Ali, *Kore Savaşı; Uzak Savaş Askerleri*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.
- TURHAN Mümtaz, *Kültür Değişmeleri*, İstanbul, M.E.B Yayınları Devlet Kitapları, 1969.
- ULUDAĞ Âdem derleyen, Kolektif, *Antik Dünya Ansiklopedisi*, Ankara, TÜBİTAK Yayınları, 2010.
- ÜLMAN Haluk, *I.Dünya Savaşı'na Giden Yol ve Savaş*, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- ÜNAL Şeref, *Uluslararası Hukuk Açısından Ermeni Sorunu*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011.
- YAHYA Harun Yahya, *Milli Birliğin Önemi*, İstanbul Vural Yayıncılık, Aralık 200.
- YILMAZ Sait, *Güç ve Politika*, İstanbul, Alfa Yayınları, 2008.

- YILMAZ Sait, *Akıllı Güç*, İstanbul, Kum Saati Yayınları, 2013.

2) Makaleler;

- AKALIN Şükrü Haluk, “Türk Dili: Dünya Dili”, *Türk Dil Kurumu Türk Dili Dergisi*, Yıl: 55, Sayı: 687, 2009-1, Ankara.
- AKBAŞ Zafer, TUNA Hakan, “Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl:49 Sayı: 571, Eylül 2012.
- AKBAŞ Zafer, “Devlet İnşaa Sürecinde Terörle Mücadele Sorunu: Irak Örneği ve Türkiye Üzerine Etkileri”, *The Journal Of Academic Social Science Studies (JASSS) Dergisi*, Cilt:5 Sayı:4, Ağustos 2012.
- AKÇAY Engin ve AKBAY Özdemir, “*ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik*”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 22, 2013.
- AKGÜL-AÇIK MEŞE Sinem Akgül-Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni-Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 30 (Yaz 2011)
- AKGÜN Mensur Akgün, ŞENYÜCEL GÜNDOĞAR Sabiha, “Orta Doğu’da Türkiye Algısı-2010-2011-2012-2013” *İstanbul TESEV Yayınları*, 2010-2013.
- AKIPEK Ömer İlhan Akıpek, “NATO Kuvvetleri Sözleşmesine Göre Vazife Kavramı ve Türkiye’deki Tatbikatı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt; 24 Sayı; 1-4, 1967.
- ARI Tayyar, “Türk- Amerikan İlişkileri: Sistemdeki Değişim Sorunu mu?” *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt 4, No: 13, 2007.
- ARPACI Seyfullah, “Osmanlı Hoşgörüsünün Adı: Millet Sistemi”, *Sızıntı Dergisi*, Eylül 2006.
- ARSOY Helin, “Diplomatik Sızıntı Kâbusu: Wikileaks”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, Mart 2011.
- ATAMAN Muhittin, “Özalist Dış Politika: Aktif ve Rasyonel Bir Anlayış”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı;7 2003/2.
- ATEŞOĞLU İrfan ve TÜRKER Ali, “Türkiye’yi Ziyaret Eden Turistlerin Algıladıkları Ülke İmajı ve Olumsuz Algılara İlişkin Çözüm Önerileri”, *Yeni Fikir Dergisi*, Sayı: 10, Yıl: Ocak-Haziran 2013.
- AYDOĞUS Osman, MENA (Orta Doğu ve Kuzey Afrika) Ülkeleri ve Türkiye", *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı; 5, Mart 2011.
- AYHAN Veysel, “Orta Doğu’nun Demokratikleştirilmesi İkilemi; Filistin, Suudi Arabistan ve Irak Örneğinde Eleştirel Bir Bakış”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, Cilt;2, Sayı;1, 2007.
- AYTAÇ Ömer, “Tüketimcilik ve Metalaşma Kısacasında Boş Zaman”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, 2006/1.

- BAŞAR Zeki, “Geçmişi Unutan Ermeniler”, *Atatürk Üniversitesi Ermeniler Hakkında Makaleler, Derlemeler*, 1978.
- BAYRAM Tuba Turan, ALTIKAT Aysun, EKMEKYAPAR TORUN Fatma, “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Çevre Politikaları”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2011.
- BAYTAL Yaşar, “Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:40, Kasım 2007.
- BEŞİKÇİ Mehmet, “Topyekûn Savaş” Kavramı ve Son Dönem Osmanlı Harp Tarihi”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, sayı 198, Haziran 2010.
- BİLGİÇ Tuba Ünlü, BİLGİÇ Bestami S. “Kosova Türkleri: ‘Sıradışı’ Bir Türk Diasporası”, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (Bilig)*, Sayı:62, Yaz 2012.
- BÖLME Selin M, ULUTAŞ Ufuk, ÖZHAN Taha, KÜÇÜKKELEŞ Müjge, “İsyan, Müdahale ve Sonrası: Libya’da Dönüşüm Sancılar”, *Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Rapor No:5*, Aralık, 2011.
- BÖLME Selin M, “Gazze’de Katliam”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Sayı:3, Ocak 2009.
- CAN Burhanettin, “Akıllı Güç-Akıllı Güç Stratejisi”, *Ümran Dergisi*, Ağustos 2009.
- ÇAVUŞ Tuba, “Dış Politika’da Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye’nin Yumuşak Güç Kullanımı”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:2, 2012.
- ÇELİK Ümit, “Askeri Müdahaleler ve Avrupa Birliği-Birleşmiş Milletler İlişkileri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:12, No:2, 2013.
- ÇOLAKOĞLU Selçuk, “Ejder’in Uzun Yürüyüşü: Çin’in Dönüşüm Hikâyesi”, *Analist Dergisi*, Temmuz, 2011, s.22-31.
- CRISS Nur Bilge, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Dış Politikaları”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi, Yeni Devlet Yeni Siyaset*, Sayı; 21, Ocak 2003.
- COŞAR Nevin, “Demokrat Parti Dönemi Maliye Politikası”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt; 60 Sayı;1.
- ÇAKMAK Zafer, “Venizelos’un Atatürk’ü Nobel Barış Ödülü’ne Aday Göstermesi”, *Atatürk Kültür Merkezi, Erdem Dergisi*, Sayı; 52, 2008.
- DEMİR Nesrin, “Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu”, *Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:15, Sayı:1, 2005.
- DEMİRTAŞ Cengiz, “Somali Sahillerindeki Deniz Haydutluğu Eylemleri ve Haydutların Yargılanması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:70, Sayı:1, 2012.

- DEMİRTEPE M. Turgut, ÖZERTEM Hasan Selim, “Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları”, *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 65, Bahar 2013.
- DUMAN Olcay Özkaya, BİRSEL Haktan, “Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası ve Bu Politikanın Dinamiklerine Etki Eden Dış Gelişmeler”, *Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi*, Cilt;1 Sayı; 1, Erzurum, 2012.
- DURAN Burhanettin, İNAT Kemal, ATAMAN Muhittin, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Türk Dış Politikası Yıllığı 2009*, SETA Yayınları XIII, Mart 2011.
- ERÇAKAR Emin ve KARAGÖL Erdal Tanas, “Türkiye’de doğrudan yabancı yatırımlar”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Analiz*, Sayı:33, Ocak 2011.
- ERKAN Ayça Ülker, “Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği Arasındaki Soğuk Savaş Yıllarında Amerikan Dış Politikası”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt; 8 Sayı;1, 2010.
- ERTEM Barış, “Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 12, Sayı;21, Haziran 2009.
- GARDELS Nathan, “Amerika’nın Yumuşak Gücünün Yükselişi ve Düşüşü”, *NPQ Dergisi*, Cilt;7, Sayı;1, 2005.
- GÜZEL F. Özlem, *Turizm Açısından Ülke İmajının Önemi ve Türkiye İmajı Üzerine Kavramsal Bir Araştırma, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2 Yıl: 2009.
- HAYTOĞLU Ercan, “Türkiye’de Demokratikleşme Süreci ve 1945’te Çok Partili Siyasi Hayata Geçişin Nedenleri (1908-1945)”, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:3, 1997
- HURMİ Ayşe Bahar, “Bush ve Obama Karşılaştırması Çerçevesinde Amerikan Dış Politika Analizi”, *Alternatif Politika Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, Nisan 2010.
- İŞLER Emrullah, “Karşıtsal Çözümleme ve Arapça Öğretimi”, *Nüsha Dergisi*, Yıl;2, Sayı; 6, 2002.
- KALABALIK Abdullah Aydoğan, “Mısır’da Değişim Süreci ve Anayasa Arayışı”, *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Şubat, 2013.
- KANDEMİR Eyyub, “ABD Başkanları G.W. Bush ve B. Obama Dönemlerinde Yayımlanan Ulusal Güvenlik Stratejilerinde İttifak Söylemleri ve S.Walt’un İttifak Teorisi”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, Kasım 2011.
- KASIM Kamer, “Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu”, *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt;1 Sayı;1 Kış 2007.

- KARADELİ Cem, “Küresel Bireysellik ve Sosyal Paylaşım Ağları,”
GÜN Kerem, “Yeni Bir Çağın Eşiğinde: Sosyal Paylaşım Ağları,”
SÖZEN Cenk, “Sosyal Ağlar, Ağ Araştırmaları ve Uygulama Alanları,”
HEPER Emre, “Sosyal Paylaşım Siteleri,” Çankaya Üniversitesi *Gündem Dergisi*, Sayı.40,
2001.
- KARAGÖZ Betül, “Uluslararası İlişkilerde İmaj Kavramı ve Batı Nostaljisindeki Aksaklık
Olarak Türk İmaji”, *Karadeniz (Black Sea-Çernoye More) Sosyal Bilimler Dergisi*,
Sayı:10, Yıl:2011.
- KARAGÜL Soner, Türkiye’nin Balkanlardaki “Yumuşak Güç” Perspektifi: Türk İşbirliği ve
Koordinasyon Ajansı(TİKA), *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, Yıl: 2013.
- KAVAK Yüksel, ATANUR BAŞKAN Gülsün, “Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri, Türk ve
Akraba Topluluklarına Yönelik Eğitim Politika ve Uygulamaları”, *Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:20, Yıl: 2001.
- KAVUNCU Sibel, “Nükleer Silahsızlanma Yolunda Start Süreci”, *Bilge Strateji Dergisi*,
Cilt 5, Sayı 8, Bahar 2013.
- KODAMAN Timuçin, AKÇAY Ekrem Yaşar, “Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı
Diplomasi Tarihi ve Türkiye’ye Bıraktığı Miras” *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2010, Sayı:22.
- KOÇ Yaşar Taşkın, “12 Eylül’den 12 Haziran’a Siyasi Partiler Adalet ve Kalkınma
Partisi(AK Parti)”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı(SETA) Analiz*, Mayıs
2011.
- KOÇER Gökhan, “Avrupalılaşmak” Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir Deneme”,
İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No;26, Mart 2002.
- KÖSE H. Ömer, “Küreselleşme Sürecinde Devletin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü”,
Sayıstay Dergisi, Sayı; 49.
- KÖSE Müslüm, BAYÜN Selcen, AKDUMAN Murat, BARUTÇU Uğur, “Limanların Rum
Bandralı Gemilere Açılması”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, 2014/1.
- KUTLUAY Mustafa Kutluay ve DİNÇER Osman Bahadır Dinçer, “Arap Baharı ‘ABD’
Hegemonik Projesi midir?”, *Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı 107, Yaz 2011.
- KÜRKÇÜOĞLU Ömer Kürkçüoğlu, “‘Dış Politika Nedir?’ Türkiye’deki Dünü ve Bugünü”,
Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt XXXV, No:1-4, (Ocak-Aralık
1980)
- LEE Geun, “A Theory of Soft Power and Korea’s Soft Power Strategy”. *Korean Journal Of
Defense Analysis*, Cilt: 21, Sayı:2, Haziran 2009.
- MOLLA Alptekin, “Soğuk Savaş Sonrası Körfez Krizleri ve Türkiye-ABD-NATO
İlişkileri”, *Baltkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik
Fener Dergisi*, Sayı-11, Yıl-2009.

- MOR Hasan, “Kıbrıs Sorununun Türkiye-AB İlişkilerine İndekslenme Süreci”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XII, Sayı:1-2, 2008.
- NARLI Nilüfer, "Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma," *Polis Bilimleri Dergisi* Cilt. 4 Sayı. 1-2, 2002.
- OKUR Mehmet, “Kafkasya’dan Karadeniz’e “Büyük Ermenistan Projesi” İddialar ve Gerçekler”, *KÖK Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Ermeni Araştırmaları II, Cilt: XIII, Sayı: 2, Güz 2010.
- ORTAYLI İlber, Osmanlı İmparatorluğu’nda Millet, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi IV. Cilt*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985
- ÖZÇELİK Mücahit, “İkinci Dünya Savaşı’nda Türk Dış Politikası”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:29, 2010/2.
- ÖZER Akif, “Temel Belgeler Eşliğinde Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:66-67, Temmuz-Aralık 2007.
- ÖZDEMİR Haluk, “Uluslararası İlişkilerde Güç; Çok Boyutlu Bir Değerlendirme,” *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 63, Sayı; 3, 2008.
- ÖZTÜRK Nazım, “IMF’nin Değişen Rolü ve Gelişmekte olan Ülke Ekonomilerine Etkileri”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:57, Sayı:4, 2002.
- ÖZTÜRK Mehmet, “I. Körfez Savaşı’ndan (1990-91)- 11 Eylül Sürecine ABD’NİN Irak Politikası ve Bunun Türk-Amerikan İlişkilerine Etkisi”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:19, Ocak-Şubat- Mart 2010.
- ÖZYER Berkan, “Yumuşak Güç Türkiye’nin Yumuşak Karnı mı?”, *Optimist Dergisi*, Yıl:2, Sayı: 15, Mart 2014.
- REÇBER Sercan, “Irak’a Yönelik Askeri Müdahalenin Uluslararası Hukuk Açısından Geçerliliği”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi(USAM)*, Cilt:4, No:13.
- SELÇUK Orçun, “Turkish Airlines: Turkey’s Soft Power Tool in the middleeast”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, Sayı; 14, 2013.
- SEYDİ Süleyman, “Demokrat Parti’nin Dış Politika’da Alternatif Arayışı (1957-1960)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı14, 2012/2.
- Suat Sungur, “Kültürel Emperyalizmin Ötesi: Küreselleşme, İletişim ve Yeni Uluslararası Düzen”, *Beypkent Üniversitesi, Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1 Bahar 2008.
- ŞENSES Fikret, KIRIM Arman, “Türkiye’de 1980 Sonrası Ekonomik Politikalar-Sanayileşme Etkileşimi ve Sanayinin Yeniden Yapılanma Gereklere”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Cilt: 18, Sayı:1-2, 1991.
- ŞİMŞEK Halil, “Johnson Mektubu ve Türk Amerikan İlişkilerine Etkisi” *Yeni Dönemde Türk Dış Politikası 4. Uluslararası Türk Dış Politikası Sempozyumu Tebliğleri*, Editör; Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Kafkas Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2010.

- TEKİN Uğur, “Avrupa’ya Göç ve Türkiye” *İstanbul Üniversite’si Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 37, Ekim 2007.
- TOPAL Ahmet Hamdi, “27 Aralık 2008–18 Ocak 2009 Gazze Saldırısı ve Uluslararası Ceza Hukuku”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: XII, Sayı:1–2, 2008.
- TÜBİTAK “Türkiye’de NanoTeknoloji”, *Bilim ve Teknik Dergisi Yeni Ufuklar*, TÜBİTAK Yayınları, Aralık 2006.
- TÜRKMEN Zekeriya, “Osmanlı Devleti’nde Kapitülasyonların Uygulanışına Toplu Bir Bakış” *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 6, 1995.
- UÇAR Rezzan, UÇAR İbrahim Halil, Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme; Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırma, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, Haziran 2004.
- UĞRASIZ Bülent, “ABD’nin Irak Politikası”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, Sayı:4, 2003.
- ÜLMAN Haluk, Oral Sander, “Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler (1923-1968) II”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt; 27, Sayı; 1.
- YAĞMURLU Aslı Yağmurlu, “Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi” *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5/1-2007.
- YETİM Fahri, “Atatürkçü Dış Politika Bağlamında 1919-1922 Dönemi Türk Dış Politikası” *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Doğumunun 125. Yılında Atatürk Özel Sayısı, 2006.
- YILDIRIM Süreyya, “2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:12, Sayı:18, 2010.
- YILDIZ Sarısoy, Fazlı, “Karbondiyoksit (CO2) Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi”, *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri*, No:2/2013.
- YILMAZ Nuh “Obama’nın Türkiye Ziyareti, “Mesajın Kendisi”, *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)2009Yıllığı*, SETA Yayınları, 2010.
- YILMAZ Sait, “Yumuşak Güç ve Evrimi”, *TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, Sayı: 12, Cilt: 3, Sonbahar 2011.
- YILMAZ Sait, “Uluslararası İlişkilerde Güç ve Güç Dengesinin Evrimi”, *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, 2008.
- YÜCEDOĞAN Güleda, “Terör, Savaş, Şiddet ve Medya”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:13, 2002.

3) *Sözlük Kaynakları*

- M.E.B. *Örnekleriyle Türkçe Sözlük-Cilt 2*, MEB Yayınları 2799, İstanbul, 2000
- *Oxford Dictionary*, Oxford Üniversitesi Yayınları, 2014,
<http://www.oxforddictionaries.com/words/about>, 12 Nisan 2014.
- SÖNMEZOĞLU Faruk, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, 3. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2000.

4) *İnternet Kaynaklı Makaleler;*

- AKBAL Özdemir, *Amerikan Güvenlik Politikasının Dış Yardım Stratejisi*, *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, 19 Ekim 2013,
<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/abd/2013/10/19/7255/amerikan-guvenlik-politikasinin-dis-yardim-stratejisi>.
- AKÇADAĞ Emine, “Çin'in Kamu Diplomasisi” *Kamu Diplomasisi Enstitüsü*.
<http://kamudiplomasisi.org/makaleler/makaleler/83-yuekselen-guec-cinin-kamu-diplomasisi>
- AYDOĞAN Bekir Aydoğan, “Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi”, *Politika Dergisi*, 18 Aralık 2011.
<http://www.politikadergisi.com/makale/guc-kavrami-ve-kamu-diplomasisi>, 18 Şubat 2014.
- AYHAN Veysel, “Davutoğlu-Esad Görüşmesi Sonrası: Gerginlikten Çatışmaya”, *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği (TUIÇ) Akademi*, 14 Ağustos 2011,
<http://www.tuicakademi.org/index.php/yazarlar/76-veysel-ayhan-tum-yazilari/1862-davutoglu-esad-gorusmesi-sonrasi-gerginlikten-catismaya>, 2 Haziran 2014.
- CEYLAN Ahmet ve USLU İsa, “1 Mart Tezkeresi'nin Türk Dış Politikasına Etkisi”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 15 Haziran 2012,
<http://politikaakademisi.org/1-mart-tezkeresinin-turk-dis-politikasina-etkisi/>, 19 Mayıs 2014.
- ÇETİN Selvet, “Palmer Raporu: BM Gözetiminde Hukuk İstismarı”, *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, 15 Eylül 2011,
<http://www.sde.org.tr/authordetail/palmer-raporu-bm-gozetiminde-hukuk-istismari/961>, 2 Haziran 2014.
- FEAVER Peter D, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin Genel Stratejisi” *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)*, 2 Temmuz 2012,
<http://www.bilgesam.org/incele/38/-soguk-savas-sonrasi-donemde-abd%E2%80%99nin-genel-stratejisi-/>, 18 Mayıs 2014.
- GÜLEÇ Merve Gülçin, “Arap Baharı Nedir?”, *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Derneği (TUIÇ) Akademi*, 3 Haziran 2010,
<http://www.tuicakademi.org/index.php/hakkimizda>, 2 Haziran 2014.
- KALIN İbrahim, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*
<http://kdk.gov.tr/sag/turk-dis-politikasi-ve-kamu-diplomasisi/20>
- KANTARCI Şenol, “Türkiye-Ermenistan İlişkileri: Önce “Peynir Diplomasisi” Sonra “Futbol Diplomasisi”, *Dış Politika Araştırmaları Merkezi*, 1 Eylül 2008,
<http://www.turksam.org/tr/makale-detay/752-turkiye-ermenistan-iliskileri-once-%C5%93peynir-diplomasisi-sonra-%C5%93futbol-diplomasisi>, 30 Mayıs 2014.

- KARAASLAN Mehmet, “Bağımsız Kosova”, *Indigo Dergisi*, 19 Şubat 2008, <http://arsiv.indigodergisi.com/arsiv/mehmet329.htm>, 30 Mayıs 2014.
- KARAOKAY Kübra, “Terörizm ve Siber Terör”, *Akademik Perspektif Dergisi*, 1 Mart 2014, <http://akademikperspektif.com/2014/03/01/terorizm-ve-siber-teror/>, 23 Mayıs 2014.
- KAVAK Hafize Zehra, “Mavi Marmara Saldırısına Uluslararası Tepkiler”, *İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi(İHH)*, 3 Şubat 2014, <http://www.ihhakademi.com/mavi-marmara-saldirisina-uluslararasi-tepkiler/>, 1 Haziran 2014.
- LAÇİNER Sedat, “Ermeni Sorununun Fransa-Türkiye İlişkilerine Etkisi (2002 Yılına Kadar)”, *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu(USAK) Stratejik Gündem*, 6 Ocak 2010, <http://www.usakgundem.com/ders-notu/16/ermeni-sorununun-fransa-t%C3%BCrkiye-%C4%B0li%C5%9Fkilerine-etkisi-2002-y%C4%B1%C4%B1na-kadar-.html>
- MESÇİOĞLU Merve, “Kuvvet Kullanma Yasağı ve ABD’nin 2003 Irak Müdahalesi”, *Akademik Perspektif Dergisi*, 23 Mart 2013, <http://akademikperspektif.com/2013/03/23/kuvvet-kullanma-yasagi-ve-abdnin-2003-irak-mudahalesi/>, 22 Mayıs 2014.
- OĞAN Sinan Oğan, “Terör Moskova Metrosunda Hortladı:37 Ölü”, *TÜRKSAM Dış Politika Araştırma Merkezi*, 29 Mart 2010, <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/147-teror-moskova-metrosunda-hortladi-37-olu>, 28 Mayıs 2014.
- OĞUZ Mustafa, Toplumsal algılar ve bireye yansıyan yönü, *Sivil Toplum Akademisi*, <http://www.siviltoplumakademisi.org.tr>.
- OKUR M. Akif, "Akıllı Güç" Tartışması Üzerine”, *Ankara Strateji Enstitüsü*, 2 Temmuz 2012, <http://www.ankarastrateji.org/yazar/doc-dr-m-akif-okur/-akilli-guc-tartismasi-uzerine/>, 12 Mayıs 2014.
- PAMİR Necdet, “Mavi Akım Projesi Nedir, Ne Değildir ?”, *Avrasya Kültür ve Toplumsal Gelişim Derneği*, 16 Temmuz 2003, http://www.avrasyatr.org/e-analiz_TR/e-analiz_1.html, 28 Mayıs 2014.
- SAAF Kuroş Ahmedî, “Efsaneden Gerçeğe ABD’deki Yahudi Gücü”, çev. Alptekin Dursunoğlu, *Rahbord Dergisi*, Sayı; 25, http://www.ydh.com.tr/HD367_efsaneden-gercege-abddeki-yahudi-gucu.html
- SOYALTIN Diğdem Soyaltın, “Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadele: Görünürde Avrupalılaşma mı?” *Türkiye Siyasi Analiz ve Araştırma Merkezi* (Analiz Türkiye) Mayıs 2012, <http://researchturkey.org/?p=1205&lang=tr>
- ŞİMŞİRGİL Ahmet Şimşirgil “*Tarih ve Medeniyet*” <http://www.ahmetsimsirgil.com/component/content/article/101-fetih-1453.html>.

- YILMAZ Sait Yılmaz, “Yumuşak Güç Nedir? Nasıl Uygulanır?”, *Ulusal Savunma, Beykent Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM)*, 12 Nisan 2007,
<http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/egitim.php?CategoryId=897&ContentId=591&phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b>
- YILMAZ Sait Yılmaz, “Suriye Olaylarının Perde Arkası”, *TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi (TURAN-SAM)*, 30 Temmuz 2012,
<http://www.turansam.org/makale.php?id=4978>, 18 Mayıs 2014.
- YILMAZ Tülay, “Türkiye’nin kullanamadığı stratejik güç; Lobıcılık”, *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)*, 22 Temmuz 2009,
http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1109/turkiyenin_kullanamadigi_stratejik_guc_lobicilik...,17 Nisan 2014.
- YİĞİT Süreyya Yiğit, “Olimpiyat, Yumuşak Güç ve Ölçekler”, *Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Dış Politika Analizleri*, 27 Ağustos 2012,
<http://www.orsam.org.tr/tr/yazigoster.aspx?ID=3859>

5) Tezler ve Raporlar;

- AKGÜN Mensur, PERÇİNOĞLU Gökçe, GÜNDOĞAR Sabiha Senyücel, “Orta Doğu’da Türkiye Algısı-2009” *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV)*, Dış Politika Analiz Serisi-10, 2. Basım, Mart 2010.
- AKGÜN Mensur, GÜNDOĞAR Sabiha Senyücel, LEVACK Jonathan, PERÇİNOĞLU Gökçe “Orta Doğu’da Türkiye Algısı-2010”, *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV), Dış Politika Programı*, İstanbul, 2 Şubat 2011.
- AKGÜN Mensur, GÜNDOĞAR Sabiha Senyücel, “Orta Doğu’da Türkiye Algısı-2011”, *Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı(TESEV), Dış Politika Programı*, İstanbul, Ocak 2012.
- AKGEMCİ Esra, *Chávez Dönemi Venezuela’nın ABD’ye Yönelik Dış Politikası*, Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara, 2011.
- ANAZ Necati, “ABD Örneğinde Yumuşak Güç Kavramı ve Dış Politika”, *Ankara Siyasal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi(ASEM) Rapor*, Nisan 2013.
- ARTUN Erman, “Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları,” *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Motif Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.
- BÜYÜKBAŞ Murat, *Amerika Birleşik Devletleri’nin Afganistan’a Müdahalesi ve Afganistan’da Oluşturulan Yeni Yönetim Yapısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Isparta, 2006.
- ÇETİN Ramazan, *Globalleşen Dünya’da çok uluslu şirketlerin gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerindeki etkileri (Türkiye örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Isparta, 2006.

- DEMİRCİ Ata, *Kurum, Ürün ve Marka İmajının Oluşmasında Popüler Kültürün Yeri ve Önemi; Çok Partili Dönemin Yükselen Sektörler Üzerine Geçmişe Yönelik Bir İnceleme (1950-1980)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul 2004.
- ERDEM Gökhan, *Osmanlı İmparatorluğunda Sürekli Diplomasiye Geçiş Süreci*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Ankara, 2008.
- ERCİNS Gülay, “Türkiye’de Popüler Kültür Görünümleri ve Gençliğe Yansımaları”, *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Bildiri Kitabı* Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Ekim 2009.
- EŞTÜRK Özlem Eştürk, *Türkiye’de Liberalizm: 1983-1989 Turgut Özal Dönemi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Hatay, Temmuz 2006.
- İÇDUYGU Ahmet, AKSEL Damla B, *“Türkiye’de Düzensiz Göç “*, Ankara, Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Yayınları, 2012.
- McCLORY Jonathan, “Yeni İkna Ediciler, Yumuşak Gücün Uluslararası Sıralaması Raporu”, *Hükümet Enstitüsü*, 2010-2011-2012.
- ÖZEREN Süleyman, CİNOĞLU Hüseyin, SEVER Murat Sever, “ABD’nin Afganistan ve Irak’ta Terörle Mücadele Politikası”, *Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınır aşan Suçlar Araştırma Merkezi(UTSAM)*, Raporlar Serisi:14, Ocak 2010.
- ÖZTÜRK İbrahim, TUZCU Bahadır, Müstakil Sanayici İşadamları Derneği Araştırma Raporları, *“Küresel Kriz ve İstihdam”*, İstanbul, MÜSİAD Yayınları, Kasım 2012.
- SARKIM Mustafa, “Değişen Seyahat Eğilimleri Kapsamında Sürdürülebilir Turizm Anlayışının Turizm Politikaları Üzerine Etkileri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, 2. Ulusal İktisat Kongresi*, İzmir, 20-22 Şubat 2008.
- SAYLAN İbrahim Barış, *“Binyıl Kalkınma Hedefi 8-Kalkınma İçin Küresel Ortaklık: Karşılaştığımız Zorluklar Birleşmiş Milletler Raporu”*, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.
- SÖKMEN Ali Sökmen, “Yeteneği Çekebilmek; Türkiye için Yenilikçilik Odaklı bir Göç Politikası”, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı(TEPAV)*, Şubat 2014.
- ULENGİN Fusun, ÖNSEL EKİCİ Şule, KARATA Selçuk, Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabetçilik Raporu 2012-2013’e göre Bir Değerlendirme Raporu, Sektörel Dernekler Federasyonu, *İstanbul Rekabet Forumu 2012*.
- ULUATAM Ela , “Avrupa Doğalgaz Piyasasında Yeni Dengeler”, *Ekonomik Forum*, Ağustos 2010
- YILMAZ Halim, “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler” *İnsan Hakları ve Mazlumlar için Dayanışma Derneği(MAZLUMDER) Rapor*, 2013.

- “Dünyada 2004”, *Birleşik Metal İş Sendikası Sendikam Dergisi*, Sayı:4, Ocak-Şubat 2004.
- Dış Politika, “2010’da Türkiye, Türkiye-Afganistan İlişkileri Kronoloji” *Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Analiz*, Ocak, 2011.
- Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı(TİKA), “Türkiye’den Somali’ye Yardım Sağanağı”, *Avrasya Bülteni*, Sayı:100, Yaz 2011.
- “4957 Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 25186, 1 Ağustos 2003.
- “İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun” *Resmi Gazete*, Sayı:26700, 14 Kasım 2007.
- “Irak- PKK ile Mücadele Konusu”, Boğaziçi Üniversitesi-Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği(TÜSİAD)Dış Politika Forumu-2005.
- “Türkiye-AB Katılım Müzakereleri” *T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları*, No:6.
- “Siyasi Reformlar” *T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları*, No:4.
- Maliye Bakanlığı, “*Yıllık Ekonomik Rapor 2013*”
- Avrupa Komisyonu, “*Türkiye 2013 İlerleme Raporu*”, Brüksel 16 Ekim 2013.
- CHP Dış İlişkiler ve Yurtdışı Örgütlenmelerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, “*Türkiye Raporu*”, Nisan 2014.
- *Oslo Kılavuzu*, 3. Baskı, TÜBİTAK Yayınları, 2005.
- PWC Makroekonomi Ekibi, *2041’de Türkiye, Geleceğe Bakış*, Mayıs 2012.
- YOUNGS & Ernst, *Rapid-growth markets soft power index*, Spring 2012.
- *Siyasi Reformlar I*, Avrupa Birliği Bakanlığı Yayınları No:4.
- Transatlantik Eğilimler, *Temel Bulgular 2010*.
- *Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni*, Sayı: 13509, 17 Mayıs 2013.
- Human Development Report 2013, *UNDP, New York*, 2013.
- *T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*, Türkiye’nin Uluslararası Spor Etkinliği Karnesi, <http://www.kdk.gov.tr/sayilarla/turkiyenin-uluslararasi-spor-etkinligi/20>
- “Uluslararası örgütlerde Türkiye etkisi artıyor”, *T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü*,2010, (erişim) <http://www.kdk.gov.tr/haber/uluslararasi-orgutlerde-turkiye-etkisi-artiyor/372>, 1 Haziran 2014.

- **T.C. Dış İşleri Bakanlığı, Atatürk Döneminde Türk Dış Politikası**,
<http://www.mfa.gov.tr/ataturk-doneminde-turk-dis-politikasi.tr.mfa>
- **Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı**,
<http://www.mfa.gov.tr/medeniyetler-ittifaki-girisimi.tr.mfa>, 30 Mayıs, 2014.
- “Dış Politika Kronolojisi”, **T.C. Dışişleri Bakanlığı**, Ocak 2010,
<http://www.mfa.gov.tr/ocak.tr.mfa>, 1 Haziran 2014.
- Economics Department, “Economic Survey of Turkey 2010”, **OECD Economic surveys and country surveillance**, 2010,
<http://www.oecd.org/eco/surveys/economicsurveyofturkey2010.htm>, 1 Haziran 2014.
- **Birleşmiş Milletler Teşkilatı**,
<http://www.unicankara.org.tr/today/1.html>
- **T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü**
http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-istatistikleri_363_363_378_icerik.
- **T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı**, Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü”
<http://www.enerji.gov.tr>
- **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**, Tanıtma Genel Müdürlüğü,2012
<http://www.tanitma.gov.tr/TR,22898/dunya-ve-turkiye-turizmi.html>
- **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı**, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Dünya’da Sağlık ve Termal Turizm,
<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11478/dunyada-saglik-ve-termal-turizm.html>, 29 Mart 2014.
- **Türk Atlantik Gençlik Komitesi, Yönetim Kurulu**,
http://www.yataturk.org/kamu_diplomasisi.htm
- 6) **İnternet Kaynaklı Raporlar;**
 - ARISOY Ebru, TOKÖZLÜ Alper, ASLANTAŞ Mesut, ODYAKMAZ Necmi, “**2020’de Dünya Ekonomisi**”
<http://web.sakarya.edu.tr/~kaymakci/makale/2020dedunyaekonomisi.pdf>
 - İLHAN Müjgân, “Küreselleşme ve İngilizce,”
<http://www.ingilish.com/kuresellesme-ingilizce.htm>
 - “CHP’den ‘Öteki Türkiye’ raporu: 2013 yılında 842 kadın öldürüldü” **Radikal Gazetesi, Politika**, 18 Ekim 2013,
http://www.radikal.com.tr/politika/chpden_oteki_turkiye_raporu_2013_yilinda_842_kadin_oldu-1161457
 - DOĞU Gazanfer, “Sporun Sosyal ve Ekonomik Faydaları”, Eskişehir Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı, 27-18 Nisan 2006,
<http://www.sporbilim.com/sayfa.asp?mdl=haber¶m=123>
 - HASOL Doğan, “Türkiye’nin Gelişmişlik Derecesi”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Ekim 2012,
http://www.doganhasol.net/Articles/turkiyenin-gelismislik-derecesi_11130.html

- Amerika Hakkında, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, **ABD Dışişleri Bakanlığı, Uluslararası Bilgi Programları Bürosu**, 2004.
<http://usinfo.state.gov/>, 17 Nisan 2014.
 - **Times Yüksek Eğitim Dünya Üniversiteleri Sıralaması, 2013-2014**,
<http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking>
 - Marmara Belediyeler Birliği, Uluslararası İşbirliği Merkezi, “Dünya Ekonomik Forumu ‘Küresel Rekabetçilik İndeksi 2012-2013 Yayınlandı’” **e-bülten**, sayı:27, Ekim-Aralık 2012,
<http://www.marmara.gov.tr/bulten/035/h206.html>,22 Nisan 2014.
 - “Türk Diasporası 2 Yıl İçinde 100’den Fazla Ülkede Örgütlenecek” **Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)**,7 Haziran 2012,
http://www.deik.org.tr/4177/T%C3%9CRK_D%C4%B0ASPORASI_2_YIL_%C4%B0%C3%87%C4%B0NDE_100_DEN_FAZLA_%C3%9CLKEDE_%C3%96RG%C3%9CTLENECEK.html,18 Nisan 2014.
 - Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2013, **TUİK Haber Bülteni**, Sayı: 15974, 29 Ocak 2014,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15974>.
 - “Avrupa Birliğinin Genişlemesi”, **Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı**, 18 Nisan 2014.
<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=109>, 28 Mayıs 2014.
 - AB Savunma Bakanları Toplantısı”, **Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı**, 17 Eylül 2014.
<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=32400&l=1>, 28 Mayıs 2014.
 - “Türkiye-2, Ermenistan-0”, **Türkiye Futbol Federasyonu**, 14 Ekim 2009,
<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=283&ftxtID=8203>, 30 Mayıs 2014.
- 7) **Gazeteler ve Dergiler;**
- Erdal Tanas Karagöl, “Dünya Ekonomik Çekim Merkezi Değişiyor mu?” **Sabah Gazetesi**, 10 Ağustos 2013.
 - Milliyet Dış Haberler Servisi, “Orhan Pamuk’a Büyük Ödül”, **Milliyet Gazetesi**, 20 Mayıs 2003.
 - Milliyet Magazin Servisi, “Avrupa’ya Türk Müziği Damgası”, **Milliyet Gazetesi**, 25 Mayıs 2003.
 - Alin Taşçıyan, “Uzak’a Büyük Ödül”, **Milliyet Gazetesi**, 26 Mayıs 2003.
 - Meral Tamer, “Tezkerenin Reddi AB Yolunu Açtı”, **Milliyet Gazetesi**, 1 Mayıs 2003.
 - Milliyet Sürmanşet, “Bomba Yüklü Araç Dehşetiyle Tanıştık”, **Milliyet Gazetesi**, 16 Kasım 2003.
 - Milliyet Sürmanşet, “El Kaide Üstlendi”, **Milliyet Gazetesi**, 17 Kasım 2003.

- Milliyet Sürmanşet, “Bizi Yıkamazlar”, *Milliyet Gazetesi*, 21 Kasım 2003.
- Önder Yılmaz, Ezelhan Üstünkaya, “Türkiye Olmasaydı ABD Vurmuştu”, Milliyet Gazetesi, 18 Ocak 2003.
- Milliyet Manşet, “Terör Avrupa’da”, Milliyet Gazetesi, 12 Mart 2004.
- Milliyet Anasayfa, “Metroda Katliam”, Milliyet Gazetesi, 7 Şubat 2004.
- “Çin ve Hindistan’ın Yükselen Yumuşak Gücü” *NPQ Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2003.
- “Yirmi Yıl Sonra “Geceyarısı Ekspresi” Türklerin Bitmeyen Karabasanı”, *NPQ Türkiye Dergisi*, Cilt:1 Sayı:3 Haziran 1998.
- Otomobil, “İstanbul’da Formula:1,” Downtown Dergisi, Sayı: 35.

8) İnternet Kaynaklı Gazete ve Dergiler;

- Joseph Samuel Nye, “Daha Çok Yumuşak Güce Başvurmamız”, *The DailyStar*, çev. *Radikal Gazetesi*, 08 Eylül 2006.
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=198820>, 17 Nisan 2014.
- ‘Yumuşak Güç’ te Türkiye dünya 20’ncisi oldu, *Milliyet Gazetesi*, Haber-Dünya, 31 Kasım 2012
<http://gundem.milliyet.com.tr/-yumusak-guc-te-turkiye-dunya-20-ncisi-oldu/gundem/gundemdetay/30.11.2012/1634966/default.htm>
- “Türkiye ‘Dünyanın En İyi Ülkeleri’ liginde 52. Oldu”, *Hürriyet*, 17 Ağustos 2010,
<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/15569479.asp?gid=254>
- “Amerika’nın çöküşü, bu defa gerçek” *Inka News Haber Portalı*, 2 Ocak 2011,
<http://www.incanews.com/?aType=haber&ArticleID=1424>
- “Obama: Kimi zaman savaş da gereklidir”, *Ntvmsnbc Dünya*, 10 Aralık. 2009.
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25030166/#storyContinued>,
- “Facebook nüfusu 1 milyara ulaştı”, *Milliyet, Ekonomi Haber*, 5 Ekim 2012,
<http://ekonomi.milliyet.com.tr/facebook-nufusu-1-milyara-ulasti/ekonomi/ekonomidetay/05.10.2012/1606983/default.html>
- “Dünya Bankası ve IMF'nin oy oranları değişti” *Ekotrent Ekonomi Sayfası*, 2 Ocak 2011
<http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/676635-dunya-bankasi-ve-imfnin-oy-oranlari-degisti>
- “The 46 Places to Go in 2013”, The New York Times, 11 Ocak 2013,
http://www.nytimes.com/interactive/2013/01/10/travel/2013-places-to-go.html?_r=1&
- Didem Eryar Ünlü, “Para ve bilginin hızla el değiştirdiği dünyada ‘yumuşak güç’ önem kazanıyor”, *Dünya Gazetesi*, 08 Aralık 2010,
<http://www.dunya.com/para-ve-bilginin-hizla-el-degistirdigi-dunyada,-yumusak-guc-onem-kazan-108054yy.htm>
- İskender Pala, “Kültür ve İslamofobi”, *Zaman Gazetesi*,
<http://zaman-online.de/iskander-pala-kultur-ve-islamofobi-69034>, 17 Mart 2014.

- “Rusya hükümeti Rusya’da yabancı vatandaş ve vatani olmayan vatandaşların yıllık eğitim kotasını 1,5 kat arttırdı.” *Rusya’nın Sesi Radyosu*, 9 Ekim 2013,
http://turkish.ruvr.ru/2013_10_09/Rusya-yabancilarin-ogrenimi-ichin-kotayi-1-5-kat-arttirdi/
- “Dünyanın En İyi 100 Üniversitesi”, *Hazer Tv*, 16 Mart 2012.
http://www.hazer.tv/bilim/egitim_unv-yb8.html
- “Ülke tanıtımında Sanat ve Sportif başarıların önemi”, *Turizm Gazetesi*,
<http://kariyer.turizm gazetes i.com/articles/article.aspx?id=36097>
- “Hukukun Üstünlüğü ve Kalkınma: Neredeyiz?” *Açık Ekonomi*, 6 Ocak 2014
<http://acikekonomi.wordpress.com/2014/01/06/hukukun-ustunlugu-ve-kalkinma-neredeyiz/>
- “Joseph Stiglitz'den 'kalıcı durgunluk' uyarısı”, *Radikal Gazetesi-Ekonomi Haberleri*, 11 Şubat 2014,
http://www.radikal.com.tr/ekonomi/joseph_stiglitzden_kalici_durgunluk_uyarisi-1176178,
- Güven Sak, “Türkiye hala İngilizce konuşmıyor”, *Radikal Gazetesi*, 15 Kasım 2013,
http://www.radikal.com.tr/yazarlar/guven_sak/turkiye_hala_ingilizce_konusamiyor-1160947
- “Onların Tek Gücü Silahları Değil”, *Milliyet Gazetesi, Haber- Dünya*, 8 Aralık 2012,
<http://dunya.milliyet.com.tr/onlarin-tek-gucu-silahlari-degil-/dunya/dunyadetay/08.12.2011/1472499/default.htm>
- Ernst & Young: Güçlü “soft power” sahibi pazarların markaları daha yüksek oranda doğrudan yabancı dış yatırım payı (FDI) cezbediyor, *Anadolu Ajansı*, 28 Mayıs 2012
<http://www.businesswire.com/news/home/20120528005167/en>
- “Time 'en etkili 100' ismi açıkladı” *Haber Türk Gazetesi*, 18 Nisan 2013
<http://www.haberturk.com/polemik/haber/837106-time-en-etkili-100-ismi-acikladi>
- “Fortune Global 500 Listesi-2013”, *Para & Borsa*, 20 Temmuz 2013,
<http://www.paraborsa.net/i/fortune-global-500-listesi-2013/>
- Cüneyt Kazokoğlu, “.2020 Olimpiyatları: İstanbul neden kaybetti?” *BBC Türkçe*, 8 Eylül 2013,
http://www.bbc.co.uk/turkce/spor/2013/09/130908_turkiye_olimpiyat.shtml
- Christina Ruta, “İyi bir imaj için spor”, *Deutsche Welle Türkçe*, Çeviren: Başak Demir, 16 Haziran 2012,
<http://www.dw.de/iyi-bir-imaj-i%C3%A7in-spor/a-16024561>
- ”Dünya Çince Öğreniyor”, *United Towers, Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı*,
<http://www.unitedtowers.com/dunya-cince-ogreniyor.html#>
- “Şili’de halk değişim için oy verdi!” *Euronews Haber*, 18 Kasım 2013,
<http://tr.euronews.com/2013/11/18/sili-de-halk-degisim-icin-oy-verdi/>
- Faruk Şen, “Kültür ekonomisinin Türkiye’deki boyutu”, *Milliyet Gazetesi Düşünenlerin Düşüncesi*,
<http://gundem.milliyet.com.tr/kultur-ekonomisinin-turkiyedeki/gundem/ydetay/1861890/default.htm>.

- Cüneyt Kazakoğlu, “Türkiye, neden kış olimpiyatları ülkesi değil?” **BBC Türkçe**, 7 Şubat 2014,
http://www.bbc.co.uk/turkce/spor/2014/02/140207_turkiye_olimpiyat_soci.shtml, 8 Nisan 2014.
- Tolga Tanış, “ABD Senatosu'ndaki Ermeni tasarısı komiteden geçti”, **Hürriyet Dünya**, 11 Nisan 2014,
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26196668.asp>, 12 Nisan 2014
- “Yolsuzluk indeksinde 1 puan düzelme” **Sabah Gazetesi**, 4 Aralık 2013.
<http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2013/12/04/yolsuzluk-indeksinde-1-puan-duzelme>, 2 Nisan 2014.
- Tülin Tuncer, “Soğuk Savaş”, **Kıbrıs Star Gazetesi**, 7 Nisan 201
<http://www.starkibris.net/index.asp?haberID=146148>
- Christiane Hoffmann, “**Tarih: NATO'ya karşı Varşova Paktı**,” 13 Mayıs 2005.
<http://www.dw.de/tarih-natoya-kar%C5%9F%C4%B1-var%C5%9Fova-pakt%C4%B1/a-2524916>
- **Hürriyet Özel Dosyalar**, 27 Mayıs 1960 Darbe Raporu, Hürriyet Gazetesi, 25 Kasım 2012,
http://dosyalar.hurriyet.com.tr/haber_resim_3/27_mayis_raporu.pdf, 12 Şubat 2014 Hürriyet Özel Dosyalar, 27
- “12 Eylül Darbesi”, **CNN Türk Yaşam**, 12 Eylül 2011
<http://www.cnntrk.com/2011/yasam/diger/09/12/bir.gecede.degisimin.adi.12 eylul.darbesi/588447.0>
- “12 Mart Darbesi Bugün Başlamıştı”, **Kenthaber**, 12 Mart 2007
<http://www.kenthaber.com/Haber/siyaset/Normal/12-mart-1971-darbesi-bugunbaslamisti/4a97d1b2-ffba-4df5-af99-c1bb2d20f979>
- “NATO'nun Türkiye'de kaç üssü var?” **İktibas Dergisi**, 19 Aralık 2012
http://www.iktibasdergisi.com/news_detail.php?id=14514
- “Cari açıkta dünya ilk 5'ine girdik” **Finans Gündem**, 27 Kasım 2013,
http://www.finansgundem.com/haber/cari-acikta-dunya-ilk-5_ine-girdik/518372.
- İlhan Tanır, “Freedom House: Türkiye Basın Özgürlüğünde Geri Gidiyor” **BBC Türkçe**, 1 Mayıs 2013,
http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/05/130501_freedom_house_raporu.shtml,
- **T24 Bağımsız İnternet Gazetesi**, 12 Şubat 2014,
<http://t24.com.tr/haber/turkiye-dunya-basin-ozgurlugu-indeksinde-180-ulke-arasinda154uncu/250882>,
- NTV Dünya, “Fransa ile Rum Kesimi el ele” **NTV-MSNBC**, 26 Temmuz 2011,
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25235875/>, 2 Haziran 2014.
- Zaman Dünya, “Gül, İngiltere'de resmi törenle karşılandı”, **Zaman Gazetesi**, 22 Kasım 2011,
http://www.zaman.com.tr/dunya_gul-ingilterede-resmi-torenle-karsilandi_1205160.html, 2 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “Tüm askerler Irak'tan çekiliyor”, **Sabah Gazetesi**, 23 Ekim 2011,
<http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/10/23/obama-yil-sonunda-tum-askerler-iraktan-cekiliyor>, 2 Haziran 2014.

- Sabah Dünya, “ABD, UNESCO'ya mali desteğini kesti”, *Sabah Gazetesi*, 31 Ekim 2011, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/10/31/abd-unescoya-mali-destegini-kesti>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Gündem, “İlk yardımlar Somali'ye ulaştı”, *Sabah Gazetesi*, 30 Ağustos 2011, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/08/10/ilk-yardimlar-somaliye-ulasi>, 2 Haziran 2014.
- “Time 'en etkili 100' ismi açıkladı” *Haber Türk Gazetesi*, 18 Nisan 2013, <http://www.haberturk.com/polemik/haber/837106-time-en-etkili-100-ismi-acikladi>, 20 Şubat 2014.
- “Fortune Global 500 Listesi-2013”, *Para & Borsa*, 20 Temmuz 2013, <http://www.paraborsa.net/i/fortune-global-500-listesi-2013/>, 20 Şubat 2014.
- Times Yüksek Eğitim Dünya Üniversiteleri Sıralaması, 2013-2014, <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking>, 21 Şubat 2014.
- “Dünyanın En İyi 100 Üniversitesi”, *Hazer Tv*, 16 Mart 2012, http://www.hazer.tv/bilim/egitim_unv-yb8.html, 21 Şubat 2014.
- Fransa'nın “2001'den Günümüze Ne Değişti?” *Milliyet Gazetesi*, 27 Ocak 2009, <http://blog.milliyet.com.tr/2001-den-gunumuze-ne-degisti-/Blog/?BlogNo=15830>, 12 Mayıs 2014.
- Burcu Bulut, “Türkiye, AB ile değil Doğu ile partner olmalı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 14 Mayıs 2013, <http://yenisafak.com.tr/roportaj-haber/turkiye-ab-ile-degil-dogu-ile-partner-olmali-09.05.2014-521824>, 12 Mayıs 2014.
- Halil Türkden, “Vedat Türkali: Sözde aydınlara göre Ermeni Soykırımını olmadı”, *T24 Bağımsız İnternet Gazetesi*, 2 Mayıs 2014, <http://t24.com.tr/haber/vedat-turkali-sozde-aydinlara-gore-ermeni-soykirimi-olmadi,257408>, 12 Mayıs 2014.
- Defne Sarısoy, “Soğuk savaşın kalıntıları radikal İslam terörünü besliyor”, *NTV-MSNBC*, 1 Aralık 2003, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/245912.asp>, 18 Mayıs 2014.
- Cengiz Candar ve Mehmet Ali Birand, “ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz Röportajı”, *CNN Türk*, 6 Mayıs 2003, <http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=2572>, 19 Mayıs 2014.
- Tolga Tanış, “13 Sayfalık Çuval Sırrı”, *Hürriyet Gazetesi*, 4 Temmuz 2013, <http://www.hurriyet.com.tr/planet/23649390.asp>, 22 Mayıs 2014.
- “Saddam Hüseyin Devrildi”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Nisan 2003, <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=139191>, 22 Mayıs 2014.
- UNICEF, “Haydi Kızlar Okula Eğitim Programı” 2001-2005, http://www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html, 22 Mayıs 2014.
- Milliyet Yaşam, “Karşı Pencere 5 ödül daha aldı”, *Milliyet Gazetesi*, 3 Temmuz 2003, <http://www.milliyet.com.tr/2003/07/03/yasam/yas06.html>, 23 Mayıs 2015.

- NTV Teknoloji Bilim ve Uzay, “Gözlem Uydusu BİLSAT Uzayda”, *NTVMSNBC Haber*, 27 Eylül 2003,
<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/235855.asp>, 23 Mayıs 2014.
- Hürriyet Anasayfa, “Türkiye idamı kaldıran protokolü imzaladı” *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ocak 2003,
<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2003/01/15/235048.asp>, 23 Mayıs 2014.
- “2003 Irak Savaşı”, *Akademik Perspektif Dergisi*, 6 Mayıs 2014,
<http://akademikperspektif.com/2014/05/06/2003-irak-savasi/>, 23 Mayıs 2014.
- Abdülkadir Şen, “Irak Dosyası: İşgal ve Direniş”, *International Press Medya*, 19 Mart 2013,
<http://www.pressmedya.com/dosya/5727/irak-dosyasi-1-bolum.html>, 28 Mayıs 2014.
- “Dünyanın 2004 Günlüğü”, *CNN Türk*, 31 Aralık 2004.
<http://www.cnnturk.com/2004/dunya/12/31/dunyanin.2004.gunlugu/62351.0/index.html>, 18 Mayıs 2014.
- Necmiye Uçansoy, “Kıbrıs Dosyası Annan Planı”. *Sabah Gazetesi*,
http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/kibris13/dosya_13.html, 28 Mayıs 2014.
- “Avrupa İmparatorluğu”, *Hürriyet Gazetesi*, 1 Mayıs 2004,
<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/05/01/452147.asp>, 28 Mayıs 2014.
- “George Walker Bush”, *Milliyet Gazetesi*,
<http://www.milliyet.com.tr/george-bush/?PAGE=5>, 28 Mayıs 2014.
- “İşte ABD'nin Irak'taki gerçek kayıpları”, *Dünya Bülteni*, 5 Kasım 2006,
<http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=5613>, 28 Mayıs 2014.
- “Londra’da Terör Dehşeti”, *Sabah Gazetesi*, 7 Temmuz 2005,
http://arsiv.sabah.com.tr/ozel/londrada1110/dosya_1110.html, 28 Mayıs 2014.
- “Mavi Akım vanası resmen açıldı”, *BBC Türkçe*, 17 Kasım 2005,
http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2005/11/051117_bluestream_pipeline.shtml, 28 Mayıs 2014.
- “UNIVERSIADE 2005 açılış töreni yapıldı.”, *Milliyet Gazetesi*, 11 Ağustos 2005,
<http://www.milliyet.com.tr/2005/08/11/son/sonspo43.html>, 28 Mayıs 2014.
- Hakan Hakeri, “Madde madde yeni TCK”, *Radikal Gazetesi*, 5 Haziran 2005,
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=154868>, 28 Mayıs 2014.
- Hürriyet Dünya, “Saddam İdam Edildi”, *Hürriyet Gazetesi*, 30 Aralık 2006,
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/5699191.asp>, 29 Mayıs 2014.
- Anadolu Ajansı, “Orta Vizyon Belgesinde Mutabakat”, *Sabah Gazetesi*, 5 Temmuz 2006
<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/07/05/dun95.html>, 29 Mayıs 2014.

- Anadolu Ajansı, “Erdoğan-Bush Görüşmesi Tamamlandı”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 2 Ekim 2006,
<http://yenisafak.com.tr/politika-haber/erdogan-bush-gorusmesi-tamamlandi-02.10.2006-8162>, 29 Mayıs 2014.
- Milliyet Dünya, “Kıbrıs'ta Düğüm”, *Milliyet Gazetesi*, 9 Mart 2006,
<http://www.milliyet.com.tr/kibris-ta-dugum/dunya/haberdetayarsiv/09.03.2006/148913/default.htm>, 29 Mayıs 2014
- Sabah Siyaset, "Ermeni yasa teklifi kabul edildi", *Sabah Gazetesi*, 12 Ekim 2006,
<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/10/12/siy100.html>, 29 Mayıs 2014.
- Anadolu Ajansı, “AP'den Ermeni iddialarına ret”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 24 Ekim 2007,
<http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/apden-ermeni-iddialarina-ret-24.10.2007-76892>, 29 Mayıs 2014.
- “Ermeni tasarısı geçerse ne olur?”, *Samanyolu Haber*, 15 Mart 2007,
<http://m2.samanyoluhaber.com/Ermeni-tasarisi-gecerse-ne-olur-haberi-160244.html>, 29 Mayıs 2014.
- Dünya Haberleri, “Ermeni Soykırımı Tasarısı kabul edildi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Ekim 2007,
<http://yenisafak.com.tr/dunya-haber/flas-ermeni-soykirimi-tasarisi-kabul-edildi-10.10.2007-74273>, 29 Mayıs 2014.
- Doğan Haber Ajansı, “Koçaryan: "Sınır soykırım sonucu oluştu", *CNN Türk*, 10 Kasım 2009,
<http://www.cnnturk.com/2009/dunya/10/10/kocaryan.sinir-soykirim.sonucu.olustu/547040.0/>, 29 Mayıs 2014.
- Zaman Dünya, “George Bush itiraf etti: Irak'ı daha da istikrarsızlaştırdık”, *Zaman Gazetesi*, 15 Ocak 2007,
http://www.zaman.com.tr/dunya_george-bush-itiraf-etti-iraki-daha-da-istikrarsizlastirdik_487817.html, 29 Mayıs 2014.
- Anadolu Ajansı, “Rumsfeld: Geceleri rahat uyuyorum”, *Zaman Gazetesi*, 11 Eylül 2007,
http://www.zaman.com.tr/dunya_rumsfeld-geceleri-rahat-uyuyorum_587042.html, 29 Mayıs 2014.
- “Sarkozy'nin Türkiye tavrına tepki”, *BBC Türkçe*, 25 Mayıs 2007,
http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/05/070525_eu_sarkozy.shtml, 28 Mayıs 2014.
- Deniz Altınbaş, “Sarkozy sömürge peşinde”, *Hürriyet Gazetesi*, Mayıs 2007,
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/6629329.asp?gid=202>, 28 Mayıs 2014.
- Anadolu Ajansı, “Paris'in istediği oldu: İki müzakere faslında 'üyelik' ve 'katılım' ifadesi yok”, *Zaman Gazetesi*, 11 Aralık 2007,
http://www.zaman.com.tr/dunya_parisin-istedigi-oldu-iki-muzakere-faslinda-uyelik-ve-katilim-ifadesi-yok_623596.html, 28 Mayıs 2014.
- NTV Kültür Sanat, “En İyi Yönetmen ödülü Ceylan'ın”, *NTV-MSNBC*, 26 Mayıs 2008,
<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/447696.asp>, 30 Mayıs 2014.
- Hürriyet Kültür Sanat, “Frankfurt'taki Türkiye”, *Hürriyet Gazetesi*, 9 Ekim 2008,
<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=10083812>, 30 Mayıs 2014.

- “Türkiye Euro 2008'de yarı finalde”, **BBC Türkçe**, 21 Haziran 2008,
http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2008/06/080620_euro2008_turkey.shtml, 30 Mayıs 2014.
- CNN Türk Haber, “Bush'a ayakkabı fırlatan gazeteci serbest”, **CNN Türk**, 15 Eylül 2009,
<http://www4.cnnturk.com/2009/dunya/09/15/busha.ayakkabi.firlatan.gazeteci.serbest/543357.0/>, 30 Mayıs 2014.
- Zaman Dünya, “İşte ABD'nin ilk siyahi başkanı Barack Obama”, **Zaman Gazetesi**, 5 Kasım 2008,
http://www.zaman.com.tr/dunya_iste-abdnin-ilk-siyahi-baskani-barack-obama_757068.html, 30 Mayıs 2014.
- Mehmet Nayır, “BM Güvenlik Konseyi için 80 ülkeyle görüştü”, **Sabah Gazetesi**, 15 Nisan 2014,
<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2014/04/15/bm-guvenlik-konseyi-icin-80-ulkeyle-gorustu>, 30 Mayıs 2014.
- Anadolu Ajansı, “Türkiye G-20'de 15. Sırada”, **NTV-MSNBC**, 11 Kasım 2010,
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25150553/>, 30 Mayıs, 2014.
- Avrupa Haberleri, “Türkiye ile Rusya arasında 20 anlaşma”, **BBC Türkçe**, 6 Ağustos, 2009,
http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2009/08/090806_putin_update.shtml, 30 Mayıs 2014.
- Milliyet Siyaset, “Erdoğan'dan Papandreu'ya mektup”, **Milliyet Gazetesi**, 4 Kasım 2009,
<http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1158012>
30 Mayıs 2014.
- Cumhuriyet Siyaset, “Tezkere meclisten geçti”, **Cumhuriyet Gazetesi**, 10 Şubat 2009,
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/40968/Tezkere_meclisten_gecti.html#, 30 Mayıs 2014.
- Şahin Alpay, “Tayyip Erdoğan ve Kürt sorunu”, **Zaman Gazetesi**, 9 Ocak 2014,
http://www.zaman.com.tr/sahin-alpay/tayyip-erdogan-ve-kurt-sorunu_2192302.html, 1 Haziran 2014.
- Doğalgaz, “Güney Akım'ın Hırvatistan ayağında mutabakat tamam”, **Enerji Günlüğü**, 18 Ocak 2013,
http://www.enerjigunlugu.net/guney-akimin-hirvatistan-ayaginda-mutabakat-tamam_2070.html?Pagenum1=33&Pagenum=33&id=2070&yid=, 1 Haziran 2014.
- “Petrol aramanın masrafını Petrobras ödeyecek”, **ArGe Haber**, 17 Mart 2010,
<http://argehaber.wordpress.com/page/23/>, 1 Haziran 2014.
- “Nabucco Projesi'ne Meclis onayı” **CNN Türk**, 4 Mart 2010,
<http://www.cnnturk.com/2010/ekonomi/genel/03/04/nabucco.projesine.meclis.onayi/566323.0/>, 1 Haziran 2014.
- Radikal Ekonomi, “‘Ekonomi toparlandı' diyen Moody's Türkiye'nin kredi notunu artırdı”, **Radikal Gazetesi**, 9 Ocak 2010,
<http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=haberyazdir&articleid=973529>, 1 Haziran 2014.

- Fatih Er, “Alçak koltuk krizi”, *Hürriyet Gazetesi*, 13 Ocak 2010, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/13460832.asp>, 1 Haziran 2014.
- Radikal Haber, “AIHM kararı: Nüfus cüzdanından din ibaresi kalksın”, *Radikal Gazetesi*, 2 Şubat 2010, http://www.radikal.com.tr/turkiye/aihm_karari_nufus_cuzdanından_din_ibaresi_kalksın-978109, 1 Haziran 2014.
- Türkiye Anasayfa, “PKK’ya AB Darbesi”, *Türkiye Gazetesi*, 5 Mart 2010, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a435332.aspx>, 1 Haziran 2014.
- Cumhuriyet Haber, “Bizim bir gönül yaramız var”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Mart 2010, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/128742/_Bizim_bir_gonul_yaramiz_var_.html#, 1 Haziran 2014.
- Yenişafak Politika, “Sonuç görene kadar büyükelçi gitmeyecek”, *Yenişafak Gazetesi*, 10 Mart 2010, <http://yenisafak.com.tr/politika-haber/sonuc-gorene-kadar-buyukelci-gitmeyecek-22.12.2008-245892>, 1 Haziran 2014.
- “ABD'deki Ermeni tasarısı kabul edildi”, *CNN Türk*, 4 Mart 2010, <http://www.cnntrk.com/2010/dunya/03/04/abddeki.ermenitasarisi.kabul.edildi/566164.0/>, 1 Haziran 2014.
- Anadolu Ajansı, “Ermeni iddialarına bir tanıma daha”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Mart 2010, http://www.hurriyet.com.tr/dunya/14043754_p.asp, 1 Haziran 2014.
- “İsveç Parlamentosu'ndan bir oy farkla talihsiz karar”, *Haberler.gen*, 11 Mart 2010, <http://www.haberler.gen.al/2010-03-11/isvec-parlamentosundan-bir-oy-farkla-talihsiz-karar/>, 1 Haziran 2014.
- Milliyet Gündem, “Yine ‘büyük felaket’ dedi”, *Milliyet Gazetesi*, 24 Nisan 2010, <http://www.milliyet.com.tr/yine-buyuk-felaket-dedi/guncel/gundemdetay/25.04.2010/1229475/default.htm>, 1 Haziran 2014.
- Anadolu Ajansı, “ABD mahkemesinden "soykırım" kararı”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Şubat 2012, <http://www.hurriyet.com.tr/planet/19989235.asp>, 1 Haziran 2014.
- Cumhuriyet Haber, “BM Yardım Komisyonu'nun görev süresi uzatıldı”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 22 Mart 2010, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/129318/BM_Yardim_Komisyonu_nun_gorev_suresi_uzatildi_.html#, 1 Haziran 2014.
- Radikal Dış Haberler, “NATO: Türk komutası bir yıl daha sürsün”, *Radikal Gazetesi*, 15 Temmuz 2010, http://www.radikal.com.tr/yorum/nato_turk_komutasi_bir_yil_daha_sursun-1008042, 1 Haziran 2014.
- Yeni Asya Dünya, “İslâm korkusuna BM’den kınama”, *Yeni Asya Gazetesi*, 27 Mart 2010, <http://www.yeniasya.com.tr/2010/03/27/dunya/h1.htm>, 1 Haziran 2014.

- Sabah Haber, “4 anlaşma imzalandı”, *Sabah Gazetesi*, 17 Nisan 2010, http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010/04/17/4_anlasma_imzalandi, 1 Haziran 2014.
- Dilek Güvenç, “Türkiye 'evet' dedi, OECD İsrail'i üyeliğe kabul etti”, *Sabah Gazetesi*, 11 Mayıs 2010, http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2010/05/11/turkiye_evet_dedi_oecd_israili_uyelige_kabul_etti, 1 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “AP'de "Mavi Marmara" pazarlıkları”, *Sabah Gazetesi*, 11 Haziran 2010, http://www.sabah.com.tr/Dunya/2010/06/11/apde_mavi_marmara_pazarliklari, 1 Haziran 2014.
- Haber Türk Dünya, “İsrail'in papatya falı!”, *Haber Türk Gazetesi*, 17 Temmuz 2011, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/649219-israilin-papatya-fali>, 1 Haziran 2014.
- Sabah Gündem, “Lübnan tezkeresi 1 yıl daha uzatıldı”, *Sabah Gazetesi*, 24 Haziran 2010, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/06/24/lubnan_tezkeresi_1_yil_daha_uzatildi, 1 Haziran 2014.
- Cihan Haber Ajansı, “Obama: Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu bitti”, *Zaman Gazetesi*, 1 Eylül 2010, http://www.zaman.com.tr/dunya_obama-iraki-ozgurlestirme-operasyonu-bitti_1022525.html, 1 Haziran 2014.
- Zaman Dünya, “Erdoğan Kasıtlı Dedikoduların Belgelere Yansıtılmasından Rahatsız”, *Zaman Gazetesi Danimarka*, 15-21 Aralık 2010, s. 23.
- Hürriyet Gündem, “88 yıl aradan sonra Sümela Manastırı'nda ayin”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Ağustos 2010, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/15559027.asp>, 1 Haziran 2014.
- Stelyo Berbarakis “Papandreu: Ayin dostluğu pekiştirdi”, *Sabah Gazetesi*, 16 Ağustos 2010, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/08/16/papandreu_ayin_dostlugu_pekistirdi, 1 Haziran 2014.
- Murat Tokay, “Türkçe konuşan ülkelerin artık bir çatısı var”, *Zaman Gazetesi*, 19 Aralık 2010, http://www.zaman.com.tr/pazar_turkce-konusan-ulkelerin-artik-bir-catisi-var_1067018.html, 1 Haziran 2014.
- Sabah Gündem, “Başbakan yılın adamı seçildi”, *Sabah Gazetesi*, 1 Ocak 2011, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/01/01/basbakan_yilin_adami_secildi, 1 Haziran 2014.
- Sabah Dünya Haberleri, “Time Erdoğan'ı kapak yaptı”, *Sabah Gazetesi*, 18 Kasım 2011, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/11/18/time-erdogani-kapak-yapti>, 1 Haziran 2014.
- “İnkâr tasarısına Fransa'dan ilk ret”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 18 Nisan 2011, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/240246/inkar_tasarisina_Fransa_dan_ilk_ret.html#, 1 Haziran 2014.
- Hürriyet Dünya, “İşte Türkiye'den ilk tepkiler”, *Hürriyet Gazetesi*, 22 Aralık 2011, <http://www.hurriyet.com.tr/planet/19523115.asp>, 1 Haziran 2014.

- Hürriyet Dünya, “Tunus’ta isyan Cezayir’de yağma”, *Hürriyet Gazetesi*, 8 Ocak 2011, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/16711292.asp>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “Mısır’da gösteriler sürüyor”, *Sabah Gazetesi*, 27 Ocak 2011, http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/01/27/misirda_gosteriler_suruyor, 2 Haziran 2014.
- NTV Dünya, “Devlet Başkanı Salih görevi bıraktı”, *NTV-MSNBC*, 24 Nisan 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25205965/>, 2 Haziran 2014.
- Yahya Bostan, “Fikirlerine ihtiyacım var”, *Sabah Gazetesi*, 15 Şubat 2011, http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/02/15/fikirlerine_ihtiyacim_var_19830541216, 2 Haziran 2014.
- Abdülhamit Bilici, “Olmazsa devlet, devlet özelliğini kaybedecek”, *Zaman Gazetesi*, 14 Şubat 2011, http://www.zaman.com.tr/politika_olmazsa-devlet-devlet-ozelligini-kaybedecek_1093176.html, 2 Haziran 2014.
- “Tunus’tan Suriye’ye 6 aylık Arap ayaklanması”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Haziran 2011, Tunus’tan Suriye’ye 6 aylık Arap ayaklanması, 2 Haziran 2014.
- Haberler, “BM Kaddafi ailesine yaptırım kararı aldı”, *BBC Türkçe*, 27 Şubat 2011, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/02/110227_libya_securitycouncil.shtml, 2 Haziran 2014
- “Kaddafi’den ateşkes, ABD’den ret”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 20 Mart 2011, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/231382/Kaddafi_den_ateskes__ABD_den_ret.html#, 2 Haziran 2014.
- Hürriyet Dünya, “Müttefiklerin Libya’ya operasyonu devam ediyor “”, *Hürriyet Gazetesi*, 21 Mart 2011, http://www.hurriyet.com.tr/dunya/17322118_p.asp, 2 Haziran 2014.
- “Putin: “Libya’ya müdahale Haçlı Seferi çağrısı...””, *CNN Türk*, 21 Mart 2011, <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/03/21/putin.libyaya.mudahale.haccli.seferi.cagrasi/610647.0/>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “Muhalliflere özel fon”, *Sabah Gazetesi*, 14 Nisan 2011, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/04/14/muhalliflere-ozel-fon>, 2 Haziran 2014.
- Metehan Demir, “Fransa çözümü bombaladı”, *Hürriyet Gazetesi*, 24 Mart 2011, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/17356346.asp>, 2 Haziran 2011.
- “Kaddafi öldürüldü”, *CNN Türk*, 20 Ekim 2011, <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/10/20/kaddafi.olduruldu/633859.0/>, 2 Haziran 2014.
- Faruk Yusuf, “Suriye’de kim kimi öldürüyor?”, *Dünya Bülteni*, 16 Aralık 2013, <http://www.dunyabulteni.net/yazar/faruk-yusuf/19442/suriyede-kim-kimi-olduruyor>, 2 Haziran 2014.
- NTV Dünya, “Esad: Büyük bir komplo ile karşı karşıyayız”, *NTVMSNBC*, 30 Mart 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25197826>, 2 Haziran 2014.

- NTV Dünya, “AB’den Esad’a yaptırım kararı”, *NTVMSNBC*, 23 Mayıs 2011, <http://www.ntvmsnbc.com/id/25215859/>, 2 Haziran 2014.
- Erdal Şafak, “Suriye Farkı”, *Sabah Gazetesi*, 3 Nisan 2011, <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/safak/2011/04/03/suriye-farki>, 2 Haziran 2014.
- Milliyet Dünya, “Reform sevinci Suriye'de halkı sokağa döktü”, *Milliyet Gazetesi*, 25 Mart 2011, <http://dunya.milliyet.com.tr/reform-sevinci-suriye-de-halki-sokaga-doktu/dunya/dunyadetay/25.03.2011/1368917/default.htm>, 2 Haziran 2014.
- “Suriye'de gözaltındaki yüzlerce kişi serbest bırakılacak”, *BBC Türkçe*, 15 Nisan 2011, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/04/110415_syria.shtml, 2 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “Muhafif orduya baskın: 80 ölü”, *Sabah Gazetesi*, 21 Aralık 2011, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/12/21/muhafif-orduya-baskin-80-olu>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Gündem, “7 bin Suriyeli Hatay'da”, *Sabah Gazetesi*, 13 Haziran 2011, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/06/13/7-bin-suriyeli-hatayda>, 2 Haziran 2014.
- “Esad'dan vatandaşlarına: Geri dönün”, *CNN Türk*, 20 Haziran 2011, <http://www.cnnturk.com/2011/dunya/06/20/esaddan.vatandaslarina.geri.donun/620632.0/>, 2 Haziran 2014.
- İnternet Haber Dünya, “İsrail'in, 2010'da yaşanan Mavi Marmara baskınıni soruşturması için oluşturduğu Turkel Komitesi baskınla ilgili raporunu açıkladı”, *İnternet Haber*, 23 Ocak 2011, <http://www.internethaber.com/israil-mavi-marmara-raporunu-acikladi-323165h.htm>, 2 Haziran 2014.
- Buket Güven, “Davutoğlu: İlişkilerimiz normalleşemez!” *Türkiye Gazetesi*, 9 Eylül 2011, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/haber/505054/yazarlar.aspx?type=3>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Gündem, “Soykırım değil 'Büyük felaket’”, *Sabah Gazetesi*, 25 Nisan 2011, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/04/25/soykirim-degil-buyuk-felaket>, 2 Haziran 2014.
- Sabah Dünya, “Usame Bin Ladin öldürüldü”, *Sabah Gazetesi*, 2 Mayıs 2011, <http://www.sabah.com.tr/Dunya/2011/05/02/usame-bin-ladein-oldu>, 2 Haziran 2014.
- Yeni Şafak Ekonomi, “Amerika'nin reçetesi AB'yi gerdi”, *Yeni Şafak Gazetesi*, 11 Eylül 2011, <http://yenisafak.com.tr/ekonomi-haber/amerikanin-recetesi-abyi-gerdi-14.07.2011-340101>, 2 Haziran 2014.
- <http://www.ahmetsimsirgil.com/component/content/article/101-fetih-1453.html>
- <http://fortuneturkey.com/>
- <http://monocle.com/>
- <http://turkceder.org/yarismalar/>
- <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2004/mayis/03/g03.html>, 3 Mayıs 2004.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : *Leylâ YILDIRIM*

Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara/1979

Eğitim Durumu

Lisans Eğitimi : İktisat Fakültesi/İktisat

Yüksek Lisans Öğrenimi : Uluslararası İlişkiler

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri : “Dış Politikada Yumuşak Güç ve Seçili Örnek
Hindistan” *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dergisi*, Sayı: 3, Temmuz 2013

İş Deneyimi

Projeler : *Komutanların Yazgısı I. Kitap: Orada Herkes Ölüyor*
(2007)

*Komutanların Yazgısı II. Kitap: Git! Ama Sen Sakın
Ölme!* (2009)

Aşk İki Yüzlüdür (2009)

Çiçek Dürbünü (Baskı aşamasında)

Albatrosun Perşembesi (Yazım aşamasında)

Çalıştığı Kurumlar : Gita Yayınları

Pozisyon : Yazar

İletişim

E-Posta Adresi : laya64@gmail.com

Tarih : Mayıs 2014